GRAMATICA DE BAZĂ A LIMBII ROMÂNE

CAIET DE EXERCIȚII

UNIVERS ENCICLOPEDIC GOLD

Scanned with OKEN Scanner

Redactor: Rodica CHIRIACESCU

Tehnoredactori: Diana TATU, Mariana MÎRZEA

Coperta: Anna-Mária ORBÁN

Scanned with OKEN Scanner

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
Gramatica de bază a limbii române: caiet de exerciţii / Adina Dragomirescu, Isabela Nedelcu, Alexandru Nicolae, ... ; coord.: Gabriela Pană Dindelegan. Ed. a 2-a, – Bucureşti : Univers Enciclopedic Gold, 2016
ISBN 978-606-704-139-2

I. Dragomirescu, Adina
II. Nedelcu, Isabela
III. Nicolae, Alexandru
IV. Pană Dindelegan, Gabriela (coord.)

371.671:811.135.1

ISBN 978–606–704–139–2

UNIVERS ENCICLOPEDIC BOOKS
UNIVERS ENCICLOPEDIC GOLD
Str. Luigi Cazzavillan nr. 17, sector 1, Bucureşti
Tel.: 0371.332.838
e-mail: *difuzare@universenciclopedic.ro*
www.universenciclopedic.ro

Tiparul executat la Regia Autonomă „Monitorul Oficial"

Scanned with OKEN Scanner

ARGUMENT

Caietul de exerciții care însoțește ***Gramatica de bază a limbii române*** este un instrument de lucru practic, destinat, în egală măsură, profesorilor și elevilor, asigurând dirijarea studiului gramaticii atât către aspectele reprezentative, tipice pentru modelul teoretic propus în *Gramatica de bază*, cât și către anumite dificultăți.

Organizarea *Caietului* urmează, în general, structura *Gramaticii,* fiecărui capitol teoretic corespunzându-i un set de exerciții, cu observația că, pentru unele funcții sintactice, s-a preferat realizarea unui set de exerciții comun, pentru a facilita distingerea unor funcții apropiate ca realizare.

Sunt propuse **exerciții diversificate** atât ca **tipologie**, cât și ca grad de **dificultate**.

- *Caietul* conține exerciții de recunoaștere și de analiză, exerciții de construcție, de segmentare, de interpretare a unor exemple și a unor situații numai aparent asemănătoare, precum și teste-grilă cu alegere unică și multiplă, însoțite adesea de cerința „Justificați răspunsul" sau „Exemplificați răspunsul corect", prin care se urmărește ca alegerea făcută din setul de posibilități să nu fie întâmplătoare, ci să fie rezultatul înțelegerii problemei. Unele exerciții sunt teoretice (dar cu cerința frecventă de a exemplifica chestiunea discutată), altele sunt practice (urmărind înțelegerea și capacitatea de aplicare a aspectelor teoretice), iar altele sunt normative (urmărind corectarea unor greșeli frecvente de exprimare).
- Exercițiile sunt ierarhizate din punctul de vedere al gradului de dificultate, de la cele mai simple, notate cu [*], accesibile oricărui utilizator al *Gramaticii* și al *Caietului,* la unele de dificultate medie [**], a căror rezolvare necesită o însușire mai profundă a concepției *Gramaticii* și, în final, la unele de dificultate mare [***], destinate celor care și-au însușit nu numai spiritul, ci și subtilitățile din *Gramatica de bază*.

Toate exercițiile propuse sunt rezolvate, pentru a oferi elevilor, profesorilor și autorilor de manuale **modele** pe care să le folosească atât pentru buna însușire a conținutului *Gramaticii,* cât și pentru crearea și rezolvarea altor exerciții. Au fost propuse modele de rezolvare, care pot fi consultate cu ușurință și care nu trebuie însușite *ad-litteram*: de exemplu, în cazul în care s-au propus rezolvări în tabel, nu este obligatoriu să se folosească această formulă; pentru exercițiile care cer construirea unor exemple, s-a dat ca rezolvare numai una dintre nenumăratele posibilități de răspuns; în segmentarea grupurilor sintactice cu ajutorul parantezelor drepte și în analiza morfologică nu s-a mers în detaliu decât atât cât a fost nevoie pentru cerința exercițiului respectiv, ceea ce nu înseamnă că o segmentare / o analiză mai detaliată sau mai puțin detaliată decât cea propusă este greșită.

Autorii

Scanned with OKEN Scanner

CUPRINS

ARGUMENT 5
CUPRINS 7
EXERCIȚII
PARTEA I 9
Delimitarea grupurilor sintactice cu ajutorul parantezelor 9
Substantivul și grupul nominal 10
Articolul 16
Pronumele și grupul nominal cu centru pronume 18
Numeralul și grupul nominal cu centru numeral 33
Adjectivul și grupul adjectival 36
Verbul și grupul verbal 39
Adverbul și grupul adverbial 51
Interjecția și grupul interjecțional 52
Conectori sintactici și tipuri de relații 53
Prepoziția și grupul prepozițional 53
Conjuncția 55
Tipuri de relații sintactice 57
PARTEA A II-A 59
Funcțiile sintactice din grupul nominal 59
Funcțiile sintactice din grupul adjectival și din grupul adverbial 63
Complementul comparativ 63
Funcțiile sintactice din grupul verbal 64
Predicatul 64
Subiectul 65
Complementul direct 66
Complementul secundar 67
Sinteză (Subiectul, complementul direct, complementul secundar) 68
Complementul indirect 69
Complementul posesiv 70
Sinteză (Complementul indirect și complementul posesiv) 72
Complementul prepozițional 72
Complementul de agent 74
Sinteză (Complementul prepozițional și complementul de agent) 75
Numele predicativ 76
Complementul predicativ al obiectului 78
Complemente circumstanțiale 79
Predicativul suplimentar 79
Circumstanțiale 81
Circumstanțialul de loc și circumstanțialul de timp 81
Circumstanțialul de mod și circumstanțialul de modalitate 82
Circumstanțialul cantitativ 83
Circumstanțialul instrumental 84
Circumstanțalul sociativ 84
Circumstanțialul de relație 85
Circumstanțialul de cauză, circumstanțialul de scop, circumstanțialul condițional, circumstanțialul concesiv, circumstanțialul consecutiv 86
Circumstanțialul opozițional, circumstanțialul cumulativ, circumstanțialul de excepție 88
Apoziția 89
PARTEA A III-A 91
Tipuri de enunț 91

Scanned with OKEN Scanner

Structura informațională a enunțului ... 92
Anafora ... 92
Deixisul ... 93
Modalizarea ... 93
Negația ... 93
Discursul raportat ... 94
Conectori pragmatici ... 95
REZOLVĂRI
PARTEA I ... 101
Delimitarea grupurilor sintactice cu ajutorul parantezelor ... 101
Substantivul și grupul nominal ... 102
Articolul ... 111
Pronumele și grupul nominal cu centru pronume ... 114
Numeralul și grupul nominal cu centru numeral ... 131
Adjectivul și grupul adjectival ... 135
Verbul și grupul verbal ... 139
Adverbul și grupul adverbial ... 151
Interjecția și grupul interjecțional ... 153
Conectori sintactici și tipuri de relații ... 154
Prepoziția și grupul prepozițional ... 154
Conjuncția ... 155
Tipuri de relații sintactice ... 157
PARTEA A II-A ... 159
Funcțiile sintactice din grupul nominal ... 159
Funcțiile sintactice din grupul adjectival și din grupul adverbial ... 165
Complementul comparativ ... 165
Funcțiile sintactice din grupul verbal ... 167
Predicatul ... 167
Subiectul ... 171
Complementul direct ... 174
Complementul secundar ... 176
Sinteză (Subiectul, complementul direct, complementul secundar) ... 177
Complementul indirect ... 178
Complementul posesiv ... 180
Sinteză (Complementul indirect și complementul posesiv) ... 182
Complementul prepozițional ... 183
Complementul de agent ... 185
Sinteză (Complementul prepozițional și complementul de agent) ... 186
Numele predicativ ... 188
Complementul predicativ al obiectului ... 191
Complemente circumstanțiale ... 193
Predicativul suplimentar ... 194
Circumstanțiale ... 198
Circumstanțialul de loc și circumstanțialul de timp ... 198
Circumstanțialul de mod și circumstanțialul de modalitate ... 200
Circumstanțialul cantitativ ... 201
Circumstanțialul instrumental ... 202
Circumstanțalul sociativ ... 203
Circumstanțialul de relație ... 203
Circumstanțialul de cauză, circumstanțialul de scop, circumstanțialul condițional, circumstanțialul concesiv, circumstanțialul consecutiv ... 204
Circumstanțialul opozițional, circumstanțialul cumulativ, circumstanțialul de excepție ... 206
Apoziția ... 207
PARTEA A III-A ... 209
Tipuri de enunț ... 209
Structura informațională a enunțului ... 209
Anafora ... 209
Deixisul ... 210
Modalizarea ... 211
Negația ... 212
Discursul raportat ... 212
Conectori pragmatici ... 212
SURSE ... 213
... 215

Scanned with OKEN Scanner

PARTEA I

DELIMITAREA GRUPURILOR SINTACTICE CU AJUTORUL PARANTEZELOR

***1.** Pentru a putea trece la exercițiile de segmentare a grupurilor sintactice din acest caiet, rezolvați, mai întâi, acest exercițiu preliminar, care urmăreşte familiarizarea cu metoda de delimitare a grupurilor sintactice cu ajutorul parantezelor drepte, folosită în GBLR.
Folosiți parantezele drepte, indicând, în stânga jos, în interiorul parantezei, tipul de grup, iar în dreapta jos, în afara parantezei, funcția sintactică ocupată de grupul respectiv. Precizați care este centrul de grup, scriind „Centru" în dreapta cuvântului, fără a-l mai cuprinde între paranteze. Verificați dacă fiecare grup sintactic are un centru şi dacă numărul parantezelor care se deschid coincide cu cel al parantezelor care se închid.

(a) *copil cuminte*
(b) *acest copil cuminte*
(c) *util tuturor*
(d) *de masă*
(e) *aproape de masă*
(f) *câine capabil de iubire*
(g) *Ion aleargă.*
(h) *nedormind ieri*
(i) *copilul cuminte care cântă*

Scanned with OKEN Scanner

SUBSTANTIVUL ŞI GRUPUL NOMINAL

Genul şi numărul

*1. Indicaţi formele de plural ale următoarelor substantive: *alică / alice, bisturiu, chibrit, grijă, linx, maimuţoi, monolog, pardesiu, pârâu, rucsac.* Pentru a verifica răspunsul, consultaţi $DOOM_2$.

*2. Alegeţi forma (formele) de plural corectă(e). Pentru verificarea răspunsului, consultaţi $DOOM_2$.

(a) sg. *azil* – pl. *aziluri / azile*
(b) sg. *copertă* – pl. *coperţi / coperte*
(c) sg. *ciocolată* – pl. *ciocolate / ciocolăţi*
(d) sg. *compromis* – pl. *compromise / compromisuri*
(e) sg. *nivel* – pl. *niveluri / nivele*
(f) sg. *comisar-şef* – pl. *comisari-şef / comisar-şefi / comisari-şefi*
(g) sg. *prim-procuror* – pl. *primi-procurori / prim-procurori*
(h) sg. *maşină-unealtă* – pl. *maşini-unelte / maşini-unealtă / maşină-unelte*
(i) sg. *volt-amper* – pl. *volţi-amperi / volt-amperi*
(j) sg. *cuvânt-titlu* – pl. *cuvinte-titluri / cuvinte-titlu.*

*3. Următoarele substantive sunt defective de număr: *antimemorii, consumabile, indispensabili, lapţi, orez, vitalism, vlagă, vogă, zahăr.* Arătaţi căror clase de gen le aparţin acestea.

**4. Arătaţi prin ce mijloace (desinenţe, articol, alternanţe) se marchează genul şi numărul substantivelor din următoarele construcţii:

(a) *Fratele meu este elev.*
(b) *Îi îngheţaseră picioarele.*
(c) *Biblioteca noastră este modernă.*
(d) *I-am oferit flori profesoarei.*
(e) *Pereţii băii erau albi.*
(f) *Profesorii facultăţilor noastre sunt celebri.*

Cazul substantivului

**1. Comparaţi următoarele structuri, indicând cazul fiecărui substantiv marcat prin aldine:

(a) *cartea* ***lui Ion*** *– supărarea* ***lui Ion*** *– Casa aparţine* ***lui Ion*** *– măsuri ostile* ***lui Ion*** *– datorită* ***lui Ion*** *– (este) nepot de soră* ***lui Ion*** *– nepotul* ***lui Ion*** *– împotriva* ***lui Ion***;

Scanned with OKEN Scanner

(b) *averea **comunei** – avere aparținătoare **comunei** – Situația convine **comunei** – trăsături specifice **comunei** – asupra **comunei**;*
(c) *Mă doare **inima** – Îmi ascult **inima** – Îmi bate **inima** – Are **inima** bolnavă – cu **inima** bolnavă – tratament pentru **inimă** – Asta înseamnă **inimă** sănătoasă;*
(d) *Mă privește **Ion** – despre **Ion** – în loc de **Ion** – L-au botezat **Ion** – **Ion**, ce mai aștepți?*

**2. Se dau fragmentele (a)-(d); indicați cazul substantivelor subliniate și justificați apariția fiecărui caz. Folosiți, pentru răspuns, tabelul de mai jos:

(a) *În preajma Capitalei, de-a lungul Dâmboviței, și-au găsit adăpost, într-o tabără de corturi, câteva familii de romi venite din sudul țării.*
(b) *Grație ajutorului primit din partea profesorilor, olimpicii au reușit să ajungă la locul de desfășurare a olimpiadei, iar eforturile tuturor s-au încununat cu rezultate remarcabile.*
(c) *Câteva ore mai târziu, a fost numit director al micii fabrici de lactate, fără a fi cerut el aceasta și fără a avea vreo pregătire în prelucrarea laptelui.*
(d) *Datorită pregătirii sale, s-a angajat profesor la Universitate, primind sarcini de predare a limbii române străinilor.*

Substantivul	Cazul	Justificare

**3. Pentru substantivele subliniate (în exercițiul 1) și aflate la cazurile oblice (G și D), indicați care sunt mărcile cazuale și tipul de marcare. Folosiți tabelul de mai jos:

Substantivul	Cazul	Tipul de marcare	Descrierea mărcii / mărcilor de caz

**4. Se dă următorul fragment:

Dacă stau să mă gândesc bine, (...) îi datorez lui Nicolae Manolescu în bună parte îndârjirea mea de a aprofunda problemele. Dacă lui Manolescu i s-a părut neconvingătoare o anumită idee a mea, poate că trebuie să revin și să-mi întăresc argumentarea în favoarea susținerii ei, poate că trebuie să renunț la ea și s-o modific. Apropiindu-mă și despărțindu-mă și iar apropiindu-mă și iar despărțindu-mă de Manolescu, mi-am dat seama că el face parte din biografia mea intelectuală. La mulți ani, Nicolae Manolescu! (S. Marcus, în *Nicolae Manolescu – 70*)

Păstrând ordinea de apariție a formelor, includeți substantivele subliniate (în funcție de cazul fiecăruia) în tabelul care urmează. După completarea tabelului, indicați, pentru cazurile dativ și vocativ, prin ce se marchează forma cazuală:

Caz N	Caz G	Caz D	Caz A	Caz neutru	Caz V

Scanned with OKEN Scanner

**5. Tăiaţi cu o linie construcţiile neacceptate de norma literară, păstrându-le numai pe cele acceptate; explicaţi în ce constă fiecare greşeală:

(a) *urmarea a multor greşeli făcute anterior; urmarea a foarte multe greşeli făcute anterior; urmarea multor greşeli făcute anterior;*
(b) *din cauza lui Ion şi a lui mama; din cauza lui Ion şi a mamei;*
(c) *în jurul rezultatelor şi a soluţiilor propuse; în jurul rezultatelor şi al soluţiilor propuse; în jurul rezultatelor şi multor soluţii propuse;*
(d) *cartea lui Catrinel şi a lui sora ei; cartea lui Catrinel şi a surorii ei;*
(e) *Trimit lui Vasile şi lui Ioana o carte de poveşti; Trimit lui Vasile şi Ioanei o carte de poveşti;*
(f) *rochia la fata noastră; rochia fetei noastre;*
(g) *din cauza la criză; din cauza crizei;*
(h) *I-a plăcut la fata noastră să vină cu noi; I-a plăcut fetei noastre să vină cu noi.*

**6. Se dau construcţiile (a)-(c). Indicaţi ce relaţie cazuală marchează componentul *a* şi care este statutul lui morfologic.

(a) *Această plângere a Inspectoratului împotriva a cinci studenţi şi a douăzeci de profesori i-a mirat pe toţi.*
(b) *Au mai rămas câteva reclamaţii contra a foarte puţini profesori de liceu.*
(c) *Graţie a trei profesori inimoşi, pătrunşi de dorinţa de introducere a noilor programe, dificultăţile au fost depăşite.*

***7. Folosind sistemul de paranteze drepte, indicaţi, pentru următoarele trei fragmente, grupurile sintactice organizate de substantiv, marcând cazul pentru fiecare centru de grup substantival.

(a) *Graţie profesorilor din facultate, am fost recomandat unui teatru bucureştean, care m-a angajat, provizoriu, actor.*
(b) *Contrar aşteptărilor, aici, munca şi talentul artiştilor nu erau uşor recunoscute, aşa că m-am hotărât să plec în Braşov, oraşul copilăriei mele.*
(c) *Lângă fereastră, aştepta un coş cu flori roşii, fiind lăsat special până la finalul spectacolului, când artiştii, angajaţi în spectacol, se întâlneau cu regizorul.*

Analiză morfematică şi clase flexionare

***1. Se dă textul:

Asculta piesele cu cea mai mare atenţie, ca un om complet liber, dedicat frumosului, şi, făcând cerc, discuta spectacolul cu grupul său. Punea note, oral, la actori, prilej de prezentare a unora în lojă. Nu totdeauna Pomponescu şedea în lojă, câteodată mergea pur şi simplu într-un stal dacă întâlnea un cunoscut şi găsea loc liber. O asemenea ambalare pentru spectacole şi concerte făcea mai puţin şocantă frecvenţa asiduă a lui Pomponescu la Operă, unde, cu sprijinul său discret, Indolenta căpătase angajament şi cânta în numeroase roluri. Într-unul din

Scanned with OKEN Scanner

turnee, Pomponescu oferi o masă la „Capşa", în cabinet particular, cunoscuţilor săi de la Saferian. În compunerea listei, Gaittany ezită a pune pe Ioanide, însă ministrul adăugă cu propria lui mână acest nume. Ioanide se scuză în chipul cel mai pertinent, prin doliul său. Dintre femei participă numai madam Valsamaky-Farfara. Între Pomponescu şi madam Farfara se putea constata o notă comună prin contrast cu Hagienuş, de pildă. Câteşitrei îmbătrâneau, admiţând că depăşirea unei anume vârste trebuie notată cu acest nume al involuţiei. Îmbătrânirea lui Hagienuş era neglijentă şi comică. (...) Pomponescu, dimpotrivă, avea păr tare, mustaţă dură, bustul umflat, mersul drept, excepţie făcând o încovoiere a şirei spinării, reclamată parcă de nevoia adaptării la cubajul camerelor. Afară de această soliditate corporală, se observa o rezistenţă morală. (...) Aceeaşi preocupare de a-şi ascunde procesul de involuţie se constata şi la madam Valsamaky-Farfara, care lupta dramatic cu o îmbătrânire accelerată. (G. Călinescu, *Bietul Ioanide*)

Descrieţi structura morfematică a substantivelor subliniate şi arătaţi ce indică morfemele gramaticale.

***2.** Arătaţi căror clase de flexiune le aparţin substantivele subliniate în textul de la exerciţiul **1**.

Clase semantice de substantive

1. Selectaţi din textul dat mai sus (vezi *supra*, **Analiză morfematică şi clase flexionare, exerciţiul **1.**) patru substantive proprii şi analizaţi-le morfosintactic.

**2. Analizaţi morfosintactic substantivele colective din fragmentele de mai jos:

(a) *Grupuri suspecte se aglomerau la colţuri de stradă, elevi de şcoală mergeau „in corpore" pe trotuare.* (G. Călinescu, *Bietul Ioanide*)
(b) *Procesul se ţinu fără publicitate mare, contemplat cu rezervă de toată presa, din felurite calcule politice.* (*ibid.*)
(c) *Preotul crezu a fi înţeles. În curând, în locul militarilor, apăru în piaţa cartierului un stol de sutane negre.* (*ibid.*)

**3. Alcătuiţi câte trei perechi de exemple, în care substantivele *piatră, pâine, peşte* să fie o dată masive şi a doua oară non-masive.

***4. Analizaţi din punctul de vedere al articulării şi al cuantificării (al exprimării cantităţii) substantivele masive subliniate din următoarea reţetă culinară:

Ficat cu sos de ceapă
750 g ficat, 1 lingură de unt, 1 linguriţă de făină, 1 lingură de arpagic tocat, 1 linguriţă de frunză de pătrunjel tocat, 1 ceaşcă zeamă de carne, 1/2 ceaşcă de vin, 1/2 lingură de bulion, sare, piper.
Se curăţă ficatul de pieliţă şi se taie bucăţi. Se înfierbântă într-o cratiţă o lingură de unt, se pune ficatul şi se întoarce cu o furculiţă, câteva minute pe o parte şi pe

Scanned with OKEN Scanner

alta, ca să se rumenească deopotrivă. Se pune sare, piper, arpagicul tocat mărunt şi frunza de pătrunjel. Se presară o linguriță de făină. Se rumeneşte totul câteva minute. Se toarnă vin, zeama de carne şi se adaugă puțin bulion. Se serveşte îndată ce a dat în fiert. (S. Marin, *Carte de bucate*)

***5. Selectați din textul dat mai sus (vezi *supra*, **Analiză morfematică şi clase flexionare,** exercițiul **1.**) şase substantive abstracte: două nederivate, două postverbale şi două postadjectivale, şi analizați-le morfosintactic. În cazul substantivelor postverbale şi postadjectivale, indicați şi trăsăturile verbale, respectiv adjectivale.

***6. Analizați substantivele relaționale subliniate din textul de mai jos sub aspect sintactic (combinarea numelor relaționale cu determinanții, exprimarea complementului, poziții sintactice în care apar):

– Mă simt nu se poate mai prost, de aceea, cu părere de rău, va trebui să mă căsătoresc din nou. Soția mea din urmă a fost sfătuită de medic să ducă viață liniştită. (...) După manevra despărțirii corporale, Gonzalv îşi reluă cu mai multă încredere vizitele la nepoata lui Conțescu, ba chiar izbuti a o aduce acasă la el. (...) Când văzu paturile copiilor, nepoata întrebă:
– De ce mai ții paturile, dacă copiii s-au dus la mamele lor?
– S-au dus provizoriu, până mă căsătoresc. Apoi îi readuc acasă. Cum? Să-mi gonesc copiii? Ai avea inimă să mă lași să comit această crimă?
– Nu văd ce crimă ar fi, din moment ce ei stau mult mai bine la mamele lor. Pentru mine ar fi nişte copii vitregi. (...)
Gonzalv fu şi mulțumit, şi dezamăgit. (...) Îşi exprimă această nedumerire față de Conțescu:
– Aşa sunt femeile. (...) Îți ții copiii în altă parte la început, pe urmă, tot aducându-i din când în când pe acasă, nepoată-mea are să se obişnuiască. (G. Călinescu, *Bietul Ioanide*)

Grupul nominal

**1. Arătați care este componența grupurilor nominale subliniate din textul de mai jos şi ce poziții sintactice ocupă în grupurile sintactice imediat superioare în care se includ:

Este o minune că Hristos cel fără de păcat se simțea ca printre ai săi în societatea ticăloşilor. Dacă stăm să ne gândim bine, minune şi mai mare (...) este că aceşti ticăloşi consimțeau să petreacă în tovărăşia neprihănirii. (N. Steinhardt, *Jurnalul fericirii*)

***2. Completați tabelul de mai jos, indicând structura internă a grupurilor nominale selectate din textul următor:

Scanned with OKEN Scanner

Era ca şi când odaia aceea ar fi căpătat tot mai mult o viață a ei, umflată la umbră, hrănită din putregaiul şi piatra de sulf a cine ştie cărei alte lumi. Dormind între părinții lui, în camera luminoasă chiar şi noaptea – căci trupurile părinților radiau slab, liniştitor, răsfrângându-şi aurele peste copil ca două delicate plăpumioare –, Mircişor călătorea adesea în camera cealaltă. (M. Cărtărescu, *Orbitor*)

Grupul nominal	Centru	Determinant	Cuantificator	Modificator	Posesor	Complement
[*odaia aceea*]						
[*o viață a ei, umflată la umbră, hrănită din putregaiul şi piatra de sulf a cine ştie cărei alte lumi*]						
[*putregaiul şi piatra de sulf a cine ştie cărei alte lumi*]						
[*sulf*]						
[*a cine ştie cărei alte lumi*]						
[*părinții lui*]						
[*camera luminoasă*]						
[*două delicate plăpumioare*]						

Scanned with OKEN Scanner

ARTICOLUL

*1. Identificați articolele din textele de mai jos și precizați de ce tip sunt.

(a) *Să luăm acum un caz din istoria noastră contemporană, unele momente care suscită aprigi controverse nu numai între istorici, ci și în marele public: care au fost opțiunile oamenilor noștri în cursul celui de-al Doilea Război Mondial?* (N. Djuvara, *Există istorie adevărată?*)
(b) *Progresul libertății în istoria omenirii nu este, de aceea, un progres înregistrat doar în combaterea limitelor exterioare impuse, ci în primul rând în cel al disputei cu limitele pe care ni le-a impus natura din noi și care reprezintă lupta de-o viață a fiecăruia cu el însuși.* (G. Liiceanu, *Despre limită*)

**2. Indicați ce statut lexico-gramatical au cuvintele / segmentele subliniate.

(a) *Iar astăzi... astăzi coșmarul își trăia apogeul. Zece feluri de măsline, mezeluri Campofrio, fistic arăbesc fără coajă, parfumuri originale, o mie de Fante și Cole, magazine Levi's, KFC-uri, McDonalds-uri, baruri irlandeze, restaurante chinezești și – insulta supremă – un ditamai Mall-ul ridicat taman pe locul unui fost templu al foamei.* (R. Paraschivescu, *Bazar bizar*)
(b) *Doar i-am spus lui Ion că tata nu o să vină și în ziua următoare.*
(c) *Basarabia și Bucovina de Nord sunt evacuate începând de a doua zi, în cele mai dezastruoase și umilitoare condiții. Urmarea o cunoaștem. Mai bine zis, urmările.* (N. Djuvara, *Există istorie adevărată?*)
(d) *Să luăm două cazuri din istoria contemporană, două cazuri foarte apropiate unul de altul (...), reprezentând momente încă sensibile și care suscită aprigi controverse, nu numai între istorici și politologi, ci și în rândurile marelui public.* (N. Djuvara, *Există istorie adevărată?*)

**3. Identificați articolele din textele de mai jos și, dacă este cazul, comentați rolul lor de clasificator substantival.

(a) *Pe când eram student și locuiam la cămin, am primit un pachet cu cărți de la o necunoscută.* (T. Octavian, *Povestiri alese*)
(b) *În America se cultivă un sine independent, o unitate bine definită cu tendința de întreg cognitiv, motivațional și emoțional.* (internet)
(c) *Ea se instalează în aproapele anonim, dar îi afectează și pe cei din jur.* (R. Paraschivescu, *Ghidul nesimțitului*)
(d) *Mă îndrept cu privirea / Spre ceva-ul din mine, / Și vântul îmi spulberă pletele* (versuri, internet)

**4. Ce interpretare au substantivele subliniate (individualizantă sau generică)? Construiți exemple cu tipul opus de interpretare.

(a) *Nesimțirea e un virus redutabil, cu instalare rapidă și efecte demolatoare. Ea se instalează în aproapele anonim, dar îi afectează și pe cei din jur. Nesimțitul devine*

Scanned with OKEN Scanner

pe zi ce trece o prezență constantă, greu de evitat și imposibil de strunit. (R. Paraschivescu, *Ghidul nesimțitului*)

(b) *Locul meu era acolo, rezervat, întrucât pe zi ce trece sunt și eu tot mai mult o fantomă de pe vremea comisarului Moldovan.* (C. T. Popescu, *Cuvinte rare*).

(c) *Potrivit lui [Constantin Noica], călăul este, când se face socoteala finală, marele perdant.* (G. Liiceanu, *Despre ură*)

(d) *Pentru a rezista față de mediul cultural general, o cultură de specialitate trebuie să combine un anumit grad de autonomizare a ideilor de specialitate (...).* (H.-R. Patapievici, *Despre idei și blocaje*)

(e) *Călugării, înverziți, ridicară mâinile.* (I. Groșan, *O sută de ani de zile la porțile orientului*)

****5.** Ce rol are articolul în următoarele secvențe subliniate?

Alături de Caragiale al nostru și al satirei acționează un Caragiale universal. (T. Arghezi, *Pagini din trecut*)

în locul meu ai vinde azi, pripit, un Cézanne? (G. Călinescu, *Scrinul negru*)

****6.** Stabiliți statutul morfosintactic al cuvintelor omonime subliniate în exemplele de mai jos:

(a_1) *Un copil preferă televizorul, altul preferă să se joace.*

(a_2) *Am întâlnit un copil care mânca înghețată și doi care mâncau vată pe băț.*

(a_3) *Ion are un copil care vrea mereu ceva bun.*

(b_1) ***Unei** fete i se rupsese tocul.*

(b_2) *I-am spus **unei** fete să plece și celeilalte, să rămână.*

(b_3) *I-am permis **unei** fete să plece, iar pe două le-am rugat să rămână.*

(c_1) *Mi-am cumpărat **niște** cărți.*

(c_2) *Am cumpărat **niște** brânză.*

*****7.** Toponimele, subclasă a numelor proprii, sunt cuvinte inerent determinate (definit), care nu necesită prezența unui articol definit.

Există însă contexte în care articolul definit se poate realiza din cauze sintactice și în cazul toponimelor. Menționați două astfel de contexte.

*****8.** Identificați articolele definite din textele de mai jos și analizați modificările de ordin fonetic pe care le exercită asupra bazei:

(a) *Văzând privirea tânărului călugăr furișându-se spre tătăroaică, hanul își dezveli dinții din aur de la căderea Constantinopolului (1453) într-un surâs subțire, înțelept.* (I. Groșan, *O sută de ani de zile la porțile orientului*)

(b) *(...) și începuse a înnopta când am ajuns într-o înfundătură de munți, unde se auzea răsunând glasul unui pârâuaș [...], prăvălindu-se și izbindu-se de cele stânci fără voința sa.* (I. Creangă, *Amintiri din copilărie*)

(c) *În umilire, eu nu recunosc drept autoritate instanța care hotărăște pentru mine; hotărârea ei nu mă sporește, ci mă diminuează, îmi sărăcește sau îmi anulează eul.* (G. Liiceanu, *Despre limită*)

BIBLIOTECA

Scanned with OKEN Scanner

PRONUMELE ŞI GRUPUL NOMINAL CU CENTRU PRONUME

Caracteristici generale

***1.** Care serie cuprinde numai pronume, nu şi adjective pronominale?

(a) personalul, reflexivul, reciprocul, posesivul;
(b) personalul, formele de politeţe, reflexivul, reciprocul;
(c) personalul, formele de politeţe, reflexivul, negativul;
(d) personalul, formele de politeţe, reciprocul, indefinitul.

***2.** Funcţionează numai în ipostază adjectivală, neputând apărea ca pronume:

(a) posesivul şi semiindependentul *al;*
(b) formele de întărire şi demonstrativul semiindependent *cel;*
(c) posesivul şi formele de întărire;
(d) formele de întărire şi reciprocul.

****3.** Acolo unde este posibil, puneţi indicii de coreferenţialitate (care marchează faptul că pronumele îşi procură referinţa de la un alt element din contextul lingvistic), pentru pronumele din exemplele de mai jos:

(a) *Energia primitivă pe care-o risipeşte femeia asta a supt-o atât de la Barbu al ei, cât şi de la Ion Luca al meu.* (*Ultimele însemnări ale lui Mateiu Caragiale*)
(b) *Ăştia au fost mentorii ei de viaţă, Hagi Tudose şi Venturiano.* (*ibid.*)
(c) *Mă pedepsesc din nou, spre seară, ascultându-l pe Iorga la radio. Şi peste-un sfert de veac tot asta va face: va proslăvi priceperea românilor şi braţul lor de fier.* (*ibid.*)
(d) *După-amiaza, fiind duminică, o iau pe Emma la Brukenthal să privim stampele. O atrag spre una înfăţişând un grup de gentilomi, printre care Hoditz. Stăm şi privim îndelung personajul; îmi trec degetele peste chipul lui păros, suflu aburul frivol cu care se expune.* (*ibid.*)

Pronumele personal

***1.** Formele clitice / neaccentuate ale pronumelui personal apar la cazurile:

(a) nominativ şi acuzativ;
(b) acuzativ şi genitiv;
(c) acuzativ şi dativ;
(d) acuzativ, genitiv şi dativ.

Scanned with OKEN Scanner

*2. Pronumele *mi* este în exemplul *Mi-a adus cartea pe care i-o împrumutasem:*
(a) personal;
(b) reflexiv.
Construiți un exemplu în care *mi* să aibă cealaltă valoare.

**3. Alegeți două pronume personale de persoana a 3-a și construiți exemple în care acestea să aibă, pe rând, utilizare deictică și utilizare anaforică.

**4. Selectați din enunțurile de mai jos formele clitice / neaccentuate ale pronumelor personale și caracterizați-le sub aspect morfosintactic și semantico-referențial:

(a) *Nu le duce grija copiilor, pentru că sunt mari și pentru că știe că o duc bine.*
(b) *Să nu îmi iei paharul!*
(c) *Pe Ion îl doare măseaua numai când mănâncă dulciuri.*
(d) *Îți mulțumim pentru scrisorile pe care ni le trimiți de sărbători.*
(e) *La un moment dat am constatat că lipsește geanta cu care venisem. Și atunci dă-i și caută în toată casa.*
(f) *Dacă vrea să plece, n-are decât s-o facă.*

**5. Precizați ce funcție sintactică (de complement direct sau de complement indirect) au cliticele pronominale omonime din următoarele perechi de exemple:

(a_1) ***Vă** aduc la cunoștință că sunteți penalizați.*
(a_2) *Profesorul **vă** laudă numai pe voi.*

(b_1) ***Ne** spuneți unde ați fost?*
(b_2) *Maria nu **ne** cunoaște.*

(c_1) ***Le**-am așteptat cu flori.*
(c_2) ***Le**-am urat să aibă noroc.*

***6. Comparați sub aspectul funcției sintactice și al regentului pronumele subliniate:

(a_1) *Ion îi e frate numai **lui**.*
(a_2) *Fratele **lui** este inginer.*
(a_3) *Îi dau **lui** ce am primit de la tine.*

(b_1) *Ți-am cerut doar cartea-**mi**.*
(b_2) ***Mi**-a cerut cartea ta.*
(b_3) *S-au ridicat împotrivă-**mi**.*

Pronumele de politețe

**1. Caracterizați din punct de vedere morfologic formele pronumelui personal de politețe din enunțurile de mai jos (din Mircea Eliade, *Domnișoara Christina*). Semnalați, acolo unde este cazul, diferența dintre categoria gramaticală și caracteristicile referențiale, tipul de acord impus și dublarea prin clitice:

Scanned with OKEN Scanner

(a) *Dumneavoastră sunteți bărbat, nu vă puteți speria.*
(b) *V-am ascultat recitind ... Mă minunam de memoria dumneavoastră ...*
(c) *Dar dumitale nu-ți este frică să te plimbi singură pe aici? o întrebă Egor.*
(d) *Dumneata nu eşti bine deloc ...*

Pronumele reflexiv şi pronumele reciproc

*1. Se dau textele:

(a) *Îmi număr banii în acea lumină himerică, îi sclipesc în pumn, dar nu reuşesc să-i socotesc şi încep să plâng, căci nu ştiu dacă-mi ajung să cumpăr o pâine.* (M. Cărtărescu, *Orbitor*)
(b) *Şifonierul era pe atunci aşezat paralel cu patul, şi mă priveam minute-n şir în luciul lui galben.* (*ibid.*)
(c) *Îşi suflecau acum fustele-n față, arătându-şi pulpele groase.* (*ibid.*)
(d) *Fetele îşi aplecară capetele împrejurul vedeniei.* (*ibid.*)
(e) *Trebuia să ne tundem acum toți la chelie.* (*ibid.*)

Identificaţi pronumele reflexive, precizând persoana, numărul şi cazul.

**2. Se dă textul:

*Momente greţoase azi: **mă** înfrunt cu perceptorul în privinţa impozitului pe drumuri din anul curent. (...) Casaţia în secţii unite **s**-a pronunţat fără echivoc, numai în lalomiţa nu **se** ştie. (...) **Mă** înapoiez în şaretă cu junele Chiroiu; **şi**-a definitivat asemănarea cu Răstignitul, miroase chiar şi a oţet. Vrea principii dure în administrarea ţării – el şi colegii lui sunt gata să-**şi** dea sângele pentru (...) România de mâine.* (*Ultimele însemnări ale lui Mateiu Caragiale*)

(a) Analizaţi formele de reflexiv subliniate, precizând valoarea fiecăruia, persoana, numărul şi cazul.
(b) Analizaţi morfosintactic fiecare dintre cele trei apariţii diferite ale unităţii *şi*.

**3. În ipostaza de marcă sintactică de diateză, apare reflexivul:

(a) inerent;
(b) pasiv;
(c) impersonal;
(d) posesiv.

Daţi (câte) un exemplu pentru soluţia (soluţiile) corectă (corecte).

**4. Pentru fiecare dintre exemplele de mai jos, stabiliţi dacă apare un pronume reciproc cu funcţie sintactică sau un reflexiv formant:

(a) *Ei **se** duc unul la altul frecvent.*
(b) *Ei **se** visează unul pe altul.*
(c) *Ei **se** laudă unul pe altul.*
(d) *Ei **se** gândesc unul la altul.*

Scanned with OKEN Scanner

(e) *Ei **se** tem unul de altul.*
(f) *Ei **se** tachinează unul pe altul.*

**5. În exemplele de mai jos apar şi pronume reflexive cu funcție sintactică, şi pronume personale în dativ sau în acuzativ. Subliniați aceste pronume şi stabiliți, pentru fiecare, tipul şi cazul. Dacă există ambiguități de interpretare, comentați-le.

(a) *Te consider prietena mea.*
(b) *Îmi tricotez un pulover.*
(c) *Îmi aduc parfumuri din străinătate.*
(d) *Mă văd în oglindă.*
(e) *Îmi văd copilul rar.*
(f) *Îşi scrie memoriile.*
(g) *Nu te poate ajuta nimeni.*
(h) *Te poți ajuta singur.*

***6. Ocupă o poziție sintactică pronumele reflexiv cu următoarele valori:

(a) propriu-zis, posesiv, factitiv, reciproc;
(b) propriu-zis, posesiv, impersonal, pasiv;
(c) propriu-zis, factitiv, impersonal, pasiv;
(d) posesiv, factitiv, reciproc, inerent.
Dați câte un exemplu pentru seria corectă.

***7. Completați spațiile punctate:

(a) Pronumele reflexiv are forme proprii numai pentru persoana.....
(b) Pronumele reflexiv îşi procură referința printr-un mecanism anaforic de la nominalul care ocupă poziția sintactică de.....
(c) Specificul reciprocului față de reflexiv constă în apariția sa într-o structură.....

***8. În contextele de mai jos, reflexivul este ambiguu. Comentați aceste ambiguități, precizând diferențele de analiză morfologică şi sintactică decurgând din interpretările posibile.

(a) ***Se** consideră că e nevinovat.*
(b) *Ea **îşi** face unghiile.*
(c) ***Se** crede că e cel mai inteligent.*
(d) ***Se** gândeşte mult.*

Adjectivul pronominal de întărire

*1. Completați spațiile goale cu adjectivul pronominal de întărire potrivit:

(a) *Domnilor, fiți voi ..... sfătuitorii voştri !*
(b) ..... *apariția lui era o surpriză.*
(c) *Draga mea, pe tine ..... să te superi.*
(d) *Ei ..... i se părea că a greşit.*

Scanned with OKEN Scanner

*2. Reformulați enunțurile de mai jos, substituind semiadverbul focalizator *chiar* prin adjectivul pronominal de întărire:

(a) *Orașul e distrus chiar de locuitorii lui.*
(b) *Chiar tu ți-ai răspuns la întrebare.*
(c) *Chiar invitata voastră a greșit.*

3. Grupați aparițiile adjectivului de întărire din enunțurile de mai jos în două categorii, după cum valoarea sa este **(A) de focalizator sau **(B)** de marcă de coreferențialitate (reflexivă). În a doua situație, marcați prin indici relația cu antecedentele:

(a) *Candidații vorbesc mult și neinteresant despre ei înșiși.*
(b) *Politețea însăși tinde să dispară.*
(c) *În miezul tragediei de a fi singur trăiește ascunsă însăși nevoia de singurătate.* (A. Blandiana, *Calitatea de martor*)
(d) *Anticul îndemn „Cunoaște-te pe tine însuți" rămâne tot ceea ce vreodată omul și-a cerut sie însuși mai greu.* (*ibid.*)

**4. Analizați morfematic adjectivele de întărire din enunțurile de mai jos (din A. Pleșu, *Minima moralia*):

(a) *Cum poate un om să devină statuie, păstrându-și accidentul fizionomic ca pe însăși menirea sa?*
(b) *Legile ei sunt identice cu cele ale vieții înseși.*
(c) *Avem dreptate să atribuim individualului demnitatea etică supremă, imperativul moral absolut fiind: „învață să fii tu însuți"...*
(d) *Un astru rece sfârșește răstignit pe trupul însuși al lumii.*

Adjectivul pronominal posesiv

*1. Adjectivul pronominal posesiv evocă în discurs:

(a) obiectul posedat;
(b) posesorul și obiectul posedat;
(c) posesorul.

*2. Se dă textul:

*Nu toți copiii mamei și ai tatei, câți mai trăim, ne adunasem acolo, în fața casei noastre de la Omida. Am spus casa noastră, adică a tuturor fraților și surorilor și am spus greșit. Casa aceea, de la Omida, în care trăiește de mulți ani **sora mea** Elisabeta, nu mai e casa noastră, e casa ei, numai a ei. (...) Cumnatu-meu Sămânță, bărbatul **soră-mii** Elisabeta, după ce a luat din partea noastră a tuturor, act la mână că nu ridicăm nicio pretenție la moștenire, a dărâmat vechea casă (...). Acolo, în casa aceea dărâmată de cumnatu-meu Sămânță, a murit bunicul*

Scanned with OKEN Scanner

al cărui nume îl port, acolo a murit ***soră-mea*** *Rada şi frate-meu Alexe, acolo a murit mama.* (Z. Stancu, *Ce mult te-am iubit*)

Analizați morfosintactic adjectivele posesive din textul de mai sus.

**3. Există, în textul de mai sus, forme de genitiv ale pronumelui personal? Dacă da, analizați-le morfosintactic. Stabiliți dacă este posibilă înlocuirea lor prin adjectiv posesiv şi comentați diferența dintre cele două forme.

**4. Comparați sub aspect morfosintactic cele trei secvențe marcate cu caractere aldine din textul de mai sus, în care apar substantivul *soră* şi un posesiv.

**5. Se dau exemplele:

(a) *A venit frate-meu.*
(b) *A venit al meu frate.*

Stabiliți asemănările şi deosebirile de ordin morfosintactic dintre cele două apariții ale adjectivului pronominal posesiv.

***6. Din punctul de vedere al structurii sale interne, adjectivul posesiv manifestă:

(a) trăsături pronominale, constând în acordul în gen, în număr şi în caz cu obiectul posedat;
(b) trăsături pronominale, constând în marcarea persoanei posesorului şi a numărului de posesori;
(c) atât trăsături pronominale, cât şi trăsături adjectivale;
(d) doar trăsături pronominale;
(e) doar trăsături adjectivale;
(f) trăsături adjectivale, constând în acordul în gen, în număr şi în caz cu obiectul posedat.

***7. Marca posesiv-genitivală se realizează:

(a) când adjectivul posesiv / grupul nominal în genitiv este vecin la stânga cu un constituent (regentul său) articulat cu articol definit;
(b) când adjectivul posesiv / grupul nominal în genitiv nu este vecin la stânga cu un constituent (regentul său) articulat cu articol definit;
(c) când grupul nominal în genitiv / adjectivul posesiv precedă regentul său;
(d) când regentul său este un nume propriu care nu se termină într-un formant omonim cu articolul definit.
Exemplificați răspunsurile corecte.

***8. Adjectivul posesiv poate îndeplini funcția sintactică de:

(a) subiect;
(b) determinant;
(c) cuantificator;
(d) complement direct;
(e) complement al numelui;
(f) posesor;

Scanned with OKEN Scanner

(g) complement posesiv;
(h) complement indirect.
Exemplificați răspunsurile corecte.

Pronumele semiindependente *al* și *cel*

***1.** Alegeți forma corectă, tăind-o pe cea greșită:

(a) *Cartea este a lui Ion / Cartea este alui Ion.*
(b) *Casa de vacanță este alor mei / Casa de vacanță este a alor mei.*
(c) *Le-am luat un cadou la ai mei / Le-am luat un cadou alor mei.*
(d) *I-am spus o poveste copilului cel bun / I-am spus o poveste copilului celui bun.*
(e) *Nu știam povestea copilului cel cuminte / Nu știam povestea copilului celui cuminte.*

****2.** Analizați forma *a* din enunțurile de mai jos, răspunzând la următoarele cerințe:
A. precizați care este statutul său morfosintactic;
B. precizați care este componența și tipul grupului sintactic în care se include și ce funcție sintactică are acest grup în ansamblul enunțului (utilizați reprezentările cu paranteze drepte);
C. în cazul în care *a* este un pronume semiindependent, precizați modul în care își procură referința.

(a) *Pe scaun am văzut două genți, dintre care una era a Mariei.*
(b) (arătând cu mâna spre o carte) *A Mariei are coperta roșie.*
(c) (pop.) *A de colo a înțeles cu siguranță altceva.*
(d) *Prezentările a doi studenți au avut ca subiect pronumele.*
(e) *Politicianul a ascultat părerile a mulți oameni.*
(f) *Datorită a numeroase informații ce le primesc, mulți cititori cumpără acea revistă.*
(g) *O prietenă a mamei este pasionată de pălării.*
(h) *Soția a doua intentează divorț.*
(i) *Unei colege a mele i se reproșează că tratează subiectul superficial.*

****3.** Analizați unitatea *cel / cele* din enunțurile de mai jos, răspunzând la următoarele cerințe:
A. precizați care este statutul său morfosintactic;
B. precizați care este componența și tipul grupului sintactic în care se include și ce funcție sintactică are acest grup în ansamblul enunțului (utilizați reprezentările cu paranteze drepte);
C. în cazul în care *cel* este un pronume semiindependent, precizați modul în care își procură referința.

(a) *Dă-mi-l, te rog, pe cel din stânga!*
(b) *Erau două ceasuri pe masă. Ceasul cel mic era al lui Ion, iar cel mare era al Mariei. Cel mare al Mariei e de foarte bună calitate.*
(c) *Cel ce a greșit o dată este mai prudent a doua oară.*

Scanned with OKEN Scanner

(d) *Cele trei fete mi-au spus că Ioana mă place.*
(e) *Spre surprinderea tuturor, Ion cel vesel lipsea de la petrecere.*
(f) *Cel mai bun prieten ți se confesează.*
(g) *Cei doi au ajuns deja.*

***4.** Forma demonstrativă *cel*:

(a) este doar pronume, nu şi adjectiv pronominal;
(b) este doar adjectiv pronominal, nu şi pronume;
(c) în funcție de structurile sintactice în care apare, este fie pronume semiindependent, fie adjectiv pronominal semiindependent;
(d) poate fi omonim cu alte unități lingvistice.
Exemplificați fiecare răspuns corect.

***5.** Complinirea obligatorie a pronumelui semiindependent *al* îndeplineşte funcția sintactică de:

(a) determinant;
(b) cuantificator;
(c) posesor, atunci când *al* substituie un substantiv postverbal, postadjectival sau relațional;
(d) complement în grupul nominal, atunci când *al* substituie un substantiv postverbal, postadjectival sau relațional;
(e) complement în grupul nominal, atunci când *al* substituie un substantiv prototipic;
(f) posesor, atunci când *al* substituie un substantiv prototipic.
Exemplificați răspunsurile corecte.

Pronumele şi adjectivul pronominal demonstrativ

***1.** Corectați următoarele enunțuri:

(a) *Am face orice ca un moment de grație să fie repetat în aceleaşi condiții, cu aceeaşi protagonişti.*
(b) *Acelora care le-a căzut în mână Jurnalul național au aflat că I.C. a plecat de la ziar.*
(c) *I-am spus de o mie de ori băiatului ăsta să fie mai atent.*
(d) *Nu pot să-ți spun mai multe despre asta, însă tot ce ştiu sigur e că fata cealantă, Creața, a greşit.*
(e) *Opinia mea rămâne aceiaşi: aceeaşi băieți au greşit.*

***2.** Se dau textele:

(a) *Am face orice ca un moment de grație să fie repetat în aceleaşi condiții, cu aceiaşi protagonişti.* (H. Gârbea, *Rață cu portocale*)
(b) *Ea este nemăsurată, incompatibilă cu durata celorlalte activități zilnice.* (*ibid.*)
(c) *La început am fost atât de uimit încât i-am bănuit pe ăia de la agenția de turism că nici nu m-au trimis la Paris, ci în cu totul alt oraş.* (*ibid.*)

Scanned with OKEN Scanner

(d) *Tocmai pentru că emoția acelor ani a fost exprimată acolo ca atare, pentru că nu am putut să mă desprind de ea şi să o prelucrez, într-un cuvânt, pentru că nu am ştiut să-mi manipulez indignarea, textele acelea datează şi ele rămân «simple» documente ale unei comoții istorice, semne ale unei isterii în mers.* (G. Liiceanu, *Despre limită*)

(e) *Ceru să i se explice în detaliu mecanismul şi hotărî, în regim de urgență, interzicerea acestei escrocherii incompatibile cu demnitatea de provincie romană.* (H. Gârbea, *Enigme în oraşul meu*)

(f) *lungime lărgime şi dincolo, pă malu ălălalt rusesc, dincolo dă mare, era un teritoriu numit* (...) *tabăra rusească* (IVLRA)

(g) *iar despre ăstălaltu* (...) *am vorbit cu* (...) *cu Finansbank* (IVLRA)

Identificați pronumele şi adjectivele demonstrative din textele de mai sus, specificați tipul lor şi analizați-le morfosintactic.

****3.** Se dau textele:

(a) *Se cere mai mult spirit de inițiativă şi ingeniozitate, relații şi tenacitate. Acesta poate fi stimulat, cum am văzut, prin diferite forme de cointeresare şi de coeditare.* (A. Marino, *Pentru Europa*)

(b) *Acum, copii de toate vârstele, împingând cărucioare pe măsură, menite să facă din ei nişte mici consumatori, sunt purtați prin Metro de la un raft la altul: «Uite, mamă, acesta este aspiratorul, acesta este cuptorul cu microunde. Acolo e un bax de detergent inteligent. Față de detergentul obişnuit, acesta identifică fiecare pată. Bagi 101 dalmații şi scoți 101 ciobăneşti bergamaşti, albi ca laptele Parmalat.»* (H. Gârbea, *Rață cu portocale*)

(c) *Un june face curte unei tinere doamne şi o vizitează adesea sub pretextul admirației față de căţeluşa ei albă, Rozica, pe care o îmbie cu bomboane. Căţeluşa îl îndrăgeşte, ca şi stăpâna, mai mult pe curtezan decât pe stăpânul şi soțul legitim. Acesta, gelos, neputându-se răzbuna pe nevastă, alege soluția odioasă a otrăvirii Rozicăi.* (*ibid.*)

(d) *Totuşi, mi se pare că utilizarea romglezei are un înțeles psihologic ascuns: acela de a uniformiza limbajul în folosul unor indivizi incapabili să se exprime corect şi nuanțat româneşte.* (*ibid.*)

(e) *Apoi privind pe geam, se crispă brusc:*
– Cine-i ăla? Cine-i ăla din fotoliu?
– Cum cine, dragă! C. A. Rosetti, normal. Mi s-a părut că e Ion Solcanu.
(H. Gârbea, *Enigme în oraşul meu*)

Identificați demonstrativele din textele de mai sus, stabiliți modul în care îşi procură referința (anaforic / deictic) şi, în cazul demonstrativelor anaforice, stabiliți antecedentul.

****4.** Se dau textele:

(a) *Câtă vreme pe această stradă, care măsoară vreo 300 de metri, a mai ars un bec, dispariția celorlalte mi s-a părut mai uşor de suportat, aproape insesizabilă.* (H. Gârbea, *Rață cu portocale*)

Scanned with OKEN Scanner

(b) *Ea este nemăsurată, incompatibilă cu durata celorlalte activități zilnice.* (*ibid.*)

Comparați sub aspect morfosintactic cele două apariții ale formei *celorlalte*.

***5.** Adjectivele pronominale demonstrative pot fi:

(a) complemente directe;
(b) complemente predicative ale obiectului;
(c) determinanți emfatici;
(d) subiecte;
(e) cuantificatori;
(f) determinanți.
Exemplificați răspunsurile corecte.

***6.** Se dau textele:

(a) *La început am fost atât de uimit încât i-am bănuit pe ăia de la agenția de turism că nici nu m-au trimis la Paris, ci în cu totul alt oraş.* (H. Gârbea, *Rața cu portocale*)
(b) *Sfârşitul de an şcolar a coincis cu* acela al *unui proiect cu buget mic.* (internet)
(c) *Să încerce cu ăştia de limbi străine* (IVLRA)
(d) *(...) şi astea plic n-au şină* (IVLRA)
(e) *A privit la fesurile celorlalți doi şi a spus că nu poate să ştie ce culoare are fesul de pe capul său* (internet)
(f) *Problematica răspunderii juridice poate fi abordată din diferite unghiuri, fie acela al ştiințelor juridice speciale (...)* (internet)

Delimitați grupurile nominale cu centru pronume demonstrativ, analizați componența lor şi indicați funcția lor sintactică (utilizând reprezentările cu paranteze drepte).

Pronumele şi adjectivul pronominal indefinit (nehotărât)

***1.** Cuvintele reunite în clasa pronumelor şi a adjectivelor pronominale indefinite se caracterizează din punct de vedere morfologic prin:

(a) variabilitate după gen, număr şi caz a tuturor membrilor clasei;
(b) invariabilitate după gen, număr şi caz a tuturor membrilor clasei;
(c) variabilitate după gen, număr şi caz a unor membri ai clasei şi invariabilitate a altora.
Exemplificați răspunsul corect.

***2.** Adjectivele pronominale indefinite pot fi:

(a) doar determinanți;
(b) doar cuantificatori;
(c) centre de grup şi determinanți;
(d) centre de grup şi cuantificatori;
(e) determinanți sau cuantificatori.
Exemplificați răspunsul corect.

Scanned with OKEN Scanner

*3. Unitatea *nişte* este:

(a) doar articol nedefinit;
(b) doar adjectiv pronominal indefinit;
(c) atât articol nedefinit, cât şi adjectiv pronominal indefinit, indiferent de tipul de substantive cu care se combină;
(d) atât articol nedefinit, cât şi adjectiv pronominal indefinit, apartenența la una dintre cele două clase fiind determinată de tipul de substantiv cu care se combină. Exemplificați răspunsul corect.

4. În cazul indefinitelor care au aceeaşi formă şi în ipostază adjectivală, şi în ipostază pronominală (*câteva*), interpretarea din poziția de nume predicativ (*Obiecțiile mele sunt **câteva*) este de:
(a) adjectiv;
(b) pronume.

**5. Se dau textele:

(a) *Îi lua o aburealã, dar nu s-ar fi clătinat unul, nici cât podul Brooklyn sub vânt.* (H. Gârbea, *Enigme în oraşul meu*)
(b) *Deci omul care-i conduce pe alții este bolnav.* (*ibid.*)
(c) *Iluminatul public se reduce la două becuri în tot satul. Toți au votat în bloc cu România Mare.* (H. Gârbea, *Rață cu portocale*)
(d) *Fiecare ins viu este un duşman în viață.* (H. Gârbea, *Enigme în oraşul meu*)
(e) *Da, mă înduioşezi, maestre, când vii să cumperi, cu banii strânşi prin cine ştie ce metode, un pic de stimă românească de care, săracul, n-ai avut parte.* (H. Gârbea, *Rață cu portocale*)
(f) *Am cunoscut un individ care se lăuda că-i cunoscuse pe toți scriitorii importanți din România de după '50.* (*ibid.*)
(g) *Muza îți e în vacanță, iar eu mă usuc cu fiecare al tău rând nescris.* (internet)
(h) *Aceşti mulți protestatari din piață vor să vorbească cu prim-ministrul.*
(i) *Dar furnicile erau altceva, erau prea mici.* (H. Gârbea, *Enigme în oraşul meu*)

Identificați pronumele şi adjectivele indefinite din textele de mai sus, specificați valoarea lor şi precizați funcția lor sintactică.

**6. Se dau textele:

(a) *Sau poate, mă gândeam eu, excluzând cazul că tipul era nebun, va fi existând pe lumea asta cineva care să posede uzul acestui tip de scriere.* (H. Gârbea, *Enigme în oraşul meu*)
(b) *În sfârşit, alături, un cuplu de turci îşi spuneau ceva tandru într-o turcă melodioasă, dar ininteligibilă.* (H. Gârbea, *Rață cu portocale*)
(c) *Fusese însurat de trei ori. Nu mai mult de doi-trei ani cu fiecare dintre neveste.* (H. Gârbea, *Enigme în oraşul meu*)
(d) *Fiecare din aceste domenii presupune un obiect şi o metodă specifică.* (A. Marino, *Pentru Europa*)

Delimitați grupurile nominale **complexe** cu centru pronume indefinit, analizați componența lor şi indicați funcția lor sintactică (utilizând reprezentările cu paranteze drepte).

Scanned with OKEN Scanner

***7.** Se dau textele:

(a) *Acum se gândea cu oarecare amărăciune că nu i-a adus mare lucru.* (H. Gârbea, *Enigme în oraşul meu*)
(b) *Nimeni n-ar fi ştiut nimic dacă, încercând să smulgă prada cu un cleşte oarecare, presupusa moartă nu s-ar fi trezit de durere.* (*ibid.*)

Comparați sub aspect morfosintactic cele două apariții ale formei *oarecare*.

Pronumele şi adjectivul pronominal negativ

***1.** Inventarul de pronume şi adjective pronominale negative cuprinde unitățile:

(a) *nimeni, nimic, mulți, puțini;*
(b) *nimeni, nimic, niciunul / niciun;*
(c) *niciunul / niciun, fiecare, oricare.*

***2.** Din inventarul de pronume şi adjective pronominale negative este invariabil sub aspectul cazului:

(a) *niciunul / niciun;*
(b) *nimic;*
(c) *nimeni.*

****3.** Alegeți varianta corectă, tăind-o pe cea greşită:

(a) ***Nici una / Niciuna**, nici două, gata să se omoare.*
(b) ***Nici un / Niciun** coleg nu ne-a ajutat.*
(c) *N-am cerut ajutorul **nici unuia / niciunuia**, nici altuia.*
(d) *Nu-i **nici o / nicio** problemă.*
(e) *N-a rezolvat **nici o / nicio** problemă, nici două, pur şi simplu nu şi-a făcut tema.*
(f) *Terenul din jurul casei este de **nici o / nicio** sută de metri.*
(g) *După **nici un / niciun** kilometru de alergat, a abandonat cursa.*
(h) *Ion este arogant şi nu e **nici un / niciun** bun cercetător.*

****4.** Se dau textele:

(a) *Niciun elev al lui nu a devenit sfătuitorul unui Walesa român.* (G. Liiceanu, *Jurnalul de la Păltiniş*)
(b) *Poate că asupra acestora faptele culturii şi forța cuvântului nu mai au niciun efect.* (*ibid.*)
(c) *Câte, de pildă, din conceptele lui Heidegger au prins? Niciunul, cred.* (*ibid.*)
(d) *Un mod de a spune că nicio definiție nu poate să-l circumscrie, niciun atribut nu-l epuizează.* (*ibid.*)
(e) *Nu am avut profesori, nu m-a preluat nimeni cu gândul lui.* (*ibid.*)
(f) *Nu mai exista nicio urmă din gândirea standardizată a culturilor staliniste.* (*ibid.*)
(g) *Mă gândesc la cărțile pe care şi le-a scris cuminte ca o cârtiță încăpățânată, nerăsfățat de nimeni, nelaureat.* (*ibid.*)

Scanned with OKEN Scanner

(h) *Dar problema asta poate deveni şi a nimănui dacă nu o ataci cu o idee.* (*ibid.*)
(i) *Mie, dialogul acesta nu-mi spune nimic pozitiv.* (*ibid.*)

Alegeţi pronumele şi adjectivele pronominale negative şi analizaţi-le morfosintactic.

Pronumele şi adjectivul pronominal interogativ

***1.** Semantic, pronumele interogative funcţionează ca:

(a) deictice;
(b) anaforice;
(c) deictice şi anaforice;
(d) variabile.

***2.** Din inventarul de interogative, funcţionează numai ca pronume unitatea:

(a) *cine;*
(b) *ce;*
(c) *care;*
(d) *ce fel de.*

***3.** Din inventarul de interogative, funcţionează numai ca adjectiv pronominal unitatea:

(a) *cine;*
(b) *ce;*
(c) *care;*
(d) *ce fel de.*

***4.** Pronumele şi adjectivele pronominale interogative apar în propoziţii:

(a) interogative totale;
(b) interogative parţiale;
(c) exclamative;
(d) asertive.

***5.** Pronumele şi adjectivele pronominale relativ-interogative apar:

(a) la trecerea în vorbire indirectă a propoziţiilor interogative totale;
(b) la trecerea în vorbire indirectă a propoziţiilor interogative parţiale;
(c) la trecerea în vorbire indirectă a propoziţiilor exclamative;
(d) la trecerea în vorbire indirectă a propoziţiilor asertive.

****6.** Analizaţi morfologic şi sintactic pronumele şi adjectivele interogative din exemplele de mai jos. Transformaţi exemplele de mai jos astfel încât interogativele să devină relativ-interogative.

(a) ***Cine*** *a fost răsplătit?*
(b) *De* ***câte*** *zile eşti plecat?*
(c) ***Cărui*** *copil nu-i plac prăjiturile?*
(d) ***Ce****-ai păţit?*
(e) ***Cui*** *îi spui secretul?*

Scanned with OKEN Scanner

Pronumele şi adjectivul pronominal relativ

*1. Alegeți construcția corectă, tăind, acolo unde este cazul, varianta incorectă (sau variantele incorecte):

(a) *Steaua este echipa* ***a căror inițiative / ale cărei inițiative / a cărei inițiative*** *le-am urmărit.*
(b) *Steaua este echipa* ***în ale căror rezultate / în a căror rezultate / în ale cărei rezultate*** *am crezut.*
(c) *Elevii* ***a căror opinie / a cărei opinie / ai cărei opinie*** *a contat sunt puțin numeroşi.*
(d) *Au venit mulți participanți* ***la a căror prezență / la prezența cărora*** *nu m-am aşteptat.*

*2. Rescrieți enunțurile, corectând, acolo unde este cazul, folosirea pronumelor relative; subliniați forma / secvența corectată:

(a) *Copilul care i-am dat cartea a dispărut cu ea.*
(b) *Răspunsul care l-am primit nu mi-a fost de niciun ajutor.*
(c) *Înțeleg şi eu atâta lucru, fiindcă nu mai merge cu sistema asta, care, când te gândeşti, te-apucă groaza, monşer.* (I.L. Caragiale, *Situațiunea*)
(d) *Omul de a intrat e tare bolnav.*
(e) *Fata de ai văzut-o a fost de două ori internată.*

**3. Se dau următoarele *Cugetări* din N. Iorga:

(a) *Pentru lume poetul e cineva care face versuri, precum generalul e cineva în uniformă aurită care stă călare pe un cal frumos.*
(b) *Sunt oameni ale căror păreri atârnă de ale adversarilor lor şi cărora dușmănia le dă un crez.*
(c) *Adesea mustrarea de cuget pentru ce n-ai făcut e mai chinuitoare decât aceea pentru ce-ai făcut.*
(d) *Nu te încrede în iubirile al căror motiv eşti îndemnat să-l cauți.*
(e) *Națiunea ta nu e numai națiunea de unde vii, ci şi aceea din care meriți să faci parte.*
(f) *Te poți împăca deplin cu un dușman, iertând ce a făcut; nu te poți împăca însă cu acela a cărui ființă însăşi e o veşnică făgăduială de fapte rele.*

Selectați propozițiile relative (PRel); specificați regentul, tipul sintactic de propoziție relativă, precum şi funcția sintactică a relativei.

***4. Folosind aceleaşi „cugetări" din N. Iorga, indicați, pentru fiecare propoziție relativă, care este elementul relativ (pronumele, adjectivul sau adverbul relativ); caracterizați-l morfologic şi indicați funcția sintactică pe care o îndeplineşte în organizarea subordonatei relative.

***5. Indicați, pentru aceleaşi fragmente din exercițiul (3), care sunt cazurile de imbricare şi arătați în ce constă aceasta.

Scanned with OKEN Scanner

Grupul nominal cu centru pronume

**1. Se dă textul:

Dumneata poți desigur să îmi răspunzi că nimeni nu este profet în țara lui și că prezentul totdeauna nedreptățește, sau că așa este dintotdeauna lumea și că nimeni nu va reuși să o schimbe... Iar atunci eu am să-ți spun că în fiece om există ceva ridicol și ceva dezgustător, astfel că oricare dintre noi se află neapărat la discreția celui ce îl privește. Ești doar atât și doar ceea ce privirea ce se oprește asupra ta va reține. (G. Adameșteanu, *Dimineață pierdută*)

Indicați structura grupurilor nominale cu centru pronume subliniate, precum și grupurile în care se includ.

***2. Construiți câte un enunț în care:

(a) un pronume negativ să primească un modificator adjectival;
(b) un pronume demonstrativ să primească un modificator grup prepozițional;
(c) un pronume demonstrativ să primească drept modificator o propoziție relativă cu antecedent;
(d) un pronume semiindependent (*al* sau *cel*) să primească un posesor;
(e) un pronume nehotărât să primească un posesor.

Scanned with OKEN Scanner

NUMERALUL ŞI GRUPUL NOMINAL CU CENTRU NUMERAL

*1. Explicați care este structura internă a numeralelor cardinale *una, doisprezece, paisprezece, douăzeci, şaizeci şi unu, o sută doi, două sute de mii,* indicând şi ce gen au.

*2. În enunțul *Ieri mi-am cumpărat aceste cinci CD-uri,* funcția sintactică a numeralului este:
(a) determinant;
(b) cuantificator;
(c) determinant şi cuantificator;
Motivați-vă opțiunea.

*3. Numeralul cardinal 12 are două forme de gen, puse în evidență numai în pronunțare, dacă numeralul este scris cu cifre:

(i) *doisprezece* – masculin
(ii) *douăsprezece* – feminin

În enunțurile de mai jos, precizați care formă este corectă şi explicați de ce.

(a) *Afară sunt 12 °C.*
(b) *În 12 localități rurale s-au construit săli de sport.*
(c) *Lungimea bazinului de înot e de 12 metri.*
(d) *Este ora 12.*
(e) *Pendula a bătut de 12 ori.*
(f) *Ne vom întâlni pe data de 12 decembrie.*
(g) *N-am citit decât până la pagina 12.*

**4. Arătați în ce clasă lexico-gramaticală se încadrează cuvintele subliniate din textul de mai jos. Pentru numerale, precizați şi valoarea (adjectivală, pronominală sau substantivală) cu care funcționează în contextul dat.

Din balconul apartamentului meu situat la etajul 7, mă uitam la grupul de copii care se jucau în parc. Un băiețel şi o fetiță se țineau de mână şi făceau primii paşi, sub privirile atente ale unui tânăr cuplu – părinții celor doi gemeni. Copiii se împiedicau mereu: o dată, de două ori ... a treia oară au căzut şi amândoi au început să plângă. Părinții i-au luat în brațe şi mama i-a dat fiecăruia câte o banană. Fetița a mâncat cam un sfert, după care i-a întins-o tatălui. Mai încolo, vreo cinci copii mai măricei se jucau cu un pui de câine pekinez, care țopăia vesel printre ei. Bucuria cățelului a fost înzecită când o fetiță l-a luat în brațe şi a început să-l mângâie. Pe aleea de lângă parc au apărut trei tineri, toți trei părând foarte grăbiți. Primul din stânga vorbea tare şi gesticula aprins, iar ceilalți doi îl ascultau cu interes; unul dădea din cap în semn de aprobare.

Scanned with OKEN Scanner

**5. Alegeți enunțurile corecte din perechile de mai jos şi motivați-vă opțiunea:

(a$_1$) *Mai sunt câteva zeci de metri până la cabană.*
(a$_2$) *Mai sunt câțiva zeci de metri până la cabană.*

(b$_1$) *Câte zeci de lei ai cheltuit azi?*
(b$_2$) *Câți zeci de lei ai cheltuit azi?*

(c$_1$) *Merele astea nu cântăresc niciun kilogram.*
(c$_2$) *Merele astea nu cântăresc nici un kilogram.*

(d$_1$) *Maria nu e leneşă şi nu e nicio fată proastă.*
(d$_2$) *Maria nu e leneşă şi nu e nici o fată proastă.*

**6. Se dau enunțurile:

(a) *I-am dat Mariei cei două sute de lei din sertar.*
(b) *I-am dat Mariei cele două sute de lei din sertar.*

Explicați de ce sunt corecte din punctul de vedere al acordului şi reprezentați schemele grupurilor sintactice subliniate cu ajutorul procedeului includerii componentelor între paranteze drepte.

**7. Alegeți dintre funcțiile sintactice de mai jos pe cele compatibile cu numeralul ordinal cu valoare adjectivală şi dați câte un exemplu.

(a) modificator
(b) cuantificator
(c) posesor
(d) determinant
(e) complement

***8. Se dă textul:

Trei marinari şi o maimuță naufragiază pe o insulă (...) şi găsesc într-o groapă câteva nuci de cocos; primul ia jumătate din numărul de nuci găsite plus o jumătate de nucă; al doilea, jumătate din numărul de nuci rămase plus o jumătate de nucă, iar al treilea, evident, jumătate din numărul de nuci rămase plus o jumătate de nucă. Mai rămâne o nucă pentru maimuță. Câte nuci erau?

Numărul de nuci găsite (notat cu N) este 15.

Dacă se apelează la un procedeu grafic de rezolvare a problemei, se ia un segment care să însemne numărul de nuci găsite. Pentru a reprezenta numărul de nuci luate de primul marinar, se împarte segmentul în două părți egale şi se reprezintă în continuare (spre dreapta) încă un segment, mai mic, ce reprezintă o jumătate de nucă. (...) Înlocuind pe N cu 15 se obține că primul marinar a luat 8 nuci, al doilea marinar a luat 4 nuci, al treilea marinar a luat 2 şi a mai rămas o nucă pentru maimuță. (internet)

Scanned with OKEN Scanner

(i) Identificați toate numeralele şi analizați-le morfosintactic, în ordinea în care apar în text.
(ii) Există, în text, cuvinte omonime cu unele numerale? Dacă există, explicați cum le-ați delimitat.
(iii) În afară de numerale, mai există în text şi alte cuvinte din clasa lexicală a cantitativelor? Dacă răspunsul este afirmativ, arătați în ce clasă lexico-gramaticală se încadrează acestea.

Scanned with OKEN Scanner

ADJECTIVUL ŞI GRUPUL ADJECTIVAL

***1.** Se dau următoarele fragmente; extrageţi adjectivele şi indicaţi, folosind tabelul de mai jos, cărei clase de flexiune îi aparţine fiecare:

(a) *În curtea de alături, Felix văzu o asemenea casă, cam veche, dar solidă şi largă. Ferestrele înalte aveau deasupra frontoane greceşti de tencuială şi intrarea avea chipul unei mari tinde sprijinite pe două coloane vopsite ca porfirul, ai cărei pereţi erau zugrăviţi pompeian.* (G. Călinescu, *Enigma Otiliei*)
(b) *Natura, ca o mireasă răpită, care a dormit vrăjită în lanţurile de gheaţă ale unui crud, uriaş răpitor, se deşteaptă fericită, graţioasă, mândră, la mângâierile dulci, duioase, molcome ale tânărului şi fierbintelui său mire.* (I. L. Caragiale, *Opere* 3)

patru forme	trei forme; omonimie suplimentară	două forme; omonimii suplimentare	Invariabile

***2.** Completaţi punctele, folosind forma potrivită a adjectivului indicat între paranteze:

(cenuşiu) *Pe cer se strânseseră nori ...; ... nori arătau înfricoşător*
(propriu) *Am ajuns să nu mă mai încred în ochii ..., fiindcă şi ... ochi pot să te mintă.*
(analog) *Ei au propus o soluţie ...*
(fix) *Au înlocuit suporţii mobili cu unii ...*
(obligatorie) *Cursul e ... pentru absolvire.*
(drag) *plecarea dintre noi a ... noastre prietene*
(atroce) *comentarea în mass-media a ... situaţii*

***3.** Identificaţi frazele în care descoperiţi greşeli de acord (greşeli care privesc acordul adjectivului cu substantivul, forma substantivului şi a adjectivului în acord, precum şi falsele acorduri); corectaţi greşeala şi subliniaţi cuvântul la care s-a făcut corectura:

(a) *I-am oferit câteva cadouri acestei deosebit de apropiată prietenă.*
(b) *Rezultatele elevilor cei mai buni n-au fost pe măsura aşteptărilor.*
(c) *Aplicarea hotărârii de curând adoptate întâmpină mari greutăţi.*
(d) *Rezultatele celei de a doua zi a vizitei oficiale au fost nesperate de bune.*
(e) *Deplângem dispariţia dragii şi sensibilei noastre profesoară.*
(f) *Ca tineri proaspeţi căsătoriţi, ei sunt în atenţia întregii familii.*
(g) *Una dintre problemele largi dezbătute a fost integrarea legislativă.*
(h) *Zilnic apar sute de probleme grele de rezolvat.*
(i) *Câţi elevi au lipsit nemotivaţi?*
(j) *Nu li s-a oferit sprijin substanţial ţărilor fost comuniste.*
(k) *Situaţia cea mai frecvent întâlnită este de abandon şcolar.*

Scanned with OKEN Scanner

**4. Se dă următorul fragment; extrageţi adjectivele; caracterizaţi-le morfologic şi indicaţi care sunt mărcile categoriilor gramaticale:

De frumuseţea ei mersese vestea; s-o fi văzut despletindu-şi bogatul păr ca mierea arsă şi să fi întâlnit adânca privire a ochilor ei albaştri cu sprâncene negre, ai fi zis că una din acele albe Magdalene zugrăvite în zilele cele mai galeşe ale decăderii şcolii italieneşti pogorâse însufleţită din cadră. (M. Caragiale, *Craii de Curtea-Veche*)

**5. Comparaţi următoarele structuri, indicând cazul fiecărui adjectiv marcat prin aldine:

(a) *potrivit **noii** idei, contra **noii** idei, Suntem recunoscători **noii** idei, directori ostili **noii** idei, soluţie contrară **noii** idei, graţie **noii** idei*;
(b) *Cartea impune o **nouă** soluţie, S-au luptat pentru o **nouă** soluţie, Îmi vine în minte o **nouă** soluţie, Fiecare carte publicată înseamnă o **nouă** soluţie, El are o **nouă** soluţie, El m-a învăţat o **nouă** soluţie.*

**6. Indicaţi căror clase lexico-gramaticale le aparţin cuvintele subliniate, alegând, dintre seturile de soluţii propuse, pe cel corect; tăiaţi cu o linie seturile incorecte:

(a) *o **amărâtă** de babă – o babă **amărâtă**;*
(i) substantiv – adjectiv; (ii) adjectiv – adjectiv; (iii) substantiv – substantiv;

(b) *femei **suferinde** – femei **suferind**;*
(i) gerunziu – adjectiv; (ii) adjectiv – gerunziu;

(c) *contract **obligatoriu** – contract **obligatoriu** respins*;
(i) adjectiv – adjectiv; (ii) adjectiv – adverb; (iii) adverb – adverb;

(d) *idei **noi** – idei **nou** propuse*;
(i) adjectiv – adverb; (ii) adjectiv – adjectiv; (iii) adverb – adverb;

(e) *câine **rău** – copil îmbrăcat **rău** – E **rău** să rămâi fără bani*;
(i) adjectiv – adjectiv – adjectiv; (ii) adjectiv – adverb – adjectiv; (iii) adjectiv – adverb – adverb;

(f) *mănâncă **bine** – femeie **bine**.*
(i) adverb – adjectiv; (ii) adjectiv – adverb; (iii) adverb – adverb.

**7. Alegeţi şi exemplificaţi seria / seriile de răspunsuri corecte.

Grupul sintactic cu centru adjectiv îndeplineşte următoarele funcţii sintactice:
subiect – nume predicativ – complement direct – complement secundar;
subiect – nume predicativ – complement posesiv – complement de agent;
nume predicativ – modificator al numelui – predicativ suplimentar – apoziţie;
nume predicativ – complement secundar – predicativ suplimentar – complement al adverbului.

Scanned with OKEN Scanner

***8. **(a)** Dați cinci exemple de adjective categoriale şi cinci exemple de adjective calificative; urmăriți testele gramaticale de distingere a fiecărui tip.
(b) Dați două exemple de adjective categoriale care, contextual, devin calificative.
(c) Dați cinci exemple de adjective situative.

***9. Selectați, din fragmentele următoare, adjectivele; stabiliți grupurile sintactice pe care le organizează în calitate de centre, folosind sistemul de ierarhizare sintactică al parantezelor drepte:

(a) *S-au luat măsuri drastice contra acestei sportive ajunse dependentă de droguri.*
(b) *S-a înțeles însă, încă de timpuriu, că există o formă degradantă a imaginației (...) şi o formă nobilă a imaginației, imaginația producătoare de lumi consistente (...)*. (A. Pleşu, *Despre îngeri*)
(c) *În exaltarea primăverii, Maria, fata (...) aproape trecută de vârsta măritişului, simte că l-ar putea iubi pe puştiul stângaci de lângă ea (...).* (M. Cărtărescu, *Orbitor*)
(d) *Slab ca un țâr, cu ochi negri ca smoala şi bolnăvicios de palid!* (*ibid.*)

***10. Completați analiza sintactică a adjectivelor selectate la exercițiul **9.**, folosind următorul tabel:

Adjectivul	**În calitate de regent**			**Funcția GAdj în calitate de component subordonat**
	+ subordonați (GAdj complex)		**nu are subordonați** (GAdj monomembru)	
	+ Compl	**+ Adjunct**		

Scanned with OKEN Scanner

VERBUL ŞI GRUPUL VERBAL

Categoriile gramaticale ale verbului: mod, timp, aspect, persoană, număr

***1.** Care sunt categoriile gramaticale care apar doar în flexiunea verbului?

(a) timpul, modul şi persoana
(b) timpul şi modul
(c) numărul şi persoana

***2.** Recunoaşteți modurile verbelor din textul de mai jos şi arătați care este modul cel mai folosit în text:

Sunt profund nemulțumită de mine de la o vreme. Am încercat să fac abstracție de gândurile care îmi răsar în creier din ce în ce mai obsedant, dar nu serveşte la nimic. Ar fi poate mai bine să nu mă ascund de mine însămi şi să privesc în față lucrurile. Spun că ar fi bine – cu toate că ştiu precis că n-are să fie bine. Dimpotrivă. Dar nu e genul meu să refulez. Pe scurt, încep să am impresia că sunt pe cale de a dispărea înainte de a fi existat. (J. Acterian, *Jurnalul unei fete greu de mulțumit*)

***3.** Ce este, din punct de vedere gramatical, *fie*, în enunțul *Un om, fie el şi foarte inteligent, nu poate rezolva imediat problema*?

(a) conjuncție disjunctivă
(b) interjecție
(c) verb la conjunctiv prezent

***4.** Grupați verbele din lista de mai jos în trei categorii, după cum se construiesc: **(a)** doar cu conjuncția *că* şi indicativul; **(b)** doar cu *să* şi conjunctivul; **(c)** cu ambele conjuncții şi moduri.
a observa, a decide, a pricepe, a încerca, a constata, a sugera

***5.** Transpuneți la indicativ toate verbele la modul condițional din textul de mai jos, căutând timpurile cele mai potrivite în context. Arătați dacă există diferențe semantice între varianta inițială şi cea obținută.

*Ce s-ar întâmpla dacă fiecare ar călca regulile? — se spune. Dar ce s-ar întâmpla dacă nimeni nu le-ar călca? Ce s-ar fi întâmplat dacă nimeni nu ar fi inventat genialul **nu**?* (A. Blandiana, *Calitatea de martor*)

***6.** Indicați valoarea gramaticală a fiecăreia dintre secvențele omonime subliniate:

(a) *Făptaşul **va fi căutat** de poliție.*
(b) ***Va fi căutat** omul o soluție, bănuiesc.*
(c) *După ce **va fi căutat** îndelung o soluție, va fi fericit să v-o comunice.*

Scanned with OKEN Scanner

***7.** Identificați sufixele de indicativ și de conjunctiv prezent din formele verbale: *traduceți, citează, mergi, auzim, privesc.*

***8.** Ce realizări are desinența de persoana 1 singular, indicativ și conjunctiv prezent, în formele verbale de mai jos?
suflu, spun, știu, pariez, mă apropii, citesc

***9.** Demonstrați, prin analiză morfematică și prin comparația cu alt verb din aceeași clasă de conjugare, că forma corectă de persoana a 3-a, indicativ prezent, a verbului *a crea* este *creează*.

***10.** Grupați verbele de mai jos în două clase, în funcție de omonimiile care se manifestă în paradigma lor la prezent: 1 sg. = 3 pl., respectiv 3 sg. = 3 pl.:
a căuta, a aprinde, a doborî, a tăia, a pârî, a fugi, a sui, a descoperi, a vedea.

***11.** Asociați, pentru fiecare dintre enunțurile de mai jos, una dintre caracterizările stilistice ale folosirii perfectului simplu: **(A)** *literar-narativ* (timp ficțional) sau **(B)** *învechit, regional și popular.*

(a) *Unde te duseși, fată?*
(b) *– Am greșit, zise el.*
(c) *Fui silit să aștept.*
(d) *Asta e: fuse și se duse.*
(e) *În fundal, apăru o lumină albastră.*

***12.** Ce fel de valori (temporale, aspectuale sau modale) are imperfectul în exemplele de mai jos?

(a) *Dacă acceptai slujba aceea, astăzi erai bogat.*
(b) *Când l-am cunoscut, încerca să plece într-o călătorie în jurul lumii.*
(c) *De câte ori îl întrebam ceva, evita răspunsul.*
(d) *Am intrat și l-am văzut cum privea concentrat desenul de pe o foaie.*

***13.** Se dau fragmentele:

(a) *Mă tem de formula „oricum o să fie mai bine!" Cred, dimpotrivă, că nu va fi mai bine decât dacă va fi mai bine. Nu oricum. Cred, de asemenea, că dacă nu va fi mai bine, esențial mai bine (și altfel mai bine), va fi mult mai rău, căci se va irosi o mare idee (ideea de opoziție) și o mare resursă: speranța.* (A. Pleșu, în *Dilema*, 1996)
(b) *„Dar ce e normalitatea?" – vor spune unii, loviți de stupoare speculativă. Vom răspunde că știm foarte bine ce este, fără a cădea în sminteala de a o defini.* (*ibid.*)
(c) *De cealaltă parte, se pun deja bazele unei euforii a pagubei. Degeaba se laudă noii aleși cu soluții ingenioase și eficiente. Nu știu ce spun! O să vadă ei! O să vă pară rău că i-ați ales.* (*ibid.*)

Identificați formele temporale de viitor din texte; explicați stilistic alegerea unei forme sau a alteia, în funcție de context.

Scanned with OKEN Scanner

*14. Stabiliţi în care dintre enunţurile de mai jos persoana a 2-a singular a verbului are valoare deictică şi în care are valoare generică:

(a) *Dă-mi, te rog, cartea!*
(b) *E bine să nu le faci oamenilor ceea ce nu ţi-ar plăcea să-ţi facă ei ţie.*
(c) *Mai degrabă vei păstra relaţii bune cu cineva dacă nu-i dai nimica, decât dacă-i dai mai mult decât poţi continua să-i dai – sentimente sau lucruri.* (G. Ibrăileanu, *Privind viaţa*)
(d) *Credeam că ţi-ai inaugurat programul de excursii şi voiam să te rog să-mi faci un comision.* (G. Ibrăileanu, *Adela*)

*15. Găsiţi în textul de mai jos verbele impersonale şi grupaţi-le în două categorii: **(a)** impersonale şi unipersonale în toate situaţiile (fără forme de persoana 1 şi a 2-a); **(b)** impersonale în text, dar având şi sensuri personale şi paradigmă completă, în alte situaţii:

Pentru că sufletul nostru este imaterial, oamenilor, celor mai mulţi, care nu ştiu cât de greu poate el să atârne uneori, nu le vine să creadă că sufletul doare aşa cum dor un picior, burta sau capul; că poţi face o „gripă psihică" sau „piatră la suflet", că te poţi pomeni de pe o zi pe alta cu o ciroză sufletească. Cum se poate aşa ceva? Nu era firesc ca, odată ieşit la suprafaţă (fie doar şi pentru câteva zile) să încerc să aflu care e mecanismul care ne ţine deasupra şi ce anume se întâmplă atunci când ne scufundăm? (G. Liiceanu, *Uşa interzisă*)

**16. Se dă textul:

Dacă te încumeţi să-i judeci pe contemporanii tăi, e necesar să faci simultan exerciţiul de-a te judeca pe tine. Şi dacă vei avea curajul să fii aspru cu propria ta persoană, abia atunci să ai cutezanţa să aplici aceeaşi măsură şi altora. Fii cel puţin aşa de aspru cu tine cât eşti cu ceilalţi. În ceea ce mă priveşte, cred că e mai bine să fii un dram mai sever cu tine. Garanţia morală se întăreşte. (I. Vianu, *Exerciţiu de sinceritate*)

(a) Identificaţi verbele la modul conjunctiv.
(b) Verificaţi pentru fiecare formă verbală dacă este posibilă înlocuirea cu infinitivul (eventual precedat de prepoziţia *de*).
(c) Explicaţi ce valoare are conjunctivul din text care nu poate fi substituit printr-un infinitiv.

**17. În care dintre exemplele de mai jos *să* este conjuncţie?

(a) *Vrea să plece.*
(b) *Să plece, dacă vrea.*
(c) *Să plece acum, pierde finalul piesei.*
(d) *Unde să mai plece, acum?*

**18. Completaţi, în enunţurile de mai jos, spaţiile goale cu una dintre formele verbale *fii* sau *fi*. Motivaţi alegerea, explicând structura morfematică a fiecărei forme:

(a) *Să nu .... indiscret!*
(b) *Nu .... indiscret!*
(c) *Să .... cuminte!*
(d) *.... cuminte!*

Scanned with OKEN Scanner

**19. Stabiliți, în funcție de context, dacă formele subliniate aparțin modului prezumtiv sau indicativ (timpul viitor, forme populare):

(a) *Când **o veni** vara, o să fie mai cald.*
(b) ***O fi** deja cald în cameră?*
(c) ***O fi fost** aprobată legea?*
(d) *Numai după ce legea **va fi fost** aprobată, se vor vedea efectele.*

**20. Grupați verbele de mai jos în două categorii, în funcție de aspectul *durativ* vs *momentan* al sensului lor de bază. Pentru a stabili categoriile, alcătuiți câte o propoziție în care să verificați dacă în vecinătatea verbului la timpul perfect (simplu sau compus) poate apărea circumstanțialul *brusc*:
a exista, a lovi, a descoperi, a învăța, a zări, a călători.

**21. Identificați valoarea aspectuală a formelor şi a perifrazelor verbale subliniate, ținând seama de sensul verbului, de timpul gramatical şi de sensul contextului:

(a) *Un stâlp de pe Republicii **stă să cadă** peste trecători.*
(b) *Când **termini de instalat** programul, anunță-mă.*
(c) ***Stă şi se uită** cum cade tavanul.*
(d) *Nu râde, **citeşte mai departe!***
(e) *Acum **s-a apucat de lucru.***
(f) *Deodată **înțelese** totul.*
(g) ***Privea** în zare asfințitul.*
(h) ***Devenea** mereu mai furios.*
(i) *Îl **strigă** mereu pe copil.*

**22. Analizați morfematic (indicând sufixele şi desinențele) formele verbale de prezent *construieşte, deschidem, apari.*

**23. Identificați formele verbale de indicativ prezent din textele de mai jos şi indicați valoarea lor semantică (prezent deictic, atemporal, narativ, relativ).

(a) *Notez aici (pentru ce?) aceste versuri din Eliot. În orice caz nu ca posibil motto pentru vreuna din cărțile mele, pentru că n-am să mai scriu niciodată nimic. Iar dacă totuşi scriu rândurile astea, nu le consider nici pe departe literatură.* (M. Cărtărescu, *Ruletistul*)
(b) *Holbatu urcă scările şi ieşi în livadă. Alergă până la nuc, se opri acolo, se aşează pe iarbă şi începu să plângă. Simțea că îl urăşte pe Şobolanu din tot sufletul, cu raiul lui, cu veşnicele lui nemulțumiri.* (F. Lăzărescu, *Ce se ştie despre ursul Panda*)
(c) *Părinții au mers la biserică, noi copiii am rămas acasă. Eram eu şi cu doi frați care mai eram pe lângă părinți. Deodată vedem la poartă două căruțe încărcate cu saci, cu straie, deasupra femeia şi copiii şi ne întreabă pe noi unde e tata, mama. Noi spunem că la biserică, dar ei ne-au spus să mergem să-i chemăm cât mai repede să vie acasă. Am mers unu fuga şi i-am chemat. Dacă au venit părinții, s-au cunoscut îndată. Erau două familii din satu' vecin, din Boian, care se*

Scanned with OKEN Scanner

hrămuiau cu părinții. Tata, mama îi poftesc să vie în casă, dar ei spun: noi în casă nu mergem, nu-i timpu' de mers în casă. (A. Nandriș-Cudla, *20 de ani în Siberia*)

(d) *Pentru mine însă această concentrare era o lungă deznădejde. De multe ori seara, la popotă, era destul un singur cuvânt ca să trezească răscoliri și să întărâte dureri amorțite. E îngrozitoare uneori această putere a unei singure propoziții, în timpul unei convorbiri normale, ca să pornească dintr-odată măcinarea sufletească, așa cum din zecile de combinații cu șapte litere ale unui lacăt secret, una singură deschide spre interior.* (Camil Petrescu, *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*)

(e) *Aproape în fiecare seară stau de vorbă cu Adela în cerdac.* (G. Ibrăileanu, *Adela*)

****24.** Explicați cum se disting (prin raportare la context) prezentul *deictic*, *narativ* și *atemporal* din exemplele (subliniate) de mai jos:

(a) *Mă uit cu atenție spre casa de vizavi. Acum, cineva* ***deschide*** *fereastra.*

(b) *Se întâmplaseră lucruri ciudate și în toată casa era mare agitație. Deodată, cineva* ***deschide*** *fereastra.*

(c) *Când într-o încăpere se face prea cald, cineva* ***deschide*** *fereastra.*

****25.** Extrageți din textul de mai jos verbele la perfect (simplu sau compus), caracterizați-le morfologic (mod, timp, persoană, număr) și analizați-le din punct de vedere morfematic.

„Dumneavoastră, zisei, mi-ați pus pe birou o floare?" Ea tresări. Se ridică în picioare. „Vai de mine, zise, v-am deranjat?" Mă posomorâi. (M. Preda, *Cel mai iubit dintre pământeni*)

****26.** Analizând morfematic și comparând formele verbului *a veni* din enunțurile de mai jos, **(a)** indicați tipul și semnificația gramaticală a morfemelor *-ră* și *-se-*; **(b)** explicați cum este marcată persoana gramaticală în forma verbului:

Veni toamna.
Necazurile veniră mai târziu.
Musafirii nu veniseră încă.

****27.** În secvența de mai jos, au fost numerotate formele verbale care descriu succesiunea de evenimente sau stări:

[1] *Primi un scurt mesaj telefonic și* [2] *plecă imediat spre casa vărului său. Acolo* [3] *era o petrecere în plină desfășurare.* [4] *Îl întâmpină la ușă un necunoscut.*

Folosiți formele verbale potrivite pentru a repovesti secvența în ordinea:

(a) 1 – 2 – 4 – 3

(b) 4 – 3 – 1 –2

(c) 4 – 3 – 2 – 1

Reformularea presupune și schimbări de topică, precum și apariția unor conectori suplimentari.

Scanned with OKEN Scanner

**28. Identificaţi şi analizaţi morfematic şi morfologic formele verbale finite din fragmentul următor:

Conversaţia tânjea din nou. Dl Nazarie se plecă spre Egor.
– Ce minunată idee aţi avut să vă întoarceţi la aceste câmpii dunărene, vorbi el. Cred că nimeni n-a încercat încă să picteze asemenea locuri; ţi se par la început deznădăjduite, pustii, bătute prea mult de soare şi apoi îţi dai seama de fecunditatea lor înspăimântătoare, de farmecul lor ...
Vorbise cu sinceritate, avântat. Egor îl privi uluit. I se păruse, în primele minute, un biet savant morocănos şi timid. (M. Eliade, *Domnişoara Christina*)

**29. Identificaţi în enunţurile de mai jos formele verbale de persoana 1 şi explicaţi valorile lor semantice, în funcţie de context:

(a) *Domnilor deputaţi, avem de luat astăzi o decizie importantă.*
(b) *Noi am hotărât ceva, dumneavoastră văd că vă mai gândiţi.*
(c) *Afirmăm în finalul lucrării că discuţia rămâne deschisă.*
(d) *Aşa ne purtăm cu colegii, da?!*
(e) *Vom încerca să înţelegem astăzi, pas cu pas, natura ergativităţii.*
(f) *Ne scufundăm în omogenitatea lui „tu", iar „tu" evoluează semantic spre „nimeni". Nu ne-ar strica un pic de ştaif. Nu ne-ar prinde rău o scurtă epidemie de politeţe.* (A. Pleşu, *Comèdii la porţile Orientului*)
(g) *„Dar ce e normalitatea?" – vor spune unii, loviţi de stupoare speculativă. Vom răspunde că ştim foarte bine ce este, fără a cădea în sminteala de a o defini.* (A. Pleşu, în *Dilema*, 1996)

***30. Extrageţi din text verbele la indicativ şi stabiliţi felul în care, prin alternarea timpurilor şi cu ajutorul unor circumstanţiale, se stabileşte o continuitate şi o cronologie a acţiunilor. Indicaţi pentru fiecare formă verbală la indicativ timpul gramatical, valoarea semantică (absolută sau relativă) şi reperul (acolo unde este cazul).

Şi acum, stând la masă în grădina de vară, căpitanul îşi amintea ochii fetiţei, atât de gravi şi de maturi, încât ochii unui om în vârstă, copleşit de nenorociri, ar fi părut pe lângă ei aproape senini. Pe când îi dădea florile, copila îi şoptise ceva la ureche, un nume parcă, vechi şi cunoscut, dar care îi devenise obscur tocmai din cauza asta, aşa cum îşi pierde sensul un cuvânt repetat de sute de ori. Atunci o apucase de încheietura mâinii şi voise s-o întrebe ce-a spus, dar micuţa se zbătuse şi, până la urmă, îl zgâriase pe dosul palmei atât de tare, încât trebuise să-i dea drumul. (M. Cărtărescu, *Orbitor*)

***31. Identificaţi timpurile gramaticale ale formelor verbale finite din fragmentul următor şi arătaţi ce valori semantice (temporale şi aspectuale) au acestea în context (şi în relaţie cu circumstanţialele):

Maarten îşi leagă patinele, îşi luă iar traista-n spinare şi lunecă mai departe pe gheaţa cenuşie. De foarte departe se auzeau bufnituri înăbuşite: cineva tăia lemne. Patină fără gânduri, cu câinele alergând după el, câteva ceasuri, simţind

Scanned with OKEN Scanner

mai mult decât văzând cum se întunecă tot mai tare. O clipă, norii se spărseseră şi raze groase, străvezii, ca nişte oblice coloane de purpură, catifelaseră roz zăpada şi-nsângeraseră gheaţa râului şerpuitor. Dar apoi luminile se stinseseră şi aceeaşi tulbureală, virând spre un cafeniu obosit, se-ntinse mai departe sub plafonul de nori. Se făcea tot mai frig. Gleznele începuseră să-l doară şi aerul îi rănea plămânii. Era vremea când tatăl lui se-ntorcea de la staţia de epurare a apei, şi în mod sigur întrebase de el. „Krijg de klere!", mormăise, poate, auzind că fiul lui iar hoinărea aiurea. Încă nu erau, însă, alarmaţi, şi nu aveau să fie până la căderea întunericului. (M. Cărtărescu, *Orbitor*)

Clasificarea flexionară a verbului

***1.** Alegeţi varianta / variantele corectă / corecte din fiecare dintre perechile de mai jos. Pentru verificarea răspunsului, consultaţi $DOOM_2$.

(a) *cheltuieşte – cheltuie;*
(b) *stăruie – stăruieşte;*
(c) *trebuie – trebuieşte;*
(d) *excedă – excedează;*
(e) *prelevă – prelevează;*
(f) *ignoră – ignorează;*
(g) *înfiripă – înfiripează;*
(h) *perturbă – perturbează;*
(i) *sforăie – sforăieşte.*

***2.** Corectaţi, unde este cazul, formele verbale scrise cu aldine din următoarele enunţuri. Consultaţi, pentru siguranţă, şi $DOOM_2$.

(a) *Nu toată lumea* ***aderează*** *la aceleaşi idei religioase.*
(b) ***Bănuie*** *că cineva i-a descoperit ascunzişul.*
(c) *Colegul meu nu a reuşit* ***să copie****.*
(d) *Medicul a făcut tot posibilul* ***să-l resuscite*** *pe tânăr.*
(e) *Îl* ***animă*** *numai gândul că misiunea lui dificilă are o miză importantă.*
(f) *Deşi* ***nu ne*** *mai* ***văzusem*** *de mult, eram la fel de buni prieteni.*
(g) ***Auzisem*** *şi noi că o să avem altă profesoară.*
(h) *Câteodată* ***ne bătem*** *cu bulgări de zăpadă.*
(i) *Ne-****ar place*** *să nu mai dăm examene.*
(j) *Vă rog* ***să taceţi****.*
(k) *Cartea* ***va apare*** *la sfârşitul anului.*
(l) *Îşi doreşte mult* ***să aibe*** *şi el un căţel.*
(m) *Secvenţele* ***se succed*** *cu repeziciune.*
(n) *Aceste scene* ***preced*** *punctul culminant al acţiunii.*
(o) *Nu-i* ***zii*** *mamei ce ai auzit!*
(p) *Nu* ***fă*** *aşa ceva!*
(r) *Nu te* ***du*** *cu el!*
(s) ***Vroia*** *să mai asculte o dată acea melodie.*

Scanned with OKEN Scanner

**3. Se dă textul:

Eram odată la bunica mea. Îmi plăcea mult o pisică mare şi albă, cu jabou negru, mănuşi şi cizmuliţe maro. Avea un cap rotund şi o mutră copilăroasă (nu ca alte mâţe cu faţă prelungă, cu ochii reci şi sticloşi). O iubeam mult şi aş fi vrut să se apropie de mine, să mă lase să o mângâi, dar fugea întotdeauna. Într-o zi am pândit-o. Stătea somnoroasă cu o labă pe bot, într-o tufă de crini. Era atât de drăguţă, cu blana aia a ei cu tot, atât de voluptos inaccesibilă ... M-am apropiat pâş-pâş şi am prins-o. S-a speriat atât de tare, încât am crezut că o să leşin cu ea în braţe. Încerca să scape, se zbătea îngrozitor, scosese ghearele. Parcă intrase dracu' în ea. Abia o ţineam şi încercam să o mângâi pe cap. (S. Popescu, *Exuvii*)

(a) Arătaţi în ce subclasă de conjugare se încadrează verbul *iubeam.*
(b) În ce constă neregularitatea verbului *avea?*
(c) Analizaţi morfologic şi morfematic verbele *aş fi vrut* şi *intrase* (indicând pentru fiecare radicalul, sufixul / sufixele şi desinenţa / desinenţele).

***4. Stabiliţi dacă verbele din următoarele perechi se încadrează în aceeaşi clasă de flexiune:
(a) *a trage* şi *a sparge;*
(b) *a mormăi* şi *a frunzări.*

Categoria diatezei. Clase sintactice şi semantice de verbe

*1. Se dau textele:

(a) *Ceauşescu* ***n-a fost evacuat. A fost*** *doar* ***fărâmiţat*** *într-o legiune de mici dihănii nostalgice, în care spiritul lui subzistă fertil. Cu alte cuvinte, Ceauşescu* ***a fost multiplicat*** *prin diminutivare.* (A. Pleşu, *Comèdii la Porţile Orientului*)
(b) *Prazul* ***se taie*** *şi el foarte fin. Ridichea neagră* ***se amestecă*** *separat cu oţetul şi zahărul,* ***se lasă*** *cam 5 minute şi apoi* ***se amestecă*** *cu restul legumelor.* (reţetă de bucătărie)
(c) ***Se pleacă*** *spre Paris, unde* ***se ajunge*** *în cursul serii.* (internet)

Pentru fiecare verb subliniat, precizaţi dacă este tranzitiv sau intranzitiv şi diateza.

**2. Faţă de gramatica tradiţională, în GBLR (ca şi în GALR) s-a renunţat la:
(a) diateza activă;
(b) diateza pasivă;
(c) diateza reflexivă;
(d) la niciuna dintre acestea.

**3. Faţă de inventarul tradiţional de diateze, în GBLR (ca şi în GALR) s-a adăugat:
(a) diateza pasivă;
(b) diateza impersonală;
(c) diateza reflexivă;
(d) niciuna dintre acestea.

Scanned with OKEN Scanner

**4. Alegeți soluția corectă:

(a) numai verbele tranzitive pot avea diateză pasivă;
(b) numai verbele tranzitive pot avea diateză impersonală;
(c) numai verbele intranzitive pot avea diateză pasivă;
(d) numai verbele intranzitive pot avea diateză impersonală.

**5. Într-un exemplu ca *Se aleargă în parc,* apare un verb:

(a) inerent impersonal;
(b) personal;
(c) cu impersonalitate dobândită prin pasivizare;
(d) cu impersonalitate dobândită prin impersonalizare.

**6. Într-un exemplu ca *Laptele expiră în trei zile,* apare un verb:

(a) inerent impersonal;
(b) unipersonal;
(c) cu impersonalitate dobândită prin pasivizare;
(d) cu impersonalitate dobândită prin impersonalizare.

**7. Scoateți pe două coloane verbele care participă la opoziții de diateză (precizând diateza) şi pe cele care nu participă la opoziții de diateză. Justificați răspunsul pentru fiecare verb din coloana a doua.

Nu ştiu ce se întâmplă cu tine.
Ordinele se execută fără discuție.
Nu se gândea nimeni că se va ajunge aici.
În această vară, o să ne confruntăm cu temperaturi foarte ridicate.
Când se face o mâncare, se toacă toate ingredientele foarte mărunt.
Nu cred că aşa se pune problema.
În Bucureşti, se merge frecvent la teatru.

**8. Care sunt rolurile tematice atribuite nominalelor subliniate în textele de mai jos?

(a) [eu] *L-am iubit spontan pe Proust când* [eu] *i-am citit teza din Contre Sainte-Beuve.* (N. Manolescu, *Viață şi cărți*)
(b) [eu] *Recitesc poeziile şi* [eu] *mă distrez de minune.* (*ibid.*)
(c) [eu] *Am notat cu grijă ce nu mi-a plăcut.* (*ibid.*)
(d) *Atunci* [eu] *am auzit pentru prima oară cuvântul magic: „amigdalită".* (*ibid.*)
(e) *Mama s-a emoționat îngrozitor.* (*ibid.*)
(f) *În fotografie era un frate al ei.* (*ibid.*)

**9. Construiți perechi de exemple în care verbele omonime *a alege, a unge, a caracteriza, a taxa* să fie tranzitive (construite cu un complement direct) şi atributive (construite cu un complement direct şi cu un complement predicativ al obiectului).

***10. Verbele impersonale sunt:

(a) verbe care nu acceptă poziția subiectului, verbe pentru care poziția subiectului se realizează prin propoziție subordonată sau prin formă verbală non-finită;
(b) verbele care nu acceptă poziția subiectului, verbe cu subiect inclus sau subînțeles;

Scanned with OKEN Scanner

(c) verbe al căror subiect nu este exprimat, verbe meteorologice;
(d) verbe cu subiect inclus sau subînțeles; verbe pentru care poziția subiectului se realizează prin propoziție subordonată sau prin formă verbală non-finită.
Dați câte un exemplu pentru soluția corectă.

***11.** Completați spațiile punctate și apoi ilustrați fiecare afirmație cu câte un exemplu sugestiv:

(a) În limba română, există două tipuri de pasiv: (i) ..... și (ii).....
(b) Pasivul cu *se* este limitat la persoana....., singular și plural.
(c) Verbele intranzitive nu permit prezența complementului.....
(d) Verbele cu tranzitivitate..... admit realizarea complementului direct (sau dublarea acestuia) printr-o formă neaccentuată de pronume în acuzativ.
(e) În cazul verbelor cu tranzitivitate....., complementul direct nu se poate substitui cu o formă clitică de pronume în acuzativ.
(f) Rolul tematic Agent reprezintă.....
(g) Rolul tematic Pacient reprezintă.....
(h) Comitativul este entitatea asociată....., care participă, alături de acesta, la realizarea acțiunii.
(i) Subiectul verbelor inacuzative are rolul tematic..... sau.....
(j) Subiectul verbelor inergative are rolul tematic.....
(k) Verbele inacuzative se deosebesc de cele inergative prin testul sintactic al.....

***12.** Propozițiile de mai jos conțin ambiguități. Comentați aceste ambiguități, precizând rolul mărcii reflexive *se*. Continuați propozițiile pentru a ilustra diferitele interpretări.

(a) *Merele se coc ...*
(b) *Ciorba se acrește ...*
(c) *Blugii se decolorează ...*
(d) *Bulgării se sfărâmă ...*

***13.** Subliniați verbele impersonale din textele de mai jos și precizați în ce constă impersonalitatea (în absența totală a poziției de subiect sau în modul în care subiectul este realizat).

(a) *Mi se părea ciudat să creadă asta.* (N. Manolescu, *Viață și cărți*)
(b) *Mi se părea că e o probă de mare subtilitate a nu da cititorului totul mură-n gură.* (*ibid.*)
(c) *Eram convins că se cădea să fi procedat pe dos.* (*ibid.*)
(d) *Trebuie să fi fost în jurul uneia dintre cele două mari sărbători.* (*ibid.*)
(e) *Mi s-a întâmplat și alteori să trăiesc boala ca pe o euforie.* (*ibid.*)
(f) *Ședeam pe o terasă și urmăream cum se întunecă.* (*ibid.*)

***14.** Precizați funcțiile sintactice atribuite de verb în următoarele construcții și comentați ambiguitățile.

(a) *Îmi spune Ion.*
(b) *Îmi zice Nelu.*
(c) *M-a poreclit Bubu.*

Scanned with OKEN Scanner

Grupul verbal

*1. În fragmentele de mai jos, subliniați grupurile verbale:

(a) *Am zâmbit.* (L. Dimov, *Scrisori de dragoste*)
(b) *Ce mi s-a întâmplat?* (*ibid.*)
(c) *[Acestea] Sunt visuri mari.* (*ibid.*)
(d) *Omul a găsit o plăcere în a subjuga și a stăpâni.* (*ibid.*)
(e) *Ce ai citit până acum nu este o destăinuire.* (*ibid.*)
(f) *Neputând suporta însă asemenea situație, am plecat cu bunicul la Galați.* (*ibid.*)

*2. Folosind parantezele drepte, stabiliți componența grupurilor verbale identificate la exercițiul **1** și a grupurilor sintactice pe care acestea le includ.

**3. Din grupul verbal fac parte:
(a) toate complementele, toate complementele circumstanțiale și toate circumstanțialele;
(b) toate complementele, toate complementele circumstanțiale și unele circumstanțiale;
(a) toate complementele, unele complemente circumstanțiale și unele circumstanțiale;
(a) unele complemente, toate complementele circumstanțiale și toate circumstanțialele.

***4. În construcția *necesitatea de a pleca devreme din cauza ploii*, grupul verbal este:
(a) *necesitatea de a pleca devreme;*
(b) *de a pleca devreme din cauza ploii;*
(c) *a pleca devreme;*
(d) *a pleca devreme din cauza ploii.*
Justificați-vă alegerea.

Forme verbale non-finite

*1. Extrageți formele verbale non-finite din următoarele fragmente; indicați felul lor, precum și mărcile gramaticale ale fiecăreia:

(a) *S-au gândit vreodată neologiștii ce însemnează a dezvăța pe cineva de o a treia parte din limba lui zilnică și a-l învăța a treia parte dintr-o altă limbă?* (T. Maiorescu, *Critice*)
(b) *Dar mai sunt rezerve de făcut și în privința celor zise de d-ta despre Creangă, Popovici-Bănățeanul și dl Slavici. Ai introdus deosebirea între acești trei autori. Însă atunci e greu de priceput pentru ce ai pus pe cei trei autori în republica poporanismului.* (*ibid.*)
(c) *Cine, înțelegând odată această comoară sufletească a poporului cuprinsă în cuvinte, s-ar mai putea gândi la sunetul brut al unui cuvânt (...)?* (*ibid.*)
(d) *Iar tehnic vorbind, nu realizezi cumpătarea instalându-te de-a dreptul în ea, ci evitând necumpătarea, eliminând condițiile care o favorizează, rezistând tentațiilor centrifugale, sau transfigurându-le.* (A. Pleșu, *Minima moralia*)

Scanned with OKEN Scanner

2. Se dau următoarele forme / construcţii paralele; selectaţi-le numai pe cele corecte, tăind ce este incorect. Pentru răspuns, consultaţi, când este nevoie, şi $DOOM_2$.

agreând – agreind;
creind – creând;
subliniând – subliniind;
subţiind – subţiând;
neştiind – neştind;
ne mai ştiind – nemaiştiind;
găsitu-mi-l-a – găsi-tu-mi-la;
subliniind – sublinind;
a şti – a ştii;
a se sfi – a se sfii – a se sfiii;
poţi ştii – poţi şti;
N-ai de ce te răzgândi – N-ai de ce te răzgândii;
a zăcea – a zace;
a transpare – a transpărea;
a se complăcea – a se complace;
a dispărea – a dispare.

3. Alegeţi şi exemplificaţi seria / seriile de răspunsuri corecte:

(a) infinitivul primeşte clitice pronominale – supinul primeşte clitice pronominale;
(b) infinitivul primeşte clitice pronominale – gerunziul primeşte clitice pronominale;
(c) participiul primeşte clitice pronominale – supinul primeşte clitice pronominale;

4. Pentru fragmentele **(a)-(d)** indicate la exerciţiul **(1)**,
(i) stabiliţi, folosind sistemul cu paranteze drepte, grupurile pe care le organizează fiecare formă non-finită şi funcţia pe care o îndeplineşte grupul;
(ii) în cazul grupurilor non-finite complexe, indicaţi care sunt subordonaţii centrului verbal non-finit şi care este funcţia acestora.

5. Se dau următoarele trei tipuri de structuri. Comparaţi grupurile sintactice indicate prin paranteze drepte; stabiliţi, pe baza tabelului propus, asemănările şi deosebirile dintre ele.

(a) $[_{GN}$ ***Plecarea***$_{Centru}$ *săptămânală a şcolarilor în excursie*$]_{Grupul\ 1}$ *a impus, în prealabil,* $[_{GN}$ ***amenajarea***$_{Centru}$ *rapidă a taberei de schi*$]_{Grupul\ 2}$.
(b) *O dorinţă veche a directorului este de* $[_{GVinf}$ ***a pleca***$_{Centru}$ *şcolarii săptămânal în excursie*$]_{Grupul\ 1}$, *ceea ce s-a corelat cu grija de* $[_{GVinf}$ ***a se amenaja***$_{Centru}$ *rapid tabăra de schi*$]_{Grupul\ 2}$.
(c) $[_{P\ finit}$ *Şcolarii* ***pleacă***$_{Centru}$ *săptămânal în excursie*$]_{Grupul\ 1}$, *ca atare,* $[_{P\ finit}$ ***s-a amenajat***$_{Centru}$ *rapid tabăra de schi*$]_{Grupul\ 2}$.

Enunţul	Centrul de grup	Funcţia şi forma subordonaţilor

Scanned with OKEN Scanner

ADVERBUL ŞI GRUPUL ADVERBIAL

*1. Se dă următorul fragment:

Căci cultura are, poate, o evoluție proastă şi pentru că are o origine destul de discutabilă. Ca termen, „cultura" a apărut în ambianța latină. Grecii n-aveau un cuvânt pentru cultură şi e trist că n-aveau, căci dac-ar fi avut, altfel ar fi arătat, poate, cultura lumii. Exista, în greceşte, termenul „paidéia", care înseamnă educație sau ceva de genul ăsta (...), dar nu era „cultură" în sensul oarecum „administrativ" pe care l-a căpătat cuvântul la Roma. Probabil că Cicero a folosit cel dintâi cuvântul „cultură" în sensul în care îl folosim şi noi astăzi, derivându-l dintr-un verb latin „colère", care însemna „a cultiva pământul". (...) De altfel, cultura romană a fost un fel de a face agricultură pe ogorul grecesc. Nu întâmplător, aşadar, cuvântul acesta s-a născut acolo, la Roma: romanii cam asta au făcut măcar până la un punct: au administrat valorile altora. Şi astăzi, a face cultură înseamnă (...) a manipula valori care nu-ți aparțin, cu care nu te identifici integral, nu comunici în mod autentic, deşi manipularea lor e posibil să-ți dea un suspect sentiment al propriei competențe. (A. Pleşu, *Minima moralia*).

Alegeți adverbele (cu excepția celor extrapropoziționale şi a semiadverbelor) şi caracterizați-le tipologic; indicați, de asemenea, din ce grup sintactic fac parte şi cu ce funcție sintactică apar în cadrul grupului.

2. Folosind textul din exercițiul **1, alegeți adverbele extrapropoziționale şi indicați, de la o situație la alta, statutul lor de predicat adverbial sau de circumstanțial de modalitate.

***3. Din textul indicat la exercițiul **1**, selectați semiadverbele, specificând rolul semantic şi componentul din enunț pe care îl focalizează / îl restrâng.

***4. Alegeți şi exemplificați seria / seriile de răspunsuri corecte.

Grupul cu un centru adverbial îndeplineşte următoarele funcții sintactice:
(a) subiect – nume predicativ – complement direct – complement secundar;
(b) subiect – nume predicativ – complement posesiv – complement de agent;
(c) nume predicativ – modificator al numelui – predicativ suplimentar – apoziție;
(d) nume predicativ – circumstanțial al verbului – complement circumstanțial – circumstanțial al adverbului.

Scanned with OKEN Scanner

INTERJECȚIA ŞI GRUPUL INTERJECȚIONAL

***1.** Ce tipuri de interjecții apar în textele de mai jos?

(a) ***Dii**, calul! **Dii**, calul!* ... (Z. Stancu, *Ce mult te-am iubit*)
(b) *Nu-mi trebuie mie boi cu nărăv, să-mi împungă –* ***Doamne fereşte!*** *– copiii.* (*ibid.*)
(c) ***Hai** după casă!* (*ibid.*)
(d) ***Ei,** nu mai face atât tărăboi, Costandino.* (*ibid.*)
(e) *Mare e,* ***Doamne**, numărul morților (...).* ***Iată** că i-a încăput.* (*ibid.*)
(f) ***O! ... Doamne, Doamne!*** (*ibid.*)
(g) ***Hai**, tată, **hai**, Zăricuță, **hai** afară să vă dau ceva să mâncați.* (*ibid.*)
(h) ***Mă** boulenilor, **mă,** ce tineri erați voi când v-am cumpărat!* (*ibid.*)

***2.** Folosind exemplele de la exercițiul 1, subliniați grupurile interjecționale, precizați ce poziție sintactică ocupă şi care este structura acestor grupuri.

****3.** Construiți / căutați exemple în care cuvintele *Doamne, soro, frate, domnule* să fie, pe rând, interjecție şi substantiv.

Scanned with OKEN Scanner

CONECTORI SINTACTICI ŞI TIPURI DE RELAȚII

PREPOZIȚIA ŞI GRUPUL PREPOZIȚIONAL

***1.** În care dintre enunțurile de mai jos *de* este prepoziție? Arătați ce statut morfosintactic are *de* în celălalt / celelalte enunțuri:

(a) *Fata de ai văzut-o e vecina noastră.*
(b) *De va ploua, vom sta acasă de sărbători.*
(c) *S-a întors ieri de acolo.*

***2.** Arătați ce cazuri cer prepozițiile şi locuțiunile prepoziționale din următoarele enunțuri:

(a) *Mâine vom ajunge şi la tine.*
(b) *Mergem spre şcoală.*
(c) *Grație mamei am câştigat acest concurs.*
(d) *Au luptat mulți ani împotriva duşmanilor.*
(e) *Ion ne-a adus flori, în loc de bani.*
(f) *În fața casei se adunase multă lume.*
(g) *Am reuşit datorită ție.*
(h) *S-au adunat mulți nori deasupra capitalei.*
(i) *Visează să facă o călătorie în jurul lumii.*

*****3.** Se dă textul:

Una dintre cele mai subtile, mai totale şi mai ineficace interdicții despre care am auzit vreodată a fost aceea lansată de conducerea cetății Efes împotriva dementului care a dat foc – pentru a deveni celebru – marelui templu al zeiței Artemis: interdicția de a nu i se mai pronunța sau scrie vreodată numele. Mi s-a părut subtilă, pentru că a conținut în sine şi intuiția motivului crimei, şi pedeapsa maximă, absolut adaptată acestuia, absolut specifică. Dincolo de moarte – care în mod evident nu-l înspăimânta pe unul ce se hotărâse să se jertfească pentru a distruge (...) una dintre minunile lumii – uitarea era cea care îl îngrozea; împotriva amenințării terifiante a acesteia îşi oferise viața, într-un târg (viață contra nemurire) cât se poate de avantajos. A-l pedepsi cu uitarea, uitarea obligatorie, uitarea nu numai ca blestem, ci şi ca lege, era cu adevărat tot ce se putea întreprinde după dezastru, atunci când, nemaiputând fi salvat şi împiedicat nimic, putea fi cel puțin ruptă odioasa legătură dintre numele minunii, oricum nemuritor, şi numele crimei, întoarsă în neant. (A. Blandiana, *Autoportret cu palimpsest*)

(a) Selectați patru grupuri prepoziționale din textul de mai sus şi arătați ce poziții sintactice ocupă în grupurile sintactice în care se includ.
(b) Stabiliți ce formă cazuală impune prepoziția *contra* complementului său. Dați un exemplu în care prepoziția *contra* să impună complementului său altă formă cazuală decât cea din text.

Scanned with OKEN Scanner

(c) Alegeți din text trei prepoziții lexicale, apoi arătați care sunt complementele lor și restricțiile pe care le impun acestora.
(d) Găsiți în text două prepoziții funcționale și arătați în ce condiții sintactico-semantice apar.

***4.** Construiți câte două enunțuri în care prepozițiile *a, pe, la, de* să fie o dată funcționale și a doua oară lexicale.

***5.** Explicați ocurența prepoziției *de* în grupurile nominale de mai jos:

consumator de alcool
uscător de rufe
căutarea de comori
vânatul de iepuri
firmă producătoare de încălțăminte
unități deținătoare de informații
omul de lângă mine
biroul de la serviciu.

Scanned with OKEN Scanner

CONJUNCȚIA

Conjuncții coordonatoare

**1. Construiți câte două exemple în care elementele *și, nici* să fie, pe rând, conjuncție coordonatoare copulativă și semiadverb.

**2. Conjuncțiile adversative stabilesc relații de coordonare:
(a) între grupuri sintactice reprezentând componente ale propoziției;
(b) între propoziții.

***3. Se dă textul:

S-a spus despre inconștient că este zona mai adâncă, iar „inconștientul colectiv" ar fi temeiul ultim al vieții sufletești, căreia îi oferă simbolurile și arhetipurile sub înrâurirea cărora sufletul se manifestă. Cu atât mai mult am spune despre spirit că își are, ca un fel de inconștient, morfologia lui, ce nu se dezvăluie prin vise ori prin cine știe ce căi ocolite, ci direct prin înregistrarea ipostazei respective. Întâi percepi substantivitatea (...) și pe urmă găsești atât cuvântul potrivit, cât și conceptul lucrului. (C. Noica, *Modelul cultural european*)

Identificați conjuncțiile coordonatoare și precizați tipul lor. Arătați cu ajutorul parantezelor pătrate ce constituenți leagă acestea.

Conjuncții subordonatoare

**1. Arătați ce statut are conectorul subliniat în fiecare enunț din cele patru serii de enunțuri (conjuncție circumstanțială sau complementizator) și ce tip de propoziție introduce:

(a_1) *<u>Dacă</u> ai neglijat-o, a plecat.*
(a_2) *M-a întrebat <u>dacă</u> voi merge cu ei la munte.*
(a_3) *<u>Dacă</u> va face față problemelor, asta rămâne de văzut.*
(a_4) *<u>Dacă</u> au mințit, o vom ști la sfârșit.*

(b_1) *Sunt curios <u>de</u> vor alege varianta cea mai bună.*
(b_2) *<u>De</u> va cere un sfat, îl va primi.*

(c_1) *A afirmat de multe ori <u>că</u> nu se va implica în proiectul nostru.*
(c_2) *Se speriase, <u>că</u> n-o mai văzuse niciodată așa de abătută.*
(c_3) *Colega noastră este atât de amabilă <u>că</u> te ajută la orice ai nevoie.*

Scanned with OKEN Scanner

(**d**$_1$) *A încercat să nu îi spună adevărul.*
(**d**$_2$) *L-a chemat să îi dea nişte cărţi vechi.*

****2.** Precizaţi statutul morfosintactic al conectorilor din următoarele seturi de exemple:

(**a**$_1$) *L-am găsit unde nu mă aşteptam.*
(**a**$_2$) *Unde nu îl asculta nimeni, nu a mai spus niciun cuvânt.*

(**b**$_1$) *Cum nu a învăţat, a luat notă mică la examen.*
(**b**$_2$) *Învaţă cum poate.*
(**b**$_3$) *Cum a ajuns acasă, s-a şi apucat de lucru.*

(**c**$_1$) *Când ai şti ce s-a întâmplat cu adevărat, n-ai mai vorbi aşa.*
(**c**$_2$) *Când vremea este frumoasă, ne jucăm volei.*

Scanned with OKEN Scanner

TIPURI DE RELAȚII SINTACTICE

***1.** Corectați enunțurile în care apar greşeli de marcare a relațiilor sintactice:

(a) *Ion este specialist pe acest domeniu.*
(b) *Ca şi conducător are multe responsabilități.*
(c) *I-am dedicat un omagiu profesoarei noastră preferată.*
(d) *A reacționat împotriva deciziei considerată injustă.*
(e) *I-am dat cartea unei prietene ale mele.*
(f) *În cazul Ioanei şi a Mariei decizia fusese luată.*
(g) *Nu a intenționat să-i facă rău; ori, ea nu vrea să înțeleagă asta.*
(h) *Doreşte ca să facă un memoriu pentru a i se face dreptate.*
(i) *Anul acesta vom schimba mobila, cât şi culoarea pereților.*
(j) *I-am oferit un buchet de flori dragii noastre colaboratoare.*

*****2.** Indicați numărul şi tipul relațiilor sintactice care se stabilesc între componentele următoarelor enunțuri, precum şi modul cum se marchează.

(a) *Încearcă să meargă la Cluj.*
(b) *Le-am arătat vizitatorilor, profesori de română, biblioteca interesantă a şcolii noastre.*
(c) *Pentru că a venit vorba, Irina, prietena mea, va pleca unde a găsit serviciu.*
(d) *Am aflat – şi nu îmi convine – că vom lucra sâmbătă şi duminică.*

Scanned with OKEN Scanner

PARTEA A II-A

FUNCȚIILE SINTACTICE DIN GRUPUL NOMINAL

**1. Selectați determinanții din textele de mai jos, specificați tipul determinării, prin ce se realizează şi ce caz marchează.

(a) *Nu oferim cititorului, în cele ce urmează, un tratat, fie şi minimal, de etică. Ci doar o suită de observații rapide, născute în marginile unui teritoriu în care autorul a fost adus nu prin pricepere profesională sau printr-un neutru interes teoretic, ci prin împrejurările, de tot soiul, ale vieții zilnice: exasperări şi euforii, zel intelectual şi confuzie sufletească, întâlniri cu prieteni şi cu neprieteni, furii, iubiri, perplexități şi speranțe. La un moment dat, am resimțit drept indispensabilă identificarea unei minime coerențe în acest vârtej al pluralității care e spectacolul fiecărei vieți, dar pe care ne-am obişnuit, tocmai pentru că e atât de „comun", să-l lăsăm la voia întâmplării, ca pe o penumbră subînțeleasă.* (A. Pleşu, *Minima moralia*)
(b) *Copiii aceştia mulți s-au aşezat în careu.*
(c) *I-ai spus soră-tii să mă sune mâine?*
(d) *Frumoasa mea prietenă mi-a propus să ne întâlnim la trei.*
(e) *N-am să uit niciodată a ta privire.*
(f) *Pe al lor steag e scris „Unire".*
(g) *Vinul cel vechi e în pivniță.*
(h) *Aceşti doi nebuni m-au scos din minți.*
(i) *Câțiva oameni protestează în piață.*
(j) *Doi ingineri m-au scos din minți.*
(k) *Al doilea copil a luat premiul întâi.*
(l) *Care om nu înțelege acest lucru?*
(m) *Nu ştiu ce om poate să înțeleagă asta.*

**2. Selectați cuantificatorii din textele de mai jos şi specificați tipul lor (prototipic sau extern) şi cazul.

(a) *Aceşti doi ingineri m-au terorizat.*
(b) *Protestatarii aceştia mulți nu fac altceva decât să-şi ceară drepturile.*
(c) *Am vorbit cu tustrei copiii.*
(d) *Cei trei iezi au fost vizitați de lup.*
(e) *Alte două fete au picat la examen.*
(f) *Toți aceşti bani mulți nu îți aparțin.*
(g) *Puținul grâu pe care l-a economisit în toamnă nu-i ajunge la iarnă.*
(h) *Copiii toți au venit.*

Scanned with OKEN Scanner

**3. Se dă textul:

Există trei posibilități clasice: dobândirea proprietății unei unități industriale sau chiar a uneia comerciale prin intervenția unei persoane care posedă un capital sau poate beneficia de un credit bancar ca să cumpere; posibilitatea ca un grup de persoane să facă același lucru și atunci întreprinderea se transformă într-o societate economică pe acțiuni; în sfârșit, posibilitatea ca proprietatea să fie preluată de către salariații întreprinderii. Cea de a treia posibilitate va fi privilegiată de noi, în sensul că dacă există dorința explicită a salariaților să cumpere propria lor întreprindere – cu condiția s-o administreze cum trebuie – atunci sistemul bancar sau chiar statul ar putea să intervină și să acorde credite, fie pentru cumpărare, fie pe planul dobânzilor. (D. Pavel, *Cine, ce și de ce?*)

Indicați complementele din componența grupurilor nominale selectate în tabelul de mai jos și arătați ce statut morfosintactic are centrul grupului nominal care impune un complement.

Grupul nominal	Complementul	Statutul morfosintactic al centrului grupului nominal
[*dobândirea proprietății unei unități industriale sau chiar a uneia comerciale*]		
[*intervenția unei persoane care posedă un capital sau poate beneficia de un credit bancar*]		
[*dorința explicită a salariaților să cumpere propria lor întreprindere*]		

***4. Specificați ce funcție sintactică are numeralul cardinal și/sau adjectivul pronominal indefinit în structurile:

(a) *Aceștia doi au venit.*
(b) *Mulți alții m-au întrebat când ajung.*
(c) *Cei doi au venit.*
(d) *Toți trei copiii au învățat.*

Motivați-vă alegerea.

***5. Se dă textul:

Apoi se întâmplă ceva miraculos. Corpul se trezește. Trezirea asta s-a petrecut la mine când aveam 13 ani, într-o vară, în vacanță, în casa bunicilor de la Caracal. Dormeam într-o cameră cu mobilă albă de trandafir, iar pe peretele de lângă patul somptuos, acoperit peste zi cu o cuvertură grea din brocart albastru, se afla o masă de toaletă cu oglindă mare, ovală, care pe partea de sus a ramei avea sculptată o ghirlandă de flori. (...) Mă sculam dimineața cu gândul la curtea mare din spatele casei, la coliba pe care, sub nucul cel mare din fundul curții, mi-o făcusem din bețele furate de la aracii de roșii și frunze uscate de porumb împletite

Scanned with OKEN Scanner

printre ele. (Nu știu de ce, împreună cu sora mea, mai mare cu aproape cinci ani decât mine, o numeam „covergă".) În fiecare dimineață căram acolo alte și alte lucruri din casă (...) (G. Liiceanu, *Scrisori către fiul meu*)

(a) Indicați cinci grupuri nominale în care funcția sintactică de determinant să fie realizată diferit.
(b) Scoateți în coloanele din tabelul de mai jos constituenții grupurilor nominale selectate care ocupă poziția de modificator, de posesor și de complement. Arătați prin ce sunt realizați acești constituenți și ce regenți au în cadrul grupurilor nominale în care se includ.

Grupul nominal	Modificatori	Posesori	Complemente
[***ceva*** *miraculos*]			
[***casa*** *bunicilor de la Caracal*]			
[***bunicilor*** *de la Caracal*]			
[*o* ***cameră*** *cu mobilă albă de trandafir*]			
[***peretele*** *de lângă patul somptuos, acoperit peste zi cu o cuvertură grea din brocart albastru*]			
[***partea*** *de sus*]			
[***partea de sus*** *a ramei*]			
[***gândul*** *la curtea mare din spatele casei, la coliba pe care, sub nucul cel mare din fundul curții, mi-o făcusem din bețele furate de la aracii de roșii și frunze uscate de porumb împletite printre ele*]			
[***sora*** *mea*]			
[***sora*** *mea, mai mare cu aproape cinci ani decât mine*]			

***6.** Alcătuiți enunțuri cu grupuri sintactice în care un centru nominal să primească:

(a) un posesor realizat prin propoziție relativă;
(b) un posesor realizat prin grup nominal cu centru pronume negativ;
(c) un posesor realizat prin clitic pronominal de dativ;

(d) un modificator realizat prin grup prepozițional;
(e) un modificator realizat prin propoziție relativă;
(f) un modificator realizat prin grup verbal cu centru formă non-finită;

(g) un complement realizat prin grup prepozițional;
(h) un complement realizat prin propoziție relativă;
(i) un complement realizat prin adjectiv pronominal posesiv.

Scanned with OKEN Scanner

***7. Comparați cuvintele subliniate din următoarele perechi de exemple sub aspectul funcției sintactice şi al regentului (al centrului grupului nominal în care se includ):

(a_1) *Casa voastră este mai nouă.*
(a_2) *Plecarea voastră l-a întristat.*

(b_1) *Nu o impresiona tristețea lui.*
(b_2) *Banii lui erau numărați.*

(c_1) *Frate-tău este mai mare decât mine.*
(c_2) *Fratele tău este mai mare decât mine.*

(d_1) *Biletul meu se pierduse.*
(d_2) *Cititul meu în spaniolă era mai dificil.*

(e_1) *Venirea mea îl bucura, în schimb, a ei îl enerva.*
(e_2) *Maşina lui este mare, iar a ei este mică.*

Scanned with OKEN Scanner

FUNCȚIILE SINTACTICE DIN GRUPUL ADJECTIVAL ŞI DIN GRUPUL ADVERBIAL

COMPLEMENTUL COMPARATIV

*1. Complementul comparativ apare:

(a) în grupul nominal şi în grupul verbal;
(b) în grupul adjectival şi în grupul verbal;
(c) în grupul verbal şi în grupul adverbial;
(d) în grupul adjectival şi în grupul adverbial.
Ilustrați cu câte un exemplu soluția corectă.

***2. Analizați sintactic şi morfologic complementele comparative din următoarele texte, precizând: tipul de complement comparativ (de inegalitate, de egalitate, partitiv), regentul, trăsăturile sale morfosintactice, statutul morfologic al elementului prin care este introdus.

(a) *Fericit acela care îşi alege patima cea mai frumoasă dintre toate.* (A. Pleşu, *Note, stări, zile*)
(b) *(...) care încearcă să izgonească un elefant şi un urs enorm, aproape la fel de mare ca elefantul.* (*ibid.*)
(c) *Păcatul meu – spune, în alt moment, Moise – este că am iubit Legea mai mult decât pe oameni.* (*ibid.*)
(d) *(...) iar masca mi se pare mai sinistră decât ar fi, probabil, desfigurarea nudă.* (*ibid.*)
(e) *Lumina fulgerului e orbitoare: pare născută mai curând să vadă decât să fie văzută.* (*ibid.*)
(f) *Cartea mea să te învețe să te ocupi mai mult de tine decât de ea, apoi de tot restul mai mult decât de tine.* (*ibid.*)
(g) *Nimic nu este mai uşor decât a disprețui aurul şi argintul sau a te lipsi de o îmbrăcăminte scumpă.* (*ibid.*)
(h) *Drumul de la plăcere la nevroză e, uneori, mai scurt decât cel de la frustrare la nevroză.* (*ibid.*)
(i) *E cea mai radicală definiție a medicinei din câte ştiu.* (*ibid.*)
(j) *Azi e nevoie mai mult decât oricând de acțiune politică.* (*ibid.*)

***3. Analizați morfologic şi sintactic secvențele subliniate din următoarele texte. Sesizați diferențele de funcție sintactică dintre grupurile introduse prin *ca* şi *decât*.

(a) *Categorice **ca lovitura de sabie**, ezitante **ca pâlpâirile unui foc îndepărtat,** desenându-se **ca o dantelă** Jugendstil pe ecranul baroc al norilor sau ricoşând în derută de la un orizont la altul, fulgerele ne confiscă atenția scurt, **ca un ordin irevocabil, ca un apel ultimativ.*** (A. Pleşu, *Note, stări, zile*)
(b) *Sau, poate, mai ales, că rigoarea e mai imprecisă în efectul ei ultim **decât mişcarea aproximativă a gândirii libere**. Delirezi speculativ şi obții un „sistem", o alcătuire țeapănă. Construieşti riguros – **ca muzicienii** – şi obții o nebuloasă.* (*ibid.*)

Scanned with OKEN Scanner

FUNCȚIILE SINTACTICE DIN GRUPUL VERBAL

PREDICATUL

***1.** Se dau textele:

Înainte de revoluție, teatrul a fost pentru noi un mod de a ne exprima într-o libertate extraordinară. Teatrul n-a putut fi niciodată cenzurat sută la sută. Tăcerile au fost mai expresive decât vorbele. (...) Dar forma aceea de libertate în interiorul celei mai cumplite dictaturi nu o puteai obține decât individual. Cred că, odată câştigată, libertatea nu se mai pierde. Spectatorii vor decide singuri dacă Forma mesei *este o dovadă în acest sens.* (D. Pavel, *Cine, ce şi de ce?*)
Într-o societate democratică, muncitorul este un om respectat în ființa lui de om: i se dă timp, i se lasă timp – nu e chemat duminica în fabrică, ci i se lasă sâmbăta liberă; nu e ținut în şedințe şi scos la muncă patriotică (...). Un om care nu e supus acestui regim de abrutizare forțată e liber să citească, să se cultive, să gândească. Probabil că mi-a făcut cineva o operație pe creier când eram mic, pentru că atunci vorbeam cu toți oamenii la fel, sau poate că a fost un aspect al socializării. (*ibid.*)

Identificați predicatele (enunțării), precizând dacă sunt simple sau complexe.

***2.** Explicați cum se face acordul predicatului cu subiectul în următoarele exemple. Pentru situațiile neacceptate de normele limbii literare, indicați forma corectă.

(a) *Mă număr printre cei care plecam în fiecare vară la mare.*
(b) *Ce-s cu jucăriile astea aruncate pe jos?*
(c) *Ideea lui, corelată cu ale noastre, pot duce la rezultate bune.*
(d) *Ne-am aşezat la masă, fără ca acele rude să fie bucuroşi de prezența noastră.*
(e) *Cine dintre ei fug de noi?*
(f) *Îmbinarea celor două calități fac din Ion un om extraordinar.*
(g) *Nu se ştiu care sunt motivele demisiei.*
(h) *100 de euro au câştigat fiecare jucător pentru meciul de azi.*
(i) *Partea a doua a programului este rezervat cabaretului.*

*****3.** Se dau textele:

(a) *Nică începe să mă asculte; şi mă ascultă el, şi mă ascultă, şi unde nu s-apucă de însemnat la greşele cu ghiotura pe o draniță.* (I. Creangă, *Amintiri din copilărie*)
(b) *Şi mama, care era vestită pentru năzdrăvăniile sale, îmi zicea cu zâmbet uneori, când începea a se ivi soarele (...).* (*ibid.*)
(c) *Aşa eram eu la vârsta cea fericită, şi aşa cred că au fost toți copiii, de când îi lumea asta şi pământul, măcar să zică cine ce-a zice.* (*ibid.*)
(d) *Noi, atunci, am pârlit-o la fugă.* (*ibid.*)

Scanned with OKEN Scanner

(e) *Poate c-au luat strigoaicele mana de la vaci.* (*ibid.*)
(f) *Până la jumătatea drumului nu m-am putut gândi decât la faptul că sunt așteptată acolo sus și, prin urmare, trebuie să urc.* (I. Mălăncioiu, *Călătorie spre mine însămi*)
(g) *Îl cunoști, am fost întrebată de un judecător răsărit pe loc din pământ.* (*ibid.*)

Subliniați predicatele (enunțării). Analizați-le sintactic și morfologic, precizând dacă sunt simple sau complexe. Acolo unde este posibil, precizați structura internă a predicatelor complexe.

SUBIECTUL

***1.** Rescrieți în formă corectă enunțurile în care apar greșeli de acord, marcând locul în care s-a făcut corectura:

(a) *Li se trece cu vederea prea multe greșeli.*
(b) *Ce-s cu hainele astea murdare?*
(c) *Dat fiind proastele rezultate, s-a ajuns la faliment.*
(d) *Niciunul dintre ei nu hotărăsc singuri.*
(e) *Fiecare dintre ei s-au descurcat cum au putut.*
(f) *Mi-au fost dat să aud prea multe în viață.*
(g) *Sunt un om care nu pot suporta minciuna.*
(h) *Mi s-au adus la cunoștință numai o parte dintre nereguli.*
(i) *În ceea ce privesc absențele, el este campionul clasei.*

***2.** Rescrieți enunțurile corectând greșelile de construcție. Indicați în ce constau aceste greșeli:

(a) *Îmi place de el, dar îmi place și pe Maria.*
(b) *Nimic nu e bine, totul trebuie de refăcut, de corectat.*
(c) *Nu se merită să te superi pentru atâta lucru.*
(d) *Fata, când m-a întâlnit, i s-au umplut ochii de lacrimi.*
(e) *Ni s-a ordonat ca să plecăm cât mai repede.*
(f) *Mi se spunea în fiecare zi că de mâine nu mai vii la birou.*
(g) *S-a întâmplat de a ieșit, la vot, același candidat.*

****3.** Tăiați răspunsurile incorecte, păstrându-le numai pe cele corecte; dați câte un exemplu pentru fiecare răspuns corect.

În poziția subiectului poate apărea un grup al cărui centru este:
(a) un posesiv; **(b)** un reflexiv; **(c)** un adjectiv; **(d)** un pronume negativ; **(e)** un pronume interogativ; **(f)** un pronume semiindependent; **(g)** un numeral ordinal; **(h)** un verb la gerunziu; **(i)** un verb la supin; **(j)** un adverb.

Scanned with OKEN Scanner

**4. Din următoarele *Cugetări* ale lui N. Iorga, alegeți subiectele, indicați (prin subliniere) la ce verb-predicat corespund; stabiliți schema sintactică a grupului verbal; specificați, acolo unde este cazul, situațiile de subiect *neexprimat*, de subiect *inexistent* sau de subiect realizat ca *propoziție subiectivă:*

(a) *Unde se lucrează e și de măturat; sunt oameni care fac numai atât.*
(b) *În adâncul tăcut al sufletului zace aurul. Cine-l are nu ți-l dă numai fiindcă ai trecut pe lângă dânsul.*
(c) *Sunt oameni care vorbesc tocmai pentru că nu pot gândi și li-i urât altfel.*
(d) *Nu uita că pentru ca să ți se creadă adevărul cel nou, datorești lumii minunea.*
(e) *Obrăznicie e a cere de la alții mai mult decât ți se cuvine.*
(f) *E harnic nu oricine lucrează, ci acela care lucrează cu plăcere, care nu poate fără lucru.*

***5. Din următoarele enunțuri, selectați propozițiile subiective; indicați (prin subliniere) termenul regent și specificați care este tipul de subordonată în funcție de calitatea morfologică a elementului de relație:

(a) *Trebuie explicat exact în ce constă mecanismul derivării, precizându-se care sunt etapele derivării și care este afixul cu ajutorul căruia s-a format noul cuvânt.*
(b) *Extraordinar e nu ce nu s-a făcut, ci ceea ce se credea că nu se poate face.* (N. Iorga, *Cugetări*)
(c) *E așa de bine uneori să știi că scrii în zadar: pare că-ți cânți încet în odaie, sigur că nu te aude nimeni.* (*ibid.*)
(d) *E așa de ușor să-ți întorci ochii de la cineva, încât e o risipă de simțire să-l urăști.* (*ibid.*)
(e) *Ticăloșia e lesne s-o capeți, căci locuiește aproape; nu trebuie decât să-ți ridici ochii și o găsești la tot pasul. Să rămâi neatins de ticăloșie, asta nu e cel mai simplu lucru.* (*ibid.*)
(f) *Niciodată nu mi-a venit în minte să renunț la ceea ce mi-a fost dat să primesc.* (*ibid.*)

COMPLEMENTUL DIRECT

**1. Alegeți, din următorul fragment, complementele directe; indicați regentul fiecăruia; analizați morfologic centrul de grup; realizați schema sintactică a fiecărei construcții; specificați, atunci când este cazul, realizarea propozițională a complementului:

A avea conștiința destinului e, dimpotrivă, a simți că totul te privește. (...) Fără să pretindem a obține eficiența univocă a unei rețete, vom spune, totuși, că există o cale pentru a deschide inteligența către sunetul prețios al destinului. (A. Pleșu, *Minima moralia*)

Scanned with OKEN Scanner

**2. Alegeți răspunsurile corecte, tăindu-le pe cele incorecte; exemplificați fiecare răspuns corect.

Regentul unui complement direct poate fi: **(a)** verb tranzitiv; **(b)** verb la infinitiv; **(c)** verb la gerunziu; **(d)** verb la supin; **(e)** verb la participiu; **(f)** substantiv; **(g)** numeral; **(h)** adjectiv; **(i)** adverb; **(j)** interjecție.

3. Grupul care apare în poziția complementului direct poate avea drept centru: **(a) un substantiv; **(b)** un pronume nehotărât; **(c)** un pronume reflexiv; **(d)** un pronume relativ; **(e)** un numeral cardinal; **(f)** o prepoziție; **(g)** un adjectiv; **(h)** un adverb; **(i)** un verb la supin; **(j)** un verb la participiu; **(k)** un verb la infinitiv; **(l)** un verb la gerunziu.
Alegeți răspunsurile corecte, tăindu-le pe cele incorecte; exemplificați fiecare răspuns corect.

**4. Construiți două enunțuri în care grupul *pe copii* să îndeplinească, în primul, funcția de complement direct, iar, în al doilea, pe cea de complement prepozițional. Explicați diferența de construcție.

**5. Din următoarele *Cugetări* ale lui N. Iorga, selectați propozițiile completive directe şi, folosind sistemul de paranteze, faceți schema lor sintactică; indicați (prin subliniere) termenul regent şi specificați care este tipul de subordonată în funcție de calitatea morfologică a elementului de relație:

(a) *Prisosul activității unora vine din aceea că fac tocmai ce ar fi datori să facă.*
(b) *Crezând că eşti mai mult decât eşti, nu vei înainta niciodată spre ceea ce-ți închipui că eşti.*
(c) *Prostul care scrie ca să dovedească cum că nu e prost e ca ologul care s-ar târî în brânci ca să-ți dovedească cum că nu e şchiop.*
(d) *Să ştii unde eşti, să descoperi ce trebuie acolo, să încerci tot ce poți încerca în vederea acelei nevoi, acestea le consider a fi cele trei rădăcini ale înțelepciunii.*
(e) *Sunt mulți oameni care, văzând un drum în dreapta şi altul în stânga, se culcă la răscruce, suduind pe cine a tăiat căi încurcate.*
(f) *Şi neghina înfloreşte, dar ea se usucă întreagă şi nimeni n-are ce culege de pe urma ei.*
(g) *Caută la cine te prețuieşte cât de curată e inima şi cât de înalt e gândul.*

COMPLEMENTUL SECUNDAR

**1. Se dau următoarele construcții, în fiecare subliniindu-se (prin bolduire) câte un complement:

A. *El învață* ***limba engleză****. – El mă învață* ***limba engleză****.*
B. *El mă anunță* ***rezultatul****. – El anunță* ***rezultatul****.*

Scanned with OKEN Scanner

C. *În România se învață* ***limba engleză*** *în școală. – Ion a fost învățat* ***limba engleză*** *de mic copil.*
D. *El a fost anunțat* ***rezultatul.*** *– S-a anunțat* ***rezultatul.***

Calificați, în ordinea lor de apariție, complementele subliniate, alegând, dintre următoarele seturi de răspunsuri, numai setul cu răspunsuri corecte:
A. **(a)** CD – CSec; **(b)** CSec – CD; **(c)** CPrep – CD.
B. **(a)** CSec – CPrep; **(b)** CSec – CD; **(c)** CD– CSec.
C. **(a)** CSec – CD; **(b)** CD – CSec; **(c)** S – CSec;
D. **(a)** CSec – S; **(b)** CSec – CD; **(c)** S – CSec.

SINTEZĂ
(SUBIECTUL, COMPLEMENTUL DIRECT, COMPLEMENTUL SECUNDAR)

***1. Comparați următoarele enunțuri și selectați, dintre propozițiile subliniate, subiectivele, completivele directe și completivele secundare; explicați de ce propozițiile celelalte sunt de alt tip:

A. **(a)** *Profesorul m-a întrebat: „Cum ai ajuns la acest rezultat?” –* **(b)** *Profesorul întreba adesea cum mai merg lucrurile. –* **(c)** *Profesorul mă întreba adesea cum mai merg lucrurile. –* **(d)** *El încă nu hotărâse cum să-și petreacă vacanța. –* **(e)** *Rămâne o enigmă cum a fost posibilă o ascensiune atât de rapidă. –* **(f)** *Profesorul încă nu se hotărâse cum să-și petreacă vacanța.*

B. **(a)** *„Unde s-a mai pomenit o asemenea comportare?!”, comentează el. –* **(b)** *Mă preocupă unde o fi plecat. –* **(c)** *Adesea mă frământ: „Unde am să ajung, dacă nimeni nu mă ajută?” –* **(d)** *Neștiind unde mai poate găsi un nou credit, a renunțat la proiect. –* **(e)** *Nu se poate verifica unde s-a greșit. –* **(f)** *Întrebarea lui unde mai poate găsi bani a rămas fără răspuns.*

C. **(a)** *Când ne-am întâlnit ultima oară?, zise el. –* **(b)** *Mă interesează când va fi următoarea licitație. –* **(c)** *Mă interesez când se va organiza următoarea licitație. –* **(d)** *Mă întreb când vom mai obține alte comenzi. –* **(e)** *Rămâne de precizat de către guvernanți când vom primi restul de salarii. –* **(f)** *Una dintre chestiunile de examen poate fi când s-a instaurat monarhia în România. –* **(g)** *El dorea să afle când sunt orele de audiență.*

D. **(a)** *A început să se verifice cine a lansat informația pe internet. –* **(b)** *Aflând din timp cine a fost ales pentru misiune, i-am putut asigura o pregătire serioasă. –* **(c)** *El contează tot pe cine l-a ajutat și anul trecut. –* **(d)** *Întrebarea lui este aceeași: „Cine mai vine la mine, în această situație?” –* **(e)** *Profesorul simte pe cine se poate bizui în continuare.*

Scanned with OKEN Scanner

E. **(a)** *Nu se poate să renunțăm atât de ușor.* – **(b)** *El se învinovățește continuu : „Să fac eu așa greșeală?!"* – **(c)** *El ține din tot sufletul să obțină această bursă.* – **(d)** *Mi s-a urât să fac același lucru.* – **(e)** *Mi-a fost dat să trăiesc și asemenea clipe.* – **(f)** *Aș dori să continui experimentul.*

F. **(a)** *Decizându-se în biroul de conducere să se renunțe la personalul auxiliar, activitatea celorlalți a fost mult încărcată.* – **(b)** *Decizând să renunțe la personalul auxiliar, directorul nu a văzut toate consecințele.* – **(c)** *Decizându-se să renunțe la personalul auxiliar, directorul nu a văzut toate consecințele.*

COMPLEMENTUL INDIRECT

***1.** Dați câte 3 exemple de complemente indirecte:

(a) dublu exprimate;
(b) care nu acceptă dubla exprimare.

****2.** Alegeți răspunsurile corecte, tăindu-le pe cele incorecte. Dați câte un exemplu pentru fiecare răspuns corect.

Complementul indirect poate avea ca regent:

(a) un verb bivalent cu regim prepozițional;
(b) un adjectiv calificativ;
(c) un substantiv;
(d) o prepoziție;
(e) o formă verbală non-finită;
(f) un pronume semiindependent;
(g) un verb copulativ;
(h) un numeral ordinal;
(i) un predicat complex cu operator copulativ.

****3.** Alegeți răspunsurile corecte, tăindu-le pe cele incorecte. Dați câte un exemplu pentru fiecare răspuns corect.

În poziția sintactică a complementului indirect poate apărea:

(a) un GAdv;
(b) un GN nedeterminat;
(c) un GN cu centru un pronume semiindependent;
(d) o propoziție relativă cu antecedent;
(e) un GPrep;
(f) un GV cu centru o formă verbală non-finită;
(g) un clitic reciproc;
(h) un GN cu centru un numeral ordinal;
(i) un GN cu centru un numeral cardinal;
(j) un GPrep cu centru o prepoziție cu regim de dativ;
(k) o propoziție relativă fără antecedent, dublată de un clitic în regentă.

Scanned with OKEN Scanner

***4. Se dau următoarele fragmente de text:

(a) *Maestre, v-am fost student la facultate, nu ştiu dacă vă mai spune ceva numele de ...* (M. Cărtărescu, *Antrax*)
(b) *(...) mai scria ceva, tot de mână, în cruciş şi-n curmeziş, ceea ce dădea plicului un aer ... cumva bizar.* (*ibid.*)
(c) *Dar nu-mi era mie sortit s-o sfârşesc aşa de uşor.* (*ibid.*)
(d) *La copil nu i-am luat bicicletă, că n-am avut de unde.* (*ibid.*)
(e) *Nu interzic nimănui nimic.* (*ibid.*)
(f) *(...) vorbe reluate la nesfârşit, care revin şi apoi se sting, asemenea unei muşte mari care zboară într-o casă cu ferestrele deschise (...)* (G. Liiceanu, *Scrisori către fiul meu*)
(g) *Aveam ceva de demonstrat întregii lumi: profesorilor, colegilor veniți din paisprezece țări (libere), secretarelor de la facultate, portarului de la cămin.* (*ibid.*)
(h) *Inelul cu chei este restul unei identități dispărute, sigla celui care s-a retras pentru a lăsa locul celui care nu a apărut încă.* (*ibid.*)
(i) *Simțeam că (...) poporul american mă supunea unui test.* (*ibid.*)
(j) *(...) am întrebat (...) sperând, pentru a pune un capăt coşmarului şi umilinței perpetue din care nu mai reuşeam să ies, că la telefon se afla sora prietenului meu.* (*ibid.*)
(k) *Până şi eu însumi declarasem câte ceva, în somn probabil, fostului meu student şi altor câțiva ziarişti.* (M. Cărtărescu, *Antrax*)

Identificați grupurile sintactice (sau formele gramaticale) aflate în poziția complementului indirect şi reprezentați-le prin procedeul includerii componentelor între paranteze drepte; analizați morfologic componentul care constituie centrul grupului (sau forma gramaticală cu funcție sintactică de CI) şi precizați-i regentul.

***5. Complementul indirect se realizează, în mod prototipic, prin nominal în dativ. Există şi alte funcții sintactice care au aceeaşi realizare? Dacă da, menționați care sunt şi explicați cum le deosebiți de complementul indirect.

COMPLEMENTUL POSESIV

*1. Prin ce se exprimă cel mai frecvent complementul posesiv? Daţi patru exemple, în propoziţii.

**2. Alegeți răspunsurile corecte, tăindu-le pe cele incorecte. Dați câte un exemplu pentru fiecare răspuns corect.

Complementul posesiv se poate exprima prin:
(a) GN cu centru un substantiv în dativ nedublat de clitic;
(b) clitic reflexiv în dativ;

Scanned with OKEN Scanner

(c) clitic personal în dativ;
(d) GAdj în dativ;
(e) GN cu centru un substantiv în dativ dublat de clitic;
(f) GPrep cu centru prepoziția *la;*
(g) GN cu centru un numeral ordinal dublat de clitic;
(h) propoziție relativă dublată de clitic în regentă;
(i) GN cu centru un pronume relativ.

****3.** Alegeți răspunsurile corecte, tăindu-le pe cele incorecte. Dați câte un exemplu pentru fiecare răspuns corect.

Regentul complementului posesiv poate fi:
(a) un adjectiv;
(b) o formă verbală non-finită;
(c) un adverb;
(d) o prepoziție;
(e) un verb agentiv;
(f) o interjecție;
(g) un pronume;
(h) un verb cu regim de dativ.

****4.** Alegeți răspunsurile corecte, tăindu-le pe cele incorecte. Dați câte un exemplu pentru fiecare răspuns corect.

Grupurile nominale cu care stabilește complementul posesiv relația de posesie pot avea următoarele funcții sintactice:
(a) subiect;
(b) posesor;
(c) complement prepozițional;
(d) complement indirect;
(e) complement secundar;
(f) nume predicativ;
(g) circumstanțial;
(h) complement comparativ;
(i) complement direct;
(j) complement predicativ al obiectului;
(k) modificator prepozițional.

****5.** Se dau următoarele fragmente de text:

(a) *Pe cel care m-ar acuza că am cam înflorit faptele n-o să-l trimit „să-şi vadă de câlții săi" (...)* (M. Cărtărescu, *Antrax*)
(b) *Uitasem cu totul că, doar cu două luni înainte, îmi apăruse un eseu în revista de cultură daneză geamănă cu cea românească de unde-mi luasem plicul.* (*ibid.*)
(c) *Mişcându-se cu încetinitorul, ca să nu-i scadă niciun dram din demnitate, a pus mâna pe telefon (...)* (*ibid.*)
(d) *Deja mocirla îmi intrase-n bocanci, şosetele-mi erau ude şi-nghețate, numai de întâlnirea cu maiorul Ghilduş nu aveam chef.* (*ibid.*)

Scanned with OKEN Scanner

(e) *Seara m-am apucat să citesc presa pe internet, ca de obicei, şi nu mi-a venit să-mi cred ochilor.* (*ibid.*)

Identificaţi formele pronominale cu funcţie sintactică de complement posesiv şi analizaţi-le morfosintactic, precizând regentul CPos şi nominalul cu care stabileşte relaţia de posesie.

***6.** Daţi trei exemple de CPos exprimat prin GN (cu centru substantiv, pronume non-clitic sau numeral, la alegere) şi reprezentaţi schema sintactică a grupului prin procedeul includerii componentelor între paranteze drepte. Subliniaţi substantivul implicat în relaţia de posesie.

***7.** Explicaţi, cu argumente de natură sintactică şi pe baza unui exemplu care să le susţină, de ce complementul posesiv este o funcţie sintactică diferită de complementul indirect.

SINTEZĂ (COMPLEMENTUL INDIRECT ŞI COMPLEMENTUL POSESIV)

***1.** Identificaţi complementele indirecte şi complementele posesive din textele de mai jos, analizaţi-le morfosintactic precizând şi regentul lor, precum şi (în cazul complementului posesiv) nominalul cu care se stabileşte relaţia de posesie.

(a) *Mereu mi se-ntâmplă aşa când lumina jegoasă, deprimantă a iernilor bucureştene îmi cade pe masa de scris.* (M. Cărtărescu, *Antrax*)
(b) *Ce să facem, ne-am dus la ghişeul ei şi ne-am spus păsul insului de-acolo, un poliţist fără chipiu.* (*ibid.*)
(c) *– Zi-le şi de câini, adăugă locotenentul Constantin Văcărescu, aşa cum, de-acum ştiam, îi suna numele complet.* (*ibid.*)
(d) *În ultima noastră convorbire din Institut, i-am explicat că nu am căutat să-l scot şi că n-am urmărit să-i iau locul.* (S. Golopenţia, *Viaţa noastră cea de toate zilele*)
(e) *Mi-a dorit să nu-mi pierd răbdarea şi să nu fac gafe (...).* (*ibid.*)

COMPLEMENTUL PREPOZIŢIONAL

***1.** Daţi cinci exemple de complemente prepoziţionale, cu prepoziţii diferite; subliniaţi-le în text.

Scanned with OKEN Scanner

**2. Alegeți răspunsurile corecte, tăindu-le pe cele incorecte. Dați câte un exemplu pentru fiecare răspuns corect.

Complementul prepozițional poate avea ca regent:
(a) un verb inerent reflexiv;
(b) o locuțiune verbală;
(c) un substantiv de proveniență verbală;
(d) un verb la infinitiv;
(e) un adjectiv;
(f) un numeral cardinal;
(g) un adverb;
(h) un pronume non-clitic;
(i) o interjecție.

**3. Alegeți răspunsurile corecte, tăindu-le pe cele incorecte. Dați câte un exemplu pentru fiecare răspuns corect.

A. Complementul prepozițional se realizează prin GPrep în care se include:
(a) un GN cu centru un substantiv;
(b) un GAdj;
(c) un GV cu centru verb la infinitiv;
(d) un GN cu centru un pronume;
(e) o propoziție relativă;
(f) un GN cu centru un substantiv în dativ.
B. Complementul prepozițional se realizează și ca:
(a) GAdv;
(b) propoziție conjuncțională;
(c) propoziție relativă interogativă;
(d) GV cu centru verb la gerunziu;
(e) GV cu centru verb la infinitiv.

***4. Realizarea definitorie a complementului prepozițional este GPrep. Și alte funcții sintactice din GV mai pot avea această realizare, și anume:

(a) complementul direct;
(b) complementul indirect;
(c) numele predicativ;
(d) complementul de agent;
(e) complementul circumstanțial;
(f) circumstanțialul.

Dați câte un exemplu pentru fiecare situație și explicați cum pot fi diferențiate de CPrep.

***5. Se dau următoarele fragmente de text:

(a) *Toate fetele erau blonde, cu excepția uneia singure, asupra căreia mi s-a oprit de la început privirea.* (G. Liiceanu, *Scrisori către fiul meu*)
(b) *(...) eram cât se poate de apt pentru isprăvi ieșite din comun (...)* (*ibid.*)

Scanned with OKEN Scanner

(c) *(...) mi-am dat seama că nu îmi veneau în minte decât cuvinte nemțești.* (*ibid.*)
(d) *I-am pomenit în treacăt despre crizele mele de tahicardie, apărute în urmă cu trei-patru ani.* (*ibid.*)
(e) *(...) îmi făcusem o specialitate din a-i împiedica pe colegii mei de joacă să-și exhibe ceea ce reprezenta (...) forma nascendă, puberalo-soldatescă, a comportamentului lor sexual.* (*ibid.*)

Identificați complementele prepoziționale, reprezentați schema lor sintactică prin procedeul includerii între paranteze drepte și analizați morfosintactic centrul grupului încorporat în GPrep; precizați și regentul lor.

COMPLEMENTUL DE AGENT

*1. Complemetul de agent se exprimă prin:

(a) GN;
(b) GPrep cu centru prepoziția *de;*
(c) GAdj cu centru prepoziția *de către;*
(d) GV cu centru o formă non-finită.

Ștergeți cu o linie răspunsurile incorecte, iar pentru răspunsul / răspunsurile corect(e) dați (câte) un exemplu.

**2. Complementul de agent este un:

(a) complement prepozițional în structură primară;
(b) complement circumstanțial;
(c) complement reorganizat;
(d) circumstanțial.

Alegeți răspunsul corect și argumentați-vă opțiunea pe baza câte unui exemplu pentru fiecare situație.

**3. Complementul de agent are ca regent:

(a) un verb tranzitiv;
(b) un verb inerent reflexiv;
(c) un adjectiv;
(d) un verb la diateza pasivă;
(e) un participiu activ;
(f) o interjecție;
(g) un verb la supin cu sens pasiv.

Ștergeți cu o linie răspunsurile incorecte, iar pentru răspunsul / răspunsurile corect(e) dați (câte) un exemplu.

Scanned with OKEN Scanner

***4. Se dau următoarele fragmente de text:

(a) *Altfel spus, era un fel de olar de geniu, căruia îi plăcea să remodeleze în carnea vie a inimilor greşite de primul Demiurg.* (G. Liiceanu, *Scrisori către fiul meu*)
(b) *E vorba de (...) două personaje: unul, cel ce trebuie să moară, e ucis de cel care încă nu s-a născut pe deplin.* (*ibid.*)
(c) *În cazul nostru, al băieților, personajul central al vieții noastre care este inima nu-şi face cu adevărat intrarea în scenă şi nu poate fi domesticit decât dacă e luat şi tras de mână de către o fată.* (*ibid.*)
(d) *O tipă foarte sexy (...) traversă triumfal sala în diagonală, privită avid de toți împricinații (...)* (M. Cărtărescu, *Antrax*)
(e) *Locotenentul se-ntoarse (...) cu documentul ştampilat chiar de faimoasa mână a faimosului colonel de la TL 7 ABC.* (*ibid.*)

Selectați grupurile sintactice care conțin complemente de agent şi reprezentați structura lor prin procedeul includerii constituenților între paranteze drepte; subliniați şi analizați morfosintactic centrul de grup; indicați care este regentul grupului.

SINTEZĂ
(COMPLEMENTUL PREPOZIȚIONAL ŞI COMPLEMENTUL DE AGENT)

***1. Selectați grupurile prepoziționale din textele de mai jos şi indicați funcția lor sintactică, precum şi regentul lor.

(a) *Fusesem invitat de o prietenă de care mă legau anii de la Liceul Gheorghe Lazăr.* (G. Liiceanu, *Scrisori către fiul meu*)
(b) *Încep să-ți scriu nu numai pentru că, mânat de fascinația noului, aş ține cu orice preț să te țin la curent cu tot ce-am văzut (...)* (*ibid.*)
(c) *(...) am terminat primul, talonat până în ultima clipă de o egipteancă (tare frumoasă, aducea cu Sofia Loren, bronzată, în rolul Aidei) şi de o americancă despre care tot ce-mi aduc aminte e că era înaltă, că semăna cu iubita lui Popeye şi că era deşteaptă.* (*ibid.*)
(d) *(...) ajunsesem pe tărâmul tuturor făgăduințelor, consacrat (...) de câteva promoții de băieți din primele clase mixte ale României postbelice, îndrăgostiți (...) de colege blonde, cu ochi albaştri (...)* (*ibid.*)
(e) *Am dat colțul, indignați de tembelismul tipului din gheretă.* (M. Cărtărescu, *Antrax*)
(f) *Doar jalnica noastră condiție de petiționari (...) uzi de la lapoviță şi osteniți de orele de anticameră ne-a salvat de la hlizeli (...)* (*ibid.*)

Scanned with OKEN Scanner

NUMELE PREDICATIV

*1. Alegeți răspunsurile corecte, tăindu-le pe cele incorecte; exemplificați fiecare răspuns corect.

Regentul unui nume predicativ aparține următoarelor clase lexico-gramaticale / forme gramaticale:
(a) verb tranzitiv;
(b) verb intranzitiv;
(c) verb la supin;
(d) verb copulativ;
(e) interjecție;
(f) participiu adjectival;
(g) substantiv;
(h) verb la gerunziu;
(i) numeral;
(j) verb la infinitiv;
(k) adverb.

**2. Alegeți răspunsurile corecte, tăindu-le pe cele incorecte; exemplificați fiecare răspuns corect.

Numele predicativ se poate realiza prin următorii constituenți:
(a) GN în dativ;
(b) adjectiv pronominal demonstrativ;
(c) GN în acuzativ;
(d) GPrep cu prepoziție regim;
(e) GN în genitiv;
(f) PRel fără antecedent;
(g) GAdv;
(h) GN cu centru pronume semiindependent.

**3. Se dau textele:

(a) *Jocul nostru era şi el mai vioi şi buna dispoziție se manifesta în câteva „contre" şi „recontre" surprinzătoare prin curajul cu care au fost date.* (S. Puşcariu, *Memorii*)
(b) *A doua zi dimineață aflarăm din gazete adevărul, că cel omorât era moştenitorul tronului, Ferdinant (...).* (*ibid.*)
(c) *Câtva timp toată lumea era în fierbere.* (*ibid.*)
(d) *Pe plaja mării, în soarele cald, era liniște.* (*ibid.*)
(e) *Doar că lucrul cel mai dramatic de pe lume e tocmai această farsă continuă în care noi, cei moderni, ne ducem viața.* (M. Cărtărescu, *Frumoasele străine*)
(f) *În alte circumstanțe aş fi găsit chestia asta distractivă, dar mi-era atât de somn ... eram atât de epuizat de drumuri, de fețe şi evenimente.* (*ibid.*)
(g) *În căutarea cunoştinței, nu este încă decât bucuria voinței, bucuria de a adopta şi de a deveni „ceea ce simt în mine"; şi dacă există nevinovăție în cunoştința mea, este pentru că există în ea voința de a adopta.* (L. Dimov, *Scrisori de dragoste*)

Scanned with OKEN Scanner

Cerințe:

A. Selectați toate aparițiile verbului *a fi* și precizați-i valoarea (valoare copulativă, valoare non-copulativă, operator sau auxiliar într-o structură verbală).

B. Pentru ipostazele copulative în care apare *a fi*, precizați și analizați numele lui predicativ utilizând reprezentările cu paranteze drepte.

****4.** Se dau textele:

(a) *Păi, trăim și noi un fel de realitate, pe Messenger, pe YouTube și pe World of Warcraft, asumându-ne nume și identități false, care devin încet-încet mai adevărate decât propriul nostru trup și propria noastră viață.* (M. Cărtărescu, *Frumoasele străine*)

(b) *Apoi m-am culcat și, înainte să adorm, m-am gândit un pic la ce-a însemnat drumul acesta atât de lung pentru mine.* (*ibid.*)

(c) *Istorie se cheamă ceea ce s-a întâmplat cu adevărat, nu ceea ce am vrea să se fi întâmplat.* (N. Iorga, *Cugetări*)

(d) *Iată, deci, că, a fi copil teribil, în sine, nu înseamnă nici un semn absolut al marii valori, nici un semn al absenței acesteia.* (I. Mălăncioiu, *Călătorie spre mine însămi*)

(e) *Ideea răului care aduce binele nu e nouă în istoria omenirii. Ea a împlinit o vârstă frumușică inclusiv în jocurile cu mingea de la noi. Singura problemă e că, în țara asta mereu surprinzătoare, eternă și fascinantă, schimbarea antrenorului poate fi un șoc doar pentru propria familie. Mobilizarea în condiții de adversitate, tema din spatele acestui clișeu, e în cel mai bun caz o glumă. Echipa, mai ales dacă e de fotbal, simte puternice dureri în cot când află că n-o mai antrenează X, ci Y. Rosturile ei esențiale sunt de altă natură (...).* (R. Paraschivescu, *Dintre sute de clișee*)

(f) *Apele-s dulci, limpezi ca cristalul și reci ca gheața; lemne, de-ajuns; vara, umbră și răcoare în toate părțile (...).* (I. Creangă, *Amintiri din copilărie*)

Analizați morfosintactic numele predicative din aceste texte și precizați verbul copulativ cu care se află în relație. Identificați contextele ambigue, precizați în ce constă ambiguitatea lor și motivați modul în care ați identificat NP și l-ați distins de subiect.

*****5.** Comentați ambiguitatea participiului din exemplele de mai jos.

(a) *Ion este **pregătit** să treacă peste orice.*
(b) *Ion este **pregătit** de antrenorul de schi.*

Scanned with OKEN Scanner

COMPLEMENTUL PREDICATIV AL OBIECTULUI

*1. Alegeți răspunsurile corecte, tăindu-le pe cele incorecte; exemplificați fiecare răspuns corect.

Regentul unui complement predicativ al obiectului aparține următoarelor clase lexico-gramaticale / forme gramaticale:
(a) verb atributiv tranzitiv;
(b) verb atributiv intranzitiv;
(c) verb la infinitiv;
(d) verb la gerunziu;
(e) verb copulativ;
(f) interjecție;
(g) participiu adjectival;
(h) verb la supin;
(i) adverb;
(j) substantiv.

**2. Alegeți răspunsurile corecte, tăindu-le pe cele incorecte; exemplificați fiecare răspuns corect.

Complementul predicativ al obiectului se poate realiza prin următorii constituenți:
(a) GN cu citire (interpretare semantică) entitate;
(b) GN cu citire (interpretare semantică) entitate sau proprietate;
(c) GN cu citire (interpretare semantică) proprietate;
(d) GN cu centru substitut pronominal;
(e) GPrep care include un GAdj sau un GN;
(f) Propoziție conjuncțională;
(g) Propoziție relativă;
(h) GAdv.

**3. Se dau textele:

(a) *Niciodată n-am putut s-o obișnuiesc pe soția mea să-i spună așa: Schmidt.* (M. Sebastian, *Accidentul*)
(b) *N-a avut când să-i spună cele mai simple lucruri despre ea – poate că, dacă nu i-ar fi fost numele gravat pe placa de alamă de acasă, nici cum o cheamă nu i-ar fi spus – dar a avut când să devină, în câteva ore, amanta lui.* (*ibid.*)
(c) *Un model este o ipoteză de lucru. El nu se identifică niciodată cu fenomenul real, ci doar cu aceea dintre proprietățile lui pe care a ales-o drept cea mai caracteristică.* (N. Manolescu, *Istoria critică a literaturii române*)
(d) *Am numai reprezentări pline de duioșie de la începutul aducerilor aminte (...). O fetiță blondă pe care o numeam Șurocica și pe care îmi plăcea tare mult s-o trag de coade.* (L. Dimov, *Scrisori de dragoste*)
(e) *Nu trebuie să uităm de asemenea că toată această Școală a lui Zeno vorbește despre raportul care poate fi stabilit, în ultimă instanță, între mesajul politic al lui*

Scanned with OKEN Scanner

Quintillus şi cel exprimat de filozoful numit de-a lungul întregii dezbateri Maestrul şi deconspirat în final ca nefiind altcineva decât Plotin. (I. Mălăncioiu, *Călătorie spre mine însămi*)

(f) *lungime lărgime şi dincolo, pă malu ălălalt rusesc, dincolo dă mare, era un teritoriu numit (...) tabăra rusească* (IVLRA)

(g) *Dascălul nostru era un holtei frumos, zdravăn şi voinic şi-l chema Vasile a Vasilicăi.* (I. Creangă, *Amintiri din copilărie*)

Analizați morfosintactic complementele predicative ale obiectului din aceste texte şi precizați verbul atributiv şi CD / CI cu care se află în relație.

COMPLEMENTE CIRCUMSTANȚIALE

****1.** Dați câte un exemplu în care cuvintele şi grupările *în Bucureşti, acasă, lângă şcoală, de un secol, admirabil* să fie, pe rând, complemente circumstanțiale şi circumstanțiale propriu-zise.

*****2.** Analizați sintactic şi morfologic, pe două coloane, complementele circumstanțiale şi circumstanțialele din următoarele fragmente:

De ce durează aşa mult? Trebuie să fie înăuntru o căldură dulce de seară. (M. Sebastian, *Accidentul*)
Eu locuiesc aici, aproape, pe Bulevardul Dacia, şi tramvaiul 16 nu opreşte decât ori la Dacia, ori la Vasile Lascăr. (*ibid.*)
(...) să mă gândesc cum trebuie tras un titlu, cum arată o pagină. (D. Pavel, *Cine, ce şi de ce?*)

PREDICATIVUL SUPLIMENTAR

***1.** Se dau perechile de enunțuri:

(i_1) *Credeam* ***că voi sunteți cuminți.***
(i_2) *Vă credeam* ***cuminți.***

(ii_1) *Am auzit* ***când a plecat Ana.***
(ii_2) *Am auzit-o pe Ana* ***plecând.***

Analizați sintactic şi morfologic secvențele subliniate.

Scanned with OKEN Scanner

**2. Se dau textele:

(a) *Oamenii aceia întinşi pe nisip asemenea morţilor mi s-au părut cu mult mai apropiaţi.* (I. Mălăncioiu, *Călătorie spre mine însămî*)
(b) *M-ai privit zâmbind şi asta m-a pus cu adevărat pe gânduri.* (*ibid.*)
(c) *Am văzut însă foarte bine că până şi cei trei pistrui de pe nas îi avea aşezaţi aşa cum au fost.* (*ibid.*)
(d) *Dar când am simţit pământul mişcându-se încet sub tălpile mele, instinctiv m-am uitat în jos şi am văzut astfel că eram desculţă.* (*ibid.*)
(e) *Nu mai pot urca mai departe (...) mi-e ruşine să ajung desculţă acolo sus.* (*ibid.*)
(f) *Mă mai gândeam de ce te-oi fi văzut eu îmbrăcat aşa, ca pentru o adunare importantă.* (*ibid.*)
(g) *Un merit relativ al doctrinei, care se cuvine cu obiectivitate remarcat, este de a fi atras atenţia asupra necesităţii sincronizărilor locale.* (N. Manolescu, *Istoria critică*)
(h) *El a crezut-o singura posibilă.* (*ibid.*)
(i) *Este uimitor să constaţi că istoriile literare au preferat dintotdeauna să folosească pagina ce se cuvenea rezervată analizelor de texte (...) pentru o mulţime de alte scopuri.* (*ibid.*)
(j) *Operele artistice se cuvin citite (şi recitite) înainte de orice pentru arta lor.* (*ibid.*)
(k) *Îl ştia în odaia alăturată, cufundat în fotoliul ei, dincolo de această uşă întredeschisă.* (M. Sebastian, *Accidentul*)
(l) *Paul se auzi strigat, dar nu răspunse.* (*ibid.*)
(m) *Nu se gândise la ea, lucrase în linişte, o credea uitată.* (*ibid.*)
(n) *Dar se vedea întorcându-se singur printre perechile de dansatori, printre mesele cu clienţi intrigaţi de durerile şi întoarcerile lui şi nu se simţea în stare să suporte atâtea priviri indiscrete.* (*ibid.*)

Identificaţi predicativele suplimentare din exemplele de mai sus şi analizaţi-le morfologic.

**3. Pentru fiecare predicativ suplimentar, stabiliţi care sunt cele două elemente (verbal şi nominal) la care se raportează.

***4. Pentru fiecare PS, reconstruiţi structura de bază (bipropoziţională sau, dacă este cazul, tripropoziţională) şi precizaţi ce reorganizări sintactice au avut loc.

Scanned with OKEN Scanner

CIRCUMSTANȚIALE

CIRCUMSTANȚIALUL DE LOC ŞI CIRCUMSTANȚIALUL DE TIMP

*1. Alegeți răspunsurile corecte, tăindu-le pe cele incorecte; exemplificați fiecare răspuns corect.

Circumstanțialul de loc şi cel de timp sunt dependente de următoarele tipuri de regenți:

(a) substantiv comun sau postverbal;
(b) verb la formă finită sau non-finită;
(c) adverb de loc şi de timp;
(d) interjecție predicativă;
(e) articol definit sau nedefinit;
(f) adjectiv calificativ sau participial.

*2. Alegeți răspunsul / răspunsurile corecte.

Circumstanțialul de loc şi cel de timp sunt:

(a) cerute de sintaxa şi semantica anumitor verbe;
(b) suprimabile;
(c) nesuprimabile;
(d) componente facultative ale enunțului.

**3. Identificați şi analizați (utilizând reprezentările cu paranteze drepte) circumstanțialele de loc şi de timp din fragmentele de mai jos:

(a) *Istoria acestui interviu începe cu multă vreme în urmă, într-un anumit context, aşa că voi încerca să-l reconstitui cât mai obiectiv. În noiembrie 1987, îl vizitasem pe Constantin Noica, la Păltiniş, vreme de zece zile. El mi se plânsese atunci de Plămădeală, care i-ar fi cerut să se călugărească, în schimbul cererii sale de a fi înmormântat în curtea bisericii Păltiniş.* (D. Pavel, *Cine, ce şi de ce?*)
(b) *Am fost de aceea uimit când, după vreo doi ani şi ceva, Liiceanu mi-a cerut să fac un interviu necruțător cu Plămădeală.* (*ibid.*)
(c) *Pe 6 ianuarie 1990, în restaurantul Casei Scriitorilor, unde mă dusesem pentru a sărbători faptul că tocmai semnasem contractul pentru cartea mea de debut,* ***Bibliopolis****, am fost chemat la o masă aglomerată.* (*ibid.*)
(d) *Când văd cât de critic sunteți față de Consiliul Frontului Salvării Naționale şi când ştiu că tot ceea ce mi-ați spus va apărea în revistă nemodificat, am deplina convingere că lucrurile s-au schimbat ireversibil în România.* (*ibid.*)

Scanned with OKEN Scanner

(e) *Am dat o declarație, după care am putut pleca acasă.* (P. Cimpoeşu, *Erou fără voie*)
(f) *Revista Playboy a izbutit acolo unde reporterii cei mai iscoditori au dat greş.* (H. Gârbea, *Enigme*)
(g) (...) *anatemiza autoritatea doar ca să-şi treacă timpul până-i năştea nevasta.* (H. Gârbea, *Rață cu portocale*)

***4. În construcții de tipul *A mers cale lungă* sau *Durează două zile*, componentul subliniat era încadrat de gramaticile tradiționale în clasa circumstanțialului de loc sau de timp. În *Gramatica de bază a limbii române:*
(a) aceste construcții sunt încadrate tot în clasa circumstanțialului de loc sau de timp;
(b) aceste construcții sunt încadrate în clasa circumstanțialului cantitativ.
Argumentați-vă răspunsul.

CIRCUMSTANȚIALUL DE MOD ŞI CIRCUMSTANȚIALUL DE MODALITATE

*1. Construiți exemple în care grupurile *cu siguranță* şi *în mod clar* să aibă, pe rând, funcția de circumstanțial de mod şi pe cea de circumstanțial de modalitate.

**2. Se dau textele:

(a) *Probabil că n-ați uitat întâlnirea, pentru că atunci, la masa de pomană care a urmat înmormântării, v-am pus câteva întrebări delicate, la care mi-ați răspuns pe ocolite, folosind pilde, parabole, metafore şi alte figuri de stil. Sunteți de acord să reluăm discuția de atunci, dar într-un mod cu totul deschis şi fără prea multe paranteze despre problemele credinței?* (D. Pavel, *Cine, ce şi de ce?*)
(b) *Totuşi, primele lui istorisiri nu aveau un aer cu totul neobişnuit, deşi era puțin jenant că orbul împărtăşea deodată unui puşti necunoscut lucruri intime şi, desigur, dureroase pentru el.* (M. Cărtărescu, *Orbitor*)
(c) *L-am simțit chiar de la-nceput în uterul meu, mai întâi ca pe-o larvă oribilă, oarbă, cu cângi bucale din fericire moi, dar înfricoşătoare la vedere.* (*ibid.*)
(d) *„Primeşte, primeşte umbra", murmurau fără-ncetare Badislavii, şi deodată, sub ochii lor, strigoiul crucii începu să se mănânce, să se zbicească precum nişte pete umede la soare.* (*ibid.*)

Identificați circumstanțialele de mod şi pe cele de modalitate şi analizați-le morfosintactic.

***3. În exemplul: *Totuşi, **după cum se poate remarca din spusele lui Liiceanu**, deşi ne găseam în luna februarie a anului 1990, grei nori de furtună se pregăteau*

Scanned with OKEN Scanner

a se abate asupra libertății proaspăt câștigate. (D. Pavel, *Cine, ce și de ce?*), secvența subliniată este:

circumstanțial de mod propriu-zis;
circumstanțial de mod metadiscursiv;
circumstanțial de modalitate.

Justificați răspunsul.

4. În exemplul: ***Desigur, ***poate*** *că tocmai de aceea, din pricina aceleiași senzații de neputință cronică, așteptam a doua venire a lui Mesia.* (D. Pavel, *Cine, ce și de ce?*), cuvintele subliniate sunt:

(a) un circumstanțial de modalitate și un predicat adverbial;
(b) două circumstanțiale de modalitate;
(c) două predicate adverbiale;
(d) un constituent fără funcție sintactică și un predicat adverbial.

Justificați alegerea.

CIRCUMSTANȚIALUL CANTITATIV

*1. Dați exemplu de un circumstanțial cantitativ propriu-zis și de un circumstanțial cantitativ de măsură.

**2. Analizați sintactic și morfologic circumstanțialele cantitative din textele de mai jos, precizând regentul.

(a) *Și am făcut-o din nou, după alt tipic, deloc mai grozav decât primul.* (M. Cărtărescu, *Antrax*)
(b) *Toată ziua mi-am imaginat, apoi, scenarii cât se poate de diferite ale poveștii.* (*ibid.*)
(c) *Evident, regretau enorm că nu puteau spune ce știau.* (*ibid.*)
(d) *Lăsați, lăsați, noi vă mulțumim mult (...).* (*ibid.*)
(e) *Nu știam atunci că după doi ani, în locuri atât de diferite (...) aveam să trăiesc ceva asemănător.* (M. Cărtărescu, *Fumoasele străine*)
(f) *(...) fracuri mult prea largi, țilindri improvizați.* (*ibid.*)
(g) *(...) lumea a treia, săracă, veselă și duhnitoare, e sănătoasă tun.* (*ibid.*)
(h) *Cei ce umblă foarte des prin străinătățuri știu cât de cumplit de triste sunt hotelurile.* (*ibid.*)
(i) *Îmi aduc aminte cât m-am războit cu un corector necunoscut.* (*ibid.*)
(j) *Mi-am amintit cât de mult mă frapase titlul cărții lui.* (*ibid.*)
(k) *A fost o zi mișto de tot.* (*ibid.*)

Scanned with OKEN Scanner

CIRCUMSTANȚIALUL INSTRUMENTAL

***1.** Analizați sintactic și morfologic circumstanțialele instrumentale din următoarele texte. Precizați termenul regent.

(a) *(...) literatura nu e mijlocul potrivit prin care să poți spune ceva cât de cât real despre tine.* (M. Cărtărescu, *Ruletistul*)
(b) *În iarna acelui an el a anunțat, prin sistemul de informații inefabil (...), că va organiza în noaptea de Crăciun o ruletă specială.* (*ibid.*)
(c) *Jocul înceta să mai fie joc și până și cel mai superficial dintre cei care ocupau acum fotoliile cu catifea simțea, nu cu creierul, nici cu inima, ci cu oasele, cu zgârciturile și cu nervii, măreția teologică pe care o căpătase ruleta.* (*ibid.*)
(d) *Fiecare acceptase, la intrare, să fie legat la ochi cu o eșarfă de mătase pe care nu și-o scosese decât în sală.* (*ibid.*)
(e) *Cum, cu ce instrumente, poți așterne pe o pagină o mărturie pură?* (*ibid.*)
(f) *Fetița ajunsese în fața ușii și începu să bată cu pumnii mici, sidefii, în cristalul gros.* (M. Cărtărescu, *Mendebilul*)
(g) *Ea a rupt lacătul și, cu mâinile mânjite de sânge, a împins greaua ușă de cuarț.* (*ibid.*)
(h) *M-am concentrat asupra fetiței, a cozilor ei legate cu funde enorme, de pânză albă, scrobită.* (*ibid.*)

***2.** Pentru fiecare dintre exemplele de la exercițiul **1,** precizați dacă instrumentul este alienabil sau inalienabil.

*****3.** Analizați sintactic și morfologic secvențele subliniate din următoarele texte. Acolo unde este posibil (în cazul realizărilor nominale), indicați rolul tematic:
(a) *De la jocul de bile până la cursele de cai, de la aruncarea potcoavei la țăruș până la poker, părea că destinul* ***îl*** *folosea ca pe un bufon, că îl privea* ***cu un ochi*** *mereu ironic.* (M. Cărtărescu, *Ruletistul*)
(b) *Pistolul era descărcat și-****l*** *folosise doar pentru intimidare.* (*ibid.*)
(c) *Nu, nu știu nici acum* ***în ce fel*** *făcuse Mendebilul rost de stilou.* (*ibid.*)
(d) *Automat m-am sculat, am aprins lumina și m-am aplecat asupra foii pe care* ***tamburul mașinii*** *o plimba* ***cu zgomot*** *de taste și clopoței dintr-o parte într-alta.* (M. Cărtărescu, *Mendebilul*)

CIRCUMSTANȚIALUL SOCIATIV

***1.** Selectați circumstanțialele sociative din următoarele fragmente; faceți schema sintactică a grupului în care se include fiecare circumstanțial sociativ, indicând regentul (prin subliniere) și componentele grupului:

Scanned with OKEN Scanner

(a) *Trecuse cu niște colegi pe Calea Victoriei, și acolo fusese prins deodată de Aurelia, care mergea la braț cu Titi. Era o nouă invenție a ei, spre a se măguli că iese cu un bărbat.* (G. Călinescu, *Enigma Otiliei*)
(b) *Vreau să aflu exact cu cine a plecat Ionuț. Pare să fi plecat nu cu cine mi-a spus mie, ci cu cine și-a dorit el, or, persoana nu-mi inspiră încredere: cu banii pe care îi are, cu mașina pe care o conduce, îl poate ușor influența, făcându-l să-și piardă reperele. Până acum, Ionuț a fost cu bun-simț și a respectat cu strășnicie adevăratele valori. Nu știi niciodată cu ce te alegi din asemenea relații.*

2. Alegeți, din fragmentul (b**) (vezi exercițiul **1**), precum și din fragmentul următor (**c**), alte grupuri introduse prin prepoziția ***cu***, indicând, prin schema grafică a fiecăruia, funcțiile lor sintactice diferite de CircSoc:

(c) *Coresponda cu toți pe care îi întâlnise la Paris, indiferent cu ce se ocupa fiecare. Avea un cult al prieteniei și al relațiilor, consumându-și o bună parte din timpul liber pentru întreținerea relațiilor cu alții.*

CIRCUMSTANȚIALUL DE RELAȚIE

**1. Se dau următoarele fragmente; alegeți circumstanțialele de relație, indicați cărui tip îi corespunde fiecare; marcați această diferență în schemele sintactice:

(a) *De meritat, toate merită să fie cunoscute și, după părerea noastră, lăudate – toate fără excepție.* (T. Maiorescu, *Critice*)
(b) *Dar acest răspuns, îndestulător pentru mine, este neîndestulător pentru alții.* (*ibid.*)
(c) *Cât despre spectator, el e pus de teatrul modern în condiția în care erau puși de Homer zeii Iliadei.* (A. Pleșu, *Note, stări, zile*)
(d) *Decisivă pentru mine nu este soluția adoptată, ci modul de argumentare a acesteia.*
(e) *În materie de artă, se dădea atoateștiutor, când, de fapt, era cunoscător numai în pictura românească interbelică.*
(f) *A postula ca țel cumpătarea nu e, din punctul nostru de vedere, decât un proiect abstract, încă necolorat etic.* (A. Pleșu, *Note, stări, zile*)
(g) *Întâlnim, din păcate, nenumărați oameni de cultură admirabili prin cunoștințele lor, dar pe care, omenește vorbind, nu dai doi bani.* (*ibid.*)
(h) *Există oameni care nu au „organul" bucuriei, oameni structuralmente incapabili să identifice sensul vieții cu experimentarea neîntreruptă a bucuriei.* (*ibid.*)

Scanned with OKEN Scanner

CIRCUMSTANȚIALUL DE CAUZĂ, CIRCUMSTANȚIALUL DE SCOP, CIRCUMSTANȚIALUL CONDIȚIONAL, CIRCUMSTANȚIALUL CONCESIV, CIRCUMSTANȚIALUL CONSECUTIV

***1.** Se dă enunțul:

Era un om pe care îl respectam prea mult ca să nu am îndoieli în legătură cu corectitudinea procedeului meu. (D. Pavel, *Cine, ce şi de ce?*)

Indicați ce tip de circumstanțial introduce conjuncția *ca să*, alegând una dintre soluțiile:

(a) circumstanțial de scop;
(b) circumstanțial consecutiv.

Construiți un exemplu care să ilustreze celălalt tip de circumstanțial, introdus tot prin conjuncția *ca să*.

****2.** Se dau textele:

(a) (...) *cavoul meu a călătorit prin ceaţa neagră de-afară atât de repede, încât mi s-a făcut rău.* (M. Cărtărescu, *Ruletistul*)
(b) *De va şti fata că el ştie, mai rău se va înrăi.* (L. Rebreanu, *Ion*)
(c) *Ne ştim defectele, dar ştim, de asemenea, că, în ciuda lor, suntem oameni de treabă.* (A. Pleşu, *Despre îngeri*)
(d) *Am invocat filozofi şi o să trebuiască să invocăm, pentru a înţelege textele sacre de pretutindeni, o sumedenie de teologi şi mistici.* (*ibid.*)
(e) *Vom admite însă că, fiind creaturile cele mai apropiate de Creator, ei trebuie să fi fost creaţi cei dintâi.* (*ibid.*)

Identificați circumstanțialele logico-semantice şi analizați-le, utilizând următorul tabel:

Tipul de circumstanțial logico-semantic	Realizarea	Conectorul care introduce circumstanțialul logico-semantic	Grupul sintactic la care se raportează

****3.** Arătați care sunt elementele corelative ale diverselor tipuri de circumstanțiale logico-semantice din următoarele citate, precizând şi funcția lor sintactică:

(a) *Insistăm asupra necesităţii separării puterilor în stat – un principiu prea cunoscut pentru a-l mai detalia.* (D. Pavel, *Cine, ce şi de ce?*)
(b) *S-ar putea merge atât de departe încât să se spună că, dacă noi n-am fi, atunci îngerul nu ar fi* (...). (A. Pleşu, *Despre îngeri*)

Scanned with OKEN Scanner

(c) *Pentru că oamenii nu mai pot comunica, pentru că își închipuie că sunt prea mult în istorie, pentru că acordă prea multe drepturi vieții iraționale, individualului, lui „o dată", nebuniei lor – de aceea propun această senină, această deliberată închinare către o „Mathesis universalis" a sufletescului.* (C. Noica, *Mathesis sau bucuriile simple*)

(d) *Dumnezeu de aceea a lăsat sărbătorile, să se mai veselească și prostimea.* (L. Rebreanu, *Ion*)

****4.** Selectați circumstanțialele logico-semantice metadiscursive din fragmentele următoare și arătați prin ce se realizează:

(a) *Mai înainte însă, ne vom răfui cu o altă dihotomie care face ravagii în metabolismul curent al gândirii noastre: dihotomia „real – imaginar", respectiv – pentru a complica puțin lucrurile – dihotomia „existent – inexistent"* (A. Pleșu, *Despre îngeri*)

(b) (...) *se admite că o anumită formă de neajutorare, de vulnerabilitate, face parte din statutul ontologic al omului. Și că această neajutorare devine evidentă ori de câte ori avem de a face cu experiențele curente ale vieții: prima copilărie mai ales, dar și călătoriile, capriciul istoric, arbitrarul stihiilor, bolile, somnul, moartea, ca să nu pomenim de sumedenia de pericole nedefinite, sub care, fără s-o știm, stăm în toată clipa.* (*ibid.*)

(c) *Avem de a face, dacă mi se îngăduie barbarismul, cu o lume „aparițională", o lume în care materia și spiritul par a fi negociat o cale de mijloc, așa încât imaterialul să poată apărea și materialitatea să devină inevidentă.* (*ibid.*)

(d) *Din fericire, Fălticenii nu i-am cunoscut atunci, în acea primă și turmentată perioadă de trecere. Ei, sau mai curând el – pentru că pluralul gramatical al cuvântului nu intră în logica mea sentimentală – era numai un nume, o emblemă, un loc geometric, un fel de punct teoretic în jurul căruia gravitau în memoria mea emoționată stele și planete de primă mărime: Creangă, Sadoveanu, Lovinescu ...* (A. Blandiana, *Autoportret cu palimpsest*)

(e) *Și, așa cum penița mea (ce afectare să spun peniță, când de ani și ani nu scriu decât cu pixul!) nu este capabilă să sugereze, deși descrie, acest serafim al ordinului ortopterelor, nici cei ce vor scrie în următoarele decenii și secole (deși în logica timpului din urmă acest termen pare cam exagerat) nu vor putea ajuta decât cu foarte puțin imaginația neputincioasă a generațiilor ce vin.* (*ibid.*)

*****5.** Se dă enunțul:

Am venit repede la tine ca să aflu scorul meciului.

Circumstanțialul realizat propozițional – *ca să aflu scorul meciului* – este:
de cauză;
de scop.

Plecând de la acest exemplu, indicați trei criterii pentru a deosebi circumstanțialul de cauză de circumstanțialul de scop, ambele realizate propozițional.

*****6.** Se dau enunțurile:

(i) *Proiectele noastre existențiale, „modelele" noastre cerești sunt, chiar dacă în proporții diferite, neîmplinite* (...) (A. Pleșu, *Despre îngeri*)

Scanned with OKEN Scanner

(ii) (...) *universul acesta articulat, deşi imens, e încă o construcţie a minţii noastre.* (C. Noica, *Mathesis sau bucuriile simple*)

(a) Câte propoziţii conţine fiecare dintre enunţurile (i) şi (ii)?
(b) Identificaţi circumstanţialele concesive şi arătaţi prin ce sunt realizate.

CIRCUMSTANŢIALUL OPOZIŢIONAL, CIRCUMSTANŢIALUL CUMULATIV, CIRCUMSTANŢIALUL DE EXCEPŢIE

***1.** Analizaţi sintactic şi morfologic circumstanţialele opoziţionale, cumulative şi de excepţie din următoarele texte. Precizaţi care este statutul elementelor introductive şi termenul la care se raportează (în afara verbului) fiecare circumstanţial. Sesizaţi eventualele ambiguităţi.

(a) *În loc să găsesc o reală preţuire a valorii mele spirituale, n-am găsit decât admiraţie (...). În loc să găsesc mâini duioase, care să-mi mângâie domol fruntea crispată de taine neînţelese, am găsit zvâcniri de animal avid de a-şi găsi stăpânul. În loc să găsesc un suflet doritor să-mi ia cât mai mult, am găsit un trup ce nu avea altă dorinţă decât să mi se dea.* (L. Dimov, *Scrisori de dragoste*)
(b) *Cum vedeţi, nu eu am inventat problematica intervalului şi despre ea se poate vorbi şi altfel decât în varianta „şarmantă" a lui Michel Serres. (...) E bine să citim, uneori, şi alţi autori decât cei care „circulă". (...) Eu cred că toate lucrurile despre care vorbim merită să fie gândite şi asumate numai în măsura în care pot deveni altceva decât simplă informaţie istorică şi dogmatică.* (A. Pleşu, *Despre îngeri*)
(c) *Ziaristul înşiră formule mineralizate simulând originalitatea, pe când cititorul de ziar parcurge articolul fără chef, mimând interesul. (...) Cu excepţia suferinzilor, a excentricilor şi a câtorva specialişti autoînvestiţi în postura de guru, nimeni nu va vibra în faţa unui 0-0. (...) Tensiunea care amintea de scenele patetice din „La răscruce de vânturi" dispare. În locul ei se instalează acalmia de şes. (...) Uneori, în locul unui strigăt de triumf, trebuie să te mulţumeşti cu un scâncet de speranţă.* (R. Paraschivescu, *Dintre sute de clişee*)

Scanned with OKEN Scanner

APOZIȚIA

*1. Se dau textele:

(a) *Revista „Jurnalul literar" (1999, 13) şi ulterior o carte a lui Nicolae Florescu,* Memorialul anticomunist din închisoare *(Ed. Jurnalul literar, 1999) au publicat documente, declarații, imagini de arhivă.* (Al. Niculescu, *Peregrinări universitare europene*)

(b) *Mi-a arătat, în sfârşit, realitatea profund obscură a regimului comunist, căruia el, fost militar de carieră devenit ofițer superior de Securitate, i se subordonase total.* (*ibid.*)

(c) *După cum am arătat mai înainte, colega mea Maria Rădulescu, vrednică, serioasă, dar mai vârstnică, fusese trimisă ca lector la Sofia, ceea ce pentru ea însemna şi o promovare şi o şansă profesională (a scris ulterior lucrarea „Originalul slav al Evangheliei cu învățătură a Diaconului Coresi", 1959).* (*ibid.*)

(d) *Nu aş putea spune că m-a entuziasmat atitudinea agresivă împotriva „noastră" (a „delegației RPR" din care făceam şi eu parte).* (*ibid.*)

(e) *Şi totuşi am avut şi eu tentația de a rămâne în străinătate: la Padova.* (*ibid.*)

(f) *Cel mai cunoscut era bătrânul Viktor Klemperer (1881–1960), istoric literar de valoare, specialist în literatura franceză.* (*ibid.*)

(g) *Până la urmă, securiştii din Ambasadă – în frunte cu Aninoiu, „ambasadorul", securistul-şef, probabil – au făcut ceea ce eu ezitam să fac: ei, prin presiunile lor, m-au determinat să-mi iau (în sfârşit!) azilul politic.* (*ibid.*)

(h) *Iată de ce am scris aceste amintiri: ca să se ştie!* (*ibid.*)

(i) *Acum, aducându-mi aminte de ceea ce am făcut (acea recenzie lingvistică favorabilă, în fond meritată), mi-o reproşez.* (*ibid.*)

(j) *Eram trimis într-un fel de „misiune": a deschide la Berlin, după cel de al Doilea Război Mondial, un lectorat oficial de limba şi literatura română.* (*ibid.*)

(k) *L-am cunoscut acolo pe Ulrich Ricken, profesor de filologie romanică.* (*ibid.*)

(m) *Una dintre ultimele invenții ale comentatorilor români de fotbal e extazul moderat, alias inflamarea rece, alias izbucnirea în surdină.* (R. Paraschivescu, *Dintre sute de clişee*)

Identificați apozițiile şi analizați-le, precizând: tipul de apoziție (de echivalență sau categorizantă), baza apoziției, cum este marcată apoziția.

***2. Analizați modificatorii denominativi din textele de mai sus, aducând argumente în favoarea faptului că nu sunt apoziții.

Scanned with OKEN Scanner

PARTEA A III-A

TIPURI DE ENUNȚ

*1. Identificați enunțurile din textul dramatic de mai jos (fără a ține seama de didascaliile dintre paranteze) și caracterizați-le din punct de vedere sintactic și pragmatic:

IORDACHE (intrând din bal repede): Tot aici sunteți? Plecați, plecați degrabă! Crăcănel, Pampon și Mița, toți trei, vă caută să facă scandal ... Fugiți!
DIDINA: 'Aide! (își pune masca)
[...]
CATINDATUL (cu o Mască pe care o aduce cam cu d-a sila la braț; e cu chef, își scoate masca și vorbește tare de tot): Așa sunt eu ... Uite și prietenii.
NAE (încet): Dracul să te ia!
MASCA (vrând să-i scape de la braț): Lasă-mă.
DIDINA: Cine-i ăsta? (I.L. Caragiale, *D'ale carnavalului*)

*2. Se dă enunțul:
Și-a strâns lucrurile și a plecat repede, înainte de a ne spune ce se întâmplase.

Enunțul cuprinde:
(a) două propoziții;
(b) trei propoziții;
(c) patru propoziții.

**3. Stabiliți (marcând pe text, prin paranteze drepte, propozițiile) care dintre enunțurile complexe de mai jos (din Ana Blandiana, *Calitatea de martor*) sunt alcătuite prin coordonare de propoziții, prin subordonare de propoziții sau atât prin coordonare, cât și prin subordonare de propoziții:

(a) *Se întâmplă adesea ca un scriitor să fie întrebat cum scrie.*
(b) *Nu mai scriu de mult în caiete cu dungă albastră pe margine, dar senzația aceea de început emoționat și plin de cele mai optimiste intenții o păstrez nealterată.*
(c) *Adevărului unanim recunoscut potrivit căruia literatura poate exista fără critică, dar critica nu poate exista fără literatură, critica îi opune încăpățânata demonstrație a criticii care poate exista prin critică, a criticii care scrie despre critică, a criticii care nu numai că nu respectă literatura, dar nici măcar nu o mai citește.*
(d) *În felul acesta, locul exegeților rămas vacant este ocupat, cu multă ironie, chiar de scriitori, iar celebra și îndelungata opoziție dintre cele două categorii dușmane dispare prin simpla separare a domeniilor de activitate.*

Scanned with OKEN Scanner

STRUCTURA INFORMAȚIONALĂ A ENUNȚULUI

*1. Se dau enunțurile:
El e vinovatul.
Justiția e problema noastră principală.

Construiți două contexte pentru a justifica cele două interpretări posibile ale enunțurilor, în care **(a)** primul grup nominal să fie temă, subiect, iar al doilea – remă, predicat; **(b)** primul grup nominal să fie remă, predicat, iar al doilea – temă, subiect.

*2. Indicați mai multe modalități de focalizare a adverbului *mâine*, din enunțul:
Mătușa mea soseşte mâine, cu trenul de 5.30.

**3. Se dă textul:
Prozatorul Florin Lăzărescu a mărturisit că nu prea „şi-a făcut temele de data aceasta", pentru că, în momentul dialogului, se pregătea să plece în străinătate. Despre volumele care i-au atras atenția, a spus: „Cărțile care mă interesează țin strict de pasiunile mele. De vreun an sunt pasionat de fotografie, aşa că urmăresc albume, cărți de estetică". (*Adevărul literar şi artistic*, 15.06.2010)

(a) Stabiliți temele, la nivelul fiecărei propoziții.
(b) Indicați fenomenele de tematizare.

ANAFORA

**1. Alegeți, din următoarele fragmente, anaforicele şi indicați clasa lexico-gramaticală prin care se realizează; specificați, prin coindexare, sursa referențială a fiecăruia:

(a) *Muscelenii din care mă trag sunt ostaşi viteji şi oameni mediocri. Dar noaptea, când îi strigă cineva şi ies toți în curte în cămăşi albe cu râuri, mediocritatea fiecăruia e o stea.* (A. Pleşu, *Note, stări, zile*)
(b) *Îmi fac cadou, de ziua mea, zece pagini din Hegel. E un lux, căci în iureşul de urgențe în care sunt prins ar trebui, probabil, să-mi folosesc timpul altfel.* (*ibid.*)
(c) *În satele de munte, vechii locuitori aveau un mod aparte de a gândi şi a acționa. Aşa l-au pomenit din bătrâni, aşa se mai comportă şi azi puținii oameni în vârstă, câți mai sunt în viață. Dar ceilalți, tinerii, şi-au schimbat mentalitatea, toți sunt fascinați de discoteci, de baruri, de jocuri de noroc; numai asta îi interesează, în nimic altceva nu cred. Şcoala unde generații întregi au învățat s-a depărtat de ei, biserica în care găseau alinare nu mai înseamnă mare lucru, toți se gândesc cum să se îmbogățească şi să plece mai repede de acolo.*

Scanned with OKEN Scanner

DEIXISUL

**1. Se dă textul:

– Ia, bagaje ai? Andrei (încet): – O lădiță cazonă și o manta militară, le-am lăsat în antretel. Miu (milităros): Adu-le-ncoa'! (...) (Apare Andrei cu lădița cazonă, mantaua și chipiul). Miu (belicos): – Ia și astea și du-le sus. Andrei (moale): – Dar, tată, pot să le duc și eu. Miu (general): Nici un tată! Aici eu comand, până la noi ordine. (P. Georgescu, *Între timp*)

(a) Identificați în text expresiile lingvistice cu rol deictic și indicați natura lor gramaticală și tipul de deixis realizat.
(b) Construiți câte un enunț în care cuvintele subliniate să nu aibă rol deictic.

MODALIZAREA

*1. Stabiliți în care dintre enunțurile de mai jos verbele *a putea* și *a trebui* au sensuri epistemice:

(a) *Nu pot trimite textul la timp.*
(b) *Se poate să fi greșit eu.*
(c) *Nu puteți intra în cazarmă!*
(d) *Trebuie să plecăm.*
(e) *Trebuie să fi zis tu ceva rău, de s-a supărat.*

**2. Identificați modalizatorii din textul de mai jos (cu excepția modurilor verbale), indicând statutul lor gramatical (morfosintactic) și tipul de modalizare:

Oricum, dacă am ajuns să mă uit pe albume și să merg prin muzee, nu datorită orelor de desen am făcut-o; dacă am ajuns să-mi placă muzica, meritul nu e al orelor de muzică din școală. În schimb, de la pe nedrept hulitele acum ore de științe și de română, ca și de la orele de limbi străine, sigur se rămânea și încă se rămâne cu ceva. Poate nu cu „competențe" – noțiune insuficient lămurită, lipsită de o definiție satisfăcătoare. Sigur că ar fi bine ca un absolvent de liceu să poată aplica acele cunoștințe de matematică și fizică pe care le are. Dar, chiar dacă încă nu poate, are ceva: cunoștințe și deprinderi de gândire și calcul. (L. Ornea, în *Observator cultural*, 522, 2010)

NEGAȚIA

*1. Identificați, în fragmentul de mai jos, cele două tipuri de negație (propozițională și de constituent):

Nu simplul fapt că apar în dialogul platonician, ca niște fantoșe vorbitoare, dă legilor „personalitate", ci faptul că ele se manifestă printr-un comportament

Scanned with OKEN Scanner

complex şi diferenţiat, în funcţie de „partenerul" cu care au de-a face (în speţă Socrate). Între Socrate şi legi nu e o relaţie administrativă, un mecanism orb al supunerii necondiţionate. (...) Legea morală nu e o lege de care asculţi, ci una cu care comunici, care ştie să te asculte. (A. Pleşu, *Minima moralia*)

***2.** Identificaţi, între enunţurile de mai jos, pe cele care conţin negaţii expletive, şi reformulaţi-le în aşa fel încât să nu mai apară negaţia expletivă.

(a) *Dacă nu încerci, nu ai şanse de reuşită!*
(b) *Câte n-a făcut de dragul ei!*
(c) *Nu e uşor să nu spui nimic.*
(d) *Mă tem să nu te rătăceşti în centru.*

DISCURSUL RAPORTAT

***1.** Verificaţi, construind câte un exemplu pentru fiecare situaţie, dacă verbele de mai jos pot fi folosite ca verbe de declaraţie în discursul direct (fie antepus, fie postpus secvenţei citate) şi/sau în discursul indirect:

a declara, a arăta, a considera.

****2.** Se dă textul:

– Poate n-o mai bate, zise Atanasiu Gică aprinzându-şi o ţigară şi uitându-se în jur să şadă pe ceva.
– Mira-m-aş, dom' şef, zise Darcleu. Ce zi e astăzi?
– Sâmbătă, răspunse plutonierul.
– Păi?! exclamă ţiganul.
– Dacă mai staţi, eu m-am dus. Am înţepenit tot. Ăsta e ca un sac, zise Plopu.
– Lasă-l jos, ce-l mai ţii? – făcu Atanasiu Gică.
– Hai să mergem, zise preşedintele, n-o mai bate. S-or fi culcat. (I. Groşan, *Caravana cinematografică*)

(a) Identificaţi verbul de declaraţie care nu poate fi folosit în trecerea în vorbire indirectă.
(b) Arătaţi care elemente lexicale din fragment ridică cele mai mari dificultăţi la trecerea în vorbire indirectă (standard, literară), din cauza ambiguităţii lor şi a lipsei contextului mai larg.

****3.** Identificaţi în fragmentele de mai jos secvenţele în discurs indirect liber; arătaţi care sunt mărcile distinctive ale procedeului, dar şi ambiguităţile care pun probleme de interpretare:

Scanned with OKEN Scanner

(a) *Se apleacă, strânge pungile de plastic, le-mpătureşte şi le pune-n ţoaşcă. Face toate astea încet, de când a mai îmbătrânit, nu mai e aşa repezită. Da' nici nu-i vine să plece, nu se-ndură. Nu se-ndură când se gândeşte că a făcut drumu' degeaba. Cap sec, cap sec, îşi şopteşte singură, ocoleşte burlanul de lângă scară, dă colţul casei şi merge spre poartă cu paşi mărunţei. Curtea pustie, ăla la Matracucă, Ivona dracu' s-o ia pe unde ...* (G. Adameşteanu, *Dimineaţă pierdută*)

(b) *Seara, pe la şapte, Saşa gustase crema de ciocolată şi ornamentase platourile cu nisetru. Îi venise ideea că ar trebui să-şi pună şi ea la adăpost corespondenţa... mica ei corespondenţă fără nimic subversiv în ea, dar pe care n-ar fi vrut s-o ştie cercetată de mâini străine. Alergase în camera ei, trăsese sertarele: scrisorile primite de la Ion şi micul pachet cu scrisorile lui Bălcescu ... „Cât de gentil ştia să fie ..." Scrisorile acestea trebuiau apărate. Le strânsese şi umblând năucă prin casă se tot întrebase unde să le ascundă. Unde? Unde? Trebuia evitat sentimentul neplăcut că cineva îţi poate umbla oricând în lenjuri, chiar dacă ele sunt întotdeauna curate şi pline de dantele suave.* (D. Dumitriu, *Prinţul Ghica*)

(c) *Pe Lizoanca o invadă fierbinţeala care-i încingea obrajii ori de câte ori vorbea cineva despre părinţii ei, dar era de acord – oamenii ăştia n-au niciun respect pentru liniştea satului. Totuşi, i-ar fi plăcut să-i zică vreo două Sanitarei, dar nu-i venea şi, cum probabil Goarna simţise, îi împlini dorinţa cu vocea ei înaltă şi autoritară:*
– Lumea stă acasă la ora asta, nu bate şoseaua la papuc, ca matale!
Sanitara se opri să răspundă, însă auzind râsul Goarnei, îşi dădu seama că n-avea rost să intre-n controversă cu boarfa aia pripăşită prin sat. Mai bine i-ar da ceva lui Vică să le strângă dracu' şi să le trimită la casa de corecţie, undeva. Peste Satul Nou se lăsa alene noaptea clară şi rece, de aprilie. (D. Ruşti, *Lizoanca la 11 ani*)

CONECTORI PRAGMATICI

**1. Se dau textele:

(a) *– Este mult adevăr în ce spuneţi, dar şi mai mult loc pentru nuanţări sau chiar, uneori, pentru respingeri. În primul rând, logica matematică a crescut din lumea de astăzi, este integrată în ansamblul culturii acestui secol. Chiar cu posibilul ei, prost sau bun, logica răspunde posibilismului sub care stă lumea de astăzi. În al doilea rând, este drept că logica ascunde în ea o latură alienantă, pe care teama de rebarbativul formulelor nu face decât să o exalte. Însă pericolul acestei alienări poate fi depăşit prin manifestarea unei iniţiale bunăvoinţe faţă de logică.* (G. Liiceanu, *Jurnalul de la Păltiniş*)

(b) *Pe de o parte, artistul se ascunde în operă, se identifică cu ea şi declară că ea spune totul; pe urmă simte totuşi nevoia să explice, să vorbească şi declară că opera nu spune totul, că ea nu îi epuizează idealul. Pe de altă parte, criticul vine şi aşază opera lui peste opera artistului, declarând însă că explică opera artistului. „Înşelăciunea" aceasta este pentru Hegel eşecul spiritului întrupat în artă, unul de care Hegel are nevoie pentru a trece mai departe, la religie şi la filozofie.* (*ibid.*)

Scanned with OKEN Scanner

Identificați conectorii de structurare discursivă care delimitează părțile semnificative ale textelor, având rolul de a organiza informația și de a ierarhiza ideile.

**2. Construiți câte două exemple în care conectorii *deci* și *dar* să aibă valori pragmatice diferite (să lege diverse acte de vorbire sau să marcheze roluri argumentative diferite).

***3. Se dă textul:

Seara, provocat de discuția de ieri, Andrei a redeschis problema judecății, raționamentului și conceptului. „O reiau – ne-a spus el – pentru că mă privește direct; este tot cazul meu aici. Am să încep cu câteva observații generale, apoi am să trec la cazul meu.
Mai întâi, ce facultăți corespund celor trei trepte? Cred că judecății îi corespunde ***intelectul****, raționamentului (sau silogismului) –* ***rațiunea****, iar conceptului –* ***revelația****. Însă în timp ce trecerea de la intelect la rațiune este o chestiune de grad, trecerea de la rațiune la revelație se face printr-o ruptură de nivel. În acest sens, poți fi vinovat că n-ai obținut raționamentul, rămânând în orizontul judecății, dar nu poți fi răspunzător pentru faptul că n-ai obținut conceptul. Responsabil nu ești decât la nivelul judecății și raționamentului. Mai ales treapta judecății este a celor care se bizuie pe ei înșiși, care au încredere în forțele și discernământul propriu. În schimb, treapta conceptului e a celor care se lasă preluați de o instanță supra-individuală, de o «dihanie», cum ar spune dl Noica. Judecata o afirmi, de concept te lași străbătut; te afirmă el.*
Există apoi ***vârste****,* ***temperamente****,* ***profesiuni****, epoci ale judecății și tot așa – vârste, epoci, profesiuni etc. ale conceptului. Eticismul, esteticismul, criticismul țin în mod fatal de judecată. Prin chiar condiția lor, ele nu pot evolua către silogism. Sau privitor la profesiune: cum poate ieși un istoric de artă sau un critic de artă din condiția judecății? O vârstă a judecății este tinerețea, așa cum Franța și Anglia sunt, stilistic vorbind, țări ale judecății.*
Cât privește cazul meu: mărturisesc că nu m-a preocupat un ***legato*** *al operei, un silogism al cărților. Obsesia mea a fost – și este încă – să obțin un* ***legato*** *al operei cu viața proprie. Altminteri, mi se pare că riști un monstruos al reușitei: poți obține raționamentul, ba chiar conceptul la nivelul operei, în vreme ce în plan existențial te afli încă sub nivelul judecății. Problema nu este deci de «a-ți gândi gândul», ci de* ***a-ți trăi gândul****. Într-un fel, asta a fost «tema» primei mele cărți. Marea cezură eu nu o văd între cultura judecății și cea a conceptului, ci între existență și cultură. (...)"* (G. Liiceanu, *Jurnalul de la Păltiniș*)

(a) Indicați ce rol au conectorii pragmatici *mai întâi* (din al doilea paragraf), *apoi* (din al treilea paragraf) și *cât privește cazul meu* (din ultimul paragraf).
(b) Arătați ce valori pragmatice au conectorii subliniați din text.

***4. Se dă textul:

Întregul scenariu al puterii descris până acum se bazează pe distribuirea inegală a libertății, simultan cu existența unei aspirații către libertate egal distribuite. De aici ideea unei duble consimțiri: consimțirea la călăuzire, deci la exercitarea puterii în numele libertății dobândite, și consimțirea la faptul de a fi călăuzit, ca formă de

Scanned with OKEN Scanner

libertate a celui supus. Puterea pervertită, la rândul ei, a fost analizată ca formă de dereglare a acestui scenariu. Însă astfel a fost izolată o situație ideală, în care se presupune că cei doi termeni ai scenariului au consimțit aceluiași țel: omogenizarea libertății prin actualizarea optimă a posibilului celui călăuzit.
Or, în lumea reală a istoriei sunt mai frecvente alte două scenarii, în care hotărâtoare este tocmai neconsimțirea la călăuzire în vederea dobândirii libertății. Într-un prim caz e vorba de o lume în care, în afara călăuzitorului, nimeni nu are, nici măcar auroral, conştiința libertății, şi în care călăuzirea către libertate nu se poate face decât prin constrângere (cazul monarhiilor luminate). Într-un al doilea caz e vorba de o lume care, neavând conştiința libertății şi astfel neresimțind nevoia eliberării, nu se lasă călăuzită nicicum către libertate, posibilitatea constrângerii din partea călăuzitorului neexistând la rândul ei. (G. Liiceanu, *Despre limită*)

Arătați ce valori pragmatice au conectorii subliniați.

Scanned with OKEN Scanner

REZOLVĂRI

Scanned with OKEN Scanner

PARTEA I

DELIMITAREA GRUPURILOR SINTACTICE CU AJUTORUL PARANTEZELOR

***1. (a)** $[_{GN}$ *copil*$_{Centru}$ $[_{GAdj}$ *cuminte*$_{Centru}]_{Modif}]$ – grupul nominal *copil cuminte* include centrul *copil* şi grupul adjectival *cuminte,* cu funcţia sintactică de modificator;

(b) $[_{GN}$ $[acest]_{Det}$ *copil*$_{Centru}$ $[_{GAdj}$ *cuminte*$_{Centru}]_{Modif}]$ – grupul nominal *acest copil cuminte* include centrul *copil,* determinantul *acest,* care nu formează, singur, un grup sintactic, şi grupul adjectival *cuminte,* cu funcţia sintactică de modificator;

(c) $[_{GAdj}$ *util*$_{Centru}$ $[_{GNpron}$ *tuturor*$_{Centru}]_{Cl}]$ – grupul adjectival *util tuturor* include centrul *util* şi grupul nominal cu centru pronume, *tuturor,* care are funcţia sintactică de complement indirect;

(d) $[_{GPrep}$ *de*$_{Centru}$ $[_{GN}$ *masă*$_{Centru}]_{Compl.\ al\ prep.}]$ – grupul prepoziţional *de masă,* include centrul *de* şi grupul nominal *masă,* care are funcţia de complement al prepoziţiei; nu este nevoie întotdeauna de segmentare până la nivelul complementului prepoziţiei, deoarece grupul prepoziţional în ansamblu este cel care ocupă o anumită poziţie sintactică;

(e) $[_{GAdv}$ *aproape* $[_{GPrep}$ *de*$_{Centru}$ $[_{GN}$ *masă*$_{Centru}]_{Compl.\ al\ prep.}]_{CPrep}]$ – grupul adverbial *aproape de masă* include centrul *aproape* şi grupul prepoziţional *de masă,* cu funcţia sintactică de complement prepoziţional; la rândul său, grupul prepoziţional include centrul *de* şi grupul nominal *masă,* care are funcţia de complement al prepoziţiei;

(f) $[_{GN}$ *câine* $[_{GAdj}$ *capabil* $[_{GPrep}$ *de iubire*$]_{Compl}]_{Modif}]$ – grupul adjectival *câine capabil de iubire* include centrul *câine* şi grupul adjectival *capabil de iubire,* cu funcţia sintactică de modificator; la rândul său, grupul adjectival include centrul *capabil* şi grupul prepoziţional *de iubire,* cu funcţia sintactică de complement prepoziţional; grupul prepoziţional include centrul *de* şi grupul nominal *iubire,* cu funcţia de complement al prepoziţiei;

(g) $[_{GV}$ $[_{GN}$ *Ion*$_{Centru}]$ *aleargă*$_{Centru}]$ – grupul verbal *Ion aleargă* include centrul *aleargă* şi grupul nominal *Ion,* cu funcţia sintactică de subiect;

(h) $[_{GVger}$ *nedormind*$_{Centru}$ $[_{GAdv}$ *ieri*$]_{CircTimp}]$ – grupul verbal *nedormind ieri* include centrul *nedormind* (verb la gerunziu) şi grupul adverbial *ieri,* cu funcţia sintactică de circumstanţial de timp;

(i) $[_{GN}$ *copilul*$_{Centru+Det}$ $[_{PRel}$ $[_{GV}$ $[_{GNpron}$ *care*$_{Centru}]_{S}$ *cântă*$_{Centru}]]_{Modif}]$ – grupul nominal *copilul care cântă* include centrul *copil,* la care este ataşat articolul definit enclitic *-l,* cu funcţia sintactică de determinant, şi propoziţia relativă *care cântă,* cu funcţia sintactică de modificator; propoziţia relativă este un grup verbal care include centrul *cântă* şi grupul nominal cu centru pronume *care,* cu funcţia sintactică de subiect.

Scanned with OKEN Scanner

SUBSTANTIVUL ŞI GRUPUL NOMINAL

Genul şi numărul

***1.** *alică / alice* – pl. *alice*
bisturiu – pl. *bisturie*
chibrit – pl. *chibrituri*
linx – pl. *lincşi*
maimuţoi – pl. *maimuţoi*
monolog – pl. *monologuri*
pardesiu – pl. *pardesie*
pârâu – pl. *pâraie*
rucsac – pl. *rucsacuri*

***2.** **(a)** *aziluri*
(b) *coperţi / coperte*
(c) *ciocolate*
(d) *compromisuri*
(e) *niveluri / nivele*
(f) *comisari-şefi*
(g) *prim-procurori*
(h) *maşini-unelte*
(i) *volt-amperi*
(j) *cuvinte-titlu*

***3.**
lapţi, indispensabili – sunt de genul masculin, întrucât apar în contextul specific substantivelor masculine (***aceşti*** *lapţi / indispensabili*);
vlagă, vogă – sunt de genul feminin, întrucât apar în contextul specific substantivelor feminine (***această*** *vlagă / vogă*);
antimemorii, consumabile – aparţin arhigenului feminin-neutru, întrucât apar în context nespecific, comun femininului plural şi neutrului plural (***aceste*** *antimemorii / consumabile*);
orez, zahăr, vitalism – aparţin arhigenului masculin-neutru, întrucât apar în context nespecific, comun masculinului singular şi neutrului singular (***acest*** *orez / zahăr / vitalism*).

****4.**
(a) *fratele* – genul masculin şi numărul singular sunt marcate prin flectivul *-ele,* format din desinenţa *-e-* şi articolul definit *-le;*
elev – genul masculin şi numărul singular sunt marcate prin desinenţa *-Ø;*
(b) *picioarele* – genul neutru şi numărul plural sunt marcate prin flectivul *-ele,* format din desinenţa *-e-* şi articolul *-le;* numărul plural este marcat şi prin alternanţa vocalică *o/oa* (*picior – picioare*);
(c) *biblioteca* – genul feminin şi numărul singular sunt marcate prin articolul *-a*;
(d) *flori* – genul feminin şi numărul plural sunt marcate prin desinenţa *-i;* numărul plural este marcat şi prin alternanţa vocalică *oa/o* (*floare – flori*);
profesoarei – genul feminin şi numărul singular sunt marcate prin flectivul *-ei,* format din desinenţa *-e-* şi articolul *-i* (pentru cazul genitiv);

Scanned with OKEN Scanner

(e) *pereții* – genul masculin și numărul plural sunt marcate prin flectivul *-ii*, format din desinența *-i-* și articolul *-i*; numărul plural este marcat și prin alternanța consonantică *t/ț* (*perete – pereți*);
băii – genul feminin și numărul singular sunt marcate prin flectivul *-ii*, format din desinența *-i-* și articolul *-i* (pentru cazul genitiv);

(f) *profesorii* – genul masculin și numărul plural sunt marcate prin flectivul *-ii*, format din desinența *-i-* și articolul *-i*;
facultăților – genul feminin și numărul plural sunt marcate prin flectivul *-ilor*, format din desinența *-i-* și articolul *-lor* (pentru cazul genitiv); numărul plural este marcat și prin alternanța vocalică *a/ă* și cea consonantică *t/ț* (*facultate – facultăți*).

Cazul substantivului

1. (a) *cartea* ***lui Ion* (G) – *supărarea* ***lui Ion*** (G) – *Casa aparține* ***lui Ion*** (D) – *măsuri ostile* ***lui Ion*** (D) – *datorită* ***lui Ion*** (D) – (*este*) *nepot de soră* ***lui Ion*** (D) – *nepotul* ***lui Ion*** (G) – *împotriva* ***lui Ion*** (G);

(b) *averea* ***comunei*** (G) – *avere apărătoare* ***comunei*** (D) – *Situația convine* ***comunei*** (D) – *trăsături specifice* ***comunei*** (D) – *asupra* ***comunei*** (G);

(c) *Mă doare* ***inima*** (N) – *Îmi ascult* ***inima*** (A) – *Îmi bate* ***inima*** (N) – *Are* ***inima*** (A) *bolnavă* – *cu* ***inima*** (A) *bolnavă* – *tratament pentru* ***inimă*** (A) – *Asta înseamnă* ***inimă*** (N) *sănătoasă*;

(d) *Mă privește* ***Ion*** (N) – *despre* ***Ion*** (A) – *în loc de* ***Ion*** (A) – *L-au botezat* ***Ion*** (caz neutru) – ***Ion*** (V), *ce mai aștepți?*

**2.

Substantivul	Cazul	Justificare
Capitalei	G	Cerut de locuțiunea prepozițională *în preajma*, cu regim de genitiv
Dâmboviței	G	Cerut de locuțiunea prepozițională *de-a lungul*, cu regim de genitiv
adăpost	A	Impus de un verb tranzitiv (*au găsit*); substantivul are funcția de CD
o tabără	A	Cerut de prepoziția *într(u)*, cu regim de acuzativ
corturi	A	Cerut de prepoziția *de*, cu regim de acuzativ
familii	N	Atribuit de către verb (*au găsit*) centrului substantival din poziția de subiect
țării	G	Are regent substantival
ajutorului	D	Cerut de prepoziția *grație*, cu regim de dativ
profesorilor	G	Cerut de locuțiunea prepozițională *din partea*, cu regim de genitiv
locul	A	Cerut de prepoziția *la*, cu regim de acuzativ
a olimpiadei	G	Are regent substantival; are și marca proclitică ***a***
rezultate	A	Cerut de prepoziția *cu*, al cărei regim este de acuzativ
ore	Caz neutru	Substantivul este centrul unui GN cu funcția CircTimp, unde nu e posibilă substituția cu un clitic pronominal în A

Scanned with OKEN Scanner

director	Caz neutru	Substantivul apare în poziția CPO, unde nu e posibilă substituția cu un clitic pronominal în A
al ... fabrici	G	Are regent substantival; are și marca proclitică ***al***
pregătire	A	Este impus de un verb tranzitiv (*a avea*); substantivul are funcția CD
laptelui	G	Are regent substantival
pregătirii	D	Cerut de prepoziția *datorită*, cu regim de dativ
profesor	Caz neutru	Substantivul apare în poziția CPO, unde nu e posibilă substituția cu un clitic pronominal în A
a limbii	G	Are regent substantival; are și marca proclitică ***al***
străinilor	D	Atribuit de un regent substantival postverbal, care păstrează regimul de D din construcția verbală

**3.

Substantivul	Cazul	Tipul de marcare	Descrierea mărcii / mărcilor de caz
*Capitale**i***	**G**	sintetică	desinența ***-e*** + articolul definit ***-i***
*Dâmbovițe**i***	**G**	sintetică	desinența ***-e*** + articolul definit ***-i***
*țăr**ii***	**G**	sintetică + alternanță	desinența ***-i*** + articolul definit ***-i***; alternanța vocalică ***a/ă***
*ajutor**ului***	**D**	sintetică	articolul definit *(-u)**lui***
*profesor**ilor***	**G**	sintetică	articolul definit ***-lor***
a** olimpiad**ei	**G**	mixtă	marca proclitică ***a*** + mărcile sintetice (des.***-e*** + articolul definit ***-i***)
al** (mic**ii**) fabric**i	**G**	mixtă	marca proclitică ***al*** + mărcile sintetice (des.***-i*** + articolul definit preluat de adjectiv: *mic**ii***)
*laptel**ui***	**G**	sintetică	articolul definit ***-lui***
*pregătir**ii***	**D**	sintetică	desinența ***-i*** + articolul definit ***-i***
a** limb**ii	**G**	mixtă	marca proclitică ***a*** + mărcile sintetice (des. ***-i*** + articolul definit ***-i***)
*străin**ilor***	**D**	sintetică	articolul definit ***-lor***

Scanned with OKEN Scanner

**4.

Caz N	Caz G	Caz D	Caz A	Caz neutru	Caz V
		lui Nicolae Manolescu			
			îndârjirea		
			problemele		
		lui Manolescu			
o ... idee					
			argumentarea		
	susținerii				
			(de) Manolescu		
			(din) biografia		
					Nicolae Manolescu

Dativ
lui Manolescu – marca proclitică ***lui***;
Vocativ
Nicolae Manolescu – marcare exclusiv prozodică (pauză + accent special), notată grafic prin virgulă și semnul exclamării.

**5.
(a) ~~*urmarea a multor greșeli făcute anterior*~~, *urmarea a foarte multe greşeli făcute anterior*; *urmarea multor greşeli făcute anterior*;
Comentariu: Prezența prepoziției (***a***), ca marcă analitică de G, face inacceptabilă asocierea cu marca flexionară (***a multor***).
(b) ~~*din cauza lui Ion și a lui mama*~~; *din cauza lui Ion şi a mamei*;
Comentariu: Norma literară nu admite folosirea mărcii proclitice ***lui*** pentru substantive variabile nume de persoană feminine (*lui mama*).
(c) ~~*în jurul rezultatelor și a soluțiilor propuse*~~; *în jurul rezultatelor şi al soluțiilor propuse*; ~~*în jurul rezultatelor și multor soluții propuse*~~;
Comentariu: În prima construcție apare un dezacord între formantul „articulat" al locuțiunii prepoziționale şi marca lungă de G (*în jurul ... a*); din a doua construcție tăiată lipsește marca de G lung, obligatorie în condiții de neadiacență, precum cele din text (*în jurul ... al multor*);
(d) ~~*cartea lui Catrinel și a lui sora ei*~~, *cartea lui Catrinel şi a surorii ei*;
Comentariu: Norma literară nu admite folosirea mărcii proclitice ***lui*** pentru substantive variabile nume de persoană feminine (*lui sora ei*).
(e) ~~*Trimit lui Vasile și lui Ioana o carte de povești*~~; *Trimit lui Vasile şi Ioanei o carte de poveşti*;
Comentariu: Norma literară nu admite folosirea mărcii proclitice ***lui*** pentru substantive nume de persoană proprii feminine terminate în ***-a*** (*lui Ioana*).
(f) ~~*rochia la fata noastră*~~; *rochia fetei noastre*;
Comentariu: În limba literară nu se admite folosirea mărcii prepoziționale ***la*** pentru relația de G.
(g) ~~*din cauza la criză*~~; *din cauza crizei*;
Același comentariu ca la (**f**).
(h) ~~*I-a plăcut la fata noastră să vină cu noi*~~; *I-a plăcut fetei noastre să vină cu noi.*
Același comentariu ca la (**f**), cu deosebirea că este vorba de dativ.

Scanned with OKEN Scanner

***6.

Structura analizată	Relaţia de caz exprimată	Statutul morfologic al componentului „a”
*această plângere **a** inspectoratului*	G	marcă analitică a genitivului lung
*împotriva **a** cinci studenţi*	G	prepoziţie funcţională
*şi **a** douăzeci de profesori*	G	prepoziţie funcţională
*contra **a** foarte puţini profesori*	G	prepoziţie funcţională
*graţie **a** trei profesori*	D	prepoziţie funcţională
*introducere **a** noilor programe*	G	marcă analitică a genitivului lung

***7.

(a) $[_{GPrep}$ *Graţie* $[_{GN}$ ***profesorilor***$_{\text{Centru în D}}$ $[_{GPrep}$ *din* $[_{GN}$ ***facultate***$_{\text{Centru în A}}]]]]$, *am fost recomandată* $[_{GN}[unui]_{Det}$ ***teatru***$_{\text{Centru în D}}$ $[_{GAdj}$ *bucureştean*$]]$, *care m-a angajat, provizoriu,* $[_{GN}$ ***actor***$_{\text{Centru-caz neutru}}]$.

(b) $[_{GAdv}$*Contrar* $[_{GN}$ ***aşteptărilor***$_{\text{Centru în D}}]]$, *aici,* $[[_{GN}$ ***munca***$_{\text{Centru în N}}]$ *şi* $[_{GN}$ ***talentul***$_{\text{Centru în N}}$ $[_{GN}$ ***artiştilor***$_{\text{Centru în G}}]]]$ *nu erau uşor recunoscute, aşa că m-am hotărât să plec* $[_{GPrep}$ *în* $[_{GN}$ ***Braşov***$_{\text{Centru în A}}]]$, $[_{GN}$ ***oraşul***$_{\text{Centru în N}}$ $[_{GN}$ ***copilăriei***$_{\text{Centru înG}}$ *mele*$]]$.

(c) $[_{GPrep}$ *Lângă* $[_{GN}$ ***fereastră***$_{\text{Centru în A}}]]$, *aştepta* $[_{GN}[un]_{Det}$ ***coş***$_{\text{Centru în N}}$ $[_{GPrep}$ *cu* $[_{GN}$ ***flori***$_{\text{Centru în A}}$ $[_{GAdj}$ *roşii*$]]]]_S$, *fiind lăsat special* $[_{GPrep}$ *până la* $[_{GN}$ ***finalul***$_{\text{Centru în A}}$ $[_{GN}$ ***spectacolului***$_{\text{Centru în G}}]]$, *când* $[_{GN}$ ***artiştii***$_{\text{Centru în N}}$ $[_{GVpart}$ *angajaţi* $[_{GPrep}$ *în* $[_{GN}$ ***spectacol***$_{\text{Centru în A}}]]]$ *se întâlneau* $[_{GPrep}$ *cu* $[_{GN}$ ***regizorul***$_{\text{Centru în A}}]]$.

Analiză morfematică şi clase flexionare

***1.

piesele – structura morfematică include radicalul *pies-* şi flectivul *-ele* (format din desinenţa *-e-* şi articolul definit *-le*), care marchează genul feminin, numărul plural şi cazul acuzativ;
spectacolul – structura morfematică include radicalul *spectacol-* şi flectivul *-ul* (format din desinenţa *-u,* actualizată în prezenţa articolului definit *-l,* şi articolul definit *-l*), care indică genul neutru, numărul singular şi cazul acuzativ;
stal – structura morfematică include radicalul *stal* şi desinenţa *-Ø,* care marchează genul neutru, numărul singular şi cazul acuzativ;
roluri – structura morfematică include radicalul *rol-* şi desinenţa *-uri,* care marchează genul neutru, numărul plural şi cazul acuzativ;
al involuţiei – structura morfematică include radicalul *involuţie-* şi articolul *-i,* care marchează genul feminin, numărul singular şi cazul genitiv; marca *al* indică împreună cu articolul *-i* cazul genitiv (este o situaţie de marcare mixtă a cazului genitiv);
adaptării – structura morfematică include radicalul *adaptăr-* şi flectivul *-ii* (format din desinenţa *-i-* şi articolul definit *-i*), care marchează genul feminin, numărul singular şi cazul genitiv (forma cazuală este marcată suplimentar prin alternanţa vocalică *a/ă:* N-A *adaptarea* – G-D *adaptării*);
camerelor – structura morfematică include radicalul *camer-* şi flectivul *-elor* (format din desinenţa *-e-* şi articolul *-lor*), care marchează genul feminin, numărul plural şi cazul genitiv.

Scanned with OKEN Scanner

***2. *piesele* – aparține clasei de flexiune care cuprinde substantivele feminine caracterizate prin **omonimiile** (N = A) sg., (G = D) sg. = (N = A = G = D) pl. și prin **desinențele**: *-ă* (*piesă*), *-e* (*piese*);
spectacolul – aparține clasei de flexiune care cuprinde substantivele neutre caracterizate prin **omonimiile** (N = A = G = D) sg., (N = A = G = D) pl. și prin **desinențele**: *-Ø* (*spectacol*), *-e* (*spectacole*);
stal – aparține clasei de flexiune care cuprinde substantivele neutre caracterizate prin **omonimiile** (N = A = G = D) sg., (N = A = G = D) pl. și prin **desinențele**: *-Ø* (*stal*), *-uri* (*staluri*);
roluri – aparține clasei de flexiune care cuprinde substantivele neutre caracterizate prin **omonimiile** (N = A = G = D) sg., (N = A = G = D) pl. și prin **desinențele**: *-Ø* (*rol*), *-uri* (*roluri*);
(al) involuției – aparține clasei de flexiune care cuprinde substantivele feminine caracterizate prin **omonimiile** (N = A) sg., (G = D) sg. = (N = A = G = D) pl. și prin **desinențele**: *-e* (*involuție*), *-i* (*involuții*);
adaptării – aparține clasei de flexiune care cuprinde substantivele feminine caracterizate prin **omonimiile** (N = A) sg., (G = D) sg. = (N = A = G = D) pl. și prin **desinențele**: *-e* (*adaptare*), *-i* (*adaptări*).

Clase semantice de substantive

**1.
a lui Pomponescu – substantiv propriu (nume de persoană), genul masculin (desemnează o persoană de sex masculin), cu formă de singular, cazul genitiv (cu mărcile proclitice *a* și *lui*), funcție sintactică de complement, cerut de substantivul postadjectival *frecvența,* centrul GN [*frecvența asiduă a lui Pomponescu la Operă*];
(la) „Capșa" – substantiv propriu (nume de loc), genul feminin (are formă de feminin, acceptată în contextul *această*), cu formă de singular, cazul acuzativ (impus de prepoziția *la*); se include în GPrep *la „Capșa",* fiind complementul prepoziției *la* (GPrep în ansamblu are funcția sintactică de circumstanțial de loc);
(pe) Ioanide – substantiv propriu (nume de persoană), genul masculin (desemnează o persoană de sex masculin), cu formă de singular, cazul acuzativ (impus de prepoziția *pe*), se include în GPrep *pe Ioanide,* fiind complementul prepoziției *pe* (GPrep în ansamblu are funcția sintactică de complement direct);
Valsamaky-Farfara – substantiv propriu (nume de persoană), genul feminin (desemnează în text o persoană de sex feminin), cu formă de singular, cazul nominativ, funcție sintactică de modificator denominativ al substantivului *madam,* centrul GN [*madam Valsamaky-Farfara*].

**2.
(a) *Grupuri* – substantiv colectiv, genul neutru, numărul plural, cazul nominativ; substantivul *grupuri* este centrul GN [*grupuri suspecte*] și se asociază cu modificatorul adjectival *suspecte;* GN cu centru *grupuri* ocupă poziția de subiect în cadrul GV [*grupuri suspecte se aglomerau la colțuri de stradă*];
(b) *presa* – substantiv colectiv, non-numărabil, genul feminin (apare în contextul specific substantivelor feminine – *această*), cazul acuzativ; substantivul *presa* este centrul GN [*toată presa*], asociindu-se cu determinantul *-a* (articol definit) și cuantificatorul *toată* (adjectiv pronominal nehotărât); GN [*toată presa*] se include în GPrep [*de toată presa*], care are funcția sintactică de complement de agent cerută de participiul *contemplat;*
(c) *stol* – substantiv colectiv, genul neutru, numărul singular, cazul nominativ; substantivul *stol* este centrul GN [*un stol de sutane negre*] și se asociază cu determinantul *un* (articol

Scanned with OKEN Scanner

nedefinit) şi cu modificatorul *de sutane negre* (grup prepoziţional); GN [*un stol de sutane negre*] ocupă poziţia sintactică de subiect în cadrul GV [*în curând, apăru în piaţa cartierului un stol de sutane negre*].

**3.

(a$_1$) *Temelia casei este din* ***piatră*** – substantiv masiv
(a$_2$) *A aruncat cu o* ***piatră*** *în căţel* – substantiv non-masiv
(b$_1$) *Seara nu mâncăm* ***pâine*** – substantiv masiv
(b$_2$) *Am cumpărat două* ***pâini*** *calde* – substantiv non-masiv
(c$_1$) *Mâncăm* ***peşte*** *în fiecare zi* – substantiv masiv
(c$_2$) *În acvariu avem zece* ***peşti*** – substantiv non-masiv.

***4.

ficatul – substantivul masiv *ficatul* este articulat definit, articolul definit având aici rol anaforic (trimite la o entitate exprimată anterior – *750 g ficat*);
(o lingură de) unt – substantivul masiv *unt* face parte din GN [*o lingură de unt*], fiind însoţit de grupul substantival *o lingură de* prin care se exprimă cantitatea definită (grupul substantival include substantivul-centru *lingură,* reprezentând contextual o unitate de măsură, şi numeralul adjectiv *o,* cu rol de determinant, indicând o cantitate exactă); într-o construcţie cantitativă de acest tip, substantivul masiv, care urmează prepoziţiei funcţionale *de,* nu se articulează;
sare – substantivul masiv *sare* este nedeterminat în poziţia de subiect, situaţie în care, în mod normal, substantivele comune prototipice nu pot să apară (*se pune sare,* dar **se pune carte;* situaţia este similară în poziţia de complement direct: *pun sare,* dar **pun carte*);
frunza (de pătrunjel) – substantivul masiv *frunza,* centrul GN [*frunza de pătrunjel*], este însoţit de modificatorul restrictiv *de pătrunjel,* fapt ce antrenează articularea definită a sa (compară *se pune frunză* cu *se pune frunza de pătrunjel*); articolul definit *-a* are rol anaforic (trimite la o entitate exprimată anterior – *1 linguriţă de frunză de pătrunjel tocat*);
(puţin) bulion – substantivul masiv *bulion,* centrul GN [*puţin bulion*], este însoţit de determinantul cantitativ nedefinit *puţin* (forma acestui determinant este specifică substantivelor non-numărabile masive şi abstracte; compară *puţin bulion, puţin curaj* cu **puţin caiet*).

***5.

(a) Substantive abstracte nederivate
frumosului – substantiv abstract, non-numărabil, aparţine arhigenului masculin-neutru (apare în contextul nespecific *acest,* comun masculinului şi neutrului), cazul dativ; GN pe care îl constituie are funcţia sintactică de complement indirect, cerută de adjectivul participial *dedicat,* centrul GV$_{part}$ [*dedicat frumosului*];
procesul – substantiv abstract, genul neutru, numărul singular, cazul acuzativ; GN pe care îl organizează – [*procesul de involuţie*] – are funcţia sintactică de complement direct, cerută de verbul tranzitiv la infinitiv *a ascunde,* centrul GV$_{inf}$ [*a-şi ascunde procesul de involuţie*].
(b) Substantive abstracte postverbale
Îmbătrânirea – substantiv abstract postverbal (provine din verbul *a îmbătrâni*), genul feminin, numărul singular, cazul nominativ; GN pe care îl organizează – [*îmbătrânirea lui Hagienuş*] – are funcţia sintactică de subiect; se construieşte cu un complement în genitiv (*lui Hagienuş*), corespunzător subiectului verbului din care provine substantivul (*Hagienuş îmbătrâneşte > îmbătrânirea lui Hagienuş*);
adaptării – substantiv abstract postverbal (provine din verbul *a se adapta*), genul feminin, numărul singular, cazul genitiv; GN pe care îl organizează – [*adaptării la cubajul camerelor*] – are funcţia sintactică de complement, cerută de substantivul *nevoia* (asimilat substantivelor postverbale, fiind echivalent al grupării verbale *are nevoie de*), centrul GN [*nevoia adaptării la cubajul camerelor*]; se construieşte cu un complement (*la cubajul*

Scanned with OKEN Scanner

camerelor), corespunzător complementului prepoziţional al verbului din care provine substantivul (*se adaptează la cubajul camerelor > adaptarea la cubajul camerelor*).

(c) Substantive abstracte postadjectivale

atenție – substantiv abstract postadjectival (provine din adjectivul *atent*), non-numărabil, genul feminin (apare în contextul specific substantivelor feminine – *această*), cazul acuzativ; intră în componența GPrep [*cu cea mai mare atenție*], care are funcția sintactică de circumstanțial de mod în GV [*asculta piesele cu cea mai mare atenție, ca un om complet liber, dedicat frumosului*];

soliditate – substantiv abstract postadjectival (provine din adjectivul *solid*), non-numărabil, genul feminin (apare în contextul specific substantivelor feminine – *această*), cazul acuzativ (impus de locuțiunea prepoziţională *afară de*), intră în componența – GPrep [*afară de această soliditate corporală*], care are funcția sintactică de circumstanțial cumulativ în raport cu GV [*se observa o rezistență morală*].

***6.

soția – substantiv relațional, centrul GN [*soția mea din urmă*]; se asociază cu determinantul *-a* (articol definit), complementul *mea* (adjectiv pronominal posesiv) şi modificatorul *din urmă* (GPrep); GN [*soția mea din urmă*] ocupă poziția de subiect în cadrul GV [*soția mea din urmă a fost sfătuită de medic să ducă viață liniştită*];

nepoata – substantiv relațional, centrul GN [*nepoata lui Conțescu*]; se asociază cu genitivul *lui Conțescu,* cu funcție sintactică de complement; GN [*nepoata lui Conțescu*] se include în GPrep [*la nepoata lui Conțescu*], fiind complementul prepoziției *la* (GPrep [*la nepoata lui Conțescu*] ocupă în ansamblu poziția de modificator în cadrul GN [*vizitele la nepoata lui Conțescu*]);

copiii – substantiv relațional, centrul GN [*copiii*]; se asociază cu determinantul *-i* (articol definit); GN [*copiii*] ocupă poziția de complement direct în GV în care se include [*să-mi gonesc copiii*]; în cadrul structurii ternare *să-mi gonesc copiii*, termenul cu care substantivul *copiii* stabileşte o relație obligatorie este complementul posesiv *-mi* (realizat prin pronume reflexiv);

copii – substantiv relațional, centrul GN [*nişte copii vitregi*]; se asociază cu determinantul *nişte* (articol nedefinit) şi modificatorul restrictiv *vitregi*; GN [*nişte copii vitregi*] ocupă poziția de nume predicativ în GV [*pentru mine ar fi nişte copii vitregi*];

nepoată – substantiv relațional, centrul GN [*nepoată-mea*]; se asociază cu determinantul *-mea* (adjectiv pronominal posesiv clitic); GN [*nepoată-mea*] ocupă poziția de subiect în GV în care se include [*pe urmă, tot aducându-i din când în când pe acasă, nepoată-mea are să se obişnuiască*].

Grupul nominal

**1.

$[_{GN}[o]_{Det}\ minune_{Centru}]$ – grup nominal format din substantivul-centru *minune* şi determinantul *o* (articol nedefinit); ocupă poziția de nume predicativ în cadrul GV [*este o minune că Hristos cel fără de păcat se simțea ca printre ai săi în societatea ticăloşilor*];

$[_{GN}\ Hristos_{Centru}\ [cel]_{Det\ emfatic}\ [_{GPrep}\ fără\ de\ păcat]_{Modif}]$ – grup nominal format din substantivul-centru *Hristos,* determinantul demonstrativ emfatic *cel* (cu ajutorul căruia se realizează o supradeterminare, substantivul propriu *Hristos* fiind inerent determinat) şi modificatorul exprimat prin grupul prepoziţional *fără de păcat;* ocupă poziția de subiect în cadrul GV [*Hristos cel fără de păcat se simțea ca printre ai săi în societatea ticăloşilor*];

Scanned with OKEN Scanner

[$_{GN}$ *minune*$_{Centru}$ [*şi mai mare*]$_{Modif}$] – grup nominal format din substantivul-centru *minune* şi modificatorul *mai mare* (adjectiv propriu-zis la gradul comparativ de superioritate), însoţit de marca focală *şi* (semiadverb); ocupă poziţia de nume predicativ în cadrul GV [*minune şi mai mare* (...) *este că aceşti ticăloşi consimţeau să petreacă în tovărăşia neprihăniri*i].

***2.

Grupul nominal	Centru	Determinant	Cuantificator	Modificator	Posesor	Complement
[*odaia aceea*]	substantivul *odaia*	articolul definit *-a* şi adjectivul pronominal demonstrativ *aceea* (adjectivul pronominal demonstrativ este un determinant emfatic)				
[*o viaţă a ei, umflată la umbră, hrănită din putregaiul şi piatra de sulf a cine ştie cărei alte lumi*]	substantivul *viaţă*	articolul nedefinit *o*		modificatorul este realizat prin două GAdj coordonate: [[$_{GAdj}$ *umflată la umbră*], [$_{GAdj}$ *hrănită din putregaiul şi piatra de sulf a cine ştie cărei alte lumi*]]	GN$_{pron}$ cu centru pronume personal în G (*a ei*)	
[*putregaiul şi piatra de sulf a cine ştie cărei alte lumi*]	centrul este realizat prin două substantive coordonate [[*putregaiul*] *şi* [*piatra de sulf*]] (substantivul *piatra* este însoţit de modificatorul restrictiv *de sulf*)	articolul *-l* (*putregaiul*) şi articolul *-a* (*piatra*)		GPrep [*de sulf*] este modificatorul substantivului *piatra*	GN [*a cine ştie cărei alte lumi*] cu centrul în G *lumi*	

Scanned with OKEN Scanner

[*sulf*]	substantivul masiv *sulf*					
[*a cine ştie cărei alte lumi*]	substantivul colectiv *lumi* la G sg., însoțit de marca *a*	locuțiunea adjectival-pronominală *cine ştie cărei*	adjectivul pronominal la G sg. *alte*			
[*părinții lui*]	substantivul relațional *părinții*	articolul *-i*				GN_{pron} cu centru pronume personal în G (*lui*)
[*camera luminoasă*]	substantivul *camera*	articolul *-a*		adjectivul calificativ *luminoasă*		
[*două delicate plăpumioare*]	substantivul *plăpumioare*	numeralul adjectiv *două*		adjectivul calificativ *delicate*		

ARTICOLUL

***1.**

(a) articole definite enclitice: *istoria, marele, opțiunile, oamenilor;*
articole nedefinite proclitice: ***un*** *(caz).*

(b) articole definite enclitice: *progresul, libertății, istoria, omenirii, combaterea, limitelor, limitele, natura, lupta;*
articole nedefinite proclitice: ***un*** *(progres), (de-)o viață.*

Observații:

- În structura *în cursul*, segmentul *-(u)l* este articol definit doar din punct de vedere istoric. Din punctul de vedere al structurii limbii române contemporane, ca rezultat al procesului de gramaticalizare, acest segment este un formant omonim cu articolul definit, grupul nominal care îl conține pierzându-şi autonomia sintactică şi devenind parte a unei locuțiuni prepoziționale cu regim de genitiv.
- În structura numeralului ordinal *primul* (*în primul rând*), segmentul *-(u)l* este un formant, înrudit doar istoric cu articolul definit.

****2.**

(a) – *apogeul:* segmentul *-ul* este constituit din articolul definit enclitic *-l* şi segmentul *-u-*, parte a radicalului / rădăcinii cuvântului *apogeu*; articolul *-l* se atașează la substantivul comun *apogeu;*
– *KFC-uri: -uri* este desinență de neutru plural;

Scanned with OKEN Scanner

– *Mall-ul:* segmentul *-ul*, ataşat la substantivul comun *mall*, este constituit din desinenţa de singular *-u* şi articolul definit *-l*; desinenţa se actualizează în condiţiile în care suportul articolului se termină în consoană; grafia cu cratimă se explică prin caracterul de împrumut recent al substantivului *mall;*
– *unui fost templu al foamei: unui* este articol nedefinit, proclitic.

Observaţie:
Substantivul *mall* (pronunţat *mol*) este înregistrat în $DOOM_2$, unde se recomandă scrierea legată a flectivului de rădăcină: *malluri, mallul.*

(b) – *lui Ion: lui* este o marcă proclitică de genitiv-dativ;
– *tata: -a* este articol definit;
– *nu o să vină: o* este formant în structura viitorului colocvial;

(c) – *de a doua zi: a* este formant în structura numeralului ordinal;
– *în cele mai dezastruoase: cele* este marcă a superlativului relativ;
– *urmarea o cunoşteam: o* este pronume personal clitic, genul feminin, cazul acuzativ;
– *urmările: -le* este articol definit;

(d) – *istoria: -a* este articol definit;
– *unul; altul: -ul* este formant în structura pronumelor indefinite *unul* şi *altul;*
– *marelui: -lui* este articol definit.

****3.**

(a) – ***un** pachet: un* este articol nedefinit;
– ***o** necunoscută: o* este articol nedefinit; îndeplineşte şi rolul de clasificator substantival, recategorizând adjectivul *necunoscut* în substantiv;

(b) – ***un** sine: un* este articol nedefinit; îndeplineşte şi rolul de clasificator substantival, recategorizând pronumele *sine* în substantiv;
– ***o** unitate: o* este articol nedefinit;
– *cu tendinţa: -a* este articol definit;

(c) – *în aproape**le** anonim: -le* este articol definit; îndeplineşte şi rolul de clasificator substantival, recategorizând adverbul *aproape* în substantiv;

(d) – *privire**a**: -a* este articol definit;
– *ceva-**ul**: -(u)l* este articol definit; îndeplineşte şi rolul de clasificator substantival, recategorizând pronumele indefinit *ceva* în substantiv;
– *vântu**l**: -l* este articol definit;
– *pletel**e**: -le* este articol definit.

****4.**

(a) – *nesimţitul:* interpretare generică;
– interpretare individualizantă: *Ion mi-a mâncat prăjitura.* ***Nesimţitul** nu s-a gândit şi la mine.*

(b) – *locul:* interpretare individualizantă;
– interpretare generică: *Fiecare se întoarce, la un moment dat, în **locul** în care s-a născut.*

(c) – *călăul:* interpretare generică;
– interpretare individualizantă: *Şi, la sfârşitul basmului, **călăul** i-a tăiat capul zmeului.*

(d) – *o cultură:* interpretare generică;
– interpretare individualizantă: *Victor are **o cultură** de specialitate de invidiat.*

(e) – *călugării:* interpretare individualizantă;
– interpretare generică: ***Călugării** sunt persoane cu o trăire spirituală intensă.*

****5.** În secvenţele subliniate, articolul (nedefinit) are rolul de a face trecerea de la clasa substantivelor proprii la clasa substantivelor comune, procedeu denumit antonomază.

Scanned with OKEN Scanner

**6.

Enunțul	Cuvântul	Statutul lexico-gramatical	Funcția sintactică
(a_1)	*un*	adjectiv pronominal indefinit	determinant
(a_2)	*un*	numeral cardinal cu valoare adjectivală	determinant
(a_3)	*un*	articol nedefinit	determinant
(b_1)	*unei*	articol nedefinit	determinant
(b_2)	*unei*	adjectiv pronominal indefinit	determinant
(b_3)	*unei*	numeral cardinal cu valoare adjectivală	determinant
(c_1)	*niște*	articol nedefinit	determinant
(c_2)	*niște*	adjectiv pronominal indefinit	determinant

***7. Articolul definit se poate realiza din cauze sintactice când:
– toponimele sunt urmate de un modificator sau de un posesor: *Aradul copilăriei mele; Parisul de altădată;*
– toponimele apar în poziția de subiect sau de complement direct: *Amsterdamul e cum îl știai; Am văzut anul trecut Belgradul.*

***8.
(a) *privirea* – articolul definit se atașează la substantivul *privire*; cazul acuzativ, numărul singular; articularea determină schimbarea calității fonetice a desinenței *e*, din vocală plină în semivocală;
tânărului – articolul definit se atașează la adjectivul antepus *tânăr*; cazul genitiv, numărul singular; atașarea articolului determină actualizarea desinenței de singular *-u*; atașarea articolului schimbă structura silabică a bazei (*tâ-năr* vs *tâ-nă-ru-lui*);
hanul – articolul definit se atașează la substantivul *han*; cazul nominativ, numărul singular; atașarea articolului determină actualizarea desinenței de singular *-u*; atașarea articolului schimbă structura silabică a bazei (*han* vs *ha-nul*);
dinții – articolul definit se atașează la substantivul *dinți*; cazul acuzativ, numărul plural; atașarea articolului determină schimbarea calității fonetice a finalului substantivului – nearticulat, substantivul *dinți* se termină în *-i* asilabic [dinț']; prin articulare, substantivul se termină în *-i* vocală plină [din-ți]; atașarea articolului schimbă structura silabică a bazei (*dinți* vs *din-ții*);
căderea – articolul definit se atașează la substantivul *cădere*; cazul acuzativ, numărul singular; articularea determină schimbarea calității fonetice a desinenței *e*, din vocală plină în semivocală;
Constantinopolului – articolul definit se atașează la substantivul *Constantinopol*; cazul genitiv; atașarea articolului provoacă actualizarea desinenței de singular *-u*; atașarea articolului schimbă structura silabică a bazei (*Con-stan-ti-no-pol* vs *Con-stan-ti-no-po-lu-lui*).
(b) *glasul* – articolul definit se atașează la substantivul *glas*; cazul nominativ, numărul singular; atașarea articolului determină actualizarea desinenței de singular *-u*; atașarea articolului schimbă structura silabică a bazei (*glas* vs *gla-sul*);
voința – articolul definit se atașează la substantivul *voință*; cazul acuzativ, numărul singular; prin atașare, articolul substituie desinența *-ă* a substantivului.
(c) *instanța* – articolul definit se atașează la substantivul *instanță*; cazul acuzativ, numărul singular; prin atașare, articolul substituie desinența *-ă* a substantivului;

Scanned with OKEN Scanner

hotărârea – articolul definit se ataşează la substantivul postverbal *hotărâre*; cazul nominativ, numărul singular; articularea determină schimbarea calităţii fonetice a desinenţei *e*, din vocală plină în semivocală;
eul – articolul definit se ataşează la pronumele personal *eu*, funcţionând ca un clasificator substantival (schimbând clasa lexico-gramaticală a pronumelui în substantiv); cazul acuzativ, numărul singular; ataşarea articolului schimbă structura silabică a bazei, din monosilabică (*eu*) în bisilabică (*e-ul*); *u* îşi schimbă calitatea, din semivocală în vocală.

PRONUMELE ŞI GRUPUL NOMINAL CU CENTRU PRONUME

Caracteristici generale

***1. (b)**

***2. (c)**

****3.**
(a) [***Energia primitivă***]$_i$ [***pe care***]$_i$-[***o***]$_i$ *risipeşte* [***femeia asta***]$_j$ *a supt*-[***o***]$_i$ *atât de la* [***Barbu***]$_k$ *al* [***ei***]$_j$, *cât şi de la* [***Ion Luca***]$_m$ *al meu.*
(b) [***Ăştia***]$_{i,j}$ *au fost mentorii ei de viaţă,* [***Hagi Tudose***]$_i$ *şi* [***Venturiano***]$_j$.
(c) *Mă pedepsesc din nou, spre seară, ascultându-*[***l***]$_i$ *pe* [***Iorga***]$_i$ *la radio. Şi peste-un sfert de veac tot* [***asta***]$_j$ *va face:* [*va proslăvi priceperea* [***românilor***]$_k$ *şi braţul* [***lor***]$_k$ *de fier*]$_j$.
(d) *După-amiaza, fiind duminică,* [***o***]$_i$ *iau pe* [***Emma***]$_i$ *la Brukenthal să privim* [***stampele***]$_j$. [***O***]$_i$ *atrag spre* [***una***]$_j$ *înfăţişând un grup de* [***gentilomi***]$_k$, *printre* [***care***]$_k$ *Hoditz. Stăm şi privim îndelung* [***personajul***]$_i$; *îmi trec degetele peste chipul* [***lui***]$_i$ *păros, suflu* [***aburul frivol***]$_m$ *cu* [***care***]$_m$ [***se***]$_i$ *expune.*
Observaţii:
- în exemplul (a), *al* nu poartă indici de coreferenţialitate pentru că apare în ipostaza de marcă posesiv-genitivală, şi nu de pronume semiindependent (ca într-un exemplu de tipul: *Am pierdut şi* [***ceasul***]$_i$ *meu şi pe* [***al***]$_i$ *lui Ion*);
- în exemplul (d), în secvenţa *îmi trec degetele*, pronumele reflexiv *îmi* nu este coreferenţial cu substantivul *degetele*, ci cu subiectul inclus: [**eu**]$_i$ [***îmi***]$_i$ *trec degetele.*

PRONUMELE PERSONAL

***1. (c)**

***2. (a)**
Mi-*am găsit cheile pe birou* – pronume reflexiv

Scanned with OKEN Scanner

**3.
(a_1) *M-am întâlnit cu Ioana$_i$, pe care abia am recunoscut-**o**$_i$* – *o* are utilizare anaforică, procurându-şi referinţa de la antecedentul *Ioana;*
(a_2) *Dă-mi-**o**, te rog, puţin şi mie!* (arătând spre o fotografie) – *o* are utilizare deictică, procurându-şi referinţa din situaţia de comunicare;
(b_1) *Nu ştiu ce fel de om este Ion$_i$, pentru că nu am avut a face niciodată cu **el**$_i$* – *el* are utilizare anaforică, procurându-şi referinţa de la antecedentul *Ion;*
(b_2) *Du-te la **el**!* (mama îl arată copilului pe tatăl acestuia) – *el* are utilizare deictică, procurându-şi referinţa din situaţia de comunicare.

**4.
(a) *le* – pronume personal, persoana a 3-a plural, formă clitică de dativ, funcţia sintactică de complement indirect (complementul indirect este dublu exprimat – prin cliticul *le* şi prin substantivul *copiilor*); după modul de obţinere a referinţei, este anaforic;
o – formă omonimă cu pronumele personal de persoana a 3-a singular, clitic în acuzativ; nu are funcţie sintactică, fiindcă nu desemnează un referent, fiind un formant al expresiei *a o duce bine;*
(b) *îmi* – pronume personal, persoana 1 singular, formă clitică de dativ, numărul singular, funcţia sintactică de complement posesiv; din punct de vedere semantic, desemnează posesorul; după modul de obţinere a referinţei, este deictic;
(c) *îl* – pronume personal, persoana a 3-a singular, formă clitică de acuzativ, numărul singular, funcţia sintactică de complement direct; din punct de vedere semantic, desemnează posesorul; după modul de obţinere a referinţei, este anaforic;
(d) *îţi* – pronume personal, persoana a 2-a singular, formă clitică de dativ, numărul singular, funcţia sintactică de complement indirect; după modul de obţinere a referinţei, este deictic;
ni – pronume personal, persoana 1 plural, formă clitică (forma *ni,* şi nu *ne,* este determinată de prezenţa cliticului care îi urmează *le*), cazul dativ, funcţia sintactică de complement indirect; după modul de obţinere a referinţei, este deictic;
le – pronume personal, persoana a 3-a plural, genul feminin, formă clitică de acuzativ, funcţia sintactică de complement direct; după modul de obţinere a referinţei, este anaforic;
(e) *-i* – formă omonimă cu pronumele personal de persoana a 3-a singular, clitic în dativ; nu are funcţie sintactică, fiindcă nu desemnează un referent;
(f) *o* – pronume personal, persoana a 3-a singular, formă clitică de acuzativ, funcţia sintactică de complement direct; reia anaforic structura *dacă vrea să plece.*

**5.
(a_1) ***Vă** aduc la cunoştinţă că sunteţi penalizaţi* – complement indirect
(a_2) *Profesorul **vă** laudă numai pe voi* – complement direct

(b_1) ***Ne** spuneţi unde aţi fost?* – complement indirect
(b_2) *Maria nu **ne** cunoaşte* – complement direct

(c_1) ***Le**-am aşteptat cu flori* – complement direct
(c_2) ***Le**-am urat să aibă noroc* – complement indirect

***6.
(a_1) *lui* – complement indirect dependent de predicatul complex *e frate;*
(a_2) *lui* – complement al substantivului relaţional *fratele;*
(a_3) *lui* – complement indirect cerut de verbul *dau* (complementul indirect este dublu exprimat prin forma pronominală accentuată *lui* şi prin forma neaccentuată / clitică *îi*);

(b_1) *-mi* – posesor (exprimat prin clitic pronominal de dativ) având drept regent substantivul *cartea;*
(b_2) *mi-* – complement indirect impus de verbul *a cerut;*
(b_3) *-mi:* complement indirect impus de adverbul *împotrivă.*

Scanned with OKEN Scanner

PRONUMELE DE POLITEȚE

**1.
(a) *dumneavoastră* – formă invariabilă, de persoana a 2-a plural, desemnând un referent unic; în enunț stă în cazul N şi impune acordul verbului la plural; acordul numelui predicativ (la singular) se face prin raportare la referent (acord referențial);
(b) *dumneavoastră* – formă invariabilă, de persoana a 2-a plural, desemnând un referent unic; în enunț stă în cazul G;
(c) *dumitale* – formă de persoana a 2-a singular, cazul D; dublată prin cliticul *-ți*, de persoana a 2-a, caz D;
(d) *dumneata* – formă de persoana a 2-a singular, cazul N; impune acordul verbului la singular.

PRONUMELE REFLEXIVE ŞI PRONUMELE RECIPROC

*1.

Enunțul	Pronumele	Tipul	Persoana	Numărul	Cazul
(a)	*îmi*	posesiv	1	sg.	D
(b)	*mă*	propriu-zis	1	sg.	A
(c)	*îşi*	posesiv	3	pl.	D
	-şi	posesiv	3	pl.	D
(d)	*îşi*	posesiv	3	pl.	D
(e)	*ne*	factitiv	1	pl.	A

**2. (a)

Reflexivul	Valoarea	Persoana	Numărul	Cazul
mă	inerent	1	sg.	A
s-	pasiv	3	sg.	A
se	pasiv	3	sg.	A
mă	inerent	1	sg.	A
şi-	posesiv	3	sg.	D
-şi	posesiv	3	pl.	D

Observație:
Pentru aparițiile non-sintactice ale reflexivului (inerent, marcă pasivă şi marcă impersonală) descrierea categoriilor gramaticale (persoană, număr, caz) este pur formală, reflexivul pierzând valoarea pronominală.

Scanned with OKEN Scanner

(b)
şi-a definitivat, să-şi dea sângele – *şi* este pronume reflexiv cu valoare posesivă, formă neaccentuată / clitică, la singular în primul exemplu şi la plural, în al doilea, în cazul dativ, funcția sintactică de complement posesiv;
chiar şi a oțet – *şi* este semiadverb fără funcție sintactică;
el şi colegii lui – *şi* este conjuncție coordonatoare copulativă.

3. (b) – ***Se construiesc multe case noi*; **(c) – ***Se** doarme mult.*

**4. (a), (d), (e) *se* – formant reflexiv în structura verbelor inerent reflexive *a se duce, a se gândi, a se teme*;
(b), (c), (f) *se* – pronume reciproc în cazul acuzativ, cu funcția sintactică de complement direct (ocupată de lanțul „se ... unul pe altul"); verbele *a visa, a lăuda, a tachina* nu sunt inerent reflexive.

**5.
(a) *te* – pronume personal, cazul acuzativ, funcția sintactică de complement direct (pronumele în acuzativ este la persoana a 2-a singular, subiectul inclus şi verbul sunt la persoana 1 singular);
(b) *îmi* – pronume reflexiv, cazul dativ, funcția sintactică de complement indirect (pronumele în dativ, subiectul inclus şi verbul sunt la persoana 1 singular);
(c) *îmi* – (ambiguu) pronume personal, cazul dativ, funcția sintactică de complement indirect (pronumele în dativ este la persoana 1 singular, iar subiectul subînțeles şi verbul sunt la persoana a 3-a plural; citirea „Ei îmi aduc parfumuri din străinătate") sau pronume reflexiv, cazul dativ, funcția sintactică de complement indirect (pronumele în dativ, subiectul inclus şi verbul sunt la persona 1, singular; citirea „Eu îmi aduc parfumuri din străinătate");
(d) *mă* – (ambiguu) pronume personal, cazul acuzativ, funcția sintactică de complement direct (pronumele în acuzativ este la persoana 1 singular, iar subiectul subînțeles şi verbul sunt la persoana a 3-a plural; citirea „Ei mă văd pe mine în oglindă") sau pronume reflexiv, cazul acuzativ, funcția sintactică de complement direct (pronumele în acuzativ, subiectul inclus şi verbul sunt la persoana 1, singular; citirea „Eu mă văd pe mine în oglindă");
(e) *îmi* – (ambiguu) pronume personal, cazul dativ, funcția sintactică de complement posesiv (pronumele în dativ este la persoana 1, iar subiectul subînțeles şi verbul sunt la persoana a 3-a plural; citirea „Ei (părinții) îmi văd rar copiii") sau pronume reflexiv, cazul dativ, funcția sintactică de complement posesiv (pronumele în dativ, subiectul inclus şi verbul sunt la persoana 1 plural; citirea „Eu îmi văd rar copiii");
(f) *îşi* – pronume reflexiv, cazul dativ, funcția sintactică de complement posesiv (pronumele în dativ, subiectul subînțeles şi verbul sunt la persoana a 3-a singular);
(g) *te* – pronume personal, persoana a 2-a, cazul acuzativ, funcția sintactică de complement direct (pronumele în acuzativ este la persoana a 2-a singular, iar subiectul şi verbul au formă de persoana a 3-a singular);
(h) *te* – pronume reflexiv, persoana a 2-a, cazul acuzativ, funcția sintactică de complement direct (pronumele în acuzativ, subiectul inclus şi verbul sunt la persoana a 2-a singular).

6. (a); ***Exemple: propriu-zis ([***Mă***]$_{CD}$ *îmbrac*), posesiv ([***Mi***]$_{CPos}$*-am pierdut pixul*), factitiv (*Ea* [***se***]$_{CD}$ *tunde numai la coafor*), reciproc (*Ei* [***se***]$_{CD}$ *disprețuiesc*).

***7. (a) a 3-a; (b) subiect; (c) reorganizată.

***8. **(a)** *se* – reflexiv propriu-zis, persoana a 3-a, numărul singular, cazul acuzativ, funcția sintactică de complement direct (pentru citirea „El consideră despre sine că este nevinovat");
– marcă sintactică a diatezei pasive (pentru citirea „Oamenii consideră că el e nevinovat");

Scanned with OKEN Scanner

(b) *îşi* – reflexiv posesiv, persoana a 3-a, numărul singular, cazul dativ, funcţia sintactică de complement posesiv (pentru citirea „Ea îşi face singură unghiile (ei)");
– reflexiv factitiv, persoana a 3-a, numărul singular, cazul dativ, funcţia sintactică de complement indirect (pentru citirea „Ea pune pe cineva să-i facă unghiile / îşi face unghiile la manichiuristă");
(c) *se* – reflexiv propriu-zis, persoana a 3-a, numărul singular, cazul acuzativ, funcţia sintactică de complement direct (pentru citirea „El crede despre el că este cel mai inteligent");
– marcă sintactică a diatezei pasive (pentru citirea „Se crede (de către toată lumea) că el este cel mai inteligent"); în urma reorganizării pasive, completiva directă din structura de bază (*Oamenii cred* [*că el este cel mai inteligent*]$_{CD}$) ajunge să ocupe poziţia subiectului (*Se crede* [*că el este cel mai inteligent*]$_{S}$); structura devine astfel pasiv-impersonală, cu poziţia subiectului ocupată de o propoziţie subordonată;
(d) *se* – formant în structura verbului inerent reflexiv *a se gândi* (pentru lectura „El se gândeşte mult");
– marcă sintactică a diatezei impersonale pentru verbul intranzitiv *a gândi* (pentru lectura „Oamenii gândesc mult").

ADJECTIVUL PRONOMINAL DE ÎNTĂRIRE

***1. (a)** *înşivă*; **(b)** *însăşi*; **(c)** *însăţi*; **(d)** *înseşi*.

***2. (a)** *Oraşul e distrus de înşişi locuitorii lui* (sau: *de locuitorii lui înşişi*); **(b)** *Tu însuţi ţi-ai răspuns la întrebare;* **(c)** *Invitata voastră însăşi a greşit* (rar: *Însăşi invitata voastră...*).

****3.**
(A) focalizator: **(b)**, **(c)**.
(B) marcă de coreferenţialitate: **(a)**, **(b)**.
(a) *Candidaţii*$_i$ *vorbesc mult şi neinteresant despre* [*ei* înşişi]$_i$.
(d) *Anticul îndemn „Cunoaşte-te*$_i$ [~~tu~~]$_i$ *pe* [*tine însuţi*]$_i$*" rămâne tot ceea ce vreodată omul*$_j$ *şi*$_i$*-a cerut* [*sie însuşi*]$_j$ *mai greu.*

****4.**
(a) *însăşi* – înș-$_{\text{radical}}$ + -ă-$_{\text{desinenţă de f.sg., N-A}}$ +-şi$_{\text{morfem de pers. 3}}$
(b) *înseşi* – înș-$_{\text{radical}}$ + -e-$_{\text{desinenţă de f.sg., G-D}}$ +-şi$_{\text{morfem de pers. 3}}$
(c) *însuţi* – înș-$_{\text{radical}}$ + -u-$_{\text{desinenţă de m.-n.sg., N-A-G-D}}$ +-ţi$_{\text{morfem de pers. 2 sg.}}$
(d) *însuşi* – înș-$_{\text{radical}}$ + -u-$_{\text{desinenţă de m.-n.sg., N-A-G-D}}$ +-şi$_{\text{morfem de pers. 3}}$

ADJECTIVUL PRONOMINAL POSESIV

***1. (c)**

***2.**
(în faţa casei) ***noastre*** – adjectiv pronominal posesiv, persoana 1, numărul posesorului plural, numărul obiectului posedat singular, gen feminin, caz genitiv (prin acord cu regentul), funcţia sintactică posesor;

Scanned with OKEN Scanner

(am spus casa) ***noastră*** – adjectiv pronominal posesiv, persoana 1, numărul posesorului plural, numărul obiectului posedat singular, gen feminin, caz acuzativ (prin acord cu regentul), funcția sintactică posesor;
(trăiește de mulți ani sora) ***mea*** *(Elisabeta)* – adjectiv pronominal posesiv, persoana 1, numărul posesorului singular, numărul obiectului posedat singular, gen feminin, caz nominativ (prin acord cu regentul), funcția sintactică complement (al numelui relațional);
(nu mai e casa) ***noastră*** – adjectiv pronominal posesiv, persoana 1, numărul posesorului plural, numărul obiectului posedat singular, gen feminin, caz nominativ (prin acord cu regentul), funcția sintactică posesor;
*(Cumnatu)-****meu*** *(Sămânță)* – adjectiv pronominal posesiv, formă clitică, persoana 1, numărul posesorului singular, numărul obiectului posedat singular, gen masculin, caz nominativ (prin acord cu regentul), funcția sintactică determinant (este o formă clitică, apare pe lângă un substantiv nearticulat și îndeplinește rolul de integrator enunțiativ);
*(bărbatul soră)-****mii*** *(Elisabeta)* – adjectiv pronominal posesiv, formă clitică, persoana 1, numărul posesorului singular, numărul obiectului posedat singular, gen feminin, cazul genitiv (prin acord cu regentul), funcția sintactică determinant (este o formă clitică, apare pe lângă un substantiv nearticulat și îndeplinește rolul de integrator enunțiativ); cliticizarea adjectivului posesiv are consecințe în plan morfosintactic: gruparea [substantiv+clitic posesiv] se comportă în ansamblu ca un singur cuvânt (aproximativ ca un substantiv compus), mărcile de flexiune cazuală (de genitiv) atașându-se la finalul grupării;
*(de cumnatu)-****meu*** *(Sămânță)* – adjectiv pronominal posesiv, formă clitică, persoana 1, numărul posesorului singular, numărul obiectului posedat singular, gen masculin, caz acuzativ, (prin acord cu regentul), funcția sintactică determinant (este o formă clitică, apare pe lângă un substantiv nearticulat și îndeplinește rolul de integrator enunțiativ);
*(a murit soră)-****mea*** *(Rada)* – adjectiv pronominal posesiv, formă clitică, persoana 1, numărul posesorului singular, numărul obiectului posedat singular, gen feminin, cazul nominativ (prin acord cu regentul), funcția sintactică determinant (este o formă clitică, apare pe lângă un substantiv nearticulat și îndeplinește rolul de integrator enunțiativ);
*(și frate)-****meu*** *(Alexe)* – adjectiv pronominal posesiv, formă clitică, persoana 1, numărul posesorului singular, numărul obiectului posedat singular, gen masculin, cazul nominativ (prin acord cu regentul), funcția sintactică determinant (este o formă clitică, apare pe lângă un substantiv nearticulat și îndeplinește rolul de integrator enunțiativ).

Observații:

- În poziția sintactică de complement al unei prepoziții sau locuțiuni prepoziționale cu regim de genitiv, ca în exemplul *din partea* ***noastră***, lexemul posesiv are statut de pronume personal în genitiv, pentru că forma posesivă substituie un interlocutor recuperabil contextual și nu are sens posesiv (nu trimite la un posesor).
- Gruparea *din partea* este asociată locuțiunilor prepoziționale cu regim de genitiv întrucât substantivul din componența sa nu se poate combina cu un determinant demonstrativ (**din* ***această*** *parte a noastră*), fapt care arată stabilitatea îmbinării.

****3.**

(casa) ***ei****; (numai a)* ***ei*** = pronume personal, persoana a 3-a, numărul singular, genul feminin, caz genitiv, funcția sintactică: posesor; este posibilă înlocuirea prin adjectiv posesiv acordat în gen număr și caz cu substantivul *casa* (*casa* ***sa***) sau cu pronumele semiindependent *al* (*a* ***sa***), dar se pierde informația despre genul posesorului (*ei* – feminin; *sa* – nemarcat pentru gen);
(din partea) ***noastră*** = lexem posesiv echivalent cu un pronume personal în genitiv (vezi observațiile de la rezolvarea exercițiului 2.); nu este posibilă niciun fel de înlocuire.

****4.** În prima secvență (*sora* ***mea***), adjectivul pronominal posesiv are funcția sintactică de complement al numelui relațional *soră*. În cea de a doua (*soră-****mii***) și în cea de a treia (*soră-****mea***), deși apare tot pe lângă un nume relațional, adjectivul pronominal posesiv este

Scanned with OKEN Scanner

o formă clitică cu funcţia sintactică de determinant, întrucât numele relaţional este nearticulat. Cea de a doua apariţie se deosebeşte de prima şi de cea de a treia prin caz: cea de a doua este marcată cu genitiv (desinenţial), iar prima şi cea de a treia cu nominativ (prin acord). De asemenea, cea de a doua apariţie se deosebeşte de primele două prin ataşarea mărcilor de flexiune (de genitiv) la finalul grupării [substantiv + posesiv], gruparea în ansamblu comportându-se deci ca un singur cuvânt.

**5. Din punct de vedere sintactic, ambele posesive îndeplinesc funcţia de determinant al grupului nominal cu centru substantivul relaţional nearticulat *frate*. Din punct de vedere morfologic, există două deosebiri între cele două forme: (i) forma din (a) este un posesiv clitic, pe când forma din (b) este un posesiv non-clitic; (ii) forma non-clitică din (b) este precedată de marca posesiv-genitivală *al*, pe când forma din (a), fiind clitică, nu apare cu această marcă.

***6. (b), (c), (f)

***7.
(b) *Casa aceasta **a mea / a lui** s-a moştenit de la bunici.*
(c) ***Al meu / Al lui** frate a venit.*
(d) *Ion **al tău / al Mariei** a venit.*

***8.
(b) determinant: ***Al meu** frate / Frate-**meu** a venit.*
(e) complement al numelui: *Fratele **meu** a venit; Ideea **mea** a triumfat.*
(f) posesor: *Casa **ta** e mai frumoasă decât a **mea**.*

PRONUMELE SEMIINDEPENDENTE *AL* ŞI *CEL*

*1.
(a) *Cartea este a lui Ion / ~~Cartea este alui Ion~~.*
(b) *~~Casa de vacanţă este alor mei~~ / Casa de vacanţă este a alor mei.*
(c) *~~Le-am luat un cadou la ai mei~~ / Le-am luat un cadou alor mei.*
(d) *~~I-am spus o poveste copilului cel bun~~ / I-am spus o poveste copilului celui bun.*
(e) *~~Nu ştiam povestea copilului cel cuminte~~ / Nu ştiam povestea copilului celui cuminte.*

**2.
(a) A. Unitatea *a* este forma de feminin singular a pronumelui semiindependent *al*.
B. $[_{GNpron}\ a\ [_{GN}\ Mariei]_{Pos}]_{NP}$
C. Pronumele *a* îşi procură referinţa anaforic, prin raportare la elemente din cadrul enunţului. Antecedentul său este substantivul *genţi*.
(b) A. Unitatea *a* este forma de feminin singular a pronumelui semiindependent *al*.
B. $[_{GNpron}\ A\ [_{GN}\ Mariei]_{Pos}]_{S}$
C. Pronumele *a* îşi procură referinţa deictic, prin raportare la elemente din cadrul discursului.
(c) A. Unitatea *a* este o formă prescurtată de feminin singular, tipică oralităţii, regională, de pronume demonstrativ.
B. $[_{GNpron}\ a\ [_{GPrep}\ de\ acolo]_{Modif}]_{S}$
C. Pronumele *a* îşi procură referinţa deictic, prin raportare la elemente din contextul situaţional.

Scanned with OKEN Scanner

(d) A. Unitatea *a* este o prepoziție funcțională, marcă analitică de genitiv.
B. $[_{GN}$ *Prezentările*$_{Centru+Det}$ $[_{GPrep}$ *a* $[_{GN}$ $[$*doi*$]_{Det}$ *studenți*$]]]_{Compl}]_S$
C. –
(e) *a (ascultat)*
A. Forma *a* este un auxiliar de perfect compus
B. $[_{GV}$ *a ascultat*$]_{Predicat}$
C. –
a mulți oameni
A. Unitatea *a* este o prepoziție funcțională, marcă analitică de genitiv.
B. $[_{GN}$ *părerile*$_{Centru+Det}$ $[_{GPrep}$ *a* $[_{GN}[$*mulți*$]_{Det}$ *oameni*$]]_{Compl}]_{CD}$
C. –
(f) A. Unitatea *a* este o prepoziție funcțională, marcă analitică de dativ.
B. $[_{GPrep}$ *Datorită* $[_{GPrep}$ *a* $[_{GN}$ $[$*numeroase*$]_{Det}$ *informații* $[_{PRel}$*ce le primesc*$]_{Modif}]]]_{CirclNstr}$
C. –
(g) A. Unitatea *a* este marca posesiv-genitivală *al.*
B. $[_{GN}$ $[$*O*$]_{Det}$ *prietenă* $[_{GN}$ *a mamei*$]_{Compl}]_S$
C. –
(h) A. Unitatea *a* este un formant obligatoriu din structura numeralului ordinal.
B. $[_{GN}$ *Soția*$_{Centru+Det}$ $[$*a doua*$]_{Modif}]_S$
C. –
(i) A. Unitatea *a* este marca posesiv-genitivală *al.*
B. $[_{GN}$ $[$*Unei*$]_{Det}$ *colege* $[$*a mele*$]_{Compl}]_{CI}$
C. –

****3.**
(a) A. Unitatea *cel* este pronumele semiindependent *cel.*
B. $[_{GPrep}$ *pe* $[_{GNpron}$ *cel* $[_{GPrep}$ *din stânga*$]_{Modif}]]_{CD}$
C. Pronumele *cel* își procură referința deictic, prin raportare la elemente din cadrul discursului.
(b) *Ceasul cel mic*
A. Unitatea *cel* este semiindependentul *cel* în ipostază adjectivală.
B. $[_{GN}$ *Ceasul*$_{Centru+Det}$ $[$*cel*$]_{Det\ emfatic}$ $[_{GAdj}$ *mic*$]_{Modif}]_S$
C. –
cel mare
A. Unitatea *cel* este pronumele semiindependent *cel.*
B. $[_{GNpron}$ *cel* $[_{GAdj}$ *mare*$]_{Modif}]_S$
C. Pronumele *cel* își procură referința anaforic, prin raportare la elemente din cadrul enunțului. Antecedentul său este substantivul *ceas.*
Cel mare al Mariei
A. Unitatea *cel* este pronumele semiindependent *cel.*
B. $[_{GNpron}$ *Cel* $[_{GAdj}$ *mare*$]_{Modif}$ $[_{GN}$ *al Mariei*$]_{Pos}]_S$
C. Pronumele *cel* își procură referința anaforic, prin raportare la elemente din cadrul enunțului. Antecedentul său este substantivul *ceas.*
(c) A. Unitatea *cel* este pronumele semiindependent *cel.*
B. $[_{GNpron}$ *Cel* $[_{PRel}$ *ce a greșit o dată*$]_{Modif}]_S$
C. În acest enunț generic, *cel* are referință variabilă.
(d) A. Unitatea *cel* este semiindependentul *cel* în ipostază adjectivală.
B. $[_{GN}$ $[$*Cele*$]_{Det}$ $[$*trei*$]_{Cuant}$ *fete*$]_S$
C. –
(e) A. Unitatea *cel* este semiindependentul *cel* în ipostază adjectivală.
B. $[_{GN}$ *Ion* $[$*cel*$]_{Det\ emfatic}$ $[_{GAdj}$ *vesel*$]_{Modif}]_S$
C. –
(f) A. Unitatea *cel* este demonstrativ semiindependent și îndeplinește, simultan, și rolul de marcă a superlativului relativ.

Scanned with OKEN Scanner

B. $[_{GN}\,[Cel]_{Det}\,[_{GAdj}\,[mai]_{CircCant}\,bun]_{Modif}\,prieten]_{S}$
C. –

(g) A. Unitatea *cel* este semiindependentul *cel* în ipostază adjectivală.
B. $[_{GNnum}\,[Cei]_{Det}\,doi]_{S}$ *au ajuns deja.*
C. –

Observații:
În structuri în care este urmat de un adjectiv la gradul comparativ **(f)**, *cel* are o funcție dublă: pe de o parte, este pronume sau adjectiv demonstrativ semiindependent, pe de altă parte, are funcția de a forma gradul superlativ relativ. În ipostază adjectivală, este determinant propriu-zis, ca în (i), sau emfatic, ca în (ii)); în ipostază pronominală, este centru de grup, ca în (iii)):

(i) $[_{GN}\,[\textbf{\textit{Cel}}]_{Det}\,[_{GAdj}\,[mai]_{CircCant}\,bun]_{Modif}\,prieten]$ *m-a sunat.*
(ii) $[_{GN}\,Prietenul_{Centru+Det}\,[\textbf{\textit{cel}}]_{Det\ emfatic}\,[_{GAdj}\,[mai]_{CircCant}\,bun]_{Modif}]$ *m-a sunat.*
(iii) $[_{GNpron}\,\textbf{\textit{Cel}}\,[_{GAdj}\,[mai]_{CircCant}\,bun]_{Modif}]$ *m-a sunat.*
El este $[_{GNpron}\,\textbf{\textit{cel}}\,[_{GAdj}\,[mai]_{CircCant}\,bun]_{Modif}]$.

Rezultă deci că, în mod similar cu gradul comparativ, care este format dintr-un [circumstanțial cantitativ + adjectiv], și gradul superlativ relativ este un „compozit", format din demonstrativul semiindependent [*cel* + [circumstanțial cantitativ + adjectiv]].
Diferența dintre superlativul relativ și comparativ este că, în cazul celui dintâi, *cel* este un determinant care se atașează la nivelul întregului grup nominal, pe când, în cazul celui de-al doilea, circumstanțialul cantitativ este un component intern grupului adjectival.
Cel, marcă a gradării în grupul adverbial, este diferit de semiindependentul *cel* din grupul nominal, deși cele două unități au origine comună. *Cel* din GAdv reprezintă un pas înainte pe scala gramaticalizării, fiind o marcă invariabilă, specializată pentru sensul superlativ și analizabilă în interiorul CircCant care formează superlativul relativ al adverbului, spre deosebire de *cel* din GN, care este variabil și analizabil în ansamblul GN, nu în interiorul CircCant.

***4.**
(c) pronume semiindependent: ***Cei*** *din față au răspuns primii.*
adjectiv pronominal semiindependent: ***Cei*** *doi copii au răspuns primii*; *Vinul* ***cel*** *vechi mi-a plăcut.*
(d) poate fi omonim cu marca *cel* din structura superlativului relativ al adverbului: ***Cel*** *mai bine a vorbit Adina.*

***5.**
(d) *Accidentarea lui s-a produs ieri;* $[_{GNpron}\,a\,[_{GN}\,ei]_{Compl}]_{S}$, *astăzi.*
(f) *Geanta lui e pe masă;* $[_{GNpron}\,a\,[_{GN}\,ei]_{Pos}]_{S}$ *e în hol.*

PRONUMELE ȘI ADJECTIVUL PRONOMINAL DEMONSTRATIV

1.** **(a)** *Am face orice ca un moment de grație să fie repetat în aceleași condiții, cu* ~~*aceeași*~~ ***aceiași *protagoniști.*
(b) ~~*Acelora care*~~ ***Aceia cărora*** *le-a căzut în mână Jurnalul național au aflat că I.C. a plecat de la ziar.*
(c) *I-am spus de o mie de ori băiatului* ~~*ăsta*~~ ***ăstuia*** *să fie mai atent.*

Scanned with OKEN Scanner

(d) *Nu pot să-ți spun mai multe despre asta, însă tot ce știu sigur e că fata ~~ocalantă~~ **cealaltă**, Creața, a greșit.*

(e) *Opinia mea rămâne ~~aceiași~~ **aceeași**: ~~aceeași~~ **aceiași** băieți au greșit.*

***2.**

enunț	exemplu	tipul (varianta)	valoare	categorii gramaticale				funcție sintactică
				gen	număr	caz	obținute prin acord	
(a)	*(în) aceleași (condiții)*	identitate	adj.	f.	pl.	A	da	determinant
	(cu) aceiași (protagoniști)	identitate	adj.	m.	pl.	A	da	determinant
(b)	*(cu durata) celorlalte (activități zilnice)*	diferențiere	adj.	f.	pl.	G	da	determinant
(c)	*(i-am bănuit) pe ăia (de la agenția de turism)*	depărtare (populară)	pron.	m.	pl.	A	nu	CD (GPrep [*pe ăia de la agenția de turism*] în ansamblu ocupă poziția CD)
(d)	*(emoția) acelor (ani)*	depărtare	adj.	m.	pl.	G	da	determinant
	(textele) acelea (datează)	depărtare	adj.	f.	pl.	N	da	determinant emfatic
(e)	*(interzicerea) acestei (escrocherii)*	apropiere	adj.	f.	sg.	G	da	determinant
(f)	*(pă malu) ălălalt (rusesc)*	diferențiere (populară)	adj.	m.	sg.	A	da	determinant emfatic
(g)	*(despre) ăstălaltu (am vorbit)*	diferențiere (neliterară)	pron.	m.	sg.	A	nu	CPrep (GPrep [*despre ăstălaltu*] în ansamblu ocupă poziția CPrep)

Observație:

- (d), (f), (g) – Adjectivul (inclusiv cel pronominal) nu are forme specifice de neutru, folosind forma de masculin singular pentru acordul cu un substantiv neutru la singular și forma de feminin plural pentru acordul cu un substantiv neutru la plural.

Scanned with OKEN Scanner

**3.

enunț	exemplu	anaforic / deictic	antecedent
(a)	***Acesta*** *(poate fi stimulat)*	anaforic	*spirit de inițiativă și ingeniozitate*
(b)	***acesta*** *(este aspiratorul)*	deictic	–
	acesta *(este cuptorul cu microunde)*	deictic	–
	(Față de detergentul obișnuit,) ***acesta*** *(identifică fiecare pată)*	anaforic	*detergent inteligent*
(c)	***Acesta*** *(gelos, neputându-se răzbuna pe nevastă, alege)*	anaforic	*stăpânul și soțul legitim*
(d)	***acela*** *(de a uniformiza limbajul)*	anaforic	*un înțeles psihologic ascuns*
(e)	*(Cine-i)* ***ăla***	deictic	–
	(Cine-i) ***ăla*** *(din fotoliu)*	deictic	–

**4. În (a), *celorlalte* are valoare pronominală, este centrul grupului nominal monomembru [$_{GNpron}$ *celorlalte*] și are funcția sintactică de complement al substantivului postverbal *dispariția*. În (b), *celorlalte* are valoare adjectivală, este determinantul grupului nominal [$_{GN}$ [*celorlalte*]$_{Det}$ *activități* [$_{GAdj}$ *zilnice*]$_{Modif}$], grup nominal care are, în ansamblu, funcția sintactică de complement al substantivului postverbal *durata*.

***5. (c), (f)
(c) *Vinul* ***ăla*** *vechi e în pivniță.*
(f) ***Acel*** *vin vechi e în pivniță.*

***6.
(a) (*pe*) [$_{GNpron}$ *ăia* [$_{GPrep}$ *de la agenția de turism*]$_{Modif}$]; GN$_{pron}$ cu centru pronumele demonstrativ *ăia* este complementul prepoziției *pe*;
(b) (*cu*) [$_{GNpron}$ *acela* [*al unui proiect cu buget mic*]$_{Compl}$]; GNpron cu centru pronumele demonstrativ *acela* este complementul prepoziției *cu*;
(c) (*cu*) [$_{GNpron}$ *ăștia* [$_{GPrep}$ *de limbi străine*]$_{Modif}$]; GN$_{pron}$ cu centru pronumele demonstrativ *ăștia* este complementul prepoziției *cu*;
(d) [$_{GNpron}$ *astea* [$_{GAdj}$ *plic*]$_{Modif}$]$_{S}$;
(e) (*fesurile*) [$_{GNpron}$ *celorlalți*]$_{Pos}$ [$_{GNnum}$ *doi*]$_{Apoziție}$; GN$_{pron}$ cu centru pronumele demonstrativ *celorlalți* are funcția sintactică de posesor; GN$_{pron}$ este baza unei apoziții realizate prin GN$_{num}$ cu centru numeralul cardinal *doi*;
(f) (*fie*) [$_{GNpron}$ *acela* [$_{GN}$ *al științelor juridice speciale*]$_{Pos}$]$_{Apoziție}$; GN$_{pron}$ cu centru pronumele demonstrativ *acela* este apoziție în raport cu baza *diferite unghiuri*.

Observații:
- (b), (f) – Pronumele demonstrative din aceste exemple sunt însoțite de grupuri nominale în genitiv. Funcția sintactică a acestor subordonați genitivali se identifică prin recurs la antecedentul centrului pronominal: în (b), *acela* are ca antecedent un substantiv postverbal (*sfârșit*), deci funcția subordonatului său este de complement în grupul nominal; în (f), antecedentul pronumelui *acela* este un substantiv prototipic (*unghi*), deci subordonatul său are funcția sintactică de posesor în grupul nominal;
- (e) – Întrucât demonstrativul de diferențiere standard nu distinge morfologic varianta pronominală de cea adjectivală, funcția sintactică a numeralului cardinal care îi urmează este greu de stabilit. În structurile de acest tip (demonstrativ + numeral cardinal),

Scanned with OKEN Scanner

demonstrativul are valoare pronominală pentru că, în cazul demonstrativelor care disting morfologic forma pronominală de cea adjectivală, este selectată forma pronominală (vezi contrastul dintre ***Aceştia*** *doi au venit* şi ****Aceşti*** *doi au venit*). Numeralul care îi urmează poate avea, la rândul său, subordonați, fapt care arată că are tot statut pronominal ([$_{GNpron}$ ***Aceştia***]$_{S}$ [$_{GNnum}$ *doi* [$_{GPrep}$ *din spatele clasei*]$_{Modif}$]$_{Apoziție}$ *au venit în față*). Analizându-le pe ambele ca fiind pronominale, se consideră că al doilea îl explică pe primul, deci este apoziția sa.

PRONUMELE ŞI ADJECTIVUL PRONOMINAL INDEFINIT (NEHOTĂRÂT)

***1. (c)** – De exemplu, indefinitele *mulți* şi *câțiva* (şi altele) sunt variabile în gen şi caz (*mulți / câțiva băieți* vs *multe / câteva fete*; *multor / câtorva băieți / fete*), pe când *careva, ceva, nişte, niscai* (şi altele) sunt invariabile sub aspectul genului şi al cazului.

***2. (e)** – [$_{GN}$ [*Mulți*]$_{Det}$ *copii*] *au venit.*
[$_{GN}$ [*Aceşti*]$_{Det}$ [*mulți*]$_{Cuant}$ *copii*] *au venit.*

***3. (d)** *Nişte* este articol nedefinit (formă de plural) atunci când se combină cu substantive discrete la plural şi participă la opoziția singular – plural (*o fată – nişte fete*). *Nişte* este adjectiv pronominal indefinit atunci când se combină cu substantive masive, *singularia tantum* (*nişte vin / apă*) şi *pluralia tantum* (*nişte câlți*) şi nu participă la realizarea opoziției singular – plural, dat fiind că substantivele masive sunt defective de număr.

****4. (b)**

****5.**

enunț	exemplu	valoare	funcție sintactică
(a)	*(nu s-ar fi clătinat) unul*	pron.	subiect
(b)	*(omul care-i conduce pe) alții*	pron.	CD (GPrep [*pe alții*] în ansamblu ocupă poziția de CD)
(c)	*Toți (au votat)*	pron.	subiect
(d)	*Fiecare (ins viu)*	adj.	determinant
(e)	*(cu banii strânşi prin) cine ştie ce (metode)*	adj. (locuțiune pronominală adjectivală)	determinant
(f)	*(că-i cunoscuse pe) toți (scriitorii importanți din România de după '50)*	adj.	cuantificator extern
(g)	*(cu) fiecare (al tău rând nescris)*	adj.	determinant
(h)	*(Aceşti) mulți (protestatari) din piață*	adj.	cuantificator
(i)	*(furnicile erau) altceva*	pron.	NP

Scanned with OKEN Scanner

***6.**
(a) [$_{GNpron}$ *cineva* [$_{PRel}$ *care să posede uzul acestui tip de scriere*]$_{Modif}$]$_S$;
(b) [$_{GNpron}$ *ceva* [$_{GAdj}$ *tandru*]$_{Modif}$]$_{CD}$;
(c) *(cu)* [$_{GNpron}$ *fiecare* [$_{GPrep}$ *dintre neveste*]$_{Modif}$] – GNpron cu centru pronumele indefinit *fiecare* este complementul prepoziției *cu*; GPrep cu centru prepoziția *cu* este CPrep (al verbului elidat, subînțeles: *Nu ~~fusese înșurat~~ mai mult de doi-trei ani cu fiecare dintre neveste*);
(d) [$_{GNpron}$ *Fiecare* [$_{GPrep}$ *din aceste domenii*]$_{Modif}$]$_S$.

***7.** În exemplul de sub (a), *oarecare* are statut de adjectiv pronominal indefinit și îndeplinește funcția sintactică de determinant în GN [*oarecare amărăciune*]. În exemplul de sub (b), în poziție postnominală, adjectivul pronominal indefinit *oarecare* devine adjectiv calificativ (cu sensul „obișnuit") și are funcția sintactică de modificator în GN [*un cleşte oarecare*]. *Oarecare* adjectiv calificativ, spre deosebire de *oarecare* adjectiv pronominal, poate fi gradat (compară formularea agramaticală **cu foarte oarecare amărăciune* cu formularea reperabilă *cu un cleşte foarte oarecare*).

PRONUMELE ŞI ADJECTIVUL PRONOMINAL NEGATIV

***1. (b)**

***2. (b)**

****3.**
(a) ***Nici una / ~~Niciuna~~***, *nici două, gata să se omoare.*
(b) ***~~Nici un~~ / Niciun*** *coleg nu ne-a ajutat.*
(c) *Se certase cu amândoi. N-am cerut ajutorul* ***nici unuia / ~~niciunuia~~***, *nici altuia.*
(d) *Nu-i* ***~~nici o~~ / nicio*** *problemă.*
(e) *N-a rezolvat* ***nici o / ~~nicio~~*** *problemă, nici două, pur şi simplu nu şi-a făcut tema.*
(f) *Terenul din jurul casei este de* ***nici o / ~~nicio~~*** *sută de metri.*
(g) *După* ***nici un / ~~niciun~~*** *kilometru de alergat, a abandonat cursa.*
(h) *Ion este arogant şi nu e* ***nici un / ~~niciun~~*** *bun cercetător.*

****4.**
(a) *niciun* – adjectiv pronominal negativ, se acordă în gen număr şi caz cu substantivul-centru al grupului nominal, *elev:* genul masculin, numărul singular, cazul nominativ; funcția sintactică de determinant;
(b) *niciun* – adjectiv pronominal negativ, se acordă în gen număr şi caz cu substantivul-centru al grupului nominal, *efect:* genul neutru, numărul singular, cazul acuzativ; funcția sintactică de determinant;
(c) [$_{GNpron}$ *niciunul*] – grup nominal cu centru pronume, monomembru, cu centru pronumele negativ compus *niciunul,* cu formă de masculin (reia substantivul neutru *concept*), numărul singular, cazul nominativ; funcția sintactică de subiect pe lângă verbul elidat *a prins* (*Niciunul nu a prins, cred*);
(d) *nicio* – adjectiv pronominal negativ, se acordă în gen număr şi caz cu substantivul-centru al grupului nominal, *definiție:* genul feminin, numărul singular, cazul nominativ; funcția sintactică de determinant;

Scanned with OKEN Scanner

niciun – adjectiv pronominal negativ, se acordă în gen număr şi caz cu substantivul-centru al grupului nominal, *atribut:* genul neutru, numărul singular, cazul nominativ; funcția sintactică de determinant;

(e) [$_{GNpron}$ *nimeni*] – grup nominal cu centru pronume, monomembru, cu centru pronumele negativ *nimeni*, cazul nominativ; funcția sintactică de subiect;

(f) *nicio* – adjectiv pronominal negativ, se acordă în gen număr şi caz cu substantivul-centru al grupului nominal, *urmă:* genul feminin, numărul singular, cazul nominativ; funcția sintactică de determinant;

(g) [$_{GPrep}$ *de* [$_{GNpron}$ *nimeni*]]$_{CAg}$ – grup nominal cu centru pronume, monomembru, inclus în grupul prepoziţional cu centru prepoziția *de;* centrul grupului nominal este pronumele negativ *nimeni*, cazul acuzativ, impus de prepoziția *de*; grupul prepoziţional în ansamblu are funcția sintactică de complement de agent;

(h) [$_{GNpron}$ *a* [$_{GNpron}$ *nimănui*]] – grup nominal cu centru pronumele semiindependent *al* (care reia anaforic substantivul *problema*), în cazul nominativ şi complementul acestuia, grupul nominal cu centru pronumele negativ *nimănui*, cazul genitiv; GN_{pron} în ansamblu (*al nimănui*) ocupă poziția numelui predicativ;

(i) [$_{GNpron}$ *nimic* [$_{GAdj}$ *pozitiv*]$_{Modif}$]$_{CD}$ – grup nominal complex, format din centrul *nimic,* pronume negativ, cazul acuzativ şi grupul adjectival cu centru adjectivul *pozitiv,* cu funcția sintactică de modificator; GN_{pron} în ansamblu are funcția sintactică de complement direct.

PRONUMELE ŞI ADJECTIVUL PRONOMINAL INTEROGATIV

***1. (d)**

***2. (a)**

***3. (d)**

***4. (b)**

***5. (b)**

****6.**

(a) *cine* – pronume interogativ, invariabil după gen şi număr (apare în context de masculin singular), cazul nominativ, funcția sintactică de subiect;
→ *Am întrebat* ***cine*** *a fost răsplătit.*

(b) *câte* – adjectiv pronominal interogativ, se acordă în gen, număr şi caz cu substantivul *zile:* gen feminin, număr plural, caz acuzativ; funcția sintactică de determinant (determină substantivul *zile,* care nu este însoţit de articol);
→ *Nu ştiam* ***de câte*** *zile este plecat.*

(c) *cărui* – adjectiv pronominal interogativ, care se acordă în gen, număr şi caz cu substantivul *copil:* masculin, singular, dativ, funcția sintactică de determinant;
→ *Mă întreb* ***cărui*** *copil nu-i plac prăjiturile.*

Scanned with OKEN Scanner

(d) *ce* – pronume interogativ invariabil în gen, număr şi caz, funcţia sintactică de complement direct;
→ *Te întreb* ***ce*** *ai păţit.*

(e) *cui* – pronume interogativ invariabil în gen şi număr, cazul dativ, funcţia sintactică de complement indirect;
→ *Nu ştiam* ***cui*** *îi spui secretul.*

PRONUMELE ŞI ADJECTIVUL PRONOMINAL RELATIV

*1.
(a) *Steaua este echipa* ~~***a căror iniţiative***~~ ***/ ale cărei iniţiative / ~~a cărei iniţiative~~*** *le-am urmărit.*
(b) *Steaua este echipa* ~~***în ale căror rezultate / în a căror rezultate***~~ ***/ în ale cărei rezultate*** *am crezut.*
(c) *Elevii* ***a căror opinie / ~~a cărei opinie~~ / ~~ai cărei opinie~~*** *a contat sunt puţin numeroşi.*
(d) *Au venit mulţi participanţi* ***la a căror prezenţă / la prezenţa cărora*** *nu m-am aşteptat.*
Observaţie:
În (d), ambele construcţii sunt corecte.

**2.
(a) *Copilul* ***căruia*** *i-am dat cartea a dispărut cu ea.*
(b) *Răspunsul* ***pe care*** *l-am primit nu mi-a fost de niciun ajutor.*
(c) *Înţeleg şi eu atâta lucru, fiindcă nu mai merge cu sistema asta,* ***în legătură cu care,*** *când te gândeşti, te-apucă groaza, monşer.*
(d) *Omul* ***care*** *a intrat e cam bolnav.*
(e) *Fata* ***pe care*** *ai văzut-o a fost de două ori internată.*
Observaţii:
- Apariţia lui ***de*** (în **(d), (e)**) nu e o greşeală de flexiune, precum cele din **(a)** şi **(b)**, ci una de registru stilistic, ***de*** fiind un conector neacceptat de limba literară, restrâns la limbajul popular şi regional.
- La Caragiale **(d)**, „greşeala" are funcţie stilistică, de individualizare, prin limbaj, a personajului.

**3.
(a) *Pentru lume poetul e* $[_{GNpron}$ ***cineva***$_i$ $[_{PRel}[_{GNpron}$ *care*$_i]_S$ *face versuri*$]_{Modif}$, *precum generalul e* $[_{GNpron}$ ***[cineva în uniformă aurită]***$_i$ $[_{PRel}[_{GNpron}$ *care*$_i]_S$ *stă călare pe un cal frumos*$]_{Modif}$.
- Ambele relative au ca regent un pronume (*cineva*), respectiv un grup pronominal (*cineva în uniformă aurită*).
- Ambele sunt relative cu antecedent (vezi coindexarea).

(b) *Sunt* $[_{GN}$ ***oameni***$_i$ $[[_{PRel}$ *ale căror*$_i$ *păreri atârnă de ale adversarilor lor*$]$ *şi* $[_{PRel}$ *cărora*$_i$ *duşmănia le dă un crez*$]]_{Modif}$.
- Ambele relative au ca regent substantivul *oameni*.
- Ambele sunt relative cu antecedent (vezi coindexarea).

(c) *Adesea* $[_{GN}$ ***mustrarea de cuget*** $[_{GPrep}$ *pentru* $[_{PRel}$ *ce n-ai făcut*$]]_{Compl\ al\ numelui}]$ *e mai chinuitoare decât* $[_{GNpron}$ ***aceea*** $[_{GPrep}$ *pentru* $[_{PRel}$ *ce-ai făcut*$]]_{Compl\ al\ numelui}]$.
- Prima relativă are ca regent un GN cu centru substantiv postverbal (*mustrarea de cuget*), iar a doua, un GN cu centru pronominal (*aceea*).
- Ambele relative sunt fără antecedent.

Scanned with OKEN Scanner

(d) *Nu te încrede în* [$_{GN}$ ***iubirile***$_i$ [$_{PRel}$ *al căror*$_i$ *motiv eşti îndemnat să-l cauţi*]$_{Modif}$].
- Relativa are ca regent un GN cu centru substantival (*iubirile*).
- Apare ca relativă cu antecedent (vezi coindexarea).

(e) *Naţiunea ta nu e numai* [$_{GN}$ ***naţiunea***$_i$ [$_{PRel}$ *de unde*$_i$ *vii*]$_{Modif}$], *ci şi* [$_{GNpron}$ ***aceea***$_i$ [$_{PRel}$ *din care*$_i$ *meriţi să faci parte*]$_{Modif}$].
- Prima relativă are ca regent un GN cu centru substantival (*naţiunea*), iar a doua, un GN cu centru pronominal (*aceea*).
- Ambele relative sunt cu antecedent (vezi coindexarea).

(f) *Te poţi împăca deplin cu un duşman,* [$_{GVger}$ ***iertând*** [$_{PRel}$ *ce a făcut*]$_{CD}$]; *nu te poţi împăca însă cu* [$_{GNpron}$ ***acela***$_i$ [$_{PRel}$ *a cărui*$_i$ *fiinţă însăşi e o veşnică făgăduială de fapte rele*]$_{Modif}$].
- Prima relativă are ca regent un gerunziu tranzitiv (*iertând*), iar a doua, un GN cu centru pronominal (*acela*).
- Prima relativă este fără antecedent, iar a doua, cu antecedent (vezi coindexarea).

***4.

Relative				Caracterizare morfologică	Funcţia sintactică a conectorului relativ în PRel
Ex. nr.	pronominale	adjectivale	adverbiale		
a_1	*care*			**flexiune incompletă**[1], **caz N**	**subiect**
a_2	*care*			**flexiune incompletă, caz N**	**subiect**
b_1	*ale căror*			**flexiune incompletă, pl., G** (desinenţa ***-or*** şi marca proclitică ***ale***)	**Det în GN**
b_2	*cărora*			**flexiune incompletă, pl., D** (cu desinenţa ***-or(a)***)	**CI**
c_1 c_2	(*pentru*) ***ce***			**invariabil, caz A** (cerut de prepoziţia *pentru*)	**CD**
d	*al căror*			**flexiune incompletă, pl., G** (desinenţa ***-or*** şi marca proclitică ***al***)	**Det în GN**
e_1			*de unde*	**invariabil, precedat de prepoziţie**	**CircLoc**
e_2	(*din*) ***care***			**flexiune incompletă, A** (precedat de prepoziţie)	**CPrep**
f_1	*ce*			**invariabial, A**	**CD**
f_2	*a cărui*			**flexiune incompletă, sg., masc. G** (cu desinenţa ***-ui*** şi marca proclitică *a*)	**Det în GN**

[1] Nu distinge formele de număr şi de gen la N-A sg. şi pl. (*elevul* ***care*** *...; elevii* ***care*** *...*) şi formele de gen la G-D pl. (*elevii* ***cărora*** *..., elevele* ***cărora*** *...*).

Scanned with OKEN Scanner

***5.

[+ imbricare]	În ce constă
enunțul (c)	• Construcția apare într-o relativă fără antecedent. • Apare o neconcordanță între funcția propoziției relative față de regentă (complement al numelui, cerut de construcția substantivului postverbal *mustrarea* (***pentru*** *ceva*)) și funcția relativului în subordonată (CD: *ai făcut* ***ceva***).
enunțul (d)	• Ridicarea / Avansarea unui GN incluzând relativul peste regentul *ești îndemnat*; vezi: [$_{PRel}$ [$_{GN}$ ***al căror motiv***]$_{CD}$ *ești îndemnat / să-l cauți* (~~*al căror motiv*~~)]
enunțul (e)	• Ridicarea / Avansarea unui GPrep incluzând relativul peste regentul *meriți*; vezi: [$_{PRel}$ [$_{GPrep}$ ***din care***]$_{CPrep}$ *meriți / să faci parte* (~~*din care*~~)]]

GRUPUL NOMINAL CU CENTRU PRONUME

**1.

Dumneata – grup nominal monomembru cu centru pronume de politețe; se include ca subiect în GV [*dumneata poți să îmi răspunzi că nimeni nu este profet în țara lui și că prezentul totdeauna nedreptățește, sau că așa este dintotdeauna lumea și că nimeni nu va reuși să o schimbe*];

nimeni – grup nominal monomembru cu centru pronume negativ; se include ca subiect în GV [*nimeni nu este profet în țara lui*];

lui – grup nominal monomembru, realizat prin pronume personal în genitiv; se include ca posesor în GN [*țara lui*];

celui ce îl privește – grup nominal complex format din centrul *celui*, exprimat prin pronume demonstrativ semiindependent, și modificatorul realizat prin propoziție relativă cu antecedent *ce îl privește;* se include în calitate de complement în GN [*discreția celui ce îl privește*] (*discreția* este un substantiv postadjectival, de aceea se construiește cu un complement).

***2.

(a) *Nu am aflat* [$_{GNpron}$ ***nimic***$_{Centru}$ [$_{GAdj}$ ***interesant***]$_{Modif}$].
(b) [$_{GNpron}$ ***Acela***$_{Centru}$ [$_{GPrep}$ ***din ultima bancă***]$_{Modif}$] *nu este niciodată atent la ore.*
(c) *Era prea scumpă* [$_{GNpron}$ ***aceea***$_{Centru}$ [$_{PRel}$ ***care îmi plăcea***]$_{Modif}$].
(d) *Erau multe cărți în bibliotecă.* [$_{GNpron}$ ***Ale***$_{Centru}$ [$_{GN}$ ***Mariei***]$_{Pos}$] *erau cele de literatură.*
(e) [$_{GNpron}$ ***Oricare***$_{Centru}$ [$_{GNpron}$ ***al nostru***]$_{Pos}$] *funcționa bine.*

Scanned with OKEN Scanner

NUMERALUL ȘI GRUPUL NOMINAL CU CENTRU NUMERAL

*1.

una – numeral simplu, în structura căruia se recunosc numeralul *un(u)* și formantul *-a;* genul feminin;
doisprezece – numeral compus sudat, format din *doi* (numeral simplu, formă de masculin) + *spre* (prepoziție) + *zece* (numeral simplu); genul masculin;
paisprezece – numeral compus sudat, format din *pai-* (formă prescurtată a numeralului *patru*) + *spre* (prepoziție) + *zece* (numeral simplu); invariabil în funcție de gen;
douăzeci – numeral compus sudat format din *două* (forma de feminin a numeralului *doi*) + *zeci* (substantiv feminin, plural); invariabil în funcție de gen;
șaizeci și unu – numeral compus cu structură mixtă, format din numeralul compus sudat *șaizeci* (forma prescurtată a numeralului *șase* + pluralul substantivului *zeci*) + *și* (conjuncție) + *unu* (forma de masculin a numeralului cu valoare pronominală / substantivală care desemnează primul element din șirul numerelor naturale); genul masculin;
o sută doi – numeral compus prin alăturare, format din *o* (forma de feminin a numeralului cu valoare adjectivală care desemnează primul element din șirul numerelor naturale) + *sută* (substantiv feminin, singular) + *doi* (numeral, forma de masculin); genul masculin;
două sute de mii – numeral compus prin alăturare, format din *două* (forma de feminin a numeralului *doi*) + *sute* (substantiv feminin, plural) + *de* (prepoziție) + *mii* (substantiv feminin, plural); invariabil în funcție de gen.

Observație:
Marea majoritate a numeralelor cardinale sunt cuvinte invariabile în raport cu categoria genului. Numai câteva marchează formal opoziția masculin – feminin: *unu / un – una / o, doi – două, doisprezece – douăsprezece* și cele compuse în structura cărora aceste numerale se află pe ultimul loc în compus (*douăzeci și unu – douăzeci și una, trei sute doi – trei sute două, o mie doisprezece – o mie douăsprezece* etc.)

*2. **(b)**
Determinantul și cuantificatorul sunt două funcții sintactice distincte, deci nu pot fi îndeplinite concomitent de un cuvânt; de aceea nu este corect (c).
În GN [*aceste cinci CD-uri*] funcția sintactică de determinant este îndeplinită de primul component al grupului, adjectivul demonstrativ *aceste;* de aceea nu este corect (a).
Funcția sintactică de cuantificator se realizează în GN numai în prezența unui alt cuvânt cu funcție sintactică de determinant; de aceea este corect (b).

*3.
(a) corect este (ii), pentru că se acordă cu substantivul *grade* care este neutru și la plural selectează forma de feminin;
(b) corect este (ii), pentru că se acordă cu substantivul feminin *localități;*
(c) corect este (i), pentru că se acordă cu substantivul masculin *metri;*
(d) corect este (ii), conform normelor actuale ale limbii române (acord prin atracție cu substantivul însoțit *oră*);
(e) corect este (ii), pentru că se acordă cu substantivul feminin *ori;*
(f) corect este atât (i), cât și (ii), conform ultimelor indicații normative (DOOM$_2$);
(g) corect este (i), pentru că numeralul cu valoare substantivală și cu funcție sintactică de modificator denominativ, situat după substantiv, nu se acordă cu substantivul însoțit, ci apare cu forma sa de masculin (chiar dacă substantivul însoțit este feminin).

Scanned with OKEN Scanner

**4.
7 – numeral cardinal cu valoare substantivală; *grupul* – substantiv; *primii* – adjectiv; *cuplu* – substantiv; *doi* – numeral cardinal cu valoare adjectivală; *o dată* – locuţiune adverbială; *de două ori* – locuţiune adverbială; *a treia oară* – locuţiune adverbială; *amândoi* – pronume indefinit; *câte* – semiadverb distributiv; *o* – numeral cardinal cu valoare adjectivală; *banană* – substantiv; *cam* – semiadverb de aproximare; *un* – numeral cardinal cu valoare adjectivală; *sfert* – substantiv; *vreo* – semiadverb de aproximare; *cinci* – numeral cardinal cu valoare adjectivală; *înzecită* – adjectiv; *o* – articol nedefinit; *trei* – numeral cardinal cu valoare adjectivală; *tineri* – substantiv; *toţi* – pronume indefinit; *trei* – numeral cardinal cu valoare pronominală; *primul* – numeral ordinal cu valoare pronominală; *ceilalţi* – pronume demonstrativ; *doi* – numeral cardinal cu valoare pronominală; *unul* – pronume indefinit.
Observaţie:
Categoria gramaticală a numărului se manifestă în mod specific la numerale, fiind o trăsătură inerentă (conţinută în matricea lexicală) a cuvântului, şi anume: numeralele cardinale (cu excepţia lui *unu / un – una / o*) sunt plurale inerente, iar *toate numeralele ordinale sunt singulare inerente.* De aceea, formele de plural *primi, prime* nu sunt numerale, ci adjective, care la singular au formele *prim, primă* (de ex. *un prim pas, o primă pornire*); în contextul *primii paşi,* din textul dat, adjectivul situativ *primi* preia articolul definit al substantivului regent care îi urmează (ca orice adjectiv, de ex. *şovăielnicii paşi*). Este adjectiv şi cuvântul invariabil *dintâi* în contexte de plural (de ex. *cei **dintâi** oameni*); este numeral numai în contexte de singular (*cel dintâi pas, cea dintâi pornire; pasul dintâi, pornirea dintâi*).

**5. (a_1), (b_1), (c_2), (d_2).
În cazul perechilor (a_1) – (a_2) şi (b_1) – (b_2), sunt corecte numai enunţurile (a_1) şi (b_1) deoarece cuvântul *zeci* este substantiv feminin (ca şi cuvintele *sute* sau *mii,* care sunt, de asemenea, substantive feminine, şi nu numerale cardinale). De aceea, adjectivul nehotărât *câteva,* ca şi adjectivul interogativ *câte,* trebuie pus la feminin (se acordă în **gen,** număr şi caz cu substantivul regent *zeci*). A se compara cu grupurile sintactice similare: *câteva sute de metri, câte mii de lei* (nu **câţiva sute de metri, *câţi mii de lei*).
În cazul perechii (c_1) – (c_2), este corect enunţul (c_2) deoarece, în vecinătatea cuvântului *kilogram,* care desemnează o **unitate de măsură,** *un* este numeral cardinal indicând greutatea merelor (grupul sintactic din care face parte poate fi substituit cu *două kilograme*) şi este precedat de semiadverbul negativ de precizare *nici* (= „nici măcar"). Constatăm, de asemenea, că *nici* şi *un* se pronunţă ca **două cuvinte distincte** (cum trebuie să se şi scrie), iar accentul frastic cade fie pe numeral (*Merele astea nu cântăresc nici **un** kilogram, darămite două*), fie pe semiadverb (*Merele astea nu cântăresc **nici** (măcar) un kilogram*), în funcţie de ceea ce vrea să sublinieze vorbitorul.
În cazul perechii (d_1) – (d_2), este corect enunţul (d_2) unde cuvântul *o* este articol nehotărât precedat de semiadverbul negativ de precizare *nici,* care poate avea un corelativ în prima propoziţie: *Maria nu e **nici** leneşă şi nu e **nici** o fată proastă.* Şi în această situaţie *nici* şi *o* se pronunţă ca **două cuvinte distincte** (cum se şi scriu), iar accentul frastic cade întotdeauna pe semiadverb: *Maria nu e leneşă şi nu e **nici** o fată proastă* (articolul nedefinit este întotdeauna neaccentuat şi se pronunţă legat de substantivul pe care îl determină).

**6.
Ambele enunţuri sunt corecte pentru că au interpretări semantice şi sintactice diferite: în (a) secvenţa *două sute* este un numeral cardinal compus prin alăturare (este vorba de un număr de lei daţi Mariei, şi anume 200, care puteau fi patru bancnote de 50), iar în (b) cuvântul *sute* trebuie interpretat ca substantiv cuantificat prin numeralul *două* (nu poate fi vorba *decât* de două bancnote de câte 100 de lei date Mariei).
(a) $[_{GN}\,[cei]_{Det}\,[două\ sute]_{Cuant}\,[de]\ lei_{Centru}\,[_{GPrep}\ din\ [_{GN}\ sertar]]_{Modif}]$
(b) $[_{GN}\,[cele]_{Det}\,[două]_{Cuant}\ sute_{Centru}\,[_{GPrep}\ de\ [_{GN}\ lei]]_{Modif\ 1}\,[_{GPrep}\ din\ [_{GN}\ sertar]]_{Modif\ 2}]$

Scanned with OKEN Scanner

În (a), centrul GN este substantivul masculin *lei* precedat de determinantul *cei* (acordat în gen cu centrul grupului) şi de cuantificatorul *două sute* (un numeral invariabil, care este masculin, în acest context, fiind şi el acordat cu centrul) şi urmat de un modificator prepoziţional.
În (b), centrul GN este substantivul feminin *sute* precedat de determinantul *cele* şi de cuantificatorul *două*, un numeral variabil în funcţie de gen (ambele componente apărând cu formele lor de feminin, pentru că se acordă în gen cu centru grupului) şi urmat de doi modificatori prepoziţionali.

**7.
(a) *Clasa a X-a i s-a părut foarte grea.*
(b) *Acest al doilea rezultat.*
(d) *Al doilea gând al ei a fost să renunţe.*

***8.
(i)
trei – numeral cardinal cu valoare adjectivală; gen masculin, număr plural (inerent), caz nominativ (se acordă în gen şi caz cu substantivul regent *marinari*); funcţie sintactică de determinant;
o – numeral cardinal cu valoare adjectivală; gen feminin, număr singular (inerent), caz nominativ (se acordă în gen şi caz cu substantivul regent *maimuţă*); funcţie sintactică de determinant;
primul – numeral ordinal cu valoare pronominală (îşi procură referinţa de la substantivul antecedent *marinari*); gen masculin, număr singular (inerent), caz nominativ; funcţie sintactică de subiect;
o – numeral cardinal cu valoare adjectivală; gen feminin, număr singular (inerent), caz acuzativ (se acordă în gen şi caz cu substantivul regent *jumătate*); funcţie sintactică de determinant;
al doilea – numeral ordinal cu valoare pronominală (îşi procură referinţa de la substantivul antecedent *marinari*); gen masculin, număr singular (inerent), caz nominativ; funcţie sintactică de subiect;
o – numeral cardinal cu valoare adjectivală; gen feminin, număr singular (inerent), caz acuzativ (se acordă în gen şi caz cu substantivul regent *jumătate*); funcţie sintactică de determinant;
al treilea – numeral ordinal cu valoare pronominală (îşi procură referinţa de la substantivul antecedent *marinari*); gen masculin, număr singular (inerent), caz nominativ; funcţie sintactică de subiect;
o – numeral cardinal cu valoare adjectivală; gen feminin, număr singular (inerent), caz acuzativ (se acordă în gen şi caz cu substantivul regent *jumătate*); funcţie sintactică de determinant;
o – numeral cardinal cu valoare adjectivală; gen feminin, număr singular (inerent), caz nominativ (se acordă în gen şi caz cu substantivul regent *nucă*); funcţie sintactică de determinant;
15 – numeral cardinal cu valoare substantivală (elipsă provenită din construcţia *numărul 15*); gen masculin (ca toate numeralele cu valoare substantivală), număr singular (pentru că desemnează *o* entitate din şirul numerelor naturale), caz nominativ (cerut de poziţia sintactică); funcţie sintactică de nume predicativ;
un – numeral cardinal cu valoare adjectivală (vezi explicaţia sub (ii), mai jos); formă de masculin (selectată, conform regulilor de acord, de substantivul regent *segment*, care este neutru singular), număr singular (inerent), caz nominativ (se acordă cu substantivul regent); funcţia sintactică de determinant;
primul – numeral ordinal cu valoare adjectivală; gen masculin, număr singular (inerent), caz acuzativ (se acordă în gen şi caz cu substantivul regent *marinar*); funcţie sintactică de determinant;

Scanned with OKEN Scanner

două – numeral cardinal cu valoare adjectivală; gen feminin, număr plural (inerent), caz acuzativ (se acordă în gen şi caz cu substantivul regent *părţi*); funcţie sintactică de determinant;
un – numeral cardinal cu valoare adjectivală; formă de masculin (selectată, conform regulilor de acord, de substantivul regent *segment*, care este neutru singular), număr singular (inerent), caz nominativ (se acordă cu substantivul regent); funcţia sintactică de determinant;
o – numeral cardinal cu valoare adjectivală; gen feminin, număr singular (inerent), caz acuzativ (se acordă în gen şi caz cu substantivul regent *jumătate*); funcţie sintactică de determinant;
15 – numeral cardinal cu valoare substantivală (elipsă provenită din construcţia *numărul 15*); gen masculin (ca toate numeralele cu valoare substantivală), număr singular (pentru că desemnează *o* entitate din şirul numerelor naturale), caz acuzativ cerut de prepoziţia *cu;* funcţie sintactică de complement prepoziţional;
primul – numeral ordinal cu valoare adjectivală; gen masculin, număr singular (inerent), caz nominativ (se acordă în gen şi caz cu substantivul regent *marinar*); funcţie sintactică de determinant;
8 – numeral cardinal cu valoare adjectivală; gen feminin, număr plural (inerent), caz acuzativ (se acordă în gen şi caz cu substantivul regent *nuci*); funcţie sintactică de determinant;
al doilea – numeral ordinal cu valoare adjectivală; gen masculin, număr singular (inerent), caz nominativ (se acordă în gen şi caz cu substantivul regent *marinar*); funcţie sintactică de determinant;
4 – numeral cardinal cu valoare adjectivală; gen feminin, număr plural (inerent), caz acuzativ (se acordă în gen şi caz cu substantivul regent *nuci*); funcţie sintactică de determinant;
al treilea – numeral ordinal cu valoare adjectivală; gen masculin, număr singular (inerent), caz nominativ (se acordă în gen şi caz cu substantivul regent *marinar*); funcţie sintactică de determinant;
2 – numeral cardinal cu valoare pronominală; gen feminin (îşi procură referinţa de la substantivul antecedent *nuci*), număr plural (inerent), caz acuzativ (cerut de poziţia sintactică); funcţie sintactică de complement direct;
o – numeral cardinal cu valoare adjectivală; gen feminin, număr singular (inerent), caz nominativ (se acordă în gen şi caz cu substantivul regent *nucă*); funcţie sintactică de determinant.

(ii)

În text există 2 perechi de omonime: *o* numeral cardinal / *o* articol nedefinit şi *un* numeral cardinal / *un* articol nedefinit.
Cuvântul *o* este ***numeral cardinal*** în grupurile sintactice ***o*** *maimuţă,* ***o*** *jumătate,* ***o*** *nucă,* dar este ***articol nedefinit*** în grupurile sintactice ***o*** *insulă, (într-)****o*** *groapă.*
Cuvântul *un* este ***numeral cardinal*** în grupul sintactic ***un*** *segment,* ca şi în *încă* ***un*** *segment,* dar este ***articol nedefinit*** în grupul sintactic *(la)* ***un*** *procedeu.*
Justificare:
În prima parte a textului, care reprezintă enunţarea problemei, accentul se pune pe numere: interesează numărul de nuci, numărul de jumătăţi de nuci, precum şi numărul celor care şi le împart (marinari şi maimuţă); de aceea, aceste entităţi sunt caracterizate numeric prin numerale cardinale. Pe lângă argumentele de natură semantică, grupul *o maimuţă* are şi o structură sintactică similară grupului *trei marinari,* împreună cu care realizează un subiect multiplu. În celelalte două grupuri sintactice, cuvântul *o* are rolul de determinant nedefinit (cuvintele pe care le însoţeşte sunt prezentate ca necunoscute până în momentul aducerii lor în discuţie) şi de integrator enunţiativ al grupurilor respective, funcţii specifice articolului.
În partea a doua a textului, care este o propunere (prescurtată) de rezolvare a problemei, accentul cade pe segmentele cu care se reprezintă grafic cantităţile de nuci: se ia întâi un

Scanned with OKEN Scanner

segment reprezentând numărul inițial de nuci, apoi încă un segment, pentru prima jumătate de nucă etc. Fiind vorba de mai multe segmente, și acestea sunt caracterizate numeric, deci cuvântul *un* este, în contextul lui *segment*, numeral cardinal. Nefiind însă vorba de mai multe procedee grafice, ci de singurul adus în discuție, secvența *un procedeu* este un GN determinat nedefinit (cu articol nehotărât).

(iii)

În text există și alte cuvinte care fac parte din **clasa lexicală** a cantitativelor, care se repartizează în alte clase lexico-gramaticale decât cea a numeralului, și anume: *câteva* – adjectiv pronominal indefinit (nehotărât); *jumătate* – substantiv nedeterminat (uneori este însoțit de numeralul cardinal *o* cu valoare adjectivală, care are funcția sintactică de determinant); *câte* – adjectiv pronominal interogativ.

Observație:

În contextele din textul dat, cuvântul *N* (= litera N) nu funcționează cu valoare de numeral, ci este substantiv; de asemenea, nu are nici sens cantitativ.

ADJECTIVUL ȘI GRUPUL ADJECTIVAL

***1.**

patru forme	trei forme; omonimie suplimentară	două forme; omonimii suplimentare	invariabile
solid-solidă-solizi-solide	*larg-largă-largi*; m. pl. = f. pl.	*vechi-veche*; (m. sg. = m. pl. = f. pl.) ≠ f. sg.	*asemenea*
înalt-înaltă-înalți-înalte	*grecesc-grecească-greceşti*; m. pl. = f. pl.	*mare-mari*; (m. sg. = f. sg.) ≠ (m. pl. = f. pl.)	
sprijinit-sprijinită-sprijiniți-sprijinite		*dulce-dulci*; (m. sg. = f. sg.) ≠ (m. pl. = f. pl.)	
vopsit-vopsită-vopsiți-vopsite		*fierbinte-fierbinți* (m. sg. = f. sg.) ≠ (m. pl. = f. pl.)	
zugrăvit-zugrăvită-zugrăviți-zugrăvite			
răpit-răpită-răpiți-răpite			
vrăjit-vrăjită-vrăjiți-vrăjite			
crud-crudă-cruzi-crude			
uriaş-uriaşă-uriaşi-uriaşe			
fericit-fericită-fericiți-fericite			
grațios-grațioasă-grațioşi-grațioase			
mândru-mândră-mândri-mândre			
duios-duioasă-duioşi-duioase			
molcom-molcomă-molcomi-molcome			
tânăr-tânără-tineri-tinere			

Scanned with OKEN Scanner

*2.

Pe cer se strânseseră nori ***cenuşii****;* ***cenuşiii*** *nori arătau ca nişte balauri.*
Am ajuns să nu mă mai încred în ochii ***proprii****, fiindcă şi* ***propriii*** *ochi pot să te mintă.*
Ei au propus o soluţie ***analogă / analoagă****.* (Ambele soluţii sunt acceptate în $DOOM_2$)
Au înlocuit suporţii mobili cu unii ***ficşi****.*
Cursul e ***obligatoriu*** *pentru absolvire.*
plecarea dintre noi a ***dragii*** *noastre prietene*
comentarea în mass-media a ***atrocei*** *situaţii.*

*3.

(a) *I-am oferit câteva cadouri acestei deosebit de* ***apropiate prietene****.*
(b) *Rezultatele elevilor* ***celor*** *mai buni n-au fost pe măsura aşteptărilor.*
(c) *Aplicarea hotărârii de curând adoptate întâmpină mari greutăţi.*
(d) *Rezultatele celei de a doua* ***zile*** *a vizitei oficiale au fost* ***nesperat*** *de bune.*
(e) *Deplângem dispariţia dragii şi sensibilei noastre* ***profesoare****.*
(f) *Ca tineri* ***proaspăt*** *căsătoriţi, ei sunt în atenţia întregii familii.*
(g) *Una dintre problemele* ***larg*** *dezbătute a fost integrarea legislativă.*
(h) *Zilnic apar sute de probleme* ***greu*** *de rezolvat.*
(i) *Câţi elevi au lipsit* ***nemotivat****?*
(j) *Nu li s-a oferit sprijin substanţial ţărilor* ***foste*** *comuniste.*
(k) *Situaţia* ***cel*** *mai frecvent întâlnită este de abandon şcolar.*

Comentariu:
În **(c)** nu apar greşeli de acord; în **(d), (f), (g), (h) (i), (k)** apar false acorduri (adverbe acordate); în **(j)**, dimpotrivă, un adjectiv situativ este interpretat adverbial şi, ca atare, apare neacordat.

**4.

bogatul – adjectiv cu patru forme flexionare, se acordă în gen, număr şi caz cu substantivul regent *păr* (m., sg., A), gradul pozitiv; marcă flexionară – articolul enclitic ***-(u)l***, care, prin encliză, actualizează desinenţa arhaică ***-u-*** (articolul este preluat de la substantivul postpus), indică numărul (sg.), genul (m.) şi cazul (A);
arsă – adjectiv participial cu patru forme flexionare, se acordă în gen, număr şi caz cu substantivul *mierea* (f., sg., A), gradul pozitiv; marcă flexionară – desinenţa ***-ă***, indicând, solidar, genul (f.), numărul (sg.), cazul (A);
adânca – adjectiv cu trei forme flexionare (omonimia suplimentară m. pl. = f. pl.), se acordă în gen, număr şi caz cu regentul substantival *privire* (f., sg., A); gradul pozitiv; marcă flexionară – articolul enclitic ***-a*** (preluat de la substantivul postpus), care indică numărul (sg.), genul (f.), cazul (A);
albaştri – adjectiv cu patru forme flexionare, se acordă în gen, număr şi caz cu regentul *ochilor* (m., pl., G), gradul pozitiv; marcă sintetică – desinenţa ***-i*** (+ alternanţa consonantică ***str/ştr***);
negre – adjectiv cu patru forme flexionare, se acordă în gen, număr şi caz cu regentul *sprâncene* (f., pl., A), gradul pozitiv; marcă sintetică – desinenţa ***-e*** (+ alternanţa vocalică *ea/e*);
albe – adjectiv cu patru forme flexionare, se acordă în gen, număr şi caz cu regentul *Magdalene* (f., pl., A), gradul pozitiv; marca flexionară – desinenţa ***-e***;
zugrăvite – adjectiv participial, cu patru forme flexionare, se acordă în gen, număr şi caz cu regentul *Magdalene* (f., pl., A); marca flexionară – desinenţa ***-e***;
cele mai galeşe – adjectiv cu patru forme flexionare, se acordă în gen, număr şi caz cu regentul *zilele* (f., pl. A), gradul superlativ relativ; desinenţa ***-e*** + marca analitică graduală *cele mai* (analizabilă în determinantul demonstrativ emfatic acordat ***cel*** + marca invariabilă *mai*);
italieneşti – adjectiv cu trei forme flexionare (omonimia suplimentară m. pl. = f. pl.), se acordă în gen, număr şi caz cu regentul *şcolii* (f., sg., G), fără grad de intensitate; desinenţa ***-i*** (marcare suplimentară – alternanţa consonantică *sc/şt*);
însufleţită – adjectiv participial, cu patru forme flexionare, se acordă în gen şi număr cu regentul *una* (f., sg.), caz N (justificat prin funcţia de PS); marcare flexionară – desinenţa ***-ă***.

Scanned with OKEN Scanner

**5.
(a) *potrivit* ***noii*** (D) *idei, contra* ***noii*** (G) *idei, Suntem deschiși* ***noii*** (D) *idei, directori ostili* ***noii*** (D) *idei, soluție contrară* ***noii*** (D) *idei, grație* ***noii*** (D) *idei, împotriva* ***noii*** (G) *idei;*
(b) *Cartea impune o* ***nouă*** (A) *soluție, S-au luptat pentru o* ***nouă*** (A) *soluție, Îmi vine în minte o* ***nouă*** (N) *soluție, Fiecare carte publicată înseamnă o* ***nouă*** (N) *soluție, El are o* ***nouă*** (A) *soluție, El m-a învățat o* ***nouă*** (caz neutru) *soluție.*

**6.
(a) *o* ***amărâtă*** *de babă – o babă* ***amărâtă;***
(i) substantiv – adjectiv; (ii) ~~adjectiv – adjectiv~~; (iii) ~~substantiv – substantiv~~;
(b) *femei* ***suferinde*** *– femei* ***suferind;***
(i) ~~gerunziu – adjectiv~~; (ii) adjectiv – gerunziu;
(c) *contract* ***obligatoriu*** *– contract* ***obligatoriu*** *respins;*
(i) ~~adjectiv – adjectiv~~; (ii) adjectiv – adverb; (iii) ~~adverb – adverb~~;
(d) *idei* ***noi*** *– idei* ***nou*** *propuse;*
(i) adjectiv – adverb; (ii) ~~adjectiv – adjectiv~~; (iii) ~~adverb – adverb~~;
(e) *câine* ***rău*** *– copil îmbrăcat* ***rău*** *– E* ***rău*** *să rămâi fără bani;*
(i) ~~adjectiv – adjectiv – adjectiv~~; (ii) ~~adjectiv – adverb – adjectiv~~; (iii) adjectiv – adverb – adverb;
(f) *mănâncă* ***bine*** *– femeie* ***bine.***
(i) adverb – adjectiv; (ii) ~~adjectiv – adverb~~; (iii) ~~adverb – adverb.~~

**7.
Corect **(c);** exemplificare:
- NP – *Copilul este* ***inteligent.***
- Modif – *Cartea* ***tehnică*** *este scumpă, Profesorul* ***sever*** *nu e foarte iubit.*
- PS – *L-am considerat totdeauna* ***foarte adaptabil.***
- Apoziție – *Este agasant, adică* ***sâcâitor.***

***8.
(a) – **calificative:** *copil* ***inteligent****, măr* ***mare****, ochi* ***albaştri****, rochie* ***murdară****, idee* ***nouă****;*
– **categoriale:** *port* ***maritim****, student* ***ieşean****, dicționar* ***etimologic****, tratament* ***chirurgical****, teză* ***lingvistică****;*

Adjectivul	Tipul de test	Satisface sau nu testul (+/–)
inteligent, mare, albaştri, murdară, nouă	**gradarea**	+ (*mai inteligent, foarte inteligent*) + (*mai mare, foarte mare*) + (*mai albaştri, foarte albaştri*) + (*mai murdară, foarte murdară*) + (*mai nouă, foarte nouă*)
	inversiunea	+ (*inteligentul copil*) + (*marele măr*) + (*albaştrii ochi*) + (*murdara rochie*) + (*noua idee*)
maritim, ieşean, etimologic, chirurgical, lingvistică	**gradarea**	– (**mai maritim*, **foarte maritim*) – (**mai ieşean*, **foarte ieşean*) – (**mai etimologic*, **foarte etimologic*) – (**mai chirurgical*, **foarte chirurgical*) – (**mai lingvistică*, **foarte lingvistică*)
	inversiunea	–(**maritimul port*) –(**ieşeanul student*) –(**etimologicul dicționar*) –(**chirurgicalul tratament* –(**lingvistica teză*)

Scanned with OKEN Scanner

(b) *consiliu* ***profesoral*** vs *atitudine* ***profesorală***;
energie ***solară*** vs *spirit* ***solar***;
(c) ***fostul*** *ministru*, ***viitorul*** *preşedinte*, ***bietul*** *profesor*, ***unicul*** *reprezentant*, ***singurul*** *avantaj.*

***9.

(a) *S-au luat măsuri* $[_{GAdj}$ ***drastice***$]_{Modif}$ *contra acestei sportive* $[_{GVpart}$ ***ajunse*** $[_{GAdj}$ ***dependentă*** $[_{GPrep}$ *de* $[_{GN}$ *droguri*$]]_{CPrep}]_{NP}]_{Modif}$.
(b) *S-a înţeles însă, încă de timpuriu, că există o formă* $[_{GAdj}$ ***degradantă***$]_{Modif}$ *a imaginaţiei* (...) *şi o formă* $[_{GAdj}$ ***nobilă***$]_{Modif}$ *a imaginaţiei, imaginaţia* $[_{GAdj}$ ***producătoare*** $[_{GPrep}$ *de* $[_{GN}$ *lumi* $[_{GAdj}$ ***consistente***$]_{Modif}]]_{CPrep}]_{Modif}$.
(c) *În exaltarea primăverii, Maria, fata* (...) $[_{GAdj}$ *[aproape]*$_{CircCant}$ ***trecută*** $[_{GPrep}$ *de vârsta măritişului*$]_{CPrep}]_{Modif}$, *simte că l-ar putea iubi pe puştiul* $[_{GAdj}$ ***stângaci***$]_{Modif}$ *de lângă ea.*
Observaţie:
Lexemul *aproape*, cu rol de aproximare, se plasează între adverbele propriu-zise şi semiadverbe (vezi, în raport cu semiadverbele clare, lungimea fonetică mai mare şi topica variabilă: ***aproape*** *trecută de...* vs *trecută* ***aproape*** *de ...*), ceea ce explică funcţia sintactică de sine stătătoare pe care i-am atribuit-o în grup.
(d) $[_{GAdj}$ ***Slab*** $[_{GPrep}$ *ca un ţâr*$]_{CComp}]_{NP}$, *cu ochi* $[_{GAdj}$ ***negri*** $[_{GPrep}$ *ca smoala*$]_{CComp}]_{Modif}$ şi $[_{GAdj}$ $[_{GAdv}$ *bolnăvicios* de$]_{CircCant}$ ***palid***$]_{NP}$.

***10.

Adjectivul	În calitate de regent			Funcţia GAdj în calitate de component subordonat
	+ subordonaţi (GAdj complex)		nu are subordonaţi (GAdj monomembru)	
	+ Compl	+ Adjunct		
drastice	–	–	+	Modif în GN
ajunse	+ NP	–		Modif în GN
dependentă	+ CPrep	–		NP în GV_{part}
degradantă	–	–	+	Modif în GN
nobilă	–	–	+	Modif în GN
producătoare	+ CPrep	–		Modif în GN
consistente	–	–	–	Modif în GN
trecută	+ CPrep	+ CircCant	–	Modif în GN
stângaci	–	–	–	Modif în GN
slab	+ CComp	–	–	NP (într-o construcţie eliptică)
negri	+ CComp	–	–	Modif în GN
palid	–	+ CircCant	–	NP (într-o construcţie eliptică)

Scanned with OKEN Scanner

VERBUL ŞI GRUPUL VERBAL

Categoriile gramaticale ale verbului: mod, timp, aspect, persoană, număr

***1. (b)**

***2.**
indicativ (modul cel mai folosit în text) – 10 verbe: *sunt, am încercat, răsar, nu serveşte, spun, ştiu, n-are să fie, e, încep, sunt*;
conjunctiv – 5 verbe: *să fac, să nu mă ascund, să privesc, să refulez, să am;*
condițional-optativ – 2 verbe: *ar fi, ar fi;*
Notă: *a fi existat* este o formă verbală non-finită (infinitiv perfect), nu un mod al verbului.

***3. (c)**

***4.**
(a) *a observa că ..., a pricepe că ..., a constata că ...*;
(b) *a încerca să ...*;
(c) *a decide că / să ..., a sugera că / să ...*

***5.** *se întâmplă, calcă, se întâmplă, calcă, se întâmpla, inventa*
Condiționalul prezent (*Ce s-ar întâmpla dacă fiecare ar călca regulile?*) marchează mai puternic ideea de ipoteză, de posibilitate, care se poate însă reda şi printr-un prezent cu sens generic (*Ce se întâmplă dacă fiecare calcă regulile?*). Condiționalul trecut şi imperfectul au, în contextul construcției condiționale, aceeaşi valoare, de ipoteză nerealizată (*Ce s-ar fi întâmplat dacă ... / Ce se întâmpla dacă ...*).

***6.**
(a) construcție pasivă, cu verbul *a fi* la viitor;
(b) verbul *a căuta* la prezumtiv trecut;
(c) verbul *a căuta* la viitor anterior.

***7.**
traduceți: *-e-*;
citează: *-eaz-*;
mergi: Ø;
auzim: *-i-*;
privesc: *-esc.*

***8.**
suflu: *-u* vocalic;
ştiu: *-u* semivocalic;
spun, pariez, citesc: Ø;
mă apropii: *-i* semivocalic.

***9.**
Radicalul verbului *a crea* este *cre-* ($cre-_{radical}$ + $-a_{sufix\ de\ infinitiv}$).
creează = $cre-_{radical}$ + $-eaz-_{sufix\ de\ prezent}$ + $-ă_{desinență\ de\ pers.\ 3\ sg.//\ pl.}$
Radicalul verbului *a proba* este *prob-* ($prob-_{radical}$ + $-a_{sufix\ de\ infinitiv}$).
probează = $prob-_{radical}$ + $-eaz-_{sufix\ de\ prezent}$ + $-ă_{desinență\ de\ pers.\ 3\ sg.//\ pl.}$

Scanned with OKEN Scanner

***10.**
omonimia 1 sg. = 3 pl.: *a aprinde, a pârî, a fugi, a vedea*;
omonimia 3 sg. = 3 pl.: *a căuta, a doborî, a tăia, a sui, a descoperi.*

***11.**
(A) literar-narativ (timp ficțional): **(b)**, **(e)**;
(B) învechit, regional şi popular: **(a)**, **(c)**, **(d)**.

***12.**
(a) *acceptai, erai* – valoare temporală şi modală: evenimente nerealizate în trecut;
(b) *încerca*, **(d)** *privea* – valoare temporală şi aspectuală: procese durative desfăşurate în trecut;
(c) *întrebam, evita* – valoare temporală şi aspectuală: evenimente iterative, repetate în trecut.

***13.**
(a) *o să fie*; **(c)** *o să vadă, o să pară* – viitorul colocvial, care apare în replici familiare citate explicit sau evocate ironic;
(a) *nu va fi, va fi, nu va fi, va fi, se va irosi*, **(b)** *vor spune, vom răspunde* – viitorul standard, folosit în enunțurile asumate de autor.

***14.**
Persoana a 2-a singular cu valoare deictică: **(a)**, **(d)**.
Persoana a 2-a singular cu valoare generică: **(b)**, **(c)**.

***15.**
(a) impersonale şi unipersonale în toate situațiile (fără forme de persoana 1 şi a 2-a): a *durea* (3 sg. *doare*, 3 pl. *dor*); *a se întâmpla* (*ce anume se întâmplă*).
(b) impersonale în text, dar având şi sensuri personale şi paradigmă completă, în alte situații: *a veni* (*nu le vine să creadă*); *a se putea* (*Cum se poate aşa ceva?*), *a fi* (*era firesc*).

****16.**
(a) *să judeci, să faci, să fii, să ai, să aplici, să fii;*
(b) *a judeca, a face, de a fi, de a aplica, a fi;*
(c) *să ai* nu poate fi înlocuit prin infinitiv; valoarea sa este injonctivă, într-o propoziție principală regentă.

****17. (a), (c).**
În exemplul **(a)**, *să* este în acelaşi timp complementizator (conjuncție care introduce un complement direct realizat propozițional) şi formant morfologic al conjunctivului; în **(c)**, *să* este în acelaşi timp conjuncție circumstanțială condițională (echivalentă cu *dacă*) şi formant al conjunctivului. În **(b)** şi **(d)**, *să* este doar formant al conjunctivului, în propoziții principale.

****18.**
(a) *fii*: fi- (radical) + -i (desinență de conjunctiv prezent, pers. 2 sg.);
(b) *fi*: fi (formă de infinitiv, care intră în componența imperativului negativ);
(c) *fii*: fi- (radical) + -i (desinență de conjunctiv prezent, pers. 2 sg.);
(d) *fii*: fi- (radical) + -i (desinență de imperativ afirmativ, pers. 2 sg.).

****19.**
Prezumtiv: **(b)**, **(c)**
Indicativ viitor: **(a)**, **(d)**

Scanned with OKEN Scanner

**20.
Sens de bază durativ au verbele: *a exista, a învăța, a călători.*
Sens de bază momentan au verbele: *a lovi, a descoperi, a zări.*
Exemple de propoziții-test:
?*Brusc,* ***a existat*** *o problemă,* ?*Brusc,* ***învățară*** *toată lecția,* ?*Brusc,* ***am călătorit*** *în India* ⇨ verbele au sens durativ;
Brusc, îl ***lovi*** *pe adversar, Brusc,* ***am descoperit*** *greșeala, Brusc,* ***zăriră*** *o mișcare* ⇨ verbele au sens momentan.

21. **(a) prospectiv; **(b)** terminativ; **(c, d)** continuativ; **(e)** incoativ; **(f)** momentan; **(g)** durativ; **(h)** progresiv; **(i)** iterativ.

**22.
construiește = construi-$_{\text{radical}}$ + -eșt-$_{\text{sufix de prezent}}$ + -e$_{\text{desinență de pers. 3 sg.}}$
deschidem = deschid-$_{\text{radical}}$ + -e-$_{\text{sufix de prezent}}$ + -m$_{\text{desinență de pers. 1 pl.}}$
apari = apar-$_{\text{radical}}$ + -i$_{\text{desinență de pers. 2 sg.}}$
Ultimul exemplu poate fi analizat și: apar-$_{\text{radical}}$ + Ø$_{\text{sufix de prezent}}$ + -i$_{\text{desinență de pers. 2 sg.}}$

**23.
(a) *notez, scriu, consider* – prezent deictic;
(b) *urăște* – prezent relativ, într-o subordonată cu verb la trecut; textul narează gândurile personajului, într-un moment trecut, dar verbul din subordonată se raportează la un „acum" al situației narate, al experienței personajului;
Observație:
Nu este la prezent forma *urcă* (ambiguă în scris): contextul (celelalte verbe: *ieși, alergă, se opri, se așeză, începu*) arată că este vorba de un perfect simplu (cu accentul pe sufix, pe silaba finală: *urcă*), nu de un prezent (cu accentul pe radical, pe prima silabă: *urcă*).
(c) *vedem, întreabă, spunem, poftesc, spun* – prezent narativ;
e, nu mergem, nu-i – prezent relativ, în subordonată; prezent al dialogului dintre personaje; verbul de declarație se referă la evenimente din trecut, iar verbul din subordonată sau din enunțul citat se referă la momentul acțiunii narate;
(d) *e, deschide* – prezent atemporal (generic, gnomic);
(e) *stau de vorbă* – prezent iterativ.

**24.
(a) Fragmentul se referă la fapte petrecute în același interval, simultane cu enunțarea; prezentul este deictic, pentru că ancorează enunțul în timpul real.
(b) Forma de prezent apare într-un context narativ, cu referire la fapte din trecut (așa cum o indică alte verbe din context: *se întâmplaseră, era*).
(c) Forma de prezent apare într-un context generic (și iterativ); nu se raportează la un moment anume, ci la o regularitate.

**25.
zisei – verb la modul indicativ, timpul perfect simplu, pers. 1 sg.
zi-$_{\text{radical}}$ + -se-$_{\text{sufix de perfect}}$ + -i$_{\text{desinență de pers.1 sg.}}$
ați pus – verb la modul indicativ, timpul perfect compus, pers. 2 pl. (formă de politețe)
ați$_{\text{morfem liber-auxiliar de perfect compus}}$ pu-$_{\text{radical}}$ + -s$_{\text{sufix de participiu}}$
tresări – verb la modul indicativ, timpul perfect simplu, pers. 3 sg.
tresăr-$_{\text{radical}}$ + -i$_{\text{sufix de perfect}}$ + Ø$_{\text{desinență de pers. 3 sg.}}$
se ridică – verb la modul indicativ, timpul perfect simplu, pers. 3 sg.
se$_{\text{formant reflexiv}}$ ridic-$_{\text{radical}}$ + -ă$_{\text{sufix de perfect}}$ + Ø$_{\text{desinență de pers. 3 sg.}}$

Scanned with OKEN Scanner

Observaţie:
Contextul impune interpretarea formei scrise a verbului (care este ambiguă, pentru că nu indică accentul) ca perfect simplu, cu accent pe sufix (*ridică*), nu ca prezent, cu accent pe radical (*ridică*).
zise – verb la modul indicativ, timpul perfect simplu, pers. 3 sg.
zi-$_{\text{radical}}$ + -se$_{\text{sufix de perfect}}$ + Ø$_{\text{desinenţă de pers. 3 sg.}}$
am deranjat – verb la modul indicativ, timpul perfect compus, pers. 1 sg.
am$_{\text{morfem liber-auxiliar de perfect compus}}$ deranj-$_{\text{radical}}$ + -at$_{\text{sufix de participiu}}$
mă posomorâi – verb la modul indicativ, timpul perfect simplu, pers. 1 sg.
mă$_{\text{formant reflexiv, pers. 1 sg.}}$ posomor-$_{\text{radical}}$ + -â-$_{\text{sufix de perfect}}$ + -i$_{\text{desinenţă de pers.1 sg.}}$

****26.** Analiza morfematică:
veni: ven-$_{\text{radical}}$ + -i$_{\text{sufix de perfect (simplu)}}$ + Ø$_{\text{desinenţă de pers. 3}}$
veniră: ven-$_{\text{radical}}$ + -i$_{\text{sufix de perfect (simplu)}}$ + -ră$_{\text{desinenţă de pl.}}$ + Ø$_{\text{desinenţă de pers. 3}}$
veniseră: ven-$_{\text{radical}}$ + -i-$_{\text{sufix de perfect}}$ + -se-$_{\text{sufix de mai-mult-ca-perfect}}$ + -ră$_{\text{desinenţă de pl.}}$ + Ø$_{\text{desinenţă de pers. 3}}$

(a) Morfemul *-ră* este desinenţă de plural, la perfect simplu şi mai-mult-ca-perfect; *-se-*: sufix de mai-mult-ca-perfect.
(b) Toate cele trei forme au desinenţa Ø ca marcă a persoanei a 3-a. Desinenţa Ø este o absenţă care se încarcă de semnificaţie gramaticală prin contrast cu desinenţele realizate formal (de pers. 1 şi a 2-a):

veni- + -i – veni- + -şi – veni
veni- + -ră- + -m – veni- + -ră- + -ţi – veni- + -ră- + Ø
veni- + -se- + -ră- + -m – veni- + -se- + -ră- + -ţi – veni- + -se- + -ră- + Ø.

****27.** Exemple de rezolvare a cerinţei:
(a) [1] *Primi un scurt mesaj telefonic şi* [2] *plecă imediat spre casa vărului său. Acolo* [4] *îl întâmpină la uşă un necunoscut. În casă* [3] *era o petrecere în plină desfăşurare.*
(b) *La uşa casei vărului său* [4] *îl întâmpină un necunoscut. În casă* [3] *era o petrecere în plină desfăşurare. Cu puţin timp în urmă,* [1] *primise un scurt mesaj telefonic şi* [2] *plecase imediat încoace.*
(c) *La uşa casei vărului său* [4] *îl întâmpină un necunoscut. În casă* [3] *era o petrecere în plină desfăşurare. Cu puţin timp în urmă,* [2] *plecase imediat încoace, pentru că* [1] *primise un scurt mesaj telefonic.*

****28.**
tânjea – modul indicativ, timpul imperfect, persoana a 3-a, singular:
tânj-$_{\text{radical}}$ + -ea$_{\text{sufix de indicativ imperfect}}$ + Ø$_{\text{desinenţă de pers. 3 sg.}}$
se plecă – modul indicativ, timpul perfect simplu, persoana a 3-a, singular:
se$_{\text{formant reflexiv, pers. 3}}$ plec-$_{\text{radical}}$ + -ă$_{\text{sufix de perfect simplu}}$ + Ø$_{\text{desinenţă de pers. 3 sg.}}$
aţi avut – modul indicativ, timpul perfect compus, persoana a 2-a, plural (pluralul politeţii, cu referent unic)
aţi$_{\text{morfem liber / auxiliar, pers. 2 pl.}}$ + av-$_{\text{radical}}$ + -ut$_{\text{sufix de participiu}}$
să vă întoarceţi – modul conjunctiv, timp prezent, pers. a 2-a, plural (pluralul politeţii):
să$_{\text{morfem al conj.}}$ + vă$_{\text{formant reflexiv, pers. 2 pl.}}$ + întoarc-$_{\text{radical}}$ + -e-$_{\text{sufix de conjunctiv prezent}}$ + -ţi$_{\text{desinenţă de pers. 2 pl}}$
vorbi – modul indicativ, timpul perfect simplu, persoana a 3-a, singular:
vorb-$_{\text{radical}}$ + -i$_{\text{sufix de perfect simplu}}$ + Ø$_{\text{desinenţă de pers. 3 sg.}}$
cred – modul indicativ, timpul prezent, persoana 1, singular:
cred-$_{\text{radical}}$ + Ø $_{\text{sufix de prezent}}$ + Ø $_{\text{desinenţă de pers. 1 sg.}}$
n-a încercat – modul indicativ, timpul perfect compus, persoana a 3-a, singular:
n(u)$_{\text{morfem de negaţie}}$ a$_{\text{morfem liber / auxiliar, pers.3 sg.}}$ + încerc-$_{\text{radical}}$ + -at$_{\text{sufix de participiu}}$

Scanned with OKEN Scanner

să picteze – modul conjunctiv, timp prezent, pers. a 3-a, singular:
să$_{\text{morfem al conj.}}$ + pict-$_{\text{radical}}$ + -ez-$_{\text{sufix de conjunctiv prezent}}$ + -e$_{\text{desinenţă de pers. 3 sg.}}$
se par – modul indicativ, timpul prezent, persoana a 3-a, plural:
se$_{\text{formant reflexiv, pers.3}}$ par-$_{\text{radical}}$ + Ø $_{\text{sufix de indicativ prezent}}$ + Ø $_{\text{desinenţă de pers. 3 pl.}}$
îţi dai seama – modul indicativ, timpul prezent, persoana a 2-a, singular:
îţi$_{\text{formant reflexiv}}$ + da-$_{\text{radical}}$ + Ø $_{\text{sufix de indicativ prezent}}$ + -i$_{\text{desinenţă de pers. 2 sg.}}$
vorbise – modul indicativ, timpul mai-mult-ca-perfect, persoana a 3-a, singular:
vorb-$_{\text{radical}}$ + -i-$_{\text{sufix de perfect}}$ + -se-$_{\text{sufix de mai-mult-ca-perfect}}$ + Ø$_{\text{desinenţă de pers. 3 sg.}}$
privi – modul indicativ, timpul perfect simplu, persoana a 3-a, singular:
priv-$_{\text{radical}}$ + -i$_{\text{sufix de perfect simplu}}$ + Ø$_{\text{desinenţă de pers. 3 sg.}}$
se păruse – modul indicativ, timpul mai-mult-ca-perfect, persoana a 3-a, singular:
se$_{\text{formant reflexiv, pers. 3}}$ + păr-$_{\text{radical}}$ + -u-$_{\text{sufix de perfect}}$ + -se-$_{\text{sufix de mai-mult-ca-perfect}}$ + Ø$_{\text{desinenţă de pers. 3 sg.}}$

**29.

(a) *avem*: persoana 1 plural desemnează un grup din care fac parte şi locutorul, şi alocutorii şi care este precizat contextual (deputaţii);
(b) *am hotărât:* persoana 1 plural desemnează un grup din care face parte (şi în numele căruia vorbeşte) locutorul, dar care îi exclude pe interlocutori;
(c) *afirmăm*: persoana 1 plural desemnează convenţional autorul unei lucrări, în stilul ştiinţific (pluralul auctorial);
(d), **(e)** *ne purtăm, vom încerca, să înţelegem*: persoana 1 plural poate desemna, printr-o deviere retorică, o persoană sau un grup din care locutorul nu face parte, dar căruia i se asociază ironic sau persuasiv;
(f) *ne scufundăm*: persoana 1 plural desemnează un grup cu limite nedefinite (oamenii, românii, contemporanii etc.) din care face parte (sau în care se include cu scop persuasiv) şi locutorul;
(g) *vom răspunde*: plural auctorial; *ştim*: plural auctorial sau (mai probabil) de asociere a alocutorilor într-un grup nedefinit („ştim cu toţii").

***30.

îşi amintea – timpul imperfect, relativ, raportat la un reper din trecut, indicat de adverbul *acum* (folosit ca semn al perspectivei interioare, pentru prezentul personajului); imperfectul indică un interval de timp în care se cuprinde *acum* (momentul rememorării);
dădea – timpul imperfect, relativ, raportat la un reper din trecut, indicat de verbul *şoptise*; are valoare aspectuală durativă (acţiune-fundal), marcată de conectorul *pe când*;
şoptise – timpul mai-mult-ca perfect, relativ, raportat la un reper din trecut, neexprimat („atunci")
devenise – timpul mai-mult-ca-perfect, relativ, marcând progresia temporală faţă de verbul precedent la mai-mult-ca-perfect (care funcţionează ca reper);
pierde – timpul prezent atemporal, într-un fragment de enunţ generic;
apucase – timpul mai-mult-ca-perfect, relativ, raportat la un reper din trecut (exprimat de adverbul *atunci*) şi marcând progresia acţiunii faţă de verbul precedent la mai-mult-ca-perfect;
voise, se zbătuse – timpul mai-mult-ca-perfect, relativ, marcând, fiecare, progresia acţiunii faţă de verbul precedent la mai-mult-ca-perfect (care funcţionează ca reper);
zgâriase – timpul mai-mult-ca perfect, relativ, marcând progresia acţiunii faţă de verbul precedent la mai-mult-ca-perfect (care funcţionează ca reper); succesiunea este explicitată şi de locuţiunea adverbială *până la urmă*;
a spus – timpul perfect compus, relativ, raportat la verbul de declaraţie *să întrebe*; se referă la acelaşi act ca *şoptise.*

***31.

legă, luă, lunecă – verbe la perfectul simplu, desemnează acţiuni punctuale, care se succedă într-o naraţiune ficţională; pentru *lunecă* circumstanţialul *mai departe* neutralizează aspectul punctual, introducând lexical aspectul continuu;

Scanned with OKEN Scanner

se auzeau, tăia – verbe la imperfect, descriu procese durative, simultane, alcătuind un cadru pentru cele descrise de perfectul simplu;
patină – verb la perfectul simplu, desemnează un proces durativ, incluzându-l într-o succesiune de evenimente; aspectul punctual indicat preferențial de perfectul simplu este neutralizat de circumstanțialul de timp *câteva ceasuri*;
se întunecă – verb la prezent: valoare relativă a prezentului, raportat la verbele de percepție *simțind, văzând* și caracterizând planul personajului; circumstanțialul *tot mai tare* marchează lexical aspectul progresiv al prezentului;
se spărseseră, catifelaseră, însângeraseră – verbe la mai-mult-ca-perfect, desemnând evenimente anterioare liniei principale de progresie a narațiunii; o întoarcere asupra unui moment care nu fusese menționat; aspectul punctual este indicat de circumstanțialul *o clipă*;
se stinseseră – verb la mai-mult-ca-perfect, desemnând un eveniment succesiv celor precedente (succesiune indicată de circumstanțialul *apoi*), dar rămânând în episodul anterior liniei principale de progresie narativă;
se-ntinse – verb la perfectul simplu, desemnează un proces durativ, incluzându-l în succesiunea principală de evenimente (linia de progresie narativă); aspectul punctual indicat preferențial de perfectul simplu este neutralizat de circumstanțialul de timp cu sens progresiv *mai departe*;
se făcea, rănea – verbe la imperfect, descriu procese durative, alcătuind un cadru pentru cele descrise de perfectul simplu; valoare aspectuală progresivă marcată pentru primul verb de circumstanțialul *tot mai frig*;
începuseră – verb la mai-mult-ca-perfect, desemnând un eveniment anterior liniei principale de progresie a narațiunii;
era (vremea) – verb la imperfect, emfatizează simultaneitatea a două intervale (cel al liniei principale de progresie a narațiunii și cel al unui plan paralel);
se-ntorcea – verb la imperfect, desemnează un proces desfășurat într-un interval simultan cu acela al liniei principale de progresie a narațiunii;
întrebase, mormăise – verbe la mai-mult-ca-perfect, desemnând evenimente anterioare liniei principale de progresie a narațiunii;
hoinărea – verb la imperfect, desemnând un proces raportat la verbul de percepție *auzind*;
nu erau – verb la imperfect, desemnând o stare desfășurată în același interval cu evenimentele din linia principală a narațiunii;
aveau să fie – verb la viitor în trecut, desemnând o stare ulterioară unui reper de pe linia principală a narațiunii (momentul înserării), dar care rămâne plasată în trecut.

Clasificarea flexionară a verbului

*1. **(a)** *cheltuiește – cheltuie;* **(b)** *stăruie;* **(c)** *trebuie;* **(d)** *excedează;* **(e)** *prelevă;* **(f)** *ignoră;* **(g)** *înfiripă;* **(h)** *perturbă;* **(i)** *sforăie.*

*2.
(a) *Nu toată lumea* ***aderă*** *la aceleași idei religioase.*
(b) ***Bănuiește*** *că cineva i-a descoperit ascunzișul.*
(c) *Colegul meu nu a reușit* ***să copieze.***
(d) *Medicul a făcut tot posibilul* ***să-l resusciteze*** *pe tânăr.*
(e) *Îl* ***animă*** *numai gândul că misiunea lui dificilă are o miză importantă.*
(f) *Deși* ***nu ne*** *mai* ***văzurăm*** *de mult, eram la fel de buni prieteni.*
(g) ***Auziserăm*** *și noi că o să avem altă profesoară.*
(h) *Câteodată* ***ne batem*** *cu bulgări de zăpadă.*
(i) *Ne-****ar plăcea*** *să nu mai dăm examene.*
(j) *Vă rog* ***să tăceți.***

Scanned with OKEN Scanner

(k) *Cartea **va apărea** la sfârșitul anului.*
(l) *Își dorește mult **să aibă** și el un cățel.*
(m) *Secvențele **se succedă** cu repeziciune.*
(n) *Aceste scene **precedă** punctul culminant al acțiunii.*
(o) *Nu-i **zice** mamei ce ai auzit!*
(p) *Nu **face** așa ceva!*
(r) *Nu te **duce** cu el!*
(s) ***Voia** să mai asculte o dată acea melodie.*

**3.
(a) *iubeam* – se încadrează în clasa verbelor caracterizată prin: sufixul *-i* la infinitiv (*iubi*) și sufixul *-esc* la indicativ prezent și la conjunctiv prezent;
(b) *avea* (infinitiv *avea*) – verb neregulat sub aspectul radicalului (***am, are, avem, să aibă***) și sub aspectul desinențelor, în comparație cu un verb regulat cu același sufix de infinitiv (*eu **am**, față de eu tacØ; ei **au**, față de ei tacØ*);
(c) *aș fi vrut* – verb personal, subclasa de conjugare caracterizată prin sufixul de infinitiv *-ea*, modul condițional, timpul perfect, persoana 1, numărul singular; din punct de vedere morfematic, forma flexionară a verbului cuprinde participiul *vrut* (care include radicalul *vr-* și sufixul *-ut*) și morfemele mobile *aș* (care indică modul) și *fi* (care indică timpul);
intrase – verb personal, subclasa de conjugare caracterizată prin sufixul de infinitiv *-a*, fără sufixul *-ez* la indicativ prezent și la conjunctiv prezent, modul indicativ, timpul mai-mult-ca-perfect, persoana a 3-a, numărul singular; din punct de vedere morfematic, forma verbului este alcătuită din radicalul *intr-*, sufixele *-a* și *-se* (care indică modul și timpul) și desinența *-Ø* (care indică persoana și numărul).

***4.
(a) Verbele *a trage* și *a sparge* aparțin unor clase de flexiune diferite, întrucât verbul *a trage* prezintă la forma de participiu sufixul *-s* (*tras*), în timp ce verbul *a sparge* prezintă la participiu sufixul *-t* (*spart*).
(b) Verbele *a mormăi* și *a frunzări* aparțin unor clase de flexiune diferite, întrucât verbul *a mormăi* nu prezintă sufixul *-esc* la indicativ prezent și la conjunctiv prezent, conform normei literare (*eu mormăi*), spre deosebire de verbul *a frunzări*, care prezintă acest sufix la indicativ prezent și la conjunctiv prezent (*eu frunzăresc*).

Categoria diatezei. Clase sintactice și semantice de verbe

*1.

Enunțul	Verbul	Tranzitiv / Intranzitiv	Diateza
(a)	*n-a fost evacuat*	tranzitiv	pasivă
	a fost fărâmițat	tranzitiv	pasivă
	a fost multiplicat	tranzitiv	pasivă
(b)	*se taie*	tranzitiv	pasivă (varianta reflexiv-pasivă)
	se amestecă	tranzitiv	pasivă (varianta reflexiv-pasivă)
	se lasă	tranzitiv	pasivă (varianta reflexiv-pasivă)
(c)	*se pleacă*	intranzitiv	impersonală
	se ajunge	intranzitiv	impersonală

Scanned with OKEN Scanner

**2. (c)

**3. (b)

**4. (a), (d)

**5. (d)

**6. (b)
Observaţie:
Spre deosebire de impersonalitate, care este o trăsătură sintactică, trăsătura de unipersonalitate ţine de flexiune, verbelor unipersonale lipsindu-le formele de persoanele 1 şi a 2-a. Unele verbe unipersonale sunt şi impersonale (*a ploua, a se întâmpla*), altele nu (*a se oua, a se prelinge*).

**7.

Verbe care participă la opoziţii de diateză	**Verbe care nu participă la opoziţii de diateză**
nu ştiu – diateza activă	*se întâmplă* – nu participă la opoziţii de diateză din două motive: este verb inerent impersonal şi inerent reflexiv (*a se întâmpla*)
se execută – diateza pasivă; *a executa (un ordin)* este verb tranzitiv	
se va ajunge – diateza impersonală; *a ajunge* este un verb intranzitiv	*se gândea* – nu participă la opoziţii de diateză pentru că este un verb inerent reflexiv (*a se gândi*)
se face – diateza pasivă; *a face* este un verb tranzitiv	*o să ne confruntăm* – nu participă la opoziţii de diateză pentru că este un verb inerent reflexiv (*a se confrunta*)
se toacă – diateza pasivă; *a toca* este un verb tranzitiv	
nu cred – diateza activă	
se pune – diateza pasivă; *a pune* este un verb tranzitiv	
se merge – diateza impersonală; *a merge* este un verb intranzitiv	

**8.
(a) [eu] – Experimentator (entitatea animată, implicată într-un proces afectiv – *a iubi*)
pe Proust – Temă (entitatea către care este îndreptată starea afectivă)
[eu] – Agent (entitatea capabilă să iniţieze şi să controleze procesul exprimat de verb)
teza – Temă (entitatea asupra căreia acţionează Agentul, fără a-i modifica starea)
(b) [eu] (recitesc) – Agent
[eu] (mă distrez) – Experimentator
(c) [eu] (am notat) – Agent
ce (nu mi-a plăcut) – Temă
mi- (a plăcut) – Experimentator
(d) [eu] (am auzit)– Experimentator
(am auzit) *cuvântul* – Temă
(e) *mama* (s-a emoţionat) – Experimentator
(f) (era) *un frate* – Temă

Scanned with OKEN Scanner

**9.

*Ne-**am ales** un șef de grupă.* (tranzitiv)
*Pe Ion l-**au ales** șef de grupă.* (atributiv)
*Maria **a uns** tava cu unt.* (tranzitiv)
*Pe el l-**au uns** mitropolit.* (atributiv)
*La teză, Ion **caracterizează** un personaj.* (tranzitiv)
*Pe Ion l-**au caracterizat** drept cel mai bun.* (atributiv)
*Ion **taxează** orice greșeală a colegilor.*
*Pe Ion l-**au taxat** de nebun.*

***10. **(a)** – ***Tună; Se cuvine** să plecăm acum.*

***11. **(a)** (i) pasivul cu *a fi;* (ii) pasivul cu *se*; **(b)** a 3-a; **(c)** direct; **(d)** forte; **(e)** slabă; **(f)** entitate animată / umană, inițiatoare voliționlă a procesului sau care are capacitatea de a controla procesul; **(g)** entitatea a cărei stare se modifică prin acțiunea descrisă de verb; **(h)** Agentului; **(i)** Pacient, Temă; **(j)** Agent; **(k)** adjectivizării participiului.

Exemple: **(a)** (i) *Ion **este lăudat** de mama lui;* (ii) ***Se construiesc** multe case.*
(b) ***Se** cumpără câte un cadou, **Se** cumpără multe cadouri.*
(c) *Ion **munceşte**.*
(d) ***Îl** văd **pe Ion.***
(e) *Ion are **casă.** (*Ion o are)*
(f), (g) [***Ion***]$_{Agent}$ *îl love**ş**te* [***pe Gheorghe***]$_{Pacient}$.
(h) [***Ion***]$_{Agent}$ *merge cu* [***Ana***]$_{Comitativ}$ *la concert.*
(i) [***Floarea***]$_{Pacient}$ *s-a ofilit,* [***Cartea***]$_{Temă}$ *a căzut de pe masă.*
(j) [***Copilul***]$_{Agent}$ *înoată.*
(k) *floare **ofilită,** carte **căzută** de pe masă* vs **copil **înotat.***

***12.

(a) *Merele se coc vara* – *se* este reflexiv inerent (*a se coace* este forma de dicționar a verbului)
Merele se coc la foc mic – *se* este marcă pasivă (verbul *a coace* este tranzitiv în acest context, fiind înregistrat în dicționar separat de *a se coace*)

(b) *Ciorba se acreşte dacă nu stă în frigider* – *se* este reflexiv inerent (*a se acri* este forma de dicționar a verbului)
Ciorba se acreşte cu borş – *se* este marcă pasivă (verbul *a acri* este tranzitiv)

(c) *Blugii se decolorează de la soare* – *se* este reflexiv inerent (*a se decolora* este forma de dicționar a verbului)
Blugii se decolorează cu substanțe speciale – *se* este marcă pasivă (verbul *a decolora* este tranzitiv)

(d) *Bulgării se sfărâmă când plouă* – *se* este reflexiv inerent (*a se sfărâma* este forma de dicționar a verbului)
Bulgării se sfărâmă cu lopata – *se* este marcă pasivă (verbul *a sfărâma* este tranzitiv).

***13.

(a) *se părea* – verb impersonal; poziția subiectului este ocupată de o propoziție conjuncțională; structura este reorganizată, provenind din *Mi se părea* [*că este ciudat*]$_S$ [*să creadă asta*]$_S$; prin elipsa conjuncției și a verbului copulativ din prima propoziție subiectivă, se ajunge la structura *Mi se părea ciudat să creadă asta,* în care *ciudat* este un predicativ suplimentar; cea de-a doua propoziție subiectivă este reinterpretată ca ocupând poziția de subiect al verbului *se părea;*

(b) *se părea* – verb impersonal; poziția subiectului este ocupată de o propoziție conjuncțională;

(c) *se cădea* – verb **inerent** impersonal; poziția subiectului este ocupată de o propoziție conjuncțională;

Scanned with OKEN Scanner

(d) *trebuie* – verb **inerent** impersonal; poziția subiectului este ocupată de o propoziție conjuncțională;
(e) *s-a întâmplat* – verb **inerent** impersonal; poziția subiectului este ocupată de o propoziție conjuncțională;
(f) *se întunecă* – verb **inerent** impersonal; nu admite prezența subiectului.

***14.
(a) *îmi* – complement indirect
Ion – subiect, pentru citirea „Ion îmi spune acest lucru"
– complement predicativ al obiectului, dacă verbul este atributiv (citirea „Numele meu este Ion")
(b) *îmi* – complement indirect
Nelu – subiect, pentru citirea „Nelu îmi zice acest lucru"
– complement predicativ al obiectului, dacă verbul este atributiv (citirea „Mi se zice Ion")
(c) *m-* – complement direct
Bubu – subiect, pentru citirea „Bubu m-a poreclit într-un anumit fel"
– complement predicativ al obiectului, dacă verbul este atributiv (citirea „Cineva mi-a dat porecla Bubu")

Grupul verbal

*1.
(a) *Am zâmbit.*
(b) *Ce mi s-a întâmplat?*
(c) *Sunt visuri mari.*
(d) *Omul a găsit o plăcere în a subjuga și a stăpâni.*
(e) *Ce ai citit până acum nu este o destăinuire.*
(f) *Neputând suporta însă asemenea situație, am plecat cu bunicul la Galați.*
Observație:
Pentru formele verbale finite, grupul verbal este identic cu propoziția / cu enunțul.

*2.
(a) $[_{GV}$ *Am zâmbit*$_{Centru}]$.
(b) $[_{GV}\ [_{GNpron}$ *Ce*$]_{S}\ [$*mi*$]_{Cl}$ *s-a întâmplat*$_{Centru}]$?
(c) $[_{GV}$ *Sunt*$_{Centru}\ [_{GN}$ *visuri*$_{Centru}\ [_{GAdj}$ *mari*$_{Centru}]_{Modif}]_{NP}]$.
(d) $[_{GV}\ [_{GN}$ *Omul*$_{Centru+Det}]$ *a găsit*$_{Centru}\ [_{GN}\ [o]_{Det}$ *plăcere*$_{Centru}]_{CD}\ [_{GPrep}$ *în* $[_{GVinf}$ *a subjuga*$_{Centru}]$ *și* $[_{GVinf}$ *a stăpâni*$_{Centru}]]_{CPrep}]$.
(e) $[_{GV}\ [_{GV\ /\ PRel}\ [_{GNpron}$ *Ce*$_{Centru}]_{CD}$ *ai citit*$_{Centru}\ [_{GPrep}$ *până*$_{Centru}\ [_{GAdv}$ *acum*$_{Centru}]]_{CircTimp}]_{S}$ *nu este*$_{Centru}$ $[_{GN}\ [o]_{Det}$ *destăinuire*$_{Centru}]_{NP}]$.
(f) $[_{GV\ 1}$ *Neputând*$_{Centru\ /\ Operator}\ [_{GVinf}$ *suporta*$]_{CD\ /\ suport\ semantic\ al\ predicatului\ complex}\ [_{GN}\ [_{GAdj}$ *asemenea*$_{Centru}]_{Modif}$ *situație*$_{Centru}]_{CD\ al\ predicatului}]_{CircCauză}$, $[_{GV\ 2}$ *am plecat*$_{Centru}\ [_{GPrep}$ *cu*$_{Centru}\ [_{GN}$ *bunicul*$_{Centru+Det}]]_{CircSoc}$ $[_{GPrep}$ *la*$_{Centru}\ [_{GN}$ *Galați*$_{Centru}]]_{CircLoc}]$.
Observații:
- în (a), grupul verbal cuprinde și subiectul inclus de persoana 1; centrul de grup este întreaga formă de perfect compus: auxiliarul și participiul trecut nu formează grupuri distincte, deci nu se separă prin paranteze;
- în (b), cliticul *mi,* cu funcția sintactică de complement indirect, nu are etichetă de grup pentru că formele pronominale clitice nu formează grup sintactic; *s-* din structura centrului verbal este un formant al verbului inerent reflexiv, deci nu se separă prin paranteze;
- în (c), grupul verbal care are drept centru verbul copulativ *sunt* cuprinde și subiectul subînțeles de persoana a 3-a plural;

Scanned with OKEN Scanner

- în (d), determinantul *o* nu are etichetă de grup pentru că determinanții nu formează grup sintactic; apar trei grupuri verbale distincte: un GV cu centru finit (*a găsit*), care include alte două GV, coordonate, cu centru infinitival;
- în (e), apar două grupuri verbale, un GV al propoziției principale și un GV care coincide cu propoziția relativă ce ocupă poziția subiectului;
- în (f), apar trei grupuri verbale, un GV finit al propoziției principale, un GV non-finit gerunzial, care ocupă poziția circumstanțialului de cauză și un GV non-finit infinitival, subordonat grupului verbal non-finit gerunzial, împreună cu care formează un predicat complex, cu centru verbal non-finit, care nu este și predicat al enunțării (*neputând suporta*); CircCauză, fiind un circumstanțial din clasa celor ce redau raporturi logico-semantice, este exterior GV finit; circumstanțialul sociativ *cu bunicul* și cel de loc *la Galați* se includ însă în organizarea GV finit; conjuncția subordonatoare adversativă *însă,* cu topică liberă, care funcționează, în acest context, drept conector pragmatic, nu se include în organizarea GV.

**3. (b)

Observație:

Fac parte din grupul verbal numai anumite circumstanțiale, care descriu, modifică sau restrâng procesul denotat de verb (de loc, de timp, de mod, cantitativ, instrumental, sociativ, de relație$_1$). Celelalte circumstanțiale (de cauză, de scop, condițional, concesiv, consecutiv, opozițional, cumulativ, de excepție, de relație extrapropozițional, de modalitate) sunt exterioare grupului verbal: se raportează la GV, fără a se include în acesta.

***4. (c); $[_{GVinf}$ *a pleca*$_{Centru}$ $[_{GAdv}$ *devreme*$_{Centru}]_{CircTimp}]$ – grupul verbal cu centru o formă non-finită (infinitiv) cuprinde și un grup adverbial, *devreme,* cu funcția de circumstanțial de timp; circumstanțialul de cauză este exterior grupului verbal; la rândul său, grupul verbal se include într-un grup prepozițional cu centru prepoziția *de,* care este inclus în grupul nominal cu centru substantivul determinat *necesitatea:* $[_{GN}$ *necesitatea*$_{Centru+Det}$ $[_{GPrep}$ *de*$_{Centru}$ $[_{GVinf}$ *a pleca*$_{Centru}$ $[_{GAdv}$ *devreme*$_{Centru}]_{CircTimp}]]_{Compl.\ al\ subst.}]$ $[_{GPrep}$ *din cauza ploii*$]_{CircCauză}$.

Forme verbale non-finite

*1.

a dezvăța – infinitiv; marcare mixtă: sufixul ***-a*** + marca proclitică (prepoziția funcțională) ***a***;
a învăța – infinitiv; marcare mixtă: sufixul ***-a*** + marca proclitică ***a***;
de făcut – supin; marcat prin sufixul ***-ut***; apare în context prepozițional (***de***);
zise – participiu adjectivizat, formă în care participiul este marcat prin sufixul ***-s,*** iar adjectivul, prin desinența de număr și gen ***-e***;
de priceput – supin; marcat prin sufixul ***-ut***; prepoziția (***de***) devine, în poziția de subiect, marcă analitică de supin;
înțelegând – gerunziu, marcat prin sufixul ***-ând***;
cuprinsă – participiu adjectivizat, formă în care participiul este marcat prin sufixul ***-s,*** iar adjectivul, prin desinența de număr și gen ***-ă***;
gândi – infinitiv; marcare exclusiv sufixală (sufixul ***-i***); lipsește (după regentul *a putea*) marca proclitică ***a***;
vorbind – gerunziu, marcare sufixală (sufixul ***-ind***);
instalându – gerunziu, marcare sufixală (sufixul ***-ând,*** care, în vecinătatea cliticului pronominal, se realizează fonetic ca ***-ându***);
evitând, eliminând, rezistând, transfigurându – gerunzii, marcate sufixal (sufixul ***-ând,*** realizat și ca ***-ându***).

Scanned with OKEN Scanner

2.

agreând – ~~agreind~~;
~~ereind~~ – creând;
~~subliniând~~ – subliniind;
subțiind – ~~subțiând~~;
neștiind – ~~neștind~~;
~~ne-mai-știind~~ – nemaiștiind;
găsitu-mi-l-a – ~~găsi-tu-mi-la~~;
subliniind – ~~sublinind~~;
a ști – ~~a-știi~~;
~~a-se-sfi~~ – a se sfii – ~~a-se-sfiii~~;
~~poți-știi~~ – poți ști;
N-ai de ce te răzgândi – ~~N-ai-de-ce-te-răzgândii~~;
a zăcea – ~~a-zace~~;
~~a-transpare~~ – a transpărea;
a se complăcea – ~~a-se-complace~~;
a dispărea – ~~a-dispare~~.

3. (b) – Exemplificări:

- Infinitiv construit cu clitice pronominale: *dorința de* ***a mi**$_D$ **le**$_A$ **impune,*** *dorința de* ***a și**$_D$**-o**$_A$ **cumpăra***;
- Gerunziu construit cu clitice pronominale: ***impunându-mi**$_D$**-le**$_A$**, cumpărându-și**$_D$**-o**$_A$.

***4.**

(a) (...) *ce înseamnă* $[[_{GVinf\ 1}$ ***a dezvăța***$_{Centru}$ $[_{GPrep}$ *pe cineva*$]_{CD}$ $[_{GPrep}$ *de o a treia parte din limba lui zilnică*$]_{CPrep}]$ *și* $[_{GVinf\ 2}$ ***a***-*[l]*$_{CD}$ ***învăța***$_{Centru}$ $[_{GN}$ *a treia parte dintr-o altă limbă*$]_{CSec}]]_{S\ multiplu}$*?*

(b_1) *Dar mai sunt* $[_{GN}$ *rezerve* $[_{GVsupin}$ ***de făcut***$]_{Modif}]$ *și în privința* $[_{GNpron}$ *celor* $[_{GVpart}$ ***zise*** $[_{GPrep}$ *de d-ta*$]_{CAg}$ $[_{GPrep}$ *despre Creangă, Popovici-Bănățeanul și dl Slavici*$]_{CPrep}]_{Modif}]$.

(b_2) *Însă atunci e greu* $[_{GVsupin}$ ***de priceput***$_{Centru}$ $[_{PRel}$ *pentru ce ai pus pe cei trei autori în republica poporanismului*$]_{CD\ //\ S}]_S$.

(c) *Cine,* $[_{GVger}$ ***înțelegând*** *odată* $[_{GN}$ *această comoară sufletească a poporului* $[_{GVpart}$ ***cuprinsă*** $[_{GPrep}$ *în cuvinte*$]_{CPrep}]_{Modif}]_{CD}]_{CircCond}$, $[[_{GV\ finit}$*s-ar mai putea* $[_{GVinf}$ ~~***a-se***~~ ***gândi***$]_{S\ al\ operatorului\ modal}]_{Predicat\ al\ enunțării}$ $[_{GPrep}$ *la sunetul brut al unui cuvânt*$]_{CPrep}]$*?*

(d) *Iar* $[_{GVger}$ $[_{GAdv}$ *tehnic*$]_{CircRel}$ ***vorbind***$]_{CircCond\ metadiscursiv}$, *nu realizezi cumpătarea* $[_{GVger}$ ***instalându***-*[te]*$_{CD}$ $[_{GAdv}$ *de-a dreptul*$]_{CircMod}$ $[_{GPrep}$ *în ea*$]_{CircLoc}]_{CircInstr}$, *ci* $[_{GVger}$ ***evitând*** $[_{GN}$*necumpătarea*$]_{CD}]_{CircInstr}$, $[_{GVger}$ ***eliminând*** $[_{GN}$ *condițiile care o favorizează*$]_{CD}]_{CircInstr}$, $[_{GVger}$ ***rezistând*** $[_{GN}$ *tentațiilor centrifugale*$]_{CI}]_{CircInstr}$, *sau* $[_{GVger}$ ***transfigurându***-*[le]*$_{CD}]_{CircInstr}$.

Observații:

- În **(a)**, cele două grupuri cu centru infinitival apar în poziția subiectului după copulativul *a însemna* (ca NP relativul *ce*).
- În **(b_1)**, centrul participial *zise* are comportament dublu, adjectival (vezi acordul) și verbal (vezi construcția cu CAg și CPrep).
- În **(b_2)**, centrul verbal la supin este ambiguu sub aspectul valorii de diateză (poate primi și citire pasivă, și citire activă), aspect din care decurge posibilitatea de a interpreta propoziția relativă subordonată fie ca propoziție completivă directă, fie ca subiectivă (vezi notația CD // S).
- În **(c)**, deși apar patru grupuri verbale, numai unul, cel al cărui centru e o formă finită, formează și predicat al enunțării.

***5.**

Comparație grup 1:

Enunțul	**Centrul de grup**	**Funcția și forma subordonaților**		
(a)	**Substantiv postverbal** (*plecarea*)	**Modif – Adj** (*săptămânală*)	**Compl în G** (*a școlarilor*)	**Modif – GPrep** (*în excursie*)
(b)	**Formă verbală non-finită de infinitiv** (*a pleca*)	**CircTimp – Adv** (*săptămânal*)	**S în N** (*școlarii*)	**CircLoc – GPrep** (*în excursie*)
(c)	**Formă verbală finită** (*pleacă*)	**CircTimp – Adv** (*săptămânal*)	**S în N** (*școlarii*)	**CircLoc – GPrep** (*în excursie*)

Scanned with OKEN Scanner

Comparație grup 2:

Enunțul	Centrul de grup	Funcția și forma subordonaților	
(a)	**Substantiv postverbal** (*amenajarea*)	**Modif – Adj** (*rapidă*)	**Compl în G** (*a taberei de schi*)
(b)	**Formă verbală non-finită de infinitiv** (*a se amenaja*)	**CircTimp – Adv** (*rapid*)	**S în N** (*tabăra de schi*)
(c)	**Formă verbală finită** (*s-a amenajat*)	**CircTimp – Adv** (*rapid*)	**S în N** (*tabăra de schi*)

ADVERBUL ȘI GRUPUL ADVERBIAL

***1.**

***destul* (*de*)** – adverb cu sens cantitativ, compus (neanalizabil din punctul de vedere al limbii actuale); face parte din grupul adjectival [$_{GAdj}$ *destul de discutabilă*], unde îndeplinește funcția de circumstanțial cantitativ;

altfel – adverb anaforic, cu sens modal, cu formă compusă (structura lui internă este încă transparentă: *alt + fel*); face parte din grupul verbal [$_{GV}$ *altfel ar fi arătat cultura*], unde ocupă poziția de component obligatoriu (verbul *a arăta* cere obligatoriu o complinire modală) și îndeplinește funcția de ComplCircMod;

Observație:

(*în*) ***grecește*** **–** deși este o formă de adverb de mod, analizabil (derivat cu sufixul *-ește*), este utilizată contextual (prin conversiune) ca **substantiv.**

oarecum – adverb de aproximare, compus analizabil (structura lui internă este încă transparentă: *oare + cum*); face parte din structura grupului adjectival [*în sensul* [$_{GAdj}$ *oarecum administrativ*]], unde ocupă poziția de adjunct al adjectivului și îndeplinește funcția de CircCant;

Observație:

În raport cu alte adverbe de aproximare (vezi *cam*), care funcționează clar ca semiadverbe, *oarecum* își păstrează în mai mare măsură autonomia (vezi topica liberă: ***oarecum*** *bolnavă – bolnavă* ***oarecum***), ceea ce explică interpretarea ca adjunct al adjectivului.

astăzi **–** adverb deictic (sensul se precizează numai în raport cu momentul enunțării), cu sens temporal, neanalizabil (din punctul de vedere ale românei actuale); face parte din grupul verbal [$_{GV}$ *îl folosim astăzi*], unde are funcția de CircTimp;

așadar – adverb cu rol de conector pragmatic (nu se angajează în organizarea sintactică a grupurilor), cu formă compusă (structura lui internă este încă transparentă: *așa + dar*);

acolo **–** adverb anaforic (își precizează sensul contextual, prin raportare la o sursă referențială postpusă: *la Roma*), cu sens local, adverb neanalizabil (din punctul de vedere ale românei actuale); face parte din grupul verbal [$_{GV}$ *cuvântul s-a născut acolo*], unde are funcția de CircLoc;

integral – adverb de mod, neanalizabil, face parte din structura grupului verbal [$_{GV}$ *cu care nu te identifici integral*], unde are funcția de CircMod;

Scanned with OKEN Scanner

în mod autentic – grup prepoziţional cvasifix, cu utilizare adverbială (substituibil prin adverbul *autentic*), cu sens modal, face parte din structura grupului verbal [$_{GV}$ *nu comunici în mod autentic*], unde are funcţia de CircMod.

**2.

poate – adverb de modalitate, omonim cu forma verbală de prezent a verbului *a putea*; are rolul de modalizator epistemic de incertitudine, apare parantetic / incident (fără legătură conjuncţională cu propoziţia modalizată), îndeplineşte funcţia de CircModalitate;
trist (că) – adverb de mod calificativ, omonim cu forma de masculin singular a unui adjectiv calificativ; are rolul de modalizator apreciativ, se leagă conjuncţional de propoziţia subordonată modalizată, îndeplineşte funcţia de nume predicativ, se include în structura predicatului complex cu operator copulativ *e trist*;
poate – adverb de modalitate, omonim cu forma verbală; are rolul de modalizator epistemic de incertitudine, îndeplineşte funcţia de CircModalitate;
probabil (că) – adverb de modalitate, cu rolul de modalizator epistemic de incertitudine, se leagă conjuncţional de propoziţia modalizată, îndeplineşte funcţia de predicat adverbial;
de altfel – locuţiune adverbială cu rol de conector pragmatic (nu se angajează în organizarea sintactică a grupurilor);
nu întâmplător – adverb de mod, omonim cu forma de masculin singular a unui adjectiv calificativ, e însoţit de negaţia de constituent ***nu***; în context, îndeplineşte funcţia de CircModalitate;
posibil (să) – adverb de modalitate, omonim cu forma de masculin singular a unui adjectiv; are rolul de modalizator epistemic de incertitudine, se leagă conjuncţional de propoziţia modalizată, îndeplineşte funcţia de nume predicativ, se include în structura predicatului complex cu operator copulativ *e posibil.*

***3.

Semiadverbe:
şi – semiadverb, focalizează grupurile:
şi$_{\text{focalizator}}$ [$_{P}$ *pentru că are o origine destul de discutabilă*]
şi$_{\text{focalizator}}$ [$_{GNpron}$ *noi*]
şi$_{\text{focalizator}}$ [$_{GAdv}$ *astăzi*]
cam *(asta au făcut)* – semiadverb, rol de aproximare pentru grupul nominal cu centru pronume:
cam$_{\text{aproximator}}$ [$_{GNpron}$ *asta*];
măcar *(până la un punct)* – semiadverb, marcă restrictivă pentru grupul prepoziţional *până la un punct*: ***măcar***$_{\text{restrictiv}}$ [$_{GPrep}$ *până la un capăt*];
n(u) – morfem al negaţiei propoziţionale, intră în structura predicatelor enunţării (***n-avea, nu era, nu te identifici, nu comunici***);
nu – semiadverb, marcă a negaţiei de constituent, pentru grupul adverbial: ***nu*** [$_{GAdv}$ *întâmplător*].

***4. (c), (d) – exemplificări:
(c) • NP – *Ei sunt **laolaltă**.*
• Modif – *Plecarea **dis-de-dimineaţă** mă oboseşte.*
• PS – *Îl ştiam **departe**.*
• Apoziţie – *Mă privea straniu, **adică ciudat**.*
(d) • NP – *E **important** să obţii proiectul.*
• Circ al verbului – *Ei înoată **mult**, Ei pleacă **astăzi**.*
• ComplCirc – *Bijuteriile ei valorează **mult**, Ei locuiesc **aici**.*
• Circ al adverbului – *Ioana se comportă **lamentabil** de zgomotos, Ea vorbeşte **destul** de straniu.*

Scanned with OKEN Scanner

INTERJECȚIA ȘI GRUPUL INTERJECȚIONAL

*1.
(a) *dii* – interjecție propriu-zisă, primară, simplă, injonctivă;
(b) *Doamne fereşte!* – locuțiune interjecțională, propriu-zisă, secundară;
(c) *hai* – interjecție propriu-zisă, primară, simplă, injonctivă;
(d) *ei* – interjecție propriu-zisă, primară, simplă, cu valoare fatică;
(e) *Doamne* – interjecție propriu-zisă, secundară;
iată – interjecție propriu-zisă, simplă, prezentativă;
(f) *o!* – interjecție propriu-zisă, primară, simplă, expresivă;
Doamne, Doamne! – interjecție propriu-zisă, secundară, repetată;
(g) *hai* – interjecție propriu-zisă, primară, simplă, injonctivă;
(h) *mă* – interjecție propriu-zisă, primară, simplă, de adresare.

*2.
(a) *dii* – grup interjecțional monomembru, care funcționează ca un enunț independent; substantivul *calul* este în cazul vocativ, deci nu are funcție sintactică şi nu participă la organizarea grupului interjecțional
(b) *Doamne fereşte!* – grup interjecțional monomembru, care funcționează ca un enunț independent, incident
(c) *hai după casă* – grup interjecțional complex, format din centrul *hai,* cu funcția de predicat al enunțării (are un regim asemănător cu verbul *a veni*), şi grupul prepozițional *după casă,* cu funcția de circumstanțial de loc
(d) *ei* – grup interjecțional monomembru, care funcționează ca un enunț independent, incident
(e) *Doamne* – grup interjecțional monomembru, care funcționează ca un enunț independent, incident
(f) *o!* – grup interjecțional monomembru, care funcționează ca un enunț independent, incident
Doamne, Doamne! – grup interjecțional monomembru, care funcționează ca un enunț independent, incident
(g) *hai,* [tată], *hai,* [Zăricuță] – grup interjecțional monomembru, care funcționează ca predicat al enunțării, permițând apariția unor substantive în vocativ
hai afară – grup interjecțional complex, format din centrul *hai,* cu funcția de predicat al enunțării, şi grupul adverbial *afară,* cu funcția de circumstanțial de loc; grupul interjecțional îşi subordonează şi un circumstanțial de scop realizat propozițional (*să vă dau ceva să mâncați*), care însă este exterior grupului;
(h) *mă* – grup interjecțional monomembru, care funcționează ca un enunț independent, incident.

**3.
***Doamne, câtă lume venise!* (interjecție)
Doamne, fă o minune pentru noi! (substantiv în vocativ)

[Efimița adresându-se lui Leonida:] *Apoi dacă-i aşa, de ce nu se face mai curând republică,* ***soro?*** (I. L. Caragiale, *Conul Leonida față cu reacțiunea*) (interjecție)
Soro, *vino să ne ajuți!* (substantiv în vocativ)

[Leonida, adresându-se Efimiței:] *D-apoi bine,* ***frate,*** *până când tot rabdă azi, rabdă mâine?* (I. L. Caragiale, *Conul Leonida față cu reacțiunea*) (interjecție)
Vino şi tu la masă, ***frate*** *Ioane!* (substantiv în vocativ)

[Leonida, adresându-se Efimiței:] *Ce să vezi,* ***domnule?*** (I. L. Caragiale, *Conul Leonida față cu reacțiunea*) (interjecție)
Domnule *profesor, explicați încă o dată!* (substantiv în vocativ)

Scanned with OKEN Scanner

CONECTORI SINTACTICI ŞI TIPURI DE RELAŢII

PREPOZIŢIA ŞI GRUPUL PREPOZIŢIONAL

***1. (c)**
În **(a)**, *de* este pronume relativ invariabil, utilizat în registru popular, iar în (b), *de* este conjuncţie subordonatoare.

***2.**
(a) Prepoziţia *la* impune cazul acuzativ pronumelui personal *tu – la tine.*
(b) Prepoziţia *spre* impune cazul acuzativ substantivului *şcoală.*
(c) Prepoziţia *graţie* impune cazul dativ substantivului *mama – graţie mamei.*
(d) Prepoziţia *împotriva* impune cazul genitiv substantivului *duşmani – împotriva duşmanilor.*
(e) Locuţiunea prepoziţională *în loc de* impune cazul acuzativ substantivului *bani.*
(f) Locuţiunea prepoziţională *în faţa* impune cazul genitiv substantivului *casă – în faţa casei.*
(g) Prepoziţia *datorită* impune cazul dativ pronumelui personal *tu – datorită ţie.*
(h) Prepoziţia *deasupra* impune cazul genitiv substantivului *capitală – deasupra capitalei.*
(i) Locuţiunea prepoziţională *în jurul* impune cazul genitiv substantivului *lume – în jurul lumii.*

*****3.**
(a)
(i) GPrep [*împotriva dementului care a dat foc* (...) *marelui templu al zeiţei Artemis*] ocupă poziţia de complement prepoziţional cerut de participiul adjectivizat *lansată,* în cadrul GAdj [*lansată de conducerea cetăţii Efes împotriva dementului care a dat foc* (...) *marelui templu al zeiţei Artemis*];
(ii) GPrep cu centru locuţiunea prepoziţională *dincolo de* – [*dincolo de moarte – care în mod evident nu-l înspăimânta pe unul ce se hotărâse să se jertfească pentru a distruge una dintre minunile lumii*] – ocupă poziţia de circumstanţial cumulativ, raportându-se la GV [*uitarea era cea care îl îngrozea*]
Observaţie:
Într-o construcţie precum *Ceea ce dorim se află dincolo de zid,* adverbul locativ *dincolo,* centrul GAdv [*dincolo de zid*], se construieşte cu un complement prepoziţional ($[_{GAdv}$ *dincolo*$_{Centru}$ [*de zid*]$_{CPrep}$])
(iii) GPrep [*pentru a distruge una dintre minunile lumii*] ocupă poziţia de circumstanţial de scop, raportându-se la GV [*să se jertfească*]);
(iv) GPrep [*într-un târg*], cu centru prepoziţia *în* (varianta *într-* este condiţionată fonetic), ocupă poziţia de circumstanţial de mod în GV [*împotriva ameninţării terifiante a acesteia îşi oferise viaţa, într-un târg (viaţă contra nemurire) cât se poate de avantajos*].

(b)
Prepoziţia *contra* impune complementului său formă cazuală de acuzativ (*viaţă contra nemurire*).
În exemplul *S-au revoltat contra măsurilor luate de director,* prepoziţia *contra* impune cazul genitiv complementului său, substantivul *măsurilor,* centrul GN [*măsurilor luate de director*].

(c)
Prepoziţia *în,* centrul GPrep [*în sine*], impune complementului său – pronumele reflexiv *sine* – cazul acuzativ şi rolul tematic Locativ.
Prepoziţia lexicală *împotriva,* centrul GPrep [*împotriva ameninţării terifiante a acesteia*], impune complementului său – substantivul *ameninţării,* centrul GN [*ameninţării terifiante a acesteia*] – cazul genitiv (implicit, articularea acestuia) şi rolul tematic Ţintă.

Scanned with OKEN Scanner

Prepoziția lexicală *dintre*, centrul GPrep [*dintre minunile lumii*], impune complementului său – substantivul *minunile*, centrul GN [*minunile lumii*] – cazul acuzativ, numărul plural și rolul tematic Sursă (articularea definită a substantivului-centru se explică prin faptul că este urmat de posesorul *lumii*; compară *una dintre minunile lumii* cu *una dintre minuni*).

(d)

Prepoziția *de* este funcțională în GN [*interdicția de a nu i se mai pronunța sau scrie vreodată numele*], având rolul de a introduce complementul substantivului postverbal *interdicția*.

Prepoziția *pe* este funcțională în GV [*nu-l înspăimânta pe unul ce se hotărâse să se jertfească pentru a distruge una dintre minunile lumii*], marcând complementul direct realizat prin GN cu centru pronumele indefinit *unul*.

***4.

(a_1) *Cărțile **a** doi copii sunt noi* – prepoziție funcțională (marchează relația cazuală de genitiv);
(a_2) *Miroase **a** ars* – prepoziție lexicală (cu sens comparativ);
(b_1) *L-am întâlnit **pe** Ion* – prepoziție funcțională (marcă a complementului direct realizat printr-un substantiv care desemnează o persoană);
(b_2) *Cartea este **pe** birou* – prepoziție lexicală (cu sens locativ);
(c_1) *Le-a dat premii numai **la** doi elevi* – prepoziție funcțională (marchează relația cazuală de dativ);
(c_2) *Merge în fiecare an **la** Sinaia* – prepoziție lexicală (cu sens locativ);
(d_1) *Plăcerea **de** a cânta o moștenește de la tatăl său* – prepoziție funcțională (introduce complementul substantivului postverbal *plăcerea;* în GV, complementului substantivului postverbal îi corespunde subiectul cerut de verbul impersonal: *îi place să cânte*);
(d_2) *A câștigat concursul unul **de**-ai noștri* – prepoziție lexicală (cu sens partitiv).

***5. În toate grupurile nominale provenite din grupuri verbale, prepoziția funcțională *de* introduce un complement sau un modificator care corespunde unui complement sau unui circumstanțial din GV:

consumator [*de alcool*]$_{Compl}$ < *consumă* [*alcool*]$_{CD}$
uscător [*de rufe*]$_{Compl}$ < *usucă* [*rufe*]$_{CD}$
căutarea [*de comori*]$_{Compl}$ < *caută* [*comori*]$_{CD}$
vânatul [*de iepuri*]$_{Compl}$ < *vânează* [*iepuri*]$_{CD}$
firmă producătoare [*de încălțăminte*]$_{Compl}$ < *firmă care produce* [*încălțăminte*]$_{CD}$
unități deținătoare [*de informații*]$_{Compl}$ < *unități care dețin* [*informații*]$_{CD}$
omul [*de lângă mine*]$_{Modif}$ < *omul este* [*lângă mine*]$_{CircLoc}$
biroul [*de la serviciu*]$_{Modif}$ < *biroul este* [*la serviciu*]$_{CircLoc}$.

CONJUNCȚIA

Conjuncții coordonatoare

**1.

(a_1) *Ion **și** Maria vor veni la petrecere* – conjuncție copulativă;
(a_2) ***Și** Ion va veni la petrecere* – semiadverb;

(b_1) ***Nici** medicamentele, **nici** alcoolul nu l-au ajutat pe Ion* – conjuncție copulativă (în structura cu elemente corelative *nici ..., nici*);
(b_2) ***Nici** medicamentele nu l-au ajutat pe Ion* – semiadverb.

****2. (b)**
Observație:
Conjuncțiile adversative leagă propoziții și în situația în care predicatul nu este exprimat în al doilea membru al relației. Se consideră în acest caz că predicatul este eliptic:
Ion mănâncă mere, iar Maria [mănâncă] *pere.*
Maria este frumoasă, dar [este] *rea.*
Nu a venit Ion, ci [a venit] *Gheorghe.*

*****3.**
iar – conjuncție coordonatoare adversativă; leagă două propoziții conjuncționale aflate în poziția de subiect: [$_{GV}$ *S-a spus despre inconștient* [[$_{PConj}$ *că este zona mai adâncă*], *iar* [$_{PConj}$ *„inconștientul colectiv" ar fi temeiul ultim al vieții sufletești, căreia îi oferă simbolurile și arhetipurile sub înrâurirea cărora sufletul se manifestă*]]$_S$];
Observație:
În propoziția care urmează conjuncției *iar,* se constată elipsa conjuncției necircumstanțiale *că.*
și – conjuncție coordonatoare copulativă; leagă două grupuri nominale aflate în poziția de complement direct: [$_{GV}$ *căreia îi oferă* [[$_{GN}$ *simbolurile*] *și* [$_{GN}$ *arhetipurile*]]$_{CD}$ *sub înrâurirea cărora sufletul se manifestă*];
ori – conjuncție coordonatoare disjunctivă; leagă două grupuri prepoziționale aflate în poziția de circumstanțial instrumental: [$_{GV}$ *ce nu se dezvăluie* [[*prin vise*] *ori* [*prin cine știe ce căi ocolite*]]$_{CircInstr}$];
ci – conjuncție coordonatoare adversativă; leagă două grupuri verbale: [$_{GV}$ *ce nu se dezvăluie prin vise ori prin cine știe ce căi ocolite*], *ci* [$_{GV}$ *direct prin înregistrarea ipostazei respective*].
Observație:
Al doilea GV (care urmează conjuncției adversative *ci*) este eliptic de predicat.
și – conjuncție coordonatoare copulativă; leagă două propoziții principale: [$_{P_1}$ *Întâi percepi substantivitatea*] *și* [$_{P_2}$ *pe urmă găsești atât cuvântul potrivit, cât și conceptul lucrului*];
cât și – locuțiune conjuncțională coordonatoare copulativă, care presupune corelativul *atât;* leagă două grupuri nominale aflate în poziția de complement direct: [$_{GV}$ *pe urmă găsești atât* [[$_{GN}$ *cuvântul potrivit*], *cât și* [$_{GN}$ *conceptul lucrului*]]$_{CD}$].

Conjuncții subordonatoare

****1.**
(a_1) *dacă* – conjuncție circumstanțială, introduce o circumstanțială cauzală;
(a_2) *dacă* – complementizator, introduce o completivă secundară (este marcă a transpunerii unei interogații totale în vorbire indirectă, fiind cerută de verbul *dicendi a întrebat*);
(a_3) *dacă* – complementizator, introduce o subiectivă (reluată prin pronumele *asta,* cu funcție sintactică de subiect cerut de verbul impersonal *rămâne*);
(a_4) *dacă* – complementizator, introduce o completivă directă (reluată prin *o,* cu funcție sintactică de complement direct cerut de verbul *vom ști*);
(b_1) *de* – complementizator, introduce o completivă prepozițională (este marcă a transpunerii unei interogații totale în vorbire indirectă, fiind cerută de adjectivul *curios*);
(b_2) *de* – conjuncție circumstanțială, introduce o circumstanțială condițională;

Scanned with OKEN Scanner

(c_1) *că* – complementizator, introduce o completivă directă, cerută de verbul *a afirmat* (este și marcă a transpunerii unui enunț asertiv în vorbire indirectă);
(c_2) *că* – conjuncție circumstanțială, introduce o circumstanțială cauzală;
(c_3) *că* – conjuncție circumstanțială, introduce o circumstanțială consecutivă;
(d_1) *să* – complementizator, introduce o completivă directă, cerută de verbul *a încercat;*
(d_2) *să* – conjuncție circumstanțială, introduce o circumstanțială de scop (finală).

**2.
(a_1) *unde* – adverb relativ de loc, cu funcția sintactică de circumstanțial de loc în subordonată;
(a_2) *unde* – conjuncție circumstanțială (introduce o circumstanțială cauzală);
(b_1) *cum* – conjuncție circumstanțială (introduce o circumstanțială cauzală);
(b_2) *cum* – adverb relativ de mod, cu funcția sintactică de circumstanțial de mod în subordonată;
(b_3) *cum* – conjuncție circumstanțială (introduce o circumstanțială de timp);
(c_1) *când* – conjuncție circumstanțială (introduce o circumstanțială condițională);
(c_2) *când* – adverb relativ de timp, cu funcția sintactică de circumstanțial de timp în subordonată.

TIPURI DE RELAȚII SINTACTICE

*1.
(a) *Ion este specialist **în** acest domeniu.*
(b) ***În calitate de** conducător are multe responsabilități.*
(c) *I-am dedicat un omagiu profesoarei **noastre preferate**.*
(d) *A reacționat împotriva deciziei **considerate** injustă.*
(e) *I-am dat cartea unei prietene **a** mele.*
(f) *În cazul Ioanei și **al** Mariei decizia fusese luată.*
(g) *Nu a intenționat să-i facă rău; **or**, ea nu vrea să înțeleagă asta.*
(h) *Dorește **să** facă un memoriu pentru a i se face dreptate.*
(i) *Anul acesta vom schimba **atât** mobila, cât și culoarea pereților.*
(j) *I-am oferit un buchet de flori dragii noastre colaboratoare.*

***2.
(a) În acest enunț se stabilesc două relații de subordonare.
(i) Subordonarea propoziției completive directe *să meargă la Cluj* față de regentul verbal *încearcă* este marcată prin conjuncția necircumstanțială / complementizatorul *să*.
(ii) Subordonarea circumstanțialului de loc *la Cluj* față de regentul verbal *să meargă* este marcată prin prepoziția *la*.
(b) Se stabilesc șapte relații sintactice.
(i) Subordonarea complementului indirect *vizitatorilor,* dublat prin cliticul *le,* față de regentul verbal *am arătat* este marcată prin cazul dativ.
(ii) Între *vizitatorilor* și *profesori de română* se stabilește o relație de apoziționare, primul membru, *vizitatorilor,* fiind baza, iar GN [*profesori de română*] fiind apoziția. Apoziția categorizantă *profesori de română* se marchează prozodic prin pauze, iar grafic, prin virgule.
(iii) Subordonarea modificatorului *de română* față de regentul substantival *profesori* este marcată prin prepoziția *de*.

Scanned with OKEN Scanner

(iv) Subordonarea complementului direct *biblioteca interesantă a şcolii* faţă de regentul verbal *am arătat* este marcată prin cazul acuzativ.
(v) Subordonarea modificatorului *interesantă* faţă de regentul substantival *biblioteca* este marcată prin acord în gen (feminin), în număr (singular) şi în caz (acuzativ).
(vi) Subordonarea posesorului *a şcolii* faţă de regentul substantival *biblioteca* este marcată prin cazul genitiv (cu morfemul *a*, întrucât genitivul nu se află în imediata vecinătate la stânga a centrului GN; compară *biblioteca interesantă a şcolii* cu *biblioteca şcolii*).
(vii) Subordonarea posesorului *noastre* faţă de regentul substantival *şcolii* este marcată prin acord în gen (feminin) şi în caz (genitiv).

(c) Se stabilesc şapte relaţii sintactice.
(i) Circumstanţialul cauzal metadiscursiv (tip special de construcţie subordonată) se raportează la enunţul *Irina, prietena mea, va pleca unde a găsit serviciu.* Relaţia de subordonare este marcată prin locuţiunea conjuncţională *pentru că.*
(ii) Subordonarea subiectului *Irina* faţă de regentul verbal *va pleca* este marcată prin cazul nominativ. Relaţia dintre subiect şi verb se realizează şi prin acord (fapt ce deosebeşte subiectul de alte complemente din GV).
(iii) Între *Irina* şi *prietena mea* se stabileşte o relaţie de apoziţionare; primul membru, *Irina,* reprezintă baza, iar GN *prietena mea,* apoziţia. Apoziţia se marchează prozodic prin pauze, iar grafic, prin virgule.
(iv) Subordonarea complementului *mea* faţă de numele relaţional *prietena* este marcată prin acord în gen (feminin), număr (singular) şi caz (nominativ).
(v) Subordonarea circumstanţialei relative *unde a găsit serviciu* faţă de regentul verbal *va pleca* este marcată prin adverbul relativ *unde* (care are funcţia sintactică de circumstanţial de loc în cadrul propoziţiei circumstanţiale relative).
(vi) Subordonarea complementului direct *serviciu* faţă de regentul verbal *a găsit* este marcată prin cazul acuzativ.
(vii) Subordonarea adverbului relativ de loc faţă de verbul *a găsit,* în interiorul subordonatei relative, se realizează prin aderenţă (adică prin simpla ataşare a adverbului relativ la verbul regent *a găsit*).

(d) Se stabilesc patru relaţii sintactice.
(i) Subordonarea propoziţiei completive directe *că vom lucra sâmbătă şi duminică* faţă de regentul verbal *am aflat* este marcată prin conjuncţia / complementizatorul *că.*
(ii) Construcţia incidentă *şi nu îmi convine* este marcată formal prin conjuncţia coordonatoare *şi,* însă între incidentă şi restul enunţului nu se stabileşte o relaţie de coordonare.
(iii) Subordonarea circumstanţialului de timp *sâmbătă şi duminică* faţă de regentul verbal *vom lucra* se realizează prin aderenţă (adică prin simpla ataşare a substantivelor coordonate *sâmbătă şi duminică,* al căror comportament se apropie de cel al adverbelor, la regentul verbal *vom lucra*).
(iv) Relaţia de coordonare copulativă dintre substantivele *sâmbătă, duminică* este marcată prin conjuncţia *şi.*

Scanned with OKEN Scanner

PARTEA A II-A

FUNCȚIILE SINTACTICE DIN GRUPUL NOMINAL

**1.

Textul	Exemplul	Tipul de determinare	Realizare	Cazul
(a)	*(cititoru)**lui***	definită	articol definit	D
	***un** (tratat)*	nedefinită	articol nedefinit	A
	***o** (suită)*	nedefinită	articol nedefinit	A[1]
	*(margini)**le***	definită	articol definit	A
	***unui** (teritoriu)*	nedefinită	articol nedefinit	G
	*(autoru)**l***	definită	articol definit	N
	*(printr)-**un** (neutru interes teoretic)*	nedefinită	articol nedefinit	A
	*(împrejurări)**le***	definită	articol definit	A
	*(soiu)**l***	definită	articol definit	A
	*(vieți)**i***	definită	articol definit	G
	***un** (moment)*	nedefinită	articol nedefinit	A
	*(identificare)**a***	definită	articol definit	A
	***unei** (minime coerențe)*	nedefinită	articol nedefinit	G
	***acest** (vârtej)*	definită	adjectiv pronominal demonstrativ	A
	*(pluralități)**i***	definită	articol definit	G
	*(spectacolu)**l***	definită	articol definit	N
	***fiecărei** (vieți)*	nedefinită	adjectiv pronominal indefinit	G
	*(voi)**a***	definită	articol definit	A
	*(întâmplări)**i***	definită	articol definit	G
	***o** (penumbră)*	nedefinită	articol nedefinit	A
(b)	*(Copii)**i** (aceştia)*	definită	articol definit	N
	*(Copiii) **aceştia***	definită emfatică	adjectiv pronominal demonstrativ	N
(c)	*(soră)-**tii***	definită	posesiv clitic	D

Scanned with OKEN Scanner

(d)	*(frumoas)**a** (mea prietenă)*	definită	articol definit	N
(e)	***a ta** (privire)*[2]	definită	adjectiv pronominal posesiv antepus	A
(f)	***al lor** (steag)*[2]	definită	grup nominal în genitiv	G
(g)	*(vinu)**l** (cel vechi)*	definită	articol definit	N
	*(vinul) **cel** (vechi)*	definită emfatică	adjectiv pronominal demonstrativ semiindependent	N
(h)	***Aceşti** (doi nebuni)*	definită	adjectiv pronominal demonstrativ	N
(i)	***Câțiva** (oameni)*	nedefinită	adjectiv pronominal indefinit	N
(j)	***Doi** (ingineri)*	nedefinită	numeral cardinal adjectival	N
(k)	***Al doilea** (copil)*	nedefinită	numeral ordinal adjectival	N
	*(premiu)**l** (întâi)*	definită	articol definit	A
(l)	***care** (om)*	nedefinită	adjectiv interogativ	N
	***acest** (lucru)*	definită	adjectiv pronominal demonstrativ	A
(m)	***ce** (om)*	nedefinită	adjectiv interogativ	N

Observaţii:

[1] Grupul nominal *o suită de ...* primeşte cazul de la verbul elidat *a oferi*.

[2] Faptul că adjectivul posesiv antepus şi grupul nominal în genitiv antepus ocupă poziția sintactică de determinant se „testează" prin imposibilitatea determinării centrului substantival cu articol definit: ****al nostru** fratele, ****al țării** steagul, ****al lor** steagul*. Poziția de determinant este unică şi nu poate fi ocupată decât de un singur element. Cele două unităţi (adjectivul posesiv şi grupul nominal în genitiv) diferă prin statutul lor sintactic: posesivul are statut de adjectiv şi primeşte, prin acord, cazul grupului nominal al cărui determinant este; genitivul este un grup nominal de sine stătător, marcat cazual el însuşi.

**2.

Textul	Exemplul	Tipul de cuantificare	Realizare	Cazul
(a)	*doi*	prototipică	numeral cardinal adjectival	N
(b)	*mulți*	prototipică	adjectiv pronominal indefinit	N
(c)	*tustrei*	externă	adjectiv pronominal indefinit	A
(d)	*trei*	prototipică	numeral cardinal adjectival	N
(e)	*două*	prototipică	numeral cardinal adjectival	N
(f)	*toți*	externă	adjectiv pronominal indefinit	N
	mulți	prototipică	adjectiv pronominal indefinit	N
(g)	*puținu(l)*[1]	prototipică	adjectiv pronominal indefinit	N
(h)	*toți*	externă	adjectiv pronominal indefinit	N

Observaţii:

[1] Deşi ocupă prima poziție în grupul nominal, adjectivul pronominal indefinit are funcția sintactică de cuantificator (şi nu de determinant) pentru că este coocurent cu articolul definit (care nu poate fi decât determinant). Din punct de vedere morfologic, *puțin* se comportă ca adjectivele prototipice, având capacitatea de a prelua articolul definit; organizarea sintactică a grupului nominal din acest exemplu este aşadar asemănătoare cu cea în care modificatorul adjectival precedă centrul substantival şi preia articolul definit (compară $[_{GN}\ [_{GAdj}\ \textit{Frumosul}]_{Modif+Det}\ \textit{copil}]$ cu $[_{GN}\ [_{GAdj}\ \textit{Puținul}]_{Cuant+Det}\ \textit{grâu}]_{S}$. Din punct de

Scanned with OKEN Scanner

vedere semantic însă, *puțin* este un cuvânt cantitativ (nu un adjectiv propriu-zis), fapt care îndreptățește atribuirea funcției sintactice de cuantificator, nu de modificator; un alt argument în favoarea interpretării sintactice a cuvântului *puțin* drept cuantificator este și faptul că preia funcția sintactică de determinant (nedefinit), integrând grupul nominal în enunț în lipsa altui determinant (compară ***Grâu** nu-i ajunge la iarnă* cu ***Puțin grâu** nu-i ajunge la iarnă*).

**3.

Grupul nominal	Complementul	Statutul morfosintactic al centrului grupului nominal
[*dobândirea proprietății unei unități industriale sau chiar a uneia comerciale*]	[$_{GN}$ *proprietății unei unități industriale sau chiar a uneia comerciale*]	– substantivul postverbal *dobândirea*, centrul GN, cere un complement corespunzător complementului direct al verbului din care provine substantivul (*dobândește proprietatea ...*)
[*intervenția unei persoane care posedă un capital sau poate beneficia de un credit bancar*]	[$_{GN}$ *unei persoane care posedă un capital sau poate beneficia de un credit bancar*]	– substantivul postverbal *intervenția*, centrul GN, cere un complement corespunzător subiectului verbului din care provine substantivul (*intervine o persoană ...*)
[*dorința explicită a salariaților să cumpere propria lor întreprindere*]	[$_{GN}$ *a salariaților*]	– substantivul postverbal *dorința*, centrul GN, cere un complement corespunzător subiectului verbului din care provine substantivul ([$_{GV}$ [*salariații*]$_{S}$ ***doresc** explicit să cumpere propria lor întreprindere*])
	[*să cumpere propria lor întreprindere*]	– substantivul postverbal *dorința*, centrul GN, cere un complement corespunzător complementului direct impus de verbul din care provine substantivul ([$_{GV}$ *salariații* ***doresc** explicit* [*să cumpere propria lor întreprindere*]$_{CD}$])

Observație:
Două grupuri nominale din text, cu centru *posibilitatea*, conțin, de asemenea, un complement, substantivul *posibilitatea* stabilind o legătură cu expresia verbală impersonală *este posibil* (analizată ca predicat complex cu operator copulativ), care se construiește cu un subiect:
[$_{GN}$ *posibilitatea* [*ca un grup de persoane să facă același lucru*]$_{Compl}$] (← *este posibil* [*ca un grup de persoane să facă același lucru*]$_{S}$);
[$_{GN}$ *posibilitatea* [*ca proprietatea să fie preluată de către salariații întreprinderii*]$_{Compl}$] (← *este posibil* [*ca proprietatea să fie preluată de către salariații întreprinderii*]$_{S}$).

Scanned with OKEN Scanner

Spre deosebire de cele două grupuri nominale, GN cu centru *posibilități* – [*trei posibilități clasice: dobândirea proprietății unei unități industriale sau chiar a uneia comerciale prin intervenția unei persoane care posedă un capital sau poate beneficia de un credit bancar ca să cumpere; posibilitatea ca un grup de persoane să facă același lucru și atunci întreprinderea se transformă într-o societate economică pe acțiuni; în sfârșit, posibilitatea ca proprietatea să fie preluată de către salariații întreprinderii*] – nu are complementul lexicalizat.

***4.

(a) Numeralul cardinal are funcția sintactică de apoziție a grupului nominal monomembru cu centru pronumele demonstrativ *aceștia*. Selectarea obligatorie în acest context a formei lungi a demonstrativului (care funcționează doar ca pronume sau ca determinant emfatic, când apare la dreapta unui substantiv articulat cu articol definit), și nu a celei scurte (care funcționează doar ca determinant) arată că demonstrativul, și nu numeralul este centrul acestui grup. De asemenea, în acest context, și numeralul are valoare pronominală, și nu adjectivală (nu este determinantul sau cuantificatorul unui substantiv, contexte în care ar fi adjectival). Având în vedere, deci, că ambele componente sunt pronominale, se consideră că al doilea îl explică pe primul, deci al doilea este apoziția celui dintâi.

(b) Adjectivul pronominal indefinit are funcția sintactică de cuantificator al grupului nominal cu centru pronume [*mulți alții*]. Grupurile nominale cu centru pronume sunt inerent determinate (au un determinant inclus în structura lor); întrucât *alții* este inerent determinat nedefinit, iar *mulți* este tot un cantitativ nedefinit, nu se poate considera că *mulți* este determinantul grupului nominal *mulți alții*, ci că este un cuantificator care suplimentează conținutul semantic indefinit al centrului cu informații de ordin cantitativ.

(c) În acest context, numeralul cardinal are valoare pronominală, fiind centrul grupului nominal, iar semiindependentul *cei* este determinantul definit al acestui grup. În mod tipic, cardinalele (cantitative care oferă informații numerice precise) sunt centre de grup nominal nedefinit; combinarea cu semiindependentul *cei* transformă grupul nominal nedefinit într-un grup nominal definit, sporindu-i gradul de determinare și de identificare. Spre deosebire de situația din (a), *cei* nu poate funcționa autonom (**Cei au venit*), deci nu se poate considera că numeralul cardinal este apoziția sa.

(d) În acest context, numeralul cardinal este apoziția cuantificatorului extern *toți* (/*toate*), întrucât unitatea [*toți* + cardinal] în ansamblu se comportă ca un cuantificator extern: (i) presupune determinarea obligatorie a grupului nominal ($[_{GN}$ [*Toți* [***trei***]$_{Apoziție}$]$_{Cuant\ extern}$ [*copiii*$_{Centru+Det}$]] *au învățat*; (ii) poate părăsi grupul nominal, deplasându-se într-o altă poziție în propoziție și schimbându-și funcția sintactică și statutul morfologic (din adjectiv pronominal în pronume, centru de grup nominal, ca în exemplul [$_{GN}$ *Copiii*] *au învățat* [$_{GNpron}$ ***toți*** [***trei***]$_{Apoziție}$]$_{PS}$). După cum se poate observa din acest ultim exemplu, organizarea sintactică a structurilor de tipul [*toți* + cardinal] este aceeași (numeralul este apoziție), și în situațiile în care *toți* este adjectival, și în situațiile în care *toți* este pronominal.

***5.

(a)

- *corpul* – funcția sintactică de determinant este realizată prin articolul definit *-l;*
- *trezirea asta* – funcția sintactică de determinant este realizată prin două componente: articolul definit *-a* și adjectivul pronominal demonstrativ *asta*, cu rol de determinant emfatic;
- *cinci ani* – funcția sintactică de determinant este realizată prin numeralul adjectiv *cinci;*
- *fiecare dimineață* – funcția sintactică de determinant este realizată prin adjectivul pronominal indefinit *fiecare;*
- *alte și alte lucruri* – funcția sintactică de determinant este realizată prin adjectivul pronominal indefinit *alte* (care, din motive stilistice, este repetat).

Scanned with OKEN Scanner

(b)

Grupul nominal	Modificatori	Posesori	Complemente
[*ceva miraculos*]	[*miraculos*] – grup adjectival; are ca regent pronumele indefinit *ceva*		
[*casa bunicilor de la Caracal*]		[*bunicilor de la Caracal*] – grup nominal cu centru substantiv în genitiv; are ca regent substantivul *casa*	
[*bunicilor de la Caracal*]	[*de la Caracal*] – grup prepoziţional; are ca regent substantivul *bunicilor*		
[*o cameră cu mobilă albă de trandafir*]	[*cu mobilă albă de trandafir*] – grup prepoziţional; are ca regent substantivul *cameră*		
[*peretele de lângă patul somptuos, acoperit peste zi cu o cuvertură grea din brocart albastru*]	[*de lângă patul somptuos, acoperit peste zi cu o cuvertură grea din brocart albastru*] – grup prepoziţional; are ca regent substantivul *peretele*		
[*partea de sus*]	[*de sus*] – grup prepoziţional; are ca regent substantivul *partea*		
[*partea de sus a ramei*]		[*a ramei*] – grup nominal cu centru substantiv în genitiv; are ca regent GN [*partea de sus*]	

Scanned with OKEN Scanner

[*gândul la curtea mare din spatele casei, la coliba pe care, sub nucul cel mare din fundul curții, mi-o făcusem din bețele furate de la aracii de roşii şi frunze uscate de porumb împletite printre ele*]			[[$_{GPrep\ 1}$ *la curtea mare din spatele casei*], [$_{GPrep\ 2}$ *la coliba pe care, sub nucul cel mare din fundul curții, mi-o făcusem din bețele furate de la aracii de roşii şi frunze uscate de porumb împletite printre ele*]] – complement realizat prin două grupuri prepoziționale coordonate; are ca regent substantivul *gândul*, asimilat substantivelor postverbale, întrucât stabileşte contextual legătura cu verbul *a se gândi* (complementul substantivului *gândul* corespunde complementului prepozițional al verbului *a se gândi: gândul la... ← a se gândi la...*)
[*sora mea*]			[*mea*] – adjectiv pronominal posesiv; are ca regent substantivul relațional *sora*
[*sora mea, mai mare cu aproape cinci ani decât mine*]	[*mai mare cu aproape cinci ani decât mine*] – grup adjectival; are ca regent GN [*sora mea*]		

***6.

(a) [$_{GN}$ *Taraba* [$_{PRel}$ ***cui ne-a vândut cărțile***]$_{Pos}$] *este aproape.*
(b) *Am văzut un loc care nu este* [$_{GNpron}$ *al* [$_{GNpron}$ ***nimănui***]$_{Pos}$].
(c) *Ți-a plăcut* [$_{GN}$ *cartea-*[***mi***]$_{Pos}$]*?*
(d) *Şi-au cumpărat* [$_{GN}$ *o casă* [$_{GPrep}$ ***de vară***]$_{Modif}$].
(e) *Nu l-am cunoscut pe* [$_{GNpron}$ *acela* [$_{PRel}$ ***care te-a trimis la mine***]$_{Modif}$].
(f) *S-a descoperit un tratament eficient pentru* [$_{GN}$ *oamenii* [$_{GVger}$ ***suferind de inimă***]$_{Modif}$].
(g) *Pe guvernanți îi preocupă* [$_{GN}$ *găsirea* [$_{GPrep}$ ***de soluții rapide***]$_{Compl}$].
(h) [$_{GN}$ *Sora* [$_{PRel}$ ***cui ți-am povestit***]$_{Compl}$] *a plecat de acasă.*
(i) [$_{GN}$ *Plăcerea* [***sa***]$_{Compl}$] *cea mare era să pescuiască.*

***7.

(a_1) *voastră* – adjectiv pronominal posesiv, cu funcția sintactică de posesor în GN [*casa voastră*], pentru că centrul grupului este substantivul prototipic *casa;*
(a_2) *voastră* – adjectiv pronominal posesiv, cu funcția sintactică de complement în GN [*plecarea voastră*], pentru că centrul grupului este substantivul postverbal *plecarea* (în GV, verbul din care provine substantivul se construieşte cu un subiect: *voi plecați*);
(b_1) *lui* – pronume personal, cu funcția sintactică de complement în GN [*tristețea lui*], pentru că centrul grupului este substantivul postadjectival *tristețea* (structura corespunzătoare conținând un adjectiv este *el este trist*);

Scanned with OKEN Scanner

(b_2) *lui* – pronume personal, cu funcția sintactică de posesor în GN [*banii lui*], pentru că centrul grupului este substantivul prototipic *banii;*

(c_1) *tău* – adjectiv pronominal posesiv, cu funcția sintactică de determinant în GN [*frate-tău*], pentru că centrul grupului este substantivul relațional *frate,* nedeterminat;

(c_2) *tău* – adjectiv pronominal posesiv, cu funcția sintactică de complement în GN [*fratele tău*], pentru că centrul grupului este substantivul relațional *fratele,* determinat;

(d_1) *meu* – adjectiv pronominal posesiv, cu funcția sintactică de posesor în GN [*biletul meu*], pentru că centrul grupului este substantivul prototipic *biletul;*

(d_2) *meu* – adjectiv pronominal posesiv, cu funcția sintactică de complement în GN [*cititul meu*], pentru că centrul grupului este substantivul postverbal *cititul* (în GV, verbul din care provine substantivul se construiește cu un subiect: *eu citesc*);

(e_1) *ei* – pronume personal, cu funcția sintactică de complement în GN [*a ei*] având drept centru pronumele semiindependent *a,* care substituie substantivul postverbal exprimat anterior *venirea;*

(e_2) *ei* – pronume personal, cu funcția sintactică de posesor în GN [*a ei*] având drept centru pronumele semiindependent *a,* care substituie substantivul prototipic exprimat anterior *mașina.*

FUNCȚIILE SINTACTICE DIN GRUPUL ADJECTIVAL ȘI DIN GRUPUL ADVERBIAL

COMPLEMENTUL COMPARATIV

***1.**

(d); exemple – în grupul adjectival: *Ion este* [$_{GAdj}$ *mai inteligent* [***decât tine***]$_{CComp}$], în grupul adverbial: *Ion aleargă* [$_{GAdv}$ *la fel de repede* [***ca Gheorghe***]$_{CComp}$].

*****2.**

(a) [$_{GPrep}$ *dintre* [$_{GNpron}$ *toate*]] – CComp partitiv, care are ca regent GAdj *cea mai frumoasă* (cu adjectivul la gradul superlativ relativ), exprimat prin GPrep introdus de prepoziția partitivă *dintre,* grup care conține un GN cu centru pronume indefinit, genul feminin, numărul plural, cazul acuzativ;

(b) [$_{GPrep}$ *ca* [$_{GN}$ *elefantul*]] – CComp de egalitate, care are ca regent GAdj *la fel de mare* (cu adjectivul la gradul comparativ de egalitate), exprimat prin GPrep introdus de prepoziția *ca,* grup care conține un GN cu centru substantiv comun, epicen, genul masculin, numărul singular, cazul acuzativ, articulat cu articolul definit enclitic *-l* (statutul de prepoziție al elementului *ca* se poate verifica atașându-i-se un pronume personal – *ca **mine**, ca **tine*** –, situație în care este vizibil faptul că impune cazul acuzativ);

(c) [$_{GAdv}$ *decât* [$_{GPrep}$ *pe* [$_{GN}$ *oameni*]] – CComp de inegalitate, care are ca regent GAdv *mai mult* (cu adverbul la gradul comparativ de superioritate), exprimat prin GAdv cu centru adverbul comparativ *decât,* grup care conține un GPrep cu centru prepoziția gramaticalizată *pe* (marcă a complementului direct realizat prin substantiv cu trăsătura [+ Personal]); la rândul său, GPrep conține un GN cu centru substantiv comun, genul masculin, numărul plural, cazul acuzativ (*decât* are statut adverbial deoarece nu acesta, ci prepoziția *pe* impune cazul acuzativ substantivului *oameni*);

Scanned with OKEN Scanner

(d) [$_{PConj}$ *decât* [$_{GV}$ *ar fi* [$_{GN}$ *desfigurarea* [$_{GAdj}$ *nudă*]$_{Modif}$]$_{S}$]] – CComp de inegalitate, care are ca regent GAdv *mai mult* (cu adverbul la gradul comparativ de inegalitate), realizat prin propoziție subordonată conjuncțională, introdusă prin conjuncția subordonatoare *decât;*

(e) [$_{GAdv}$ *decât* [$_{GV}$ *să fie văzută*]] – CComp de inegalitate, care are ca regent GAdv *mai curând* (cu adverbul la gradul comparativ de superioritate), realizat prin GAdv cu centru adverbul *decât,* care include o propoziție subordonată conjuncțională, introdusă prin conjuncția subordonatoare *să;*

(f) [$_{GAdv}$ *decât* [$_{GPrep}$ *de* [$_{GNpron}$ *ea*]]] – CComp de inegalitate, care are ca regent GAdv *mai mult* (cu adverbul la gradul comparativ de superioritate), exprimat prin GAdv cu centru adverbul *decât,* care conține un GPrep cu centru prepoziția *de*; la rândul său, prepoziția are drept complinire grupul nominal cu centru pronumele *ea,* persoana a 3-a, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ (*decât* are statut adverbial deoarece nu acesta, ci prepoziția *de* impune cazul acuzativ pronumelui *ea*);

[$_{GAdv}$ *decât* [$_{GPrep}$ *de* [$_{GNpron}$ *tine*]]] – CComp de inegalitate, care are ca regent GAdv *mai mult* (cu adverbul la gradul comparativ de superioritate), exprimat prin GAdv cu centru adverbul *decât,* care conține un GPrep cu centru prepoziția *de*; la rândul său, prepoziția are drept complinire grupul nominal cu centru pronumele *tine,* persoana a 2-a, formă accentuată, gen nedeterminat, numărul singular, cazul acuzativ (*decât* are statut adverbial deoarece nu acesta, ci prepoziția *de* impune cazul acuzativ pronumelui *tine*);

(g) [[$_{GAdv}$ *decât* [$_{GVinf}$ *a disprețui aurul și argintul*]] *sau* [$_{GAdv}$ *(decât)* [$_{GVinf}$ *a te lipsi de o îmbrăcăminte scumpă*]]] – CComp de inegalitate, care are ca regent GAdj *mai ușor* (cu adjectivul la gradul comparativ de superioritate), exprimat prin două grupuri adverbiale cu centru adverbul *decât,* coordonate disjunctiv prin *sau*; la rândul lor, fiecare dintre GAdv include câte un GV cu centru infinitival;

(h) [$_{GPrep}$ *decât* [$_{GNpron}$ *cel de la frustrare la nevroză*] – CComp de inegalitate, care are ca regent GAdj *mai scurt* (cu adjectivul la gradul comparativ de superioritate), exprimat prin GPrep cu centru prepoziția *decât*; la rândul ei, prepoziția ia drept complinire un GN cu centru pronumele demonstrativ semiindependent *cel* (însoțit de modificatorul prepozițional *de la frustrare la nevroză*), la numărul singular, cazul acuzativ (impus de prepoziția *decât*);

(i) [$_{GPrep}$ *din* [$_{PRel}$ *câte știu*]] – CComp partitiv, care are ca regent GAdj *cea mai radicală* (cu adjectivul la gradul superlativ relativ de superioritate), exprimat prin GPrep cu centru prepoziția *din,* care ia drept complinire o propoziție relativă fără antecedent, introdusă prin pronumele relativ *câte;*

(j) [$_{GAdv}$ *decât* [$_{GAdv}$ *oricând*]] – CComp de inegalitate, care are ca regent GAdv *mai mult* (cu adverbul la gradul comparativ de superioritate), exprimat prin GAdv cu centru adverbul *decât;* la rândul său, acest GAdv include un alt GAdv, cu centru adverbul temporal indefinit *oricând.*

***3.**

(a) [$_{GPrep}$ *ca* [$_{GN}$ *lovitura* [$_{GPrep}$ *de sabie*]$_{Modif}$]] – complement comparativ de egalitate, exprimat prin GPrep cu centru prepoziția *ca* (are ca regent GAdj *(la fel de) categorice*);

[$_{GPrep}$ *ca pâlpâirile unui foc îndepărtat*] – complement comparativ de egalitate, exprimat prin GPrep cu centru prepoziția *ca* (are ca regent GAdj *(la fel de) ezitante*);

[$_{GPrep}$ *ca o dantelă Jugendstil*] – circumstanțial de mod exprimat prin GPrep cu centru prepoziția *ca* (are ca regent verbul la gerunziu *desenându-se*);

[[$_{GPrep}$ *ca un ordin irevocabil*], [$_{GPrep}$ *ca un apel ultimativ*]] – apoziție exprimată prin două grupuri prepoziționale coordonate prin juxtapunere (apoziția are ca bază GAdv *scurt*); în lipsa virgulei de după *scurt,* care izolează apoziția, cele două grupuri coordonate ar fi putut fi analizate ca ocupând poziția unui complement comparativ de egalitate, având ca regent GAdv *(la fel de) scurt*;

(b) [$_{GPrep}$ *decât mișcarea aproximativă a gândirii libere*] – complement comparativ de inegalitate, exprimat prin GPrep cu centru prepoziția *decât* (are ca regent GAdj *mai imprecisă*);

Scanned with OKEN Scanner

[$_{GPrep}$ *ca muzicienii*] – apoziție exprimată prin grup prepozițional cu centru prepoziția *ca* (apoziția are ca bază GAdv *riguros*).

Observație:

Grupurile prepoziționale introduse prin *ca* și *decât* apar în trei poziții sintactice diferite: complement comparativ, circumstanțial de mod și apoziție.

FUNCȚIILE SINTACTICE DIN GRUPUL VERBAL

PREDICATUL

*1.

Predicatul	Simplu / Complex	Observații
a fost un mod de a ne exprima	complex	– predicatul complex include operatorul copulativ *a fi* și numele predicativ *un mod de a ne exprima,* realizat prin GN complex
n-a putut fi cenzurat	complex	– predicatul complex include negația verbală *nu,* operatorul modal *a putea,* operatorul pasiv *a fi* și participiul pasiv al verbului-suport *a cenzura*
au fost mai expresive	complex	– predicatul complex include operatorul copulativ *a fi* și numele predicativ *mai expresive*
nu puteai obține	complex	– predicatul complex include negația verbală *nu,* operatorul modal *a putea* și verbul-suport la infinitiv, *a obține*
cred	simplu	
nu se mai pierde	simplu	– predicatul simplu include negația verbală *nu,* marca pasivă *se,* semiadverbul *mai* și verbul *pierde*; nu este predicat complex pentru că nu conține niciun operator
vor decide	simplu	– predicatul simplu include auxiliarul de viitor *a vrea* și verbul lexical *decide*
este o dovadă	complex	– predicatul complex include operatorul copulativ *este* și numele predicativ *o dovadă*
este un om	complex	– predicatul complex include operatorul copulativ *este* și numele predicativ *un om*
se dă	simplu	– predicatul simplu include marca pasivă *se*
se lasă	simplu	– predicatul simplu include marca pasivă *se*
nu e chemat	complex	– predicatul complex include negația verbală *nu,* operatorul pasiv *a fi* și participiul pasiv al verbului-suport *a chema*
se lasă	simplu	– predicatul simplu include marca pasivă *se*

Scanned with OKEN Scanner

nu e ţinut	complex	– predicatul complex include negaţia verbală *nu*, operatorul pasiv *a fi* şi participiul pasiv al verbului-suport *a ţine*
(nu e) scos	complex	– predicatul complex include două elemente eliptice, negaţia verbală *nu* şi operatorul pasiv *a fi*, şi participiul pasiv al verbului-suport *a scoate*
nu e supus	complex	– predicatul complex include negaţia verbală *nu*, operatorul pasiv *a fi* şi participiul verbului-suport *a supune*
e liber	complex	– predicatul complex include operatorul copulativ *a fi* şi numele predicativ *liber*
să citească	simplu	– predicatul simplu include marca de conjunctiv *să* şi verbul lexical *citească*
să cultive	simplu	– predicatul simplu include marca de conjunctiv *să* şi verbul lexical *cultive*
să gândească	simplu	– predicatul simplu include marca de conjunctiv *să* şi verbul lexical *gândească*
probabil (că)	simplu	– predicat adverbial
a făcut	simplu	– predicatul simplu include auxiliarul de perfect compus *a avea* şi verbul lexical *făcut*
eram mic	complex	– predicatul complex include operatorul copulativ *a fi* şi numele predicativ *mic*
vorbeam	simplu	
poate (că)	simplu	– predicat adverbial
a fost un aspect al socializării	complex	– predicatul complex include operatorul copulativ *a fi* şi numele predicativ *un aspect al socializării*, realizat prin GN complex

***2.**

(a) varianta corectă: *Mă număr printre cei [1]/ care plecau în fiecare vară la mare. [2]/*
Verbul *a pleca* se acordă corect cu subiectul său, pronumele relativ *care*. Acesta impune obligatoriu forma de persoana a 3-a (fiind un pronume nepersonal, care nu are forme pentru persoanele 1 şi a 2-a). Forma de plural este selectată deoarece relativul *care* reia pronumele semiindependent *cei* (masculin, plural) din propoziţia principală. Forma *plecam* se explică prin acordul greşit în persoană al verbului din propoziţia subordonată cu subiectul propoziţiei principale, în loc de subiectul subordonatei.

(b) varianta corectă: *Ce-i cu jucăriile astea aruncate pe jos?*
Verbul *a fi* este impersonal, deci ar trebui să aibă formă unică de persoana a 3-a singular. Forma de plural *-s* este explicabilă ca urmare a acordului prin atracţie cu substantivul *jucăriile*.

(c) varianta corectă: *Ideea lui, corelată cu ale noastre, poate duce la rezultate bune.*
Acordul verbului *a putea* trebuie să se facă cu subiectul *ideea*. Forma de plural se explică prin interpretarea secvenţei *corelată cu ale noastre* ca fiind parte a subiectului multiplu.

(d) varianta corectă: *Ne-am aşezat la masă, fără ca acele rude să fie bucuroase de prezenţa noastră.*
Numele predicativ *bucuroase* trebuie să se acorde în gen şi număr cu subiectul *rude*. În varianta greşită, acordul s-a făcut numai în număr, nu şi în gen.

(e) varianta corectă: *Cine dintre ei fuge de noi?*
Acordul verbului s-a făcut, în mod greşit, prin atracţie, cu pronumele *ei*, mai apropiat de verb, în loc de pronumele *cine*, centrul grupului nominal din poziţia subiectului.

Scanned with OKEN Scanner

(f) varianta corectă: *Îmbinarea celor două calități face din Ion un om extraordinar.*
Acordul verbului s-a făcut, în mod greşit, prin atracţie, cu substantivul *calităţi,* mai apropiat de verb, în loc de substantivul *îmbinarea,* centrul grupului nominal din poziţia subiectului.

(g) varianta corectă: *Nu se ştie [1]/ care sunt motivele demisiei.[2]/*
Verbul *nu se ştie* este folosit impersonal, având ca subiect o propoziţie relativă, deci trebuie să aibă formă de persoana a 3-a, singular. Acordul greşit la plural s-a făcut cu substantivul *motivele,* din propoziţia subiectivă, probabil şi sub influenţa structurii personale *Nu se ştiu motivele demisiei.*

(h) varianta corectă: *100 de euro a câştigat fiecare jucător pentru meciul de azi.*
Pronumele şi adjectivul pronominal indefinit *fiecare* trebuie să se construiască cu forma de persoana a 3-a, singular a verbului. Sensul distributiv al indefinitului *fiecare* a dus la acordul greşit, la plural, al verbului.

(i) varianta corectă: *Partea a doua a programului este rezervată cabaretului.*
Acordul verbului s-a făcut, în mod greşit, prin atracţie, cu substantivul *programului,* în loc de substantivul *partea,* centrul grupului nominal din poziţia subiectului.

*****3.**

(a) [*începe*$_{\text{operator aspectual}}$ [*să asculte*]$_{\text{suport semantic / CD}}$] – predicat complex, cu structură analizabilă, format din:
începe – operator verbal aspectual, conjugarea a III-a (cu sufixul *-u* la perfect simplu şi sufixul *-ut* la participiu), modul indicativ, timpul prezent, persoana a 3-a, numărul singular;
să asculte – suport semantic al predicatului complex şi complement direct (realizat propoziţional) al verbului *a începe*; verb personal, tranzitiv, conjugarea I (fără sufixul *-ez* la indicativ prezent), modul conjunctiv, timpul prezent, persoana a 3-a, numărul singular;
ascultă – predicat simplu, exprimat prin verb personal, tranzitiv, conjugarea I (fără sufixul *-ez* la indicativ prezent), la diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a 3-a, numărul singular;
[*nu s-apucă*$_{\text{operator aspectual}}$ [*de însemnat*]$_{\text{suport semantic / CPrep}}$] – predicat complex, cu structură analizabilă, format din:
nu – negaţie verbală;
s-apucă – operator verbal aspectual, conjugarea I (fără sufixul *-ez* la indicativ prezent), modul indicativ, timpul prezent, persoana a 3-a, numărul singular; include reflexivul obligatoriu *se* (*a se apuca de*);
de însemnat – suport semantic al predicatului complex şi complement prepoziţional obligatoriu al verbului *a se apuca (de),* exprimat prin supinul verbului personal, tranzitiv *a însemna,* conjugarea I (cu sufixul *-ez* la indicativ prezent).

(b) [*era*$_{\text{operator copulativ}}$ [*vestită pentru năzdrăvăniile sale*]$_{\text{NP}}$] – predicat complex, cu structură analizabilă, format din:
era – operator verbal copulativ, modul indicativ, timpul imperfect, persoana a 3-a, numărul singular;
vestită pentru năzdrăvăniile sale – nume predicativ, exprimat prin GAdj complex cu centru adjectiv provenit din participiu, genul feminin, numărul singular, cazul nominativ.
zicea – predicat simplu, exprimat prin verb personal, tranzitiv, conjugarea a III-a (cu sufixul *-se* la perfect simplu şi cu sufixul *-s* la participiu), la diateza activă, modul indicativ, timpul imperfect, persoana a 3-a, numărul singular.
[*începea*$_{\text{operator aspectual}}$ [*a se ivi*]$_{\text{suport semantic / S}}$] – predicat complex, cu structură analizabilă, format din:
începea – operator verbal aspectual, conjugarea a III-a (cu sufixul *-u* la perfect simplu şi cu sufixul *-ut* la participiu), modul indicativ, timpul imperfect, persoana a 3-a, numărul singular;
a se ivi – suport semantic al predicatului complex şi subiect al operatorului *a începe,* exprimat prin infinitivul verbului *a se ivi,* personal, intranzitiv, conjugarea a IV-a (cu sufixul *-i* la infinitiv şi cu sufixul *-esc* la indicativ prezent), cu marca *a* şi cu formantul reflexiv obligatoriu *se.*

Scanned with OKEN Scanner

Observaţie:
Soarele este subiectul predicatului complex în ansamblu.

(c) [[$_{GAdv}$ *aşa*]$_{NP}$ *eram*$_{operator\ copulativ}$] – predicat complex, cu structură analizabilă, format din:
aşa – nume predicativ, exprimat prin grup adverbial cu centru adverb;
eram – operator verbal copulativ, modul indicativ, timpul imperfect, persoana 1, numărul singular;
[[$_{GAdj}$ *aşa*]$_{NP}$ *au fost*$_{operator\ copulativ}$] – predicat complex, cu structură analizabilă, format din:
aşa – nume predicativ, exprimat prin grup adverbial cu centru adverb;
au fost – operator verbal copulativ, modul indicativ, timpul perfect compus, persoana a 3-a, numărul plural;
cred – predicat simplu, exprimat prin verb personal, tranzitiv, conjugarea a III-a (cu sufixul *-u* la perfect simplu şi cu sufixul *-ut* la participiu), la diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana 1, numărul singular;
îi – predicat simplu, exprimat prin verb personal, intranzitiv, care nu participă la opoziţii de diateză, modul indicativ, timpul prezent, persoana a 3-a, numărul singular (formă regională a verbului *a fi*). Deşi construcţia conţine un subiect postpus multiplu (*lumea asta şi pământul*), verbul are formă de singular, acordându-se, prin atracţie, numai cu termenul cel mai apropiat;
să zică – predicat simplu, exprimat prin verb personal, tranzitiv, conjugarea a III-a (cu sufixul *-se* la perfect simplu şi cu sufixul *-s* la participiu), la diateza activă, modul conjunctiv, timpul prezent, persoana a 3-a, numărul singular;
a zice – predicat simplu, exprimat prin verb personal, tranzitiv, conjugarea a III-a (cu sufixul *-se* la perfect simplu şi cu sufixul *-s* la participiu), la diateza activă, modul indicativ, timpul viitor (regional);

(d) *am pârlit-o la fugă* – predicat simplu, exprimat prin locuţiune verbală; mărcile de flexiune sunt purtate de verbul *a pârli,* conjugarea a IV-a (cu sufixul *-i* la infinitiv şi cu sufixul *-esc* la indicativ prezent), modul indicativ, timpul perfect compus, persoana 1, numărul plural; predicatul simplu al enunţării include şi formantul fără funcţie sintactică (acuzativ neutru) *o.*

(e) [$_{GAdv}$ *poate*] *(că)* – predicat simplu, exprimat prin adverb predicativ de modalizare;
au luat – predicat simplu, exprimat prin verb personal, tranzitiv, modul indicativ, timpul perfect compus, persoana a 3-a, numărul plural;

(f) [*nu m-am putut*$_{operator\ modal}$ [*gândi*]$_{suport\ semantic\ /\ CD}$] – predicat complex, cu structură analizabilă, format din:
nu – negaţie verbală;
am putut – operator verbal modal, conjugarea a II-a, modul indicativ, timpul perfect compus, persoana 1, numărul singular;
a mă gândi – suport semantic al predicatului complex şi complement direct al operatorului *a putea,* exprimat prin infinitivul verbului personal, intranzitiv, inerent reflexiv *a se gândi,* conjugarea a IV-a (cu sufixul *-i* la infinitiv şi cu sufixul *-esc* la indicativ prezent), fără marca *a* şi cu formantul reflexiv obligatoriu *mă.*

Observaţie:
În interiorul predicatului complex, există semne ale unei coeziuni puternice: subiectul operatorului modal „controlează" (este identic cu) subiectul verbului-suport; formantul reflexiv *mă,* care aparţine verbului inerent reflexiv *a se gândi,* avansează în faţa operatorului modal.

[*sunt*$_{operator\ pasiv}$ *aşteptată*] – predicat complex, la diateza pasivă, cu structură parţial analizabilă, format din:
sunt = operator verbal pasiv, modul indicativ, timpul prezent, persoana 1, numărul singular;
aşteptată = participiu formant al diatezei pasive; se acordă în gen (feminin) şi număr (singular) cu subiectul;
[*trebuie* [*să urc*]$_{suport\ semantic\ /\ S}$] – predicat complex, cu structură analizabilă, format din:

Scanned with OKEN Scanner

trebuie – operator verbal modal, impersonal, conjugarea a IV-a (cu sufixul *-i* la infinitiv, unipersonal), modul indicativ, timpul prezent, cu formă de persoana a 3-a;
să urc – suport semantic al predicatului complex și subiect (realizat propozițional) al operatorului *a trebui;* verb personal, intranzitiv, conjugarea I (fără sufixul *-ez* la indicativ prezent), la diateza activă, modul conjunctiv, timpul prezent, persoana 1, numărul singular;

(g) *cunoști* – predicat simplu, exprimat prin verb personal, conjugarea a III-a (cu sufixul *-u* la perfect simplu și cu sufixul *-ut* la participiu), la diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a 2-a, numărul singular;
[*am fost*$_{\text{operator pasiv}}$ *întrebată*] – predicat complex, la diateza pasivă, cu structură parțial analizabilă, format din:
am fost – operator verbal pasiv, modul indicativ, timpul perfect compus, persoana 1, numărul singular;
întrebată – participiu formant al diatezei pasive; se acordă în gen (feminin) și număr (singular) cu subiectul.

SUBIECTUL

***1.**

(a) *Li se* ***trec*** *cu vederea prea multe greșeli.*
(b) *Ce-****i*** *cu hainele astea murdare?*
(c) ***Date*** *fiind proastele rezultate, s-a ajuns la faliment.*
(d) *Niciunul dintre ei nu* ***hotărăște singur****.*
(e) *Fiecare dintre noi* ***s-a*** *descurcat cum* ***a*** *putut.*
(f) *Mi-****a*** *fost dat să aud prea multe în viață.*
(g) *Sunt un om care nu* ***poate*** *suporta minciuna.*
(h) *Mi* ***s-a*** *adus la cunoștință numai o parte dintre nereguli.*
(i) *În ceea ce* ***privește*** *absențele, el este campionul clasei.*

***2.**

(a) *Îmi place* ***el****, dar îmi place și* ***Maria****.*
Comentariu: greșeală de regim (verbul *a plăcea* nu se construiește prepozițional și nici cu obiect direct; tiparul lui de construcție este V + Nominal$_D$ + Nominal$_N$ // V + Cl + S).

(b) *Nimic nu e bine, totul trebuie* ***refăcut, corectat****.*
Comentariu: greșeală de construcție (verbul impersonal *a trebui* nu admite supinul cu marca ***de***, ci numai un participiu pasiv).

(c) *Nu* ***merită*** *să te superi pentru atâta lucru.*
Comentariu: greșeală de construcție (verbul impersonal *a merita*, construit cu subiectivă, este obligatoriu nereflexiv; extinderea reflexivului s-a făcut după modelul altor verbe impersonale: *se cade, se cuvine, se întâmplă*).

(d) ***Fetei****, când m-a întâlnit, i s-au umplut ochii de lacrimi. // Fata, când m-a întâlnit,* ***a început să plângă.***
Comentariu: greșeală, numită *anacolut*, constând dintr-o discontinuitate de construcție. „Repararea" ei se face prin refacerea „rupturii", și anume: construind cu dativul, în locul nominativului, componentul nominal cu care începe construcția sau, în condițiile păstrării nominativului, alegând, pentru nominalul-subiect, un predicat care să accepte această construcție.

Scanned with OKEN Scanner

(e) *Ni s-a ordonat* ***să*** *plecăm cât mai repede.*
Comentariu: greşeală de complementizator (conjuncţie cu care se construieşte o completivă): limba literară actuală nu acceptă folosirea complementizatorului nedisociat ***ca să***.

(f) *Mi se spunea în fiecare zi* ***să*** *nu mai* ***vin*** *la birou* ***din ziua următoare****.*
Comentariu: apare o construcţie în discurs direct legat, neacceptat de norma literară (vezi păstrarea, din stilul direct, a deicticului *de mâine* şi a persoanei a 2-a *vii*).

(g) *S-a întâmplat* ***să*** *iasă, la vot, acelaşi candidat.*
Comentariu: În text apare un complementizator arhaic (***de***), ieşit din uzul literar al limbii.

****3.**

(a) ~~un posesiv~~;
Observaţie:
Posesivul apare numai ca adjectiv, ceea ce face imposibilă prezenţa sa în poziţia de subiect.

(b) ~~un reflexiv~~;

(c) ~~un adjectiv~~;

(d) un pronume negativ: $[_{GNpron}$ ***Nimeni***$]_S$ *nu mai munceşte.*

(e) un pronume interogativ: $[_{GNpron}$ ***Cine***$]_S$ *a plecat?*

(f) un pronume semiindependent: $[_{GNpron}$ ***Cel*** $[_{GPrep}$ *din prima bancă*$]_{Modif}]_S$ *doarme.*
Observaţie:
Amândouă pronumele semiindependente româneşti pot apărea, drept centre de grup, în poziţia subiectului ($[_{GNpron}$ ***Ai*** $[$*noştri*$]_{Pos}]_S$ *au reuşit.*).

(g) un numeral ordinal: $[_{GNnum}$ ***Al doilea*** $[_{GPrep}$ *din dreapta*$]]_S$ *a reuşit.*

(h) un verb la gerunziu: *Se simte* $[_{GVger}$ ***venind*** *un miros înţepător*$]_S$.

(i) un verb la supin: *E dificil* $[_{GVsupin}$ ***de înotat*** *contra curentului*$]_S$.

(j) ~~un adverb~~.

****4.**

(a) $[_{GV}$ *se lucrează*] – subiect ***inexistent***, ca efect al reorganizării impersonale (verbul intranzitiv / tranzitiv folosit absolut *a lucra* apare în construcţie impersonală, ceea ce determină pierderea poziţiei de subiect);
$[_{GV}$ *e* $[_{GVsupin}$ ***de măturat***$]_S]$ – subiect realizat prin grup verbal non-finit, cu centru un supin;
$[_{GV}$ *Sunt* [***oameni care fac numai asta***$]_S]$ – subiect realizat prin grup nominal complex postpus, cu centru un substantiv;
$[_{GV}$ $[_{PRel}$ $[_{GNpron}$***care***$]_S$ *fac numai asta*]] – subiect realizat prin pronume relativ în cazul N;

(b) $[_{GV}$ *În adâncul tăcut al sufletului zace* $[_{GN}$ ***aurul***$_{Centru + Det}]_S]$ – subiect postpus, realizat ca GN având un centru substantival în N;
$[_{GV}$ $[_{PRel}$ ***Cine-l are***$]_S$ *nu ţi-l dă*] – subiect ***propoziţional***, realizat ca propoziţie relativă;
$[_{GV}$ $[_{GNpron}$ ***Cine***$]_S$*-l are*] – subiectul propoziţiei relative este un grup monomembru realizat ca pronume relativ în N;
$[_{GV}$ [Ø$_i$] *ai trecut*$_i$ *pe lângă dânsul*] – subiect ***neexprimat*** de pers. a 2-a, inclus în forma flexionară a verbului-predicat;

(c) $[_{GV}$ *sunt* [***oameni care vorbesc***$]_S]$ – subiect realizat prin grup nominal complex postpus, cu centru un substantiv în N;
$[_{PRel}$ $[_{GV}$ $[_{GNpron}$***care***$]_S$ *vorbesc*]] – subiect realizat prin pronume relativ în N;
Sunt oameni$_i$ *care vorbesc tocmai* $[_{PConj}$ *pentru că* $[_{GV}$ [Ø$_i$]$_S$ *nu pot gândi*]] – subiect ***neexprimat*** subînţeles, anaforă Ø;
$[_{GV}$ *li-i urât*] – subiect ***inexistent***; grupul verbului (*i urât*) face parte din clasa celor cu Experimentator fără subiect;

(d) $[_{GV}$ [Ø$_i$]$_S$ *Nu uita*$_i$] – subiect ***neexprimat*** de pers. a 2-a, inclus în forma flexionară a verbului-predicat;

Scanned with OKEN Scanner

[$_{GV}$ *să ți se creadă* [$_{GN}$ ***adevărul cel nou***]$_S$] – subiect realizat prin grup nominal complex postpus, cu centru substantival în cazul N;
[$_{GV}$ [**Ø**$_i$] *datorești*$_i$ *lumii minunea*] – subiect ***neexprimat*** de pers. a 2-a, inclus în forma flexionară a verbului-predicat;

(e) [$_{GV}$ *Obrăznicie e* [$_{GVinf}$ ***a cere de la alții mai mult decât ți se cuvine***]$_S$] – subiect realizat prin propoziție non-finită, cu centru de grup infinitival;
decât [$_{GV}$ *ți se cuvine* [**Ø**]$_S$] – subiect ***neexprimat*** și ***nedeterminat*** (nerecuperabil contextual);

(f) [$_{GV}$ *E harnic nu* [$_{PRel}$ ***oricine lucrează***]$_S$, *ci* [$_{GNpron}$ ***acela care lucrează cu plăcere, care nu poate fără lucru***]$_S$]. – subiect realizat prin coordonare adversativă între o propoziție relativă și un grup nominal cu centru pronume demonstrativ;
[$_{GV}$ [$_{GNpron}$ ***oricine***]$_S$ *lucrează*] – subiect exprimat prin grup nominal monomembru, realizat ca pronume relativ în N;
[$_{GV}$ [$_{GNpron}$ ***care***]$_S$ *lucrează cu plăcere*] – subiect exprimat prin grup nominal monomembru, realizat ca pronume relativ în N;
[$_{GV}$ [$_{GNpron}$ ***care***]$_S$ *nu poate fără lucru*] – subiect realizat prin grup nominal cu centru pronume relativ în N.

***5.

(a)

- [$_{GV}$ *Trebuie explicat exact* [$_{PRel}$ *în ce constă mecanismul derivării*]$_S$]
- [$_{GVger}$ *precizându-se* [$_{PRel}$ *care sunt etapele derivării*]$_S$ *și* [$_{PRel}$ *care este afixul cu ajutorul căruia s-a format noul cuvânt*]$_S$]

Observație:
În text apar trei subordonate subiective relative, ultimele două coordonate copulativ între ele; toate sunt cerute de regenți impersonali (primul este un predicat impersonal complex);

(b)

- [*Extraordinar e nu* [$_{PRel}$ *ce nu s-a făcut*]$_S$, *ci* [$_{PRel}$ *ceea ce se credea că nu se poate face*]$_S$]$_S$
- [$_{GV}$ *se credea* [$_{PConj}$ *că nu se poate face*]$_S$]

Observație: În text apar două subordonate subiective relative coordonate adversativ, cerute de construcția impersonală *e extraordinar*, ultima include, în organizarea ei, o altă subiectivă conjuncțională, cerută de verbul impersonal *se credea*;

(c)

- [$_{GV}$ *E așa de bine uneori* [$_{PConj}$ *să știi că scrii în zadar*]$_S$]
- [$_{GV}$ *pare* [$_{PConj}$ *că-ți cânți încet în odaie*]$_S$], *sigur că nu te aude nimeni.*

Observații:
– În text apar două subordonate subiective conjuncționale, fiecare cu regent impersonal propriu.
– De remarcat că, în relație cu *sigur*, propoziția subordonată este completivă prepoziționlă, și nu subiectivă, dată fiind decodarea centrului *sigur*, care, contextual, nu apare ca impersonal (deci ca adverb), ci ca adjectiv într-o structură personală eliptică (*fiind tu convins*), al cărui subiect de pers. a 2-a este subînțeles;

(d)

- [$_{GV}$ *E așa de ușor* [$_{PConj}$ *să-ți întorci ochii de la cineva*]$_S$]
- [$_{GV}$ *e o risipă de simțire* [$_{PConj}$ *să-l urăști*]$_S$].

Observație:
În text apar două subordonate subiective conjuncționale, fiecare cu regent impersonal propriu.

(e)

- [$_{GV}$ *ticăloșia e lesne* [$_{PConj}$ *s-o capeți* ~~*ticăloșia*~~]$_S$] – subiectivă conjuncțională;
- [$_{GV}$ *nu trebuie decât* [$_{PConj}$ *să-ți ridici ochii*]$_S$] – subiectivă conjuncțională;
- [$_{GV}$ [$_{PConj}$ *Să rămâi neatins de ticăloșie*]$_S$, [$_{GNpron}$ *asta*]$_{S\ reluat}$ *nu e cel mai simplu lucru*].

Scanned with OKEN Scanner

Observaţii:
– De reţinut, în primul exemplu, că obiectul direct din subiectivă (*ticăloşia*) este avansat în regentă.
– În ultimul exemplu apare o subiectivă conjuncţională antepusă, reluată anaforic prin demonstrativul cu valoare neutră *asta*.

(f)
- [$_{GV}$ *Niciodată nu mi-a venit în minte* [$_{PConj}$ *să renunţ la ceea ce mi-a fost dat să primesc*]$_S$]
- *la* [$_{GV}$ *ceea ce*$_i$ *mi-a fost dat* [$_{PConj}$ *să primesc* ~~*ceea ce*~~$_i$]$_S$].

Observaţie:
În text apar două subordonate subiective conjuncţionale, a doua încorporată în structura celei dintâi; fiecare are regent impersonal propriu (locuţiunea verbală *nu a venit în minte* şi predicatul cu operator pasiv *a fost dat*).

COMPLEMENTUL DIRECT

****1.**

conştiinţa –
- centru de grup realizat prin substantiv articulat definit, f., sg. A;
- grupul are ca regent verbul tranzitiv la infinitiv *a avea;*
- schema sintactică [$_{GVinf}$ *A avea* [$_{GN}$ ***conştiinţa*** *destinului*]$_{CD}$];

că totul te priveşte –
- realizare propoziţională a CD (propoziţie conjuncţională; conjuncţia ***că***)
- are ca regent verbul tranzitiv la infinitiv *a simţi;*
- schema sintactică: [$_{GVinf}$ *a simţi* [$_{PConj}$ ***că totul te priveşte***]$_{CD}$];

te –
- CD realizat prin clitic de pronume personal, pers. a 2-a sg. A;
- are ca regent verbul tranzitiv *priveşte;*
- schema sintactică [$_{GV}$ *totul* [***te***]$_{CD}$ *priveşte*];

a obţine –
- centru de grup realizat ca formă non-finită de infinitiv;
- are ca regent verbul tranzitiv *să pretindem;*
- schema sintactică [$_{GV}$ *să pretindem* [$_{GVinf}$ ***a obţine*** *eficienţa univocă a unei reţete*]$_{CD}$];

eficienţa –
- centru de grup realizat prin substantiv articulat definit, f., sg., A;
- are ca regent verbul tranzitiv la infinitiv *a obţine;*
- schema sintactică [$_{GV\ inf}$ *a obţine* [$_{GN}$ ***eficienţa*** *univocă a unei reţete*]$_{CD}$];

că există o cale –
- realizare propoziţională a CD (propoziţie conjuncţională; conjuncţia ***că***);
- are ca regent verbul tranzitiv *vom spune;*
- schema sintactică: [$_{GV}$ *vom spune* [$_{PConj}$ ***că există o cale***]$_{CD}$];

inteligenţa –
- centru de grup realizat prin substantiv articulat definit, f., sg., A;
- grupul are ca regent verbul tranzitiv la infinitiv *a deschide;*
- schema sintactică [$_{GVinf}$ *a deschide* [$_{GN}$ ***inteligenţa***]$_{CD}$ *către sunetul (...)*].

****2.**
(a) verb tranzitiv: *Elevul citeşte* ***o carte.***
(b) verb la infinitiv: *Este o obligaţie a spune* ***adevărul.***
(c) verb la gerunziu: *Spunând* ***adevărul****, vei fi iertat pe jumătate.*
(d) verb la supin: *Mi-e greu de acceptat* ***adevărul.***
(e) ~~verb la participiu~~;
(f) ~~substantiv~~;

Scanned with OKEN Scanner

(g) ~~numeral~~;
(h) ~~adjectiv~~;
(i) ~~adverb~~;
(j) interjecție: *lată-**l pe profesor**.*

Observații:
– Răspunsul (**e**) nu este valabil, pentru că forma non-finită de participiu pierde capacitatea de a primi complement direct; construcții precum (*eleva*) *anunțată ora plecării / întrebată tabla înmulțirii / învățată gramatică* includ un complement secundar, și nu un complement direct.
– Răspunsul (**h**) a fost considerat incorect, având în vedere situația prototipică a adjectivului; face excepție adjectivul *dator*, care acceptă, în variație liberă, complinirea printr-un GN legat direct (*Îi sunt dator **o explicație***) sau legat prepozițional (*Îi sunt dator **cu o explicație***).

**3.
(a) substantiv: *Cumpăr **două caiete**.*
(b) pronume nehotărât: *Pentru a reuși, face **orice**.*
(c) pronume reflexiv: ***Se** apără cu înverșunare, **Te** subapreciezi.*
(d) pronume relativ: *Cumpără **ce** găsește.*
(e) numeral cardinal: *Am ascultat **trei dintre candidați**.*
(f) prepoziție: *L-am trimis **pe Ion**, L-am rugat **pe el**, Se apără numai **pe sine**, L-am trimis **pe al doilea**.*
(g) ~~adjectiv~~;
(h) ~~adverb~~;
(i) verb la supin: *Termină **de citit**.*
(j) ~~verb la participiu~~;
(k) verb la infinitiv: *Numai directorul poate **decide falimentul**.*
(l) verb la gerunziu: *Aud **tunând**.*

Observații:
– (**c**) Reflexivul clitic apare în poziția CD numai în următoarele condiții: are formă de acuzativ; admite dublarea prin forma accentuată de acuzativ; admite substituția cu un pronume sau un substantiv în același caz (*Se subapreciază pe sine, Îi subapreciază și pe alții*); reflexivul non-clitic / accentuat nu poate apărea în poziția CD decât în construcție prepozițională (vezi (**f**)).
– (**f**) Ca realizare prepozițională, este prototipică realizarea cu prepoziția **pe**; rar, pot apărea și prepozițiile partitive, în construcții cu un centru de grup nominal eliptic (*Mănâncă **din pâine**, A trimis și **de-ai lor***).
– (**h**) Dacă un adverb este așezat în poziția de CD, acesta se recategorizează ca substantiv (*Încă din clasele primare, copiii învață **englezește***).

4. *Îi ajută **pe copii.* (CD) vs *Se bizuie **pe copii**.* (CPrep).

Explicație:
În prima construcție, regentul este tranzitiv, iar complementul se dublează prin cliticul pronominal ***îi***, cu formă de A; în a doua construcție, regentul este reflexiv obligatoriu, deci intranzitiv cu regim prepozițional, iar complementul nu admite dublarea prin clitic (**Îi se bizuie pe copii*).

**5.
(a)
- $[_{GV}$ *fac tocmai* $[_{PRel}$ *ce ar fi datori să facă*$]_{CD}]$
- $[_{GAdj}$ *datori* $[_{PConj}$ *să facă*$]_{CD//\ CPrep}]$

Observație:
Cea de a doua subordonată are statut ambiguu, ca urmare a construcției regentului adjectival *datori,* care oscilează între un regim tranzitiv (*datori* ***ceva***) şi unul intranzitiv prepoziţional (*datori* ***la ceva***).

(b)

- [$_{GVger}$ *Crezând* [$_{PConj}$ ***că*** *eşti mai mult decât eşti*]$_{CD}$]
  Observație:
  Ca regent apare o formă verbală non-finită de gerunziu.
- *nu vei înainta niciodată* [$_{GPrep}$ *spre* [$_{PRel}$ *ceea ce*$_i$ *-ți închipui* [$_{PConj}$ ***că*** *eşti* ~~*ceea ce*~~$_i$]$_{CD}$]]
  Observație:
  De reținut avansarea relativului din completiva directă în regenta acesteia, având drept efect fenomenul de imbricare.

(c)

- [$_{GV}$ *să dovedească* [$_{PConj}$ ***cum că*** *nu e prost*]$_{CD}$]
- [$_{GV}$ *să-ți dovedească* [$_{PConj}$ ***cum că*** *nu e şchiop*]$_{CD}$]

(d)

- [[$_{PConj}$ ***Să*** *ştii unde eşti*], [$_{PConj}$ ***să*** *descoperi ce trebuie acolo*], [$_{PConj}$ ***să*** *încerci tot ce poți încerca în vederea acelei nevoi*]]$_{CD}$, [$_{GNpron}$ *acestea*]$_{CD\ reluat}$ [*le*]$_{CD\ dublat}$ *consider a fi cele trei rădăcini ale înțelepciunii.*
- [$_{GV}$ *Să ştii* [$_{PRel}$ ***unde*** *eşti*]$_{CD}$]
- [$_{GV}$ *să descoperi* [$_{PRel}$ ***ce*** *trebuie acolo*]$_{CD}$]
  Comentariu:
  De observat cele trei completive directe conjuncționale coordonate prin juxtapunere, reluate, în regentă, prin complementul pro-formă *acestea,* dublat, la rândul lui, prin cliticul pronominal *le.* În interiorul primelor două completive se inserează câte o nouă completivă, de data asta, relativă.

(e)

[$_{GVger}$ *suduind* [$_{GPrep}$ ***pe*** [$_{PRel}$ ***cine*** *a tăiat căi încurcate*]]$_{CD}$]
Comentariu:
În poziția CD apare un GPrep, în interiorul căruia se inserează o relativă fără antecedent; se produce fenomenul de imbricare, forma relativului (***pe cine***) justificându-se prin poziția relativei față de regentă (*suduind pe cine*), şi nu prin funcția lui din subordonata relativă (de subiect).

(f)

[$_{GV}$ *nimeni n-are* [$_{PRel\ infinitivală}$ ***ce*** *culege de pe urma ei*]$_{CD}$]
Comentariu: De observat propoziția relativă infinitivală, subordonată regentului tranzitiv *n-are.*

(g)

[$_{GV}$ *Caută la cine te prețuieşte* [[$_{PRel}$ ***cât*** *de curată e inima*] *şi* [$_{PRel}$ ***cât*** *de înalt e gândul*]]$_{CD}$].
Comentariu:
De observat cele două propoziții completive directe coordonate copulativ.

COMPLEMENTUL SECUNDAR

****1. A. (a).**
B. (b).
C. (c).
D. (a).
Comentariu:
De observat că în **(c)** şi **(d)** apar construcții reflexiv-pasive şi pasive cu operator, ceea ce explică, pe de o parte, pierderea complementului direct, dar apariția subiectului (*În România se învață* ***limba engleză*** *în şcoală, S-a anunțat* ***rezultatul***.), iar, pe de alta, menținerea complementului secundar (*Ion a fost învățat* ***limba engleză*** *de mic copil, El a fost anunțat* ***rezultatul***), care, prin pasivizare, rămâne neatins.

Scanned with OKEN Scanner

SINTEZĂ (SUBIECTUL, COMPLEMENTUL DIRECT, COMPLEMENTUL SECUNDAR)

***1.

A.

- **(b)** și **(d)** includ completive directe; **(c)** include o completivă secundară; **(e)** include o subiectivă.
- În **(a)** apare vorbire directă, deci propoziția este principală; în **(f)**, regentul e verb intranzitiv (*se hotărâse*), fiind imposibilă construcția cu CD și CSec; este și personal, cu poziția subiectului ocupată, fiind imposibilă construcția cu S.

B.

- **(b)** și **(e)** sunt subiective, cerute de verbe / construcții impersonale (*mă preocupă, nu se poate verifica*); **(d)** este completivă directă, având ca regent gerunziul tranzitiv *neștiind*;
- **(a)** și **(c)** sunt construcții în vorbire directă, ca atare, propozițiile sunt principale; **(f)** propoziția are ca regent un substantiv de proveniență verbală (*întrebarea*), care păstrează de la verb capacitatea de a primi o completivă (fără specificarea „directă", „secundară" etc.).

C.

- În **(b)** și **(e)** apar subiective, cerute de verbe / construcții impersonale (*mă interesează, rămâne de precizat*); în **(d)** apare o completivă secundară (cerută de verbul dublu tranzitiv *întreb*); în **(g)**, o completivă directă (cerută de verbul tranzitiv *să afle*).
- În **(a)** apare vorbire directă, deci propoziția este principală; în **(c)** regentul e personal, intranzitiv cu regim prepozițional (*mă interesez* ***de ceva***), neacceptând deci nici propoziție subiectivă, nici completivă directă sau secundară, dar impunând construcția cu o completivă prepozițională; în **(f)** regentul este copulativ (*a fi*), fiind incompatibil cu oricare dintre subordonatele CD, CSec, iar poziția lui de subiect este ocupată, ceea ce face imposibilă apariția subiectivei.

D.

- Enunțurile **(b)** și **(e)** includ completive directe, cerute de gerunziul tranzitiv *aflând,* respectiv de predicatul tranzitiv *simte;* **(a)** include o subiectivă, cerută de verbul impersonal *să se verifice.*
- În **(c)** regentul *contează* este intranzitiv prepozițional, fiind imposibilă construcția lui cu una dintre propozițiile CD, CSec, dar obligatorie construcția cu o completivă prepozițională; are poziția subiectului ocupată, ca atare, subordonata nu poate fi subiectivă; în **(d)** apare vorbire directă, deci propoziția este principală.

E.

- În **(a)** și **(e)** apar subiective, cerute de construcțiile impersonale *nu se poate,* respectiv de predicatul pasiv impersonal *a fost dat*; în **(f)** apare o completivă directă, având ca regent verbul tranzitiv *aș dori.*
- În **(b)** apare stil direct, deci propoziția este principală; în **(c)** și **(d)** regentele sunt intranzitive, fiind imposibilă construcția lor cu o completivă directă sau cu una secundară (*a ține* ***la ceva****, mi s-a urât* ***de ceva***), dar acceptând completivă prepozițională; în **(c)** poziția subiectului este ocupată, ceea ce face imposibilă combinarea cu o subiectivă; în **(d)**, verbul nu admite poziția subiectului.

F.

- În **(a)** apare o subiectivă, cerută de construcția impersonală a verbului la gerunziu; în **(b)** apare o completivă directă, ca efect al construcției personale și tranzitive a aceluiași verb regent.
- În **(c)** subordonata nu este nici subiectivă, nici completivă directă (este completivă prepozițională), ca urmare a construcției reflexiv-personale și prepoziționale a regentului (*a se decide* ***la ceva***), ceea ce determină pierderea tranzitivității acestuia. De observat, pe

Scanned with OKEN Scanner

de o parte, regimul fluctuant al verbului (*a decide* ***ceva*** vs *a se decide* ***la ceva***), iar, pe de altă parte, statutul contextului reflexiv (*a se decide*), care corespunde atât unei construcții reflexiv-pasive (de la verbul tranzitiv), cât şi unei construcții personal intranzitive de bază (de la verbul inerent reflexiv).

COMPLEMENTUL INDIRECT

*1.

(a) ***Mariei îi*** *plac florile.*
I-am cumpărat ***pisicii mele*** *un şoricel de pluş.*
Şcolilor *din provincie nu* ***li*** *s-au acordat suficiente fonduri.*

(b) *Ion este ostil* ***schimbării.***
A avut o viață dedicată ***studiului.***
Ne adresăm numai ***celor interesați de muzică.***

**2.

(a) un verb bivalent cu regim prepoziţional: *I* ***s-a urât*** *cu binele;*

(b) un adjectiv calificativ: *E un tip* ***simpatic*** *oricui;*

(c) un substantiv: *Ion e* ***prieten*** *numai unora cu bani.*

Observaţie:
Pot fi regente ale unui CI numai substantivele relaționale aflate în poziția NP şi numai dacă nominalul cu funcție sintactică de CI nu este dublat de un clitic în dativ antepus verbului copulativ.

(d) ~~o prepoziție;~~

(e) o formă verbală non-finită: ***Dându-****i dreptate, îl încurajezi;*

(f) ~~un pronume semiindependent;~~

(g) ~~un verb copulativ;~~

(h) ~~un numeral ordinal;~~

(i) un predicat complex cu operator copulativ: *Ion le* ***e prieten*** *unora cu bani.*

**3.

(a) ~~un GAdv;~~

(b) ~~un GN nedeterminat;~~

(c) un GN cu centru pronume semiindependent: *Scriu* $[_{GNpron}$ ***celor*** $[_{GAdj}$ ***dragi***$]_{Modif}]_{CI}$;

(d) ~~o propoziție relativă cu antecedent;~~

(e) un GPrep: *A dat flori* $[_{GPrep}$ ***la*** $[_{GN}$ $[$***trei***$]_{Det}$ ***colege***$]]_{CI}$;

(f) ~~un GV cu centru o formă verbală non-finită;~~

(g) un clitic reciproc: *Nu* $[$***îşi***$]_{CI}$ *mai dau bună ziua;*

(h) un GN cu centru un numeral ordinal: *S-a adresat* $[_{GNnum}$ ***primului*** $[_{GPrep}$ *din* $[_{GN}$ *clasă*$]]_{Modif}]_{CI}$;

(i) un GN cu centru un numeral cardinal: *Numai* $[_{GNnum}$ ***unuia*** $[_{GPrep}$ *din* $[_{GNnum}$ *zece*$]]_{Modif}]_{CI}$ *îi convine situaţia;*

Observaţie:
Dacă centrul grupului este un numeral invariabil, cazul dativ se marchează la determinantul specific (demonstrativul semiindependent): *Numai* $[_{GNnum}$ $[$***celor***$]_{Det}$ ***doi*** $[_{GPrep}$ *de* $[_{GAdv}$ *acolo*$]]_{Modif}]_{CI}$ *le convine situaţia.*

(j) ~~un GPrep cu centru o prepoziție cu regim de dativ;~~

Observație:
Prepozițiile cu regim de dativ introduc circumstanțialul instrumental: *Ion a reușit* ***datorită perseverenței.***

(k) o propoziție relativă fără antecedent, dublată de un clitic în regentă: $[_{PRel}$ ***Cui e iubit***$]_{Cl}$ $[_{P}[i]_{Cl\ dublat}$ *se aduc flori*].

***4.

(a) [*v-*]$_{Cl}$ – pronume personal clitic, pers. a 2-a pl., caz dativ (marcat flexionar); regent este predicatul complex cu operator copulativ *am fost student;*
[*vă*]$_{Cl}$ – pronume personal clitic, pers. a 2-a pl., caz dativ (marcat flexionar); regent este verbul *spune;*

(b) $[_{GN}$ *plicului*$_{Centru+Det}]_{Cl}$ – substantiv, gen neutru, număr singular, caz dativ (marcat la determinant – articolul definit enclitic); regent este verbul *dădea;*

(c) [*-mi*]$_{Cl}$ – pronume personal clitic, pers. 1 sg., caz dativ (marcat flexionar); regent este verbul *nu* (...) *era sortit;*
$[_{GNpron}$ *mie*$]_{Cl}$ – pronume personal, pers. 1 sg., caz dativ (marcat flexionar); regent este verbul *nu* (...) *era sortit;*

(d) $[_{GPrep}$ *la* $[_{GN}$ *copil*$]]_{Cl}$ – substantiv relațional, gen masculin, număr singular, caz acuzativ (cerut de prepoziția *la*); regent este verbul *nu* (...) *am luat;*
[*-l*]$_{Cl}$ – pronume personal clitic, pers. a 3-a sg., gen masculin (fiind coreferent cu substantivul *copil*), caz dativ (marcat flexionar); regent este verbul *nu* (...) *am luat;*

(e) $[_{GNpron}$ *nimănui*$]_{Cl}$ – pronume negativ, număr singular (defectiv de plural), invariabil în funcție de gen, caz dativ (marcat flexionar); regent este verbul *nu interzic;*

(f) $[_{GN}$ $[unei]_{Det}$ *muște*$_{Centru}$ $[_{GAdj}$ *mari*$]_{Modif\ 1}$ $[_{PRel}$ *care zboară într-o casă cu ferestrele deschise*$]_{Modif\ 2}]_{Cl}$ – substantiv, gen feminin, număr singular, caz dativ (marcat prin desinență la substantiv și prin forma determinantului – articolul nedefinit); regent este adverbul *asemenea;*

(g) $[_{GN}$ $[_{GAdj}$ *întregii*$_{Adjectiv+Det}]_{Modif}$ *lumi*$_{Centru}]_{Cl}$ – substantiv colectiv, gen feminin, singular (defectiv de plural), caz dativ (marcat prin desinență la substantiv și prin forma determinantului – articolul definit enclitic, preluat de adjectivul precedent); regent este verbul *de demonstrat;*
Observație:
Grupurile sintactice [*profesorilor*], [*colegilor veniți din paisprezece țări (libere)*], [*secretarelor de la facultate*], [*portarului de la cămin*], deși au drept centru câte un substantiv în dativ, nu ocupă poziția sintactică a complementului indirect, ci sunt **apoziții** acordate pe lângă Cl *întregii lumi.* Substantivul *lume,* cu sensul folosit aici, este defectiv de plural (spre deosebire de *alte lumi posibile*).

(h) $[_{GNpron}$ *celui*$_{Centru}$ $[_{PRel}$ *care nu a apărut încă*$]_{Modif}]_{Cl}$ – pronume demonstrativ semiindependent, gen masculin, număr singular, caz dativ (marcat flexionar); regent este verbul *a lăsa;*

(i) $[_{GN}$ $[unui]_{Det}$ *test*$_{Centru}]_{Cl}$ – substantiv prototipic, gen neutru, număr singular, caz dativ (marcat prin forma determinantului – articolul nedefinit); regent este verbul *supunea;*

(j) $[[_{GN}$ *coșmarului*$_{Centru+Det}]$ $[și]$ $[_{GN}$ *umilinței*$_{Centru+Det}$ $[_{GAdj}$ *perpetue*$]_{Modif\ 1}$ $[_{GPrep}$ *din* $[_{PRel}$ *care nu mai reușeam* $[_{PConj}$ *să ies*$]_{CD}]]_{Modif\ 2}]]_{Cl}$
coșmarului – substantiv, gen neutru, număr singular, caz dativ (marcat la determinant – articolul definit enclitic); regent este verbul *a pune;*
umilinței – substantiv abstract, gen feminin, număr singular (defectiv de plural), caz dativ (marcat prin desinență la substantiv și prin forma determinantului – articolul definit); regent este verbul *a pune.*
Observație:
Cu sensul folosit aici, substantivul *umilință* este defectiv de plural (spre deosebire de *A îndurat multe umilințe*).

(k) $[[_{GN}$ $[_{GAdj}$ *fostului*$]_{Adjectiv+Det}$ $[meu]_{Compl}$ *student*$_{Centru}]$ $[și]$ $[_{GN}$ $[altor]_{Det}$ $[câțiva]_{Cuant}$ *jurnaliști*$_{Centru}]]_{Cl}$
student – substantiv relațional, gen masculin, număr singular, caz dativ (marcat prin forma articolului definit cu funcție sintactică de determinant, preluat de adjectivul antepus); regent este verbul *declarasem;*
jurnaliști – substantiv, gen masculin, număr plural, caz dativ (marcat flexionar la determinant – adjectiv indefinit –, care este primul component al grupului); regent este verbul *declarasem.*

Scanned with OKEN Scanner

***5.
Prin nominal în dativ se pot realiza şi complementul posesiv, unele circumstanţiale de loc, unele complemente din GN (unele complemente ale numelui) şi complementul prepoziţiilor cu regim de dativ.

(a) Complementul posesiv se exprimă, ca şi complementul indirect, prin clitice pronominale în dativ, precum şi prin substantive în dativ dublate de clitice în acelaşi caz. Spre deosebire însă de complementul indirect, care are ca regent numai verbul cu regim de dativ (***Îmi*** *place gramatica, Maria* ***îşi*** *dă în cărţi,* ***Lui Ion îi*** *merge bine* etc.), complementul posesiv intră într-o relaţie ternară: cu verbul regent, dar şi cu un substantiv cu care stabileşte o relaţie de posesie în cadrul căreia nominalul cu funcţie sintactică de complement posesiv exprimă posesorul, iar substantivul implicat în această relaţie exprimă obiectul posedat (*Îmi curge nasul, Maria* ***îşi*** *vede de treabă,* ***Lui Ion i*** *s-a stricat televizorul* etc.).

(b) Prin substantiv în dativ se exprimă şi unele circumstanţiale de loc care apar în câteva expresii fixe populare şi/sau arhaice, apropiate de locuţiuni: *El se pironeşte / stă / rămâne* ***locului,*** *El se aşterne* ***drumului*** (aşa-numitul „dativ locativ"). Substantivul în dativ cu funcţie sintactică de circumstanţial de loc din aceste expresii este în variaţie liberă cu construcţii prepoziţionale cu sens local (*El se pironeşte / stă / rămâne* ***în loc,*** *El se aşterne* ***la drum***) şi, spre deosebire de complementul indirect, nu poate fi dublat de un clitic (**El i se pironeşte* ***locului,*** **El îi stă / rămâne* ***locului,*** **El i se aşterne* ***drumului*** sunt construcţii agramaticale, nereperate).

(c) În GN poate apărea un substantiv în dativ cu funcţie sintactică de complement al numelui numai dacă are ca regent un substantiv derivat cu sufix de la un verb cu regim de dativ: *acordarea de premii* ***elevilor*** *silitori, conferirea de diplome* ***sportivilor*** etc. Complementele numelui se deosebesc de complementele indirecte prin clasa lexico-gramaticală căreia îi aparţin regenţii lor: complementul numelui are ca regent un substantiv postverbal, în timp ce complementul indirect are ca regent un verb.

(d) Prepoziţiile *datorită, mulţumită, graţie* se construiesc cu un nominal în dativ: *datorită* ***rezultatelor.***

COMPLEMENTUL POSESIV

*1.
Cel mai frecvent, complementul posesiv se exprimă prin clitice de (a) pronume reflexiv sau de (b) pronume personal, în cazul dativ.

(a) *Ion* ***şi-a*** *luat pălăria şi a plecat.*
Îmi *tai unghiile.*

(b) ***Îţi*** *cade părul.*
Profesorul ***ne-a*** *corectat greşelile.*

**2.
(a) ~~GN cu centru un substantiv în dativ nedublat de clitic;~~
(b) clitic reflexiv în dativ: *Tânărul* ***îşi*** *regretă faptele;*
(c) clitic personal în dativ: ***Ţi*** *s-a blocat computerul;*
(d) ~~GAdj în dativ;~~
(e) GN cu centru un substantiv în dativ dublat de clitic: ***Copiilor li*** *s-au cariat dinţii;*
(f) ~~GPrep cu centru prepoziţia *la*;~~
(g) GN cu centru un numeral ordinal dublat de clitic: ***Primului din dreapta i-a*** *sunat telefonul mobil în timpul spectacolului;*
(h) propoziţie relativă dublată de clitic în regentă: ***Cui îţi spuneam i*** *s-a măritat fata;*

Scanned with OKEN Scanner

(i) GN cu centru un pronume relativ: *Asta e mașina* ***căreia i*** *s-a spart parbrizul.*

Observație:
Complementul posesiv se poate realiza prin GN cu centru un substantiv, un pronume sau un numeral în dativ, precum și printr-o propoziție relativă fără antecedent, *numai* dacă acestea sunt dublate de un clitic de pronume personal în dativ (vezi exemplele de mai sus).

**3.
(a) ~~un adjectiv;~~
(b) o formă verbală non-finită: ***Văzându-***şi *copiii, s-a bucurat enorm;*
(c) ~~un adverb;~~
(d) ~~o prepoziție;~~
(e) un verb agentiv: *Fata i* ***s-a atârnat*** *de gât;*
(f) o interjecție: ***Na-***ți *papucii!;*
(g) ~~un pronume;~~
(h) un verb cu regim de dativ: ***Şi-a vândut*** *tablourile unui italian.*

**4.
(a) subiect: *Îi transpiră* ***mâinile;***
(b) posesor: *I s-a rupt vârful* ***pantofului****;*
(c) complement prepozițional: *Vezi-ți* ***de treabă!;***
(d) complement indirect: *Romeo și Julieta și-au pus capăt* ***zilelor;***
(e) ~~complement secundar;~~
(f) nume predicativ: *Fiind autodidact, și-a fost* ***unicul profesor;***
(g) circumstanțial: *Mi-a bătut* ***în geam*** *o vrăbiuță;*
(h) ~~complement comparativ;~~
(i) complement direct: *Vă admir* ***răbdarea;***
(j) ~~complement predicativ al obiectului;~~
(k) ~~modificator prepozițional.~~

**5.
(a) *-și* – pronume reflexiv clitic, pers. a 3-a sg., caz dativ; regent este verbul *să (...) vadă;* relația de posesie se stabilește cu substantivul *câlții;*

Observație:
CPos este reluat emfatic prin adjectivul posesiv coreferențial *săi,* cu funcție sintactică de posesor; în această situație, nu poate fi vorba de dublă exprimare a CPos, deoarece *săi* are altă funcție sintactică și stă în alt caz (acuzativ).

(b) *îmi* – pronume personal clitic, pers. 1 sg., caz dativ; regent este verbul *apăruse;* relația de posesie se stabilește cu substantivul *un eseu;*

Observație:
În marea majoritate a situațiilor, CPos stabilește relația de posesie cu un substantiv determinat definit (cu articol definit enclitic); rar, substantivul implicat în relația de posesie poate fi determinat nedefinit (cu articol nedefinit, ca în exemplul de mai sus).

-mi – pronume reflexiv clitic, pers. 1 sg., caz dativ; regent este verbul *luasem;* relația de posesie se stabilește cu substantivul *plicul;*

(c) *-i* – pronume personal clitic, pers. a 3-a sg., caz dativ; regent este verbul *să nu (...) scadă;* relația de posesie se stabilește cu substantivul *demnitate;*

Observație:
Dacă relația de posesie se realizează cu un substantiv precedat de o prepoziție, acesta apare ca nedeterminat (prepoziția blochează determinarea).

(d) *îmi* – pronume personal clitic, pers. 1 sg., caz dativ; regent este verbul *intrase;* relația de posesie se stabilește cu substantivul *bocanci;*

-mi – pronume personal clitic, pers. 1 sg., caz dativ; regent este predicatul complex cu operator copulativ *erau ude;* relația de posesie se stabilește cu substantivul *șosetele;*

Scanned with OKEN Scanner

Observaţie:
Deşi cliticul are ca suport fonetic un substantiv, funcţia sa sintactică nu este cea de posesor (funcţie în GN), ci de CPos, pentru că regentul său este o formă verbală: *şosetele îmi erau ude = îmi erau ude şosetele*. Aşa-numitul „dativ adnominal" este învechit, în limba română.

(e) *-mi* – pronume reflexiv clitic, pers. 1 sg., caz dativ; regent este verbul *cred;* relaţia de posesie se stabileşte cu substantivul *ochilor.*

***6.**

$[_{GN}$ *Vecinului*$_{Centru}$ $[$*meu*$]_{Compl}$ $[_{GPrep}$ *de* $[_{GN}$ *palier*$]]_{Modif}]_{CPos}$ $[$*i*$]_{CPos\ dublat}$ *s-a stricat frigiderul.*

Observaţie:
Adjectivul posesiv *meu* are funcţia sintactică de complement al numelui pentru că regentul său este substantivul relaţional *vecinului,* care „cere" obligatoriu o complinire.

$[_{GNpron}$ *Nimănui*$_{Centru}$ $[_{GPrep}$ *dintre* $[_{GNpron}$ *cei* $[_{GAdj}$ *prezenţi*$]_{Modif}]]_{Modif}]_{CPos}$ *nu* $[$*i*-$]_{CPos\ dublat}$ *am văzut lucrarea.*

$[_{GNnum}$ $[$*Celor*$]_{Det}$ *doi*$_{Centru}$ $[_{GPrep}$ *din* $[_{GN}$ *curtea* $[_{GN}$*şcolii*$]_{Pos}]]_{Modif}]_{CPos}$ $[$*le*$]_{CPos\ dublat}$ *ştiu apucăturile.*

***7.**

Complementul indirect este o funcţie sintactică matricială (= cerută de o valenţă conţinută în matricea sintactico-semantică a verbului regent) ocurentă în structuri primare; complementul posesiv este o funcţie sintactică ocurentă *numai* în structuri reorganizate (obţinute prin amalgamarea unui GN cu un GV). Astfel, structura primară

(1) $[$*Ion*$_i]$ *înaintează plângerea* $[$***sa***$_i]$ ***tribunalului***

devine, prin transformarea adjectivului posesiv în clitic de pronume reflexiv în dativ (*sa* > *şi*) şi avansarea acestuia din GN în GV, construcţia reorganizată

(2) *Ion*$_i$ $[$***şi***$_i]_{CPos}$ *înaintează plângerea* $[$***tribunalului***$_j]_{CI}$

în care cuvântul cu rol tematic de posesor are ca regent verbul, cu substantivul din structura iniţială păstrând numai relaţia *semantică* de posesie.

Faptul că există enunţuri (ca (2) de mai sus) în care un nominal în dativ cu rol tematic de Posesor (complementul posesiv) apare în acelaşi GV cu un nominal în dativ cu rol tematic de Ţintă (complementul indirect), amândouă fiind subordonate aceluiaşi regent, fără ca nominalele respective să fie coreferenţiale (*şi* nu are acelaşi referent ca *tribunalului*) sau să poată fi coordonate (un enunţ de tipul **Ion şi înaintează plângerea sau tribunalului* este agramatical, deci nereperat), dovedeşte că cele două nominale în dativ reprezintă funcţii sintactice diferite (conform ***principiului unicităţii*** care stipulează că un verb nu poate atribui aceeaşi funcţie sintactică la două componente diferite ale grupului sintactic căruia îi este centru).

SINTEZĂ (COMPLEMENTUL INDIRECT ŞI COMPLEMENTUL POSESIV)

*1.

(a) *mi* – pronume personal clitic, pers. 1 sg., caz dativ; complement indirect cu regent verbul *se-ntâmplă;*

îmi – pronume personal clitic, pers. 1 sg., caz dativ; complement posesiv cu regent verbul *cade;* relaţia de posesie se stabileşte cu substantivul *masa;*

Scanned with OKEN Scanner

(b) *ne-* – pronume reflexiv clitic, pers. 1 pl., caz dativ; complement posesiv cu verbul regent *am spus;* relația de posesie se stabilește cu substantivul *păsul;*
insului – substantiv, gen masculin, număr singular, caz dativ; complement indirect cu regent verbul *am spus;*
(c) *-le* – pronume personal clitic, pers. a 3-a pl., caz dativ; complement indirect cu regent verbul *zi;*
îi – pronume personal clitic, pers. a 3-a singular, caz dativ; complement posesiv cu regent verbul *suna;* relația de posesie se stabilește cu substantivul *numele;*
(d) *i-* – pronume personal clitic, pers. a 3-a sg., caz dativ; complement indirect cu regent verbul *am explicat;*
-i – pronume personal clitic, pers. a 3-a sg., caz dativ; complement posesiv cu regent verbul *să (...) iau;* relația de posesie se stabilește cu substantivul *locul;*
(e) *mi-* – pronume personal clitic, pers. 1 sg., caz dativ; complement indirect cu regent verbul *a dorit;*
-mi – pronume reflexiv clitic, pers. 1 sg., caz dativ; complement posesiv cu regent verbul *să nu (...) pierd;* relația de posesie se stabilește cu substantivul *răbdarea.*

COMPLEMENTUL PREPOZIȚIONAL

1.
A mizat întotdeauna pe noroc.
Încercarea lor s-a soldat cu un eșec total.
Nu mai știe la cine să apeleze.
Face mereu din țânțar armăsar.
Nu se dezbară de prostul obicei al fumatului.

2.
(a) un verb inerent reflexiv: *El **se cramponează** de putere;*
(b) o locuțiune verbală: ***Nu vă dați seama** de consecințe;*
(c) ~~un substantiv de proveniență verbală;~~
(d) un verb la infinitiv: *E necesar **a colabora** cu toți colegii;*
(e) un adjectiv: *Pare **capabil** de orice;*
(f) ~~un numeral cardinal ;~~
(g) un adverb: *Vorbește **concomitent** cu tine;*
(h) ~~un pronume non-clitic ;~~
(i) o interjecție: ***Vai** de noi!*

3.
A. Complementul prepozițional se realizează prin GPrep în care se include:
(a) un GN cu centru un substantiv: *Ea se referea **la anul trecut;***
(b) ~~un GAdj;~~
(c) un GV cu centru verb la infinitiv: *Te complaci **în a suferi în tăcere;***
(d) un GN cu centru un pronume: *Optez pentru **cel din dreapta;***
(e) o propoziție relativă: *Nu se sinchisește **de ce spui tu;***
(f) ~~un GN cu centru un substantiv în dativ.~~
B. Complementul prepozițional se realizează și ca:

Scanned with OKEN Scanner

(a) ~~GAdv;~~
(b) propoziție conjuncțională: *E în stare* ***să scrie toată noaptea;***
(c) propoziție relativă interogativă: *Mă gândesc* ***cum vei proceda;***
(d) ~~GV cu centru verb la gerunziu;~~
(e) GV cu centru un verb la infinitiv: *Se teme* ***a spune tot ce știe.***

***4.**
(a) CD construit cu prepoziția *pe* (*Te aștept pe tine*) se deosebește de CPrep construit cu aceeași prepoziție (*Contez pe tine*) prin aceea că primul poate fi dublat prin clitic (*Te aștept pe tine*), pe când al doilea nu poate fi dublat (**Te contez pe tine* este o construcție agramaticală, nereperată).
(b) Prin același procedeu se poate diferența CI construit cu prepoziția *la* (*Le dă sfaturi la toți*) de CPrep construit cu aceeași prepoziție (*Apelează la toți,* dar nu și **Le apelează la toți*).
(c) Numele predicativ care se exprimă prin GPrep (*Ea arată a elevă*) se poate deosebi de CPrep construit cu aceeași prepoziție (*Siropul ăsta miroase a brad*), pentru că NP concordă (are același referent) cu subiectul și de aceea au același număr (*Ele arată a eleve*), concordanță care nu se manifestă și în cazul CPrep (*Siropurile astea miros a brad,* dar nu și **Siropurile astea miros a brazi*).
(d) CAg construit cu prepoziția *de* (*El era bănuit de toți*) se deosebește de CPrep construit cu aceeași prepoziție și în același context verbal (*El era bănuit de fraudă*) la nivel semantic: substantivul cu funcție sintactică de CAg are trăsătura semantică [+ Animat] (pentru că desemnează Agentul sau Experimentatorul stării), în timp ce substantivul cu funcție sintactică de CPrep are trăsătura semantică [– Animat] (pentru că are rolul de Temă).
(e) ComplCirc, component obligatoriu, cerut de verbul regent (*El a locuit la țară*), poate fi substituit cu un adverb, datorită sensului său circumstanțial – locativ, în exemplul de față (*El a locuit acolo*); CPrep construit cu aceeași prepoziție (*El a renunțat la țara sa*) nu poate fi substituit cu un adverb (**El a renunțat acolo* nu este o construcție gramaticală).
(f) Realizarea prin GPrep este caracteristică atât pentru Circ, cât și pentru CPrep. Diferența dintre ele constă în faptul că circumstanțialul este un component facultativ, omisibil (*Ion doarme de trei ore* și *Ion doarme* sunt, ambele, construcții corecte), în timp ce CPrep este un component obligatoriu, neomisibil (*Ion beneficiază de încrederea mea* este o construcție corectă, dar nu și **Ion beneficiază*).

***5.**
(a) $[_{GPrep}$ *asupra* $[_{GNpron}$ *căreia*$]]_{CPrep}$ – pronume relativ, gen feminin, număr singular, caz genitiv cerut de prepoziția *asupra;* regent al GPrep este verbul *s-a oprit;*
(b) $[_{GPrep}$ *pentru* $[_{GN}$ *isprăvi*$_{Centru}$ $[_{GAdj}$ *ieșite din comun*$]_{Modif}]]_{CPrep}$ – substantiv, gen feminin, număr plural, caz acuzativ cerut de prepoziția *pentru;* regent al GPrep este adjectivul *apt;*
(c) $[_{PConj}$ *că nu îmi veneau în minte decât cuvinte nemțești*$]_{CPrep}$ – propoziție conjuncțională cu regent locuțiunea verbală *mi-am dat seama;*
(d) $[_{GPrep}$ *despre* $[_{GN}$ *crizele*$_{Centru}$ $[$*mele*$]_{Compl}$ $[_{GPrep}$ *de* $[_{GN}$ *tahicardie*$]]_{Modif}$ $[_{GVpart}$ *apărute în urmă cu trei-patru ani*$]_{Modif}]]_{CPrep}$ – substantiv prototipic, gen feminin, număr plural, caz acuzativ cerut de prepoziția *despre;* regent al GPrep este verbul *am pomenit;*
Observație:
Adjectivul posesiv *mele* are funcție sintactică de complement (și nu de posesor), pentru că intră în relație cu expresia verbală *a face crize* (și nu numai cu substantivul din componența ei).
(e) $[_{GPrep}$ *din* $[_{GVinf}$ *a*$[$*-i*$]_{CD\ dublat}$ *împiedica*$_{Centru}$ $[_{GPrep}$ *pe* $[_{GN}$ *colegii*$]]_{CD}$ $[$*mei*$]_{Compl}$ $[_{GPrep}$ *de* $[_{GN}$ *joacă*$]]_{Modif}]$ $[_{PConj}$ *să-și exhibe ceea ce reprezenta (...) forma nascendă, puberalo-soldatescă, a comportamentului lor sexual*$]_{CPrep}]_{CPrep}$ – verbul tranzitiv *a (...) împiedica* cu regim prepozițional, infinitiv; regent este verbul *făcusem;*
$[_{PConj}$ *să-și exhibe ceea ce reprezenta (...) forma nascendă, puberalo-soldatescă, a comportamentului lor sexual*$]_{CPrep}$ – propoziție conjuncțională cu regent verbul *a (...) împiedica.*

Scanned with OKEN Scanner

Observație:
În GPrep cu centru verbul *a împiedica* se include alt GPrep, care este realizat printr-o propoziție conjuncțională.
Observație generală:
Prepoziția este singurul centru de grup sintactic pentru care nu se poate stabili o funcție sintactică ce ar coincide cu funcția sintactică a grupului constituit în jurul ei (= complement prepozițional). Funcția sintactică de complement prepozițional este îndeplinită, **împreună cu prepoziția,** de **centrul grupului sintactic încorporat în GPrep,** care poate fi
(a) un GN cu centru un substantiv (un pronume, un numeral):
Ion se mândrește $[_{GPrep}$ *cu* $[_{GN}$ ***fiica***$_{Centru}$ $[sa]_{Compl}]]_{CPrep}$.
Ion se mândrește $[_{GPrep}$ *cu* $[_{GNpron}$ ***ea***$]]_{CPrep}$.
Ion se mândrește $[_{GPrep}$ *cu* $[_{GNnum}$ ***prima*** *(dintre fiicele sale)*$]]_{CPrep}$.
(b) un GV cu centru o formă verbală non-finită:
Soluția rezidă $[_{GPrep}$ *în* $[_{GVinf}$ ***a schimba***$_{Centru}$ $[_{GN}$ $[acest]_{Det}$ *guvern*$]_{CD}]]_{CPrep}$
M-am plictisit $[_{GPrep}$ *de* $[_{GVsupin}$ ***de învățat***$_{Centru}$ $[_{GN}$ *gramatică*$]_{CD}]]_{CPrep}$.
De aceea, în orice schemă sintactică, înainte de CPrep (ca funcție sintactică a unui grup) trebuie să apară *două* paranteze drepte. Grupul sintactic inclus în GPrep are funcția sintactică de complement al prepoziției (= constituent care reprezintă o complinire *obligatorie* a centrului de grup).

COMPLEMENTUL DE AGENT

*1.
(a) ~~GN;~~
(b) GPrep cu centru prepoziția *de: Poezia a fost recitată de un tânăr talentat;*
(c) ~~GAdj cu centru prepoziția *de către;*~~
(d) ~~GV cu centru o formă non-finită.~~

**2. (c)
Complementul de agent este un complement reorganizat, deoarece nu apare într-o structură de bază (primară), ci într-una reorganizată, obținută prin transformarea unei construcții verbale active tranzitive ($[Ion]_S$ ***a scris*** $[acest\ text]_{CD}$) într-una pasivă ($[Acest\ text]_S$ ***a fost scris*** $[de\ Ion]_{CAg}$): componentul aflat în poziția complementului direct, în structura activă, este „avansat", în structura pasivă, în poziția subiectului, iar componentul aflat în poziția subiectului devine complement de agent.
Celelalte complemente menționate mai sus, ca și circumstanțialul, sunt componente ale unor structuri de bază (primare): complementul prepozițional (*Ion s-a descotorosit* ***de vechiturile din casă***) și complementul circumstanțial (*Clădirea asta datează* ***de un secol***) sunt constituenți matriciali („ceruți" obligatoriu de verbul regent sau acceptați de acesta), iar circumstanțialul este un adjunct (component facultativ) care apare tot în construcții primare (*Ion a devenit senator* ***(de luna trecută)***).

**3.
(a) ~~un verb tranzitiv~~;
Observație:
Prin trecere la diateza pasivă, verbul, tranzitiv în structura activă de bază, devine contextual intranzitiv.
(b) ~~un verb inerent reflexiv~~;

Scanned with OKEN Scanner

Observaţie:
Verbele *inerent* reflexive (cu reflexiv obligatoriu: *a se strădui, a se zbate* etc.) sunt în afara categoriei diatezei. În structurile reflexiv-pasive (*Bibliografia **se va citi** de către toţi*), pronumele reflexiv este marcă a trecerii verbului activ tranzitiv (din structura de bază) la diateza pasivă (în structura reorganizată).

(c) un adjectiv: *Legea este **revizuibilă** numai de către Parlament.*
(d) un verb la diateza pasivă: *Prăjitura **a fost făcută** de Maria.*
(e) ~~un participiu activ~~;
(f) ~~o interjecţie~~;
(g) un verb la supin cu sens pasiv: *Argumentul e lesne **de combătut** de către oricine.*

***4.

(a) $[_{GPrep}$ *de* $[_{GN}$ $[$*primul*$]_{Det}$ *Demiurg*$]_{CAg}$ – substantiv, gen masculin, număr singular, caz acuzativ cerut de prepoziţia *de;* regentul grupului este participiul (cu sens pasiv) adjectivizat *greşite;*

Observaţii:
Participiul este adjectivizat prin poziţia sintactică de modificator al substantivului *a inimilor,* pe care o ocupă.
Substantivul *Demiurg,* deşi este scris cu literă mare, evidenţiază în acest context trecerea de la statutul de nume propriu de persoană la cel de substantiv comun (se sugerează că există cel puţin doi *demiurgi*); această figură retorică se numeşte *antonomază.*

(b) $[_{GPrep}$ *de* $[_{GNpron}$ *cel* $[_{PRel}$ *care încă nu s-a născut pe deplin*$]_{Modif}]]_{CAg}$ – pronume demonstativ semiindependent, gen masculin, număr singular, caz acuzativ cerut de prepoziţia *de;* regent este predicatul complex cu operator pasiv *este ucis;*

(c) $[_{GPrep}$ *de către* $[_{GN}$ $[o]_{Det}$ *fată*$]_{CAg}$ – substantiv determinat nedefinit (cu articolul nedefinit *o*), gen feminin, număr singular, caz acuzativ cerut de prepoziţia *de către;* regente sunt predicatul complex cu operator pasiv *e luat* şi participiul *tras* (cu operatorul pasiv *e* subînţeles);

(d) $[_{GPrep}$ *de* $[_{GN}$ $[$*toţi*$]_{Cuant}$ *împricinaţii*$]]_{CAg}$ – substantiv provenit din participiul verbului *a împricina,* determinat definit (cu articol enclitic *-i*), gen masculin, număr plural, caz acuzativ cerut de prepoziţia *de;* regent este participiul adjectivizat (prin poziţia sintactică de element predicativ suplimentar) *privită;*

(e) $[_{GPrep}$ *de* $[_{GN}$ $[_{GAdj}$ *faimoasa*$_{Centru+Det}]_{Modif}$ *mână* $[_{GN}$ $[_{GAdj}$ *a faimosului*$_{Centru+Det}]_{Modif}$ *colonel*$_{Centru}$ $[_{GPrep}$ *de la* $[_{GN}$ *TL 7 ABC*$]]_{Modif}]_{Pos}$ – substantiv (cu articolul definit preluat de adjectivul precedent *faimoasa*), gen feminin, număr singular, caz acuzativ cerut de prepoziţia *de;* regent este participiul adjectivizat (prin poziţia sintactică de modificator al substantivului *documentul*) *ştampilat.*

SINTEZĂ (COMPLEMENTUL PREPOZIŢIONAL ŞI COMPLEMENTUL DE AGENT)

***1. (a)

de o prietenă de care mă legau anii de la Liceul Gheorghe Lazăr – complement de agent; regent este predicatul complex cu operator pasiv *fusesem invitat;*
de care – complement prepoziţional; regent este verbul *legau;*
de la Liceul Gheorghe Lazăr – modificator; regent este substantivul *anii;*

(b) *de fascinaţia noului* – complement de agent; regent este participiul *mânat;*

Scanned with OKEN Scanner

Observație:
Participiul are sens pasiv, provenind de la verbul agentiv *a mâna* (= *fiind mânat*), iar CAg are rolul tematic de Stimul (neavând drept centru un substantiv cu trăsătura semantică [+ Animat], care ar fi avut rolul tematic de Agent).
cu orice preț – circumstanțial de mod; regent este verbul *aș ține;*
cu tot ce-am văzut – complement prepozițional; regent este locuțiunea verbală *să (...) țin la curent;*

(c) *până în ultima clipă* – circumstanțial de timp; regent este participiul cu sens pasiv *talonat;*
Observație:
În această construcție este vorba de două GPrep, al doilea fiind inserat în primul: [[*până* [*în* [$_{GN}$ *ultima clipă*]] $_{GPrep2}$] $_{GPrep1}$]$_{CircTimp}$.
[[*de o egipteancă (tare frumoasă, aducea cu Sofia Loren, bronzată, în rolul Aidei)*] *și* [*de o americancă despre care tot ce-mi aduc aminte e că era înaltă, că semăna cu iubita lui Popeye și că era deșteaptă*]] – complement de agent realizat prin două componente coordonate; regentul este participiul cu sens pasiv *talonat;*
cu Sofia Loren, bronzată, în rolul Aidei – complement prepozițional; regent este verbul *aducea;*
în rolul Aidei – modificator; regent este substantivul propriu compus *Sofia Loren;*
despre care – complement prepozițional; regent este locuțiunea verbală *îmi aduc aminte;*
cu iubita lui Popeye – complement prepozițional; regent este verbul *semăna;*

(d) *pe tărâmul tuturor făgăduințelor, consacrat (...) de câteva promoții de băieți din primele clase mixte ale României postbelice, îndrăgostiți (...) de colege blonde, cu ochi albaștri* – complement circumstanțial de loc; regent este verbul *ajunsesem;*
de câteva promoții de băieți din primele clase mixte ale României postbelice, îndrăgostiți (...) de colege blonde, cu ochi albaștri – complement de agent; regent este participiul cu sens pasiv *consacrat;*
de băieți din primele clase mixte ale României postbelice, îndrăgostiți (...) de colege blonde, cu ochi albaștri – modificator; regent este GN *câteva promoții;*
din primele clase mixte ale României postbelice – modificator; regent este substantivul *băieți;*
de colege blonde, cu ochi albaștri – complement prepozițional; regent este participiul cu sens activ *îndrăgostiți;*
Observație:
Participiul *îndrăgostiți* are sens activ pentru că provine de la verbul reflexiv inerent, deci intranzitiv, *a se îndrăgosti.*
cu ochi albaștri – modificator; regent este substantivul *colege;*

(e) *de tembelismul tipului din gheretă* – complement prepozițional; regent este participiul cu sens activ *indignați;*
Observație:
Participiul *indignați* provine de la verbul intranzitiv (reflexiv inerent) *a se indigna (de ceva);* de aceea, componentul subordonat lui este complement prepozițional, și nu complement de agent.
din gheretă – modificator; regent este substantivul *tipului;*

(f) *de petiționari (...) uzi de la lapoviță și osteniți de orele de anticameră* – modificator; regent este GN *jalnica noastră condiție;*
de la lapoviță – circumstanțial de cauză; regent este adjectivul *uzi;*
de orele de anticameră – circumstanțial de cauză; regent este adjectivul *osteniți* (provenit din participiul cu sens activ al verbului *a se osteni*);
de anticameră – modificator; regent este substantivul *orele.*

Scanned with OKEN Scanner

NUMELE PREDICATIV

*1.
(a) ~~verb tranzitiv~~;
(b) verb intranzitiv: *El iese* ***inginer***;
(c) verb la supin: *Nu e uşor de ajuns* ***inginer***;
(d) verb copulativ: *El a devenit* ***inginer*** *şi, de atunci, dă sfaturi în stânga şi în dreapta;*
(e) ~~interjecţie~~;
(f) participiu adjectival: *Ajunsă* ***ingineră****, fata şi-a îndeplinit un vis de o viaţă;*
(g) ~~substantiv~~;
(h) verb la gerunziu: *Fiind* ***inginer****, ştie despre ce este vorba;*
(i) ~~numeral~~;
(j) verb la infinitiv: *A fi* ***inginer*** *nu e o treabă uşoară;*
(k) ~~adverb~~.

Observaţii:
Răspunsul (b) a fost acceptat pentru că, din punct de vedere sintactic, verbele copulative sunt un tip de verbe bivalente intranzitive.
(f) Doar adjectivele participiale pot avea nume predicativ.
Răspunsul (g) nu a fost acceptat pentru că substantivele, în mod tipic, nu au NP; chiar şi în cazul substantivelor postverbale, numele predicativ din structura verbală de bază (*el devine* ***inginer***) devine complement al substantivului (*Absolvirea facultăţii a însemnat şi devenirea* ***lui inginer***).

**2.
(a) ~~GN în dativ~~;
(b) ~~adjectiv pronominal demonstrativ~~;
(c) ~~GN în acuzativ~~;
(d) GPrep cu prepoziţie regim: *El arată* ***ca mine****;*
(e) ~~GN în genitiv~~;
(f) PRel fără antecedent: *El va deveni* ***ce dorim noi****;*
(g) GAdv: ***Oricum*** *ai fi, prietenii adevăraţi nu te lasă la greu;*
(h) GN cu centru pronume semiindependent: *Casa este* ***a mea****, Casa* ***este a alor mei****.*

Observaţii:
(b) După cum se ştie, demonstrativele disting între o formă lungă şi o formă scurtă: forma lungă (*Băiatul* ***acesta*** */* ***Acesta*** *a venit*) funcţionează şi adjectival, şi pronominal; forma scurtă (***Acest*** *băiat a venit*) funcţionează doar adjectival. Faptul că în poziţia de NP nu apare niciodată forma scurtă (**Băiatul este* ***acest***), care nu are decât ipostază adjectivală, este un indiciu că în această poziţie nu poate apărea un demonstrativ adjectival. Forma lungă (*Băiatul este* ***acesta***) din această poziţie corespunde valorii pronominale a demonstrativului.
(c) Răspunsul nu a fost acceptat întrucât un GN în acuzativ nu poate ocupa poziţia sintactică de NP. În cazul în care în poziţia NP apare un GPrep care include un substantiv în acuzativ (vezi situaţia din (d)), se consideră că GPrep în ansamblu ocupă această poziţie, nu doar centrul substantival în acuzativ subordonat prepoziţiei.
(e) Răspunsul nu a fost acceptat pentru că, în poziţie de NP, realizările analizate în gramatica tradiţională ca grupuri nominale în genitiv (*Cartea este* ***a profesorului / a lui***) sau ca pronume posesive (*Cartea este* ***a mea***) în GBLR sunt analizate ca grupuri nominale cu centru pronumele semiindependent *al* (*Cartea este* $[_{GNpron}$ ***a*** $[_{GN}$ ***profesorului***$]_{Pos}]_{NP}$ / $[_{GNpron}$ ***a*** $[_{GNpron}$ ***lui***$]_{Pos}]_{NP}$ / $[_{GNpron}$ ***a*** $[$***mea***$]_{Pos}]_{NP}$).

Scanned with OKEN Scanner

**3.

(a) A. *era (şi el mai vioi)* – *a fi* cu valoare copulativă
B. $[_{GAdj}$ *mai vioi*$]_{NP}$
A. *(cu care au) fost (date)* – *a fi* este operator în structura diatezei pasive
B. –
(b) A. *(cel omorât) era (moştenitorul)* – *a fi* cu valoare copulativă
B. $[_{GN}$ *moştenitorul tronului*$]_{NP}$
(c) A. *(lumea) era (în fierbere)* – *a fi* cu valoare copulativă
B. $[_{GPrep}$ *în fierbere*$]_{NP}$
(d) A. *era (liniște)* – *a fi* cu valoare non-copulativă
B. –
(e) A. *(de pe lume) e (tocmai)* – *a fi* cu valoare copulativă
B. $[_{GN}$ *această farsă continuă în care noi, cei moderni, ne ducem viața*$]_{NP}$
(f) A. *(aş) fi (găsit)* – *a fi* este verb auxiliar în structura condiționalului perfect
B. –
A. *(dar mi-)era (atât de somn)* – *a fi* cu valoare non-copulativă
B. –
A. *eram (atât de epuizat)* – *a fi* cu valoare copulativă
B. $[_{GAdj}$ *atât de epuizat de drumuri, de fețe şi evenimente*$]_{NP}$
(g) A. *(nu) este (încă decât bucuria voinței)* – *a fi* cu valoare non-copulativă
B. –
A. *(în cunoştința mea,) este (pentru că)* – *a fi* cu valoare non-copulativă
B. –

Observații:

(e) Având în vedere că grupurile nominale $[_{GN}$ *această farsă continuă în care noi, cei moderni, ne ducem viața*] şi $[_{GN}$ *lucrul cel mai dramatic*] sunt ambele determinate definit şi puternic individualizate prin determinanți demonstrativi (propriu-zişi sau emfatici), este greu de delimitat subiectul de numele predicativ; luând drept criteriu de distingere a celor două poziții structura informațională a enunțului, vom considera că *tocmai* este un adverb focalizat, care are rolul de a sublinia informația nouă (rema) din enunț, deci GN [*această* ...] este nume predicativ, pentru că exprimă informație nouă şi are rolul de a califica subiectul (tema enunțului).

(f) 1. Structuri de tipul *dar mi-era atât de somn* pun probleme de interpretare a componentului de după verbul *a fi* (subiect sau nume predicativ), explicabile prin mai multe trăsături: postpunere obligatorie; imposibilitatea determinării acestui constituent (**mi-era acest* ***somn / somnul***), cu excepția determinării prin articol nedefinit când este urmat de un modificator (*mi-era* ***un somn teribil***); posibilitatea gradării şi a intensificării substantivului centru (*mi-era* ***foarte somn / atât de somn***); apariția în structură şi a unor adverbe, greu de explicat în varianta interpretării componentului postverbal ca subiect (*Mi-e* ***rău / bine / greu / urât, Cum*** *îți mai este?, Îmi este* ***aşa şi aşa***); prezența opoziției *static / dinamic* (*Mi-e somn – Mi* ***se face*** *somn*), regăsibilă şi în structurile cu NP (vezi paralelismul cu: ***Sunt*** *fricos / ruşinos* – ***Devin / Mă fac*** *fricos / ruşinos*). Unele dintre aceste trăsături conduc la interpretarea grupului nominal postverbal mai degrabă ca NP (citire predicativă) decât ca S; în această interpretare, construcția se include în clasa celor fără subiect.
2. *A fi* din structura *eram atât de epuizat de drumuri, de fețe şi evenimente* are valoare copulativă (iar gruparea [*eram atât de epuizat*] formează un predicat complex cu nume predicativ), şi nu are valoare de formant într-o structură pasivă; grupurile prepoziționale coordonate care urmează sunt circumstanțiale de cauză, nu complemente de agent.

**4.

(a) $[_{GAdj}$ $[mai]_{CircCant}$ *adevărate* [*decât propriul nostru trup şi propria noastră viață*]$_{CComp}$] – nume predicativ realizat prin grup adjectival complex cu centru adjectivul calificativ *adevărate*, variabil, cu patru forme flexionare, la feminin, plural, nominativ (prin acord cu subiectul).

Scanned with OKEN Scanner

Centrul adjectival este precedat de un circumstanțial cantitativ realizat prin marca de gradare *mai*, care cere un complement comparativ realizat prin grupul prepozițional [*decât propriul nostru trup şi propria noastră viață*].
Numele predicativ este cerut de verbul copulativ *devin*.

(b) [$_{GNpron}$ *ce*] – nume predicativ realizat prin grup nominal cu centru pronumele relativ-interogativ [$_{GNpron}$ *ce*], în cazul acuzativ (impus de prepoziția *la*).
În acest exemplu, se observă fenomenul imbricării (împletirea regentei cu subordonata), întrucât forma numelui predicativ este determinată de constrângeri din regentă (regimul prepozițional – *a se gândi* ***la***), nu de constrângeri din subordonată (*drumul a însemnat* ***ce***); imbricarea este posibilă întrucât propoziția subordonată este relativă fără antecedent.
Numele predicativ este dependent de verbul copulativ *a însemnat*.

(c) [$_{GN}$ *istorie*] – nume predicativ realizat prin grup nominal nedeterminat cu centru substantivul comun *istorie*, feminin, singular, nominativ.
Luând determinarea drept criteriu de diferențiere a subiectului de numele predicativ, se interpretează grupul nominal nedeterminat *istorie* ca nume predicativ, iar propozițiile care urmează verbului copulativ drept subiect, realizat prin propoziții relative fără antecedent, coordonate prin juxtapunere. A doua propoziție subiectivă este precedată de o marcă de negație de constituent.
Numele predicativ este dependent de verbul copulativ *se cheamă*.

Observație:
În definițiile de dicționar (şi în metalimbaj în general), nedeterminarea nu este un criteriu de distingere a numelui predicativ de subiect, întrucât în fața substantivului nedeterminat care se definește se subînțelege existența unui termen care îl califică: „[conceptul / termenul ...] *istorie se cheamă ...*". Întrucât exemplul de sub (c) nu e o definiție, ci o cugetare, această observație nu se aplică.

(d) • [$_{GN}$ *copil* [$_{GAdj}$ *teribil*]$_{Modif}$] – nume predicativ realizat prin grup nominal nedeterminat cu centru substantivul comun *copil*, masculin, singular, nominativ. Centrul substantival este urmat de un modificator, realizat prin grup adjectival. Numele predicativ este dependent de verbul copulativ *a fi*, la formă non-finită (infinitiv); grupul [$_{GVinf}$ *a fi copil teribil, în sine*] are, în ansamblu, funcția sintactică de subiect.

• [*nici* [$_{GN1}$ [*un*]$_{Det}$ *semn* [$_{GAdj}$ *absolut*]$_{Modif}$ [$_{GN}$ *al marii valori*]$_{Pos}$], *nici* [$_{GN2}$ [*un*]$_{Det}$ *semn* [$_{GN}$ *al absenței acesteia*]$_{Pos}$]]$_{NP}$ – nume predicativ realizat prin două grupuri nominale coordonate copulativ prin conjuncția *nici* (în ipostază corelativă *nici ... nici*). GN$_1$ şi GN$_2$ sunt ambele grupuri nominale determinate nedefinit prin articolul nedefinit *un*; ambele conțin un posesor realizat prin grup nominal în genitiv; GN$_1$ conține şi un modificator realizat prin GAdj. Numele predicativ este dependent de verbul copulativ *înseamnă*, la formă negativă (fapt care explică apariția conjuncției *nici*).

(e) • [$_{GAdj}$ *nouă* [$_{GPrep}$ *în istoria omenirii*]$_{CircTimp}$] – nume predicativ realizat prin grup adjectival complex cu centru adjectivul calificativ *nouă*, adjectiv variabil, cu trei forme flexionare, la feminin, singular, nominativ (prin acord). Centrul adjectival este urmat de un circumstanțial de timp realizat prin grup prepozițional. Numele predicativ este dependent de verbul copulativ *e*.

• [$_{PConj}$ *că, în țara asta mereu surprinzătoare, eternă şi fascinantă, schimbarea antrenorului poate fi un şoc doar pentru propria familie*] – nume predicativ realizat prin propoziție conjuncțională, introdusă prin complementizatorul *că*. Complementizatorul *că* este selectat de subiect (*problema* ***că***). Numele predicativ este dependent de verbul copulativ *e*.

• [$_{GN}$ [*un*]$_{Det}$ *şoc*] – nume predicativ realizat prin grup nominal determinat nedefinit cu centru substantivul comun *şoc*, neutru, singular, nominativ, precedat de articolul nedefinit (cu funcția sintactică de determinant). Numele predicativ este dependent de verbul copulativ *a fi* (parte a predicatului complex *poate fi*).

Observație:
Grupul prepozițional [$_{GPrep}$ *pentru propria familie*] nu este dependent de centrul nominal *şoc*, ci de predicatul complex care include şi numele predicativ [*un şoc*]. De aceea, se va analiza

Scanned with OKEN Scanner

drept circumstanțial de relație al întregului predicat complex (nu ca un subordonat al nominalului nume predicativ).

- [$_{GN}$ [*o*]$_{Det}$ *glumă*] – nume predicativ realizat prin grup nominal determinat nedefinit cu centru substantivul comun *glumă*, feminin, singular, nominativ, precedat de articolul nedefinit (cu funcția sintactică de determinant). Numele predicativ este dependent de verbul copulativ *e*.
- [$_{GPrep}$ *de* [$_{GN}$ *altă natură*]] – nume predicativ realizat prin grup prepozițional cu centru prepoziția *de*, urmată de complinirea realizată prin grup nominal determinant nedefinit [$_{GN}$ *altă natură*], în cazul acuzativ (impus de prepoziție). Numele predicativ este dependent de verbul copulativ *sunt*.
- [$_{GPrep}$ *de* [$_{GN}$ *fotbal*]] – nume predicativ realizat prin grup prepozițional cu centru prepoziția *de*, urmată de complinirea realizată prin grup nominal nedeterminant [$_{GN}$ *fotbal*], în cazul acuzativ (impus de prepoziție). Numele predicativ este dependent de verbul copulativ *e*.

(f) Enunțul (f) conține o serie de elipse ale verbului *a fi*; nu în toate situațiile însă se elidează *a fi* cu aceeași valoare.

- [[$_{GAdj\ 1}$ *dulci*], [$_{GAdj\ 2}$ *limpezi* [$_{GPrep}$ *ca cristalul*]$_{CComp}$] *și* [$_{GAdj\ 3}$ *reci* [$_{GPrep}$ *ca gheața*]$_{CComp}$]] – nume predicativ, realizat prin trei grupuri adjectivale coordonate. Toate cele trei grupuri adjectivale au drept centru adjective calificative, variabile, cu două forme flexionare, feminin, plural, nominativ (prin acord cu subiectul). GAdj$_2$ și GAdj$_3$ conțin, fiecare, câte un complement comparativ, realizat prin GPrep, complement care are ca regent o marcă a comparativului de egalitate subînțeleasă (*(la fel de) limpezi / reci ca*). Numele predicativ este dependent de verbul copulativ *-s*.
- [$_{GVsup}$ *de-ajuns*] – nume predicativ realizat prin grup verbal non-finit cu centru verbul *a ajunge* la supin. Numele predicativ este dependent de verbul copulativ *a fi*, elidat.
- Secvența *vara, umbră și răcoare în toate părțile* conține o elipsă a verbului *a fi*; componentele de după *a fi* elidat nu sunt însă nume predicative, ci subiecte, pentru că *a fi* elidat are aici valoare non-copulativă (*vara ~~e~~ umbră și răcoare în toate părțile*).

***5.** În exemplul de sub (a), participiul *pregătit* are valoare adjectivală și îndeplinește funcția sintactică de nume predicativ. În exemplul de sub (b), complementul de agent determină interpretarea participiului drept formant al diatezei pasive, fără funcție sintactică.

Un exemplu în care participiul verbelor tranzitive nu este urmat de niciun constituent cu trăsături gramaticale și semantice care pot dirija interpretarea este sistematic ambiguu:

*Ion este **pregătit**.*

Și în situațiile în care *pregătit* este modificator al unui nume se regăsește aceeași ambiguitate de interpretare:

*copilul **pregătit** (...).*

COMPLEMENTUL PREDICATIV AL OBIECTULUI

***1.**

(a) verb atributiv tranzitiv: *Autoritățile locale au intitulat biblioteca **Basil Iorgulescu**;*

(b) verb atributiv intranzitiv: *Îi zice **Gicu**;*

(c) verb la infinitiv: *A înscăuna pe cineva **rege** poate produce un război uneori;*

(d) verb la gerunziu: *Angajându-l **portar**, i-au oferit o slujbă decentă;*

(e) ~~verb copulativ~~;

Scanned with OKEN Scanner

(f) ~~interjecție~~;
(g) participiu adjectival: *Omul numit* ***director*** *se comportă urât;*
(h) verb la supin: *Nu e ușor de numit pe cineva* ***director****;*
(i) ~~adverb~~;
(j) ~~substantiv~~.

Observații:

(g) Complementul predicativ al obiectului poate apărea doar în vecinătatea adjectivelor participiale pasive provenite de la verbe atributive; în exemplul de mai sus, CPO se raportează la GN *omul*. GN *omul* este, în structura verbală de bază, un complement direct (*a numi pe om director*); procesul de participializare a verbului este însoțit de pasivizarea structurii și provoacă schimbarea poziției sintactice a acestui constituent din CD în subiect.

(j) În nominalizări, întrucât centrul verbal își schimbă statutul în centru substantival, și complementul predicativ al obiectului își schimbă statutul în complement al numelui: *L-au numit* $[_{GN}$ *director*$]_{CPO}$ → $[_{GN}$ *numirea lui* $[_{GN}$ *director*$]_{Compl}]$.

****2.**

(a) ~~GN cu citire semantică entitate~~;
(b) ~~GN cu citire semantică entitate sau proprietate~~;
(c) GN cu citire semantică proprietate: *L-au numit* ***director*** */ L-au botezat* ***Ion****;*
(d) GN cu centru substitut pronominal: *L-au angajat* ***ceva****;*
(e) GPrep care include un GAdj sau un GN: *M-au luat* $[_{GPrep}$ ***de*** $[_{GAdj}$ ***foarte prost***$]]_{CPO}$; *M-au luat* $[_{GPrep}$ ***de*** $[_{GN}$ $[_{GAdj}$ ***mare***$]_{Modif}$ ***prost***$]_{CPO}$;
(f) Propoziție conjuncțională: *L-au ales* ***să le fie director****;*
(g) Propoziție relativă: *L-au ales* ***ce și-a dorit****;*
(h) GAdv: *Le-a plăcut numele Ilie și l-au botezat* ***așa****.*

Observații:

(a) Singura situație specială privește verbul *a lua,* care admite în poziția de CPO și un GPrep care selectează un GN (cu centru substantiv sau pronume) cu interpretare entitate: *L-au luat* $[_{GN}$ ***drept*** $[_{GN}$ ***Ion / tatăl meu / mine***$]]_{CPO}$. Dat fiind însă că CPO se realizează prin GPrep, nu prin GN, această situație nu constituie o excepție pentru neacceptarea răspunsului (a).

(c) Numele proprii în poziția de complement predicativ al obiectului se interpretează semantic tot ca proprietăți, participând la un tip special de predicație (predicație denominativă). Astfel, numele proprii în această poziție nu trimit la o entitate, la un individ, ci califică denominativ CD / CI.

(e) În poziția de complement predicativ al obiectului, în cazul în care un cuvânt are aceeași formă și ca adjectiv, și ca substantiv, valoarea adjectivală a complinirii prepoziției este greu de distins de cea substantivală în absența unor determinări specifice: *M-au luat* $[_{GPrep}$ ***de*** $[_{GAdj//GN}$ ***prost***$]]_{CPO}$.

****3.**

(a) $[_{GAdv}$ *așa*$]$ – complement predicativ al obiectului realizat prin GAdv monomembru cu centru substitutul adverbial *așa*. Se raportează la CI *-i* (*să-**i** spună*) și la verbul atributiv *a spune*.

(b) $[_{GAdv}$ *cum*$]$ – complement predicativ al obiectului realizat prin GAdv monomembru care are în poziția de centru adverbul relativ-interogativ *cum*. Se raportează la CD *o* (***o** cheamă*) și la verbul atributiv *a chema*.

(c) $[_{GPrep}$ *drept* $[_{GNpron}$ *cea mai caracteristică*$]]$ – complement predicativ al obiectului realizat prin GPrep cu centru prepoziția calității *drept*, care are o complinire realizată ca grup nominal cu centru pronumele semiindependent *cea* (utilizat anaforic). Se raportează la CD realizat prin *pe care ... o* și la verbul atributiv *a alege*.
Pe lângă rolul de centru al grupului nominal, *cel* are în acest context și rol semantic de marcă a superlativului relativ, fiind urmat de un adjectiv la comparativul de superioritate.

Scanned with OKEN Scanner

(d) [$_{GN}$ *Șurocica*] – complement predicativ al obiectului realizat prin GN cu centru substantivul propriu *Șurocica*; numele proprii participă la un tip special de relație predicativă în tipare cu CPO – predicație denominativă. Se raportează la CD realizat prin *pe care ... o* și la verbul atributiv *a numi*.

(e) [$_{GN}$ *Maestrul*] – complement predicativ al obiectului realizat prin grup nominal cu centru substantivul propriu *Maestrul*, provenit de la substantivul comun *maestru*; participă la realizarea unei predicații denominative. Se raportează la substantivul *filosoful*, care este complement direct în structura activă, și la participiul pasiv *numit*, provenind de la verbul atributiv tranzitiv *a numi*.
Interpretarea participiului *numit* ca participiu pasiv (și nu ca participiu activ, vezi mai jos, comentariile de la (f)), având la bază un verb tranzitiv, este dovedită de coordonarea cu participiul *deconspirat*, care nu are decât citire pasivă (fiind participiul unui verb tranzitiv). *Numit* poate fi interpretat ca participiu activ atunci când are la bază verbul copulativ reflexiv obligatoriu *a se numi*.

(f) Spre deosebire de situația din (e) de mai sus (în care este clar că participiul este pasiv și că structura de bază este tranzitivă), în exemplul de față, participiul *numit* este ambiguu (activ sau pasiv), de unde rezultă și ambiguitatea poziției ocupate de grupul nominal *tabăra rusească*, care se interpretează drept complement predicativ al obiectului (*numit* este interpretat ca participiu pasiv, provenind de la „a numi pe cineva cumva") sau drept nume predicativ (*numit* este interpretat ca participiu activ, provenind de la „a se numi cumva").
În interpretarea pasivă a participiului, CPO se exprimă prin grup nominal complex, nedeterminant, constituit din substantivul centru *tabără* și modificatorul restrictiv *rusească*; grupul nominal [*tabără rusească*] se recategorizează, în acest context, ca substantiv propriu. Se raportează la substantivul *teritoriu*, care este complement direct în structura de bază, și la participiul pasiv *numit*.

(g) [$_{GN}$ *Vasile a Vasilicăi*] – complement predicativ al obiectului realizat prin grup nominal cu centru substantivul propriu *Vasile a Vasilicăi*; participă la realizarea unei predicații denominative. Se raportează la complementul direct *-l* (*și-l chema*) și la verbul atributiv *a chema*.

COMPLEMENTE CIRCUMSTANȚIALE

****1.**

Ion locuiește ***în București.*** (complement circumstanțial de loc)
Ion face facultatea ***în București.*** (circumstanțial de loc)
Ion ajunge ***acasă.*** (complement circumstanțial de loc)
Ion se uită la un film ***acasă.*** (circumstanțial de loc)
Terenul de fotbal este amplasat ***lângă școală.*** (complement circumstanțial de loc)
Lângă școală, *am văzut un elicopter.* (circumstanțial de loc)
Textul acesta datează ***de un secol.*** (complement circumstanțial de timp)
Nu te-am mai văzut ***de un secol.*** (circumstanțial de timp)
Ion s-a comportat ***admirabil*** *cu noi.* (complement circumstanțial de mod)
Ion dansează ***admirabil.*** (circumstanțial de mod)

Scanned with OKEN Scanner

**2.

Complemente circumstanţiale	Circumstanţiale
[$_{GAdv}$ *mult*] – complement circumstanţial cantitativ, exprimat prin GAdv cu centru adverbul cantitativ *mult* (regent este verbul *a dura*); [$_{GAdv}$ *aici*] – complement circumstanţial de loc, exprimat prin GAdv cu centru adverbul de loc *aici* (regent este verbul *a locui*); [$_{GAdv}$ *cum*] (*arată o pagină*) – complement circumstanţial de mod, exprimat prin GAdv cu centru adverbul relativ de mod *cum* (regent este verbul *a arăta*; prezenţa complementului circumstanţial schimbă sensul verbului: *Pagina arată bine* vs *Ion arată cu degetul pe pagină*).	[$_{GAdv}$ *de ce*] – circumstanţial de cauză, exprimat prin GAdv cu centru locuţiunea adverbială *de ce* [$_{GAdv}$ *aşa*] – circumstanţial cantitativ, exprimat prin GAdv cu centru adverbul modal cu sens cantitativ *aşa*; [$_{GAdv}$ *înăuntru*] – circumstanţial de loc, exprimat prin GAdv cu centru adverbul de loc *înăuntru*; [$_{GPrep}$ *la Dacia*] – circumstanţial de loc, exprimat prin GPrep cu centru prepoziţia *la,* care ia drept complinire GN cu centru substantivul propriu *Dacia,* în cazul acuzativ; [$_{GPrep}$ *la Vasile Lascăr*] – circumstanţial de loc, exprimat prin GPrep cu centru prepoziţia *la,* care ia drept complinire GN cu centru substantivul propriu compus *Vasile Lascăr,* în cazul acuzativ; [$_{GAdv}$ *cum*] (*trebuie tras*) – circumstanţial de mod, exprimat prin GAdv cu centru adverbul relativ de mod *cum.*

Observaţie:
Grupul adverbial *aproape* şi grupul prepoziţional *pe bulevardul Dacia* nu sunt complemente circumstanţiale, ci apoziţii pe lângă baza *aici.*

PREDICATIVUL SUPLIMENTAR

*1.

(i_1) [$_{PConj}$ *că voi sunteţi cuminţi*] – complement direct, realizat prin propoziţie conjuncţională introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *că*;
(i_2) [$_{GAdj}$ *cuminţi*] – predicativ suplimentar, realizat prin grup adjectival cu centru adjectivul *cuminţi,* genul masculin, numărul plural, cazul nominativ;
(ii_2) [$_{PConj}$ *când a plecat Ana*] – complement direct, realizat prin propoziţie relativă fără antecedent, introdusă prin adverbul relativ de timp *când*;
(ii_3) [$_{GVger}$ *plecând*] – predicativ suplimentar, realizat prin grup verbal cu centru gerunzial.

**2.

(a) [$_{GAdj}$ *mai apropiaţi*] – predicativ suplimentar (PS), exprimat prin GAdj cu centru adjectiv provenit din participiu, cu patru forme flexionare, se acordă în gen şi număr cu substantivul *oameni* (masculin, plural), cazul nominativ (păstrat de la NP din structura de bază), gradul comparativ de superioritate;
(b) [$_{GVger}$ *zâmbind*] – PS, exprimat prin GV gerunzial cu centru verb personal, intranzitiv, conjugarea a IV-a (cu sufixul *-esc* la indicativ prezent), gerunziu;

Scanned with OKEN Scanner

(c) [$_{GAdj}$ *așezați* [$_{GAdv}$ *așa* [$_{PRel}$ *cum au fost*]$_{Adjunct}$]$_{Adjunct}$] – PS, exprimat prin GAdj complex (care include un adjunct realizat adverbial și o propoziție relativă-adjunct), cu centru adjectiv provenit din participiu, cu patru forme flexionare, se acordă în gen și număr cu substantivul *pistrui* (masculin, plural), cazul nominativ (păstrat de la NP din structura de bază);

(d) [$_{GVger}$ *mișcându-se* [$_{GAdv}$ *încet*]$_{CircMod}$ [$_{GPrep}$ *sub tălpile mele*]$_{CircLoc}$] – PS, exprimat prin GV gerunzial complex (care include un circumstanțial de mod și unul de loc), cu centru verb personal, intranzitiv, inerent reflexiv, conjugarea I (fără sufixul *-ez* la indicativ prezent), gerunziu;

(e) [$_{GAdj}$ *desculță*] – PS, exprimat prin GAdj cu centru adjectiv propriu-zis, cu patru forme flexionare, genul feminin, numărul singular, cazul nominativ (păstrat de la NP din structura de bază), gradul de comparație pozitiv;

(f) [$_{GAdj}$ *îmbrăcat* [$_{GAdv}$ *așa*]$_{CircMod}$] – PS, exprimat prin GAdj complex (care include și un adjunct adverbial), cu centru adjectiv provenit din participiu, cu patru forme flexionare, genul masculin, numărul singular, cazul nominativ (păstrat de la NP din structura de bază);

(g) [$_{GAdj}$ *remarcat*] – PS, exprimat prin GV$_{part}$ cu sens pasiv; flexionar, participiul se comportă ca un adjectiv;

(h) [$_{GN}$ *singura* [$_{GAdj}$ *posibilă*]$_{Modif}$] – PS, exprimat prin GN complex (care conține și un modificator adjectival), cu centru substantiv provenit din adjectiv, genul feminin, numărul singular, cazul nominativ (păstrat de la NP din structura de bază);

(i) [$_{GAdj}$ *rezervată* [$_{GN}$ *analizelor* [$_{GPrep}$ *de texte*]$_{Modif}$]$_{CI}$] – PS, exprimat prin GV$_{part}$ cu sens pasiv; flexionar, participiul se comportă ca un adjectiv;

(j) [$_{GAdj}$ *citite*] – PS, exprimat prin GV$_{part}$ cu sens pasiv; flexionar, participiul se comportă ca un adjectiv;

[$_{GAdj}$ *recitite*] – PS, exprimat prin GV$_{part}$ cu sens pasiv; flexionar, participiul se comportă ca un adjectiv;

Observație:

În acest exemplu, apar două PS coordonate, care au istorii derivative diferite, provenind din două propoziții subordonate subiective cu predicat la diateza pasivă.

(k) [$_{GPrep}$ *în* [$_{GN}$ *odaia* [$_{GAdj}$ *alăturată*]$_{Modif}$]] – PS, exprimat prin GPrep (care include un GN cu modificator), cu centru prepoziția *în,* care impune cazul acuzativ;

[$_{GAdj}$ *cufundat* [$_{GPrep}$ *în fotoliul ei*]$_{CPrep}$] – PS, exprimat prin GAdj complex (care include un grup prepozițional cu funcția de complement prepozițional), cu centru adjectiv provenit din participiu, cu patru forme flexionare, genul masculin, numărul singular, cazul nominativ (păstrat de la NP din structura de bază);

[$_{GAdv}$ *dincolo* [$_{GPrep}$ *de* [$_{GN}$ *această ușă întredeschisă*]]$_{CPrep}$] – PS, exprimat prin GAdv (care include un GPrep cu funcția de complement prepozițional), cu centru adverb de loc;

Observație: În acest exemplu, apar trei PS coordonate prin juxtapunere, care provin din trei propoziții completive directe.

(l) [$_{GAdj}$ *strigat*] – PS, exprimat prin GV$_{part}$ cu sens pasiv; flexionar, participiul se comportă ca un adjectiv;

(m) [$_{GAdj}$ *uitată*] – PS, exprimat prin GV$_{part}$ cu sens pasiv; flexionar, participiul se comportă ca un adjectiv;

(n) [$_{GVger}$ *întorcându-se*] – PS, exprimat prin GV gerunzial, cu centru verb personal, intranzitiv, inerent reflexiv, conjugarea a III-a (cu sufixul *-se* la perfect simplu și sufixul *-s* la participiu), gerunziu;

[$_{GAdj}$ *singur*] – PS, exprimat prin GAdj cu centru adjectiv propriu-zis, cu patru forme flexionare, genul masculin, numărul singular, cazul nominativ (păstrat de la NP din structura de bază);

[$_{GAdj}$ *în stare* [$_{PConj}$ *să suporte atâtea priviri indiscrete*]$_{CPrep}$] – PS, exprimat prin GAdj complex cu centru locuțiunea adjectivală invariabilă *în stare*; GAdj include o propoziție conjuncțională cu funcția de complement prepozițional (*în stare **de ceva***).

Scanned with OKEN Scanner

**3.

(a) PS *mai apropiaţi* se raportează simultan la verbul *a se părea* şi la GN *oamenii aceia*;
(b) PS *zâmbind* se raportează simultan la verbul *a privi* şi la subiectul inclus *tu*;
(c) PS *aşezaţi aşa cum au fost* se raportează simultan la verbul *a avea* şi la GN *cei trei pistrui*;
(d) PS *mişcându-se încet sub tălpile mele* se raportează simultan la verbul *a simţi* şi la GN *pământul*;
(e) PS *desculţă* se raportează simultan la verbul *a ajunge* şi la subiectul inclus *eu*;
(f) PS *îmbrăcat aşa* se raportează simultan la verbul *a vedea* şi la pronumele-complement direct *te*;
(g) PS *remarcat* se raportează simultan la verbul *a se cuveni* şi la GN *un merit relativ al doctrinei*;
(h) PS *singura posibilă* se raportează simultan la verbul *a crede* şi la pronumele-complement direct *o*;
(i) PS *rezervată analizelor de texte* se raportează simultan la verbul *a se cuveni* şi la GN *pagina*;
(j) PS *citite (şi recitite)* se raportează simultan la verbul *a se cuveni* şi la GN *operele artistice*;
(k) PS *în odaia alăturată, cufundat în fotoliul ei* şi *dincolo de această uşă întredeschisă* se raportează simultan la verbul *a şti* şi la pronumele-complement direct *îl*;
(l) PS *strigat* se raportează simultan la verbul *a auzi* şi la GN *Paul;*
(m) PS *uitată* se raportează simultan la verbul *a crede* şi la pronumele-complement direct *o*;
(n) PS *întorcându-se* se raportează simultan la verbul *a vedea* şi la pronumele-complement direct *se*, iar PS *singur,* la verbul *a se întoarce* şi la subiectul neexprimat al acestuia; PS *în stare să suporte atâtea priviri indiscrete* se raportează la verbul *a se simţi* şi la subiectul subînţeles *el*.

***4.

(a) *Oamenii (...) mi s-au părut cu mult mai apropiaţi < Mi s-a părut* (principală) *că oamenii sunt cu mult mai apropiaţi* (subiectivă)
Faţă de structura bipropoziţională (principală + subiectivă), în construcţia cu PS au fost eliminate conjuncţia subordonatoare *că* şi operatorul copulativ *a fi* din P_2; subiectul din P_2 (*oamenii*) a avansat în faţa verbului impersonal *a se părea* din P_1, în poziţia de subiect, ceea ce a dus la personalizarea acestuia şi la acordul cu noul subiect.
(b) *M-ai privit zâmbind < (Tu) M-ai privit* (principală) *şi (tu) zâmbeai* (principală).
Faţă de structura bipropoziţională (cu două propoziţii principale), în construcţia cu PS au fost eliminate conjuncţia coordonatoare copulativă *şi,* precum şi subiectul redundant (*tu*) din P_2, iar verbul din P_2 a pierdut informaţiile deictice (mod, timp, persoană şi număr), deci calitatea de predicat al enunţării.
(c) *Cei trei pistrui de pe nas îi avea aşezaţi aşa cum au fost < Avea trei pistrui pe nas* (principală) *care erau aşezaţi aşa* (relativă) *cum au fost* (circumstanţială de mod)
Faţă de structura bipropoziţională (principală + relativă), în construcţia cu PS au fost eliminate pronumele relativ *care* şi operatorul copulativ *a fi* din P_2; GN *cei trei pistrui,* cu funcţia de complement direct în P_1, a avansat în faţa verbului şi a fost dublat prin cliticul *îi*.
(d) *Am simţit pământul mişcându-se încet sub tălpile mele < Am simţit* (principală) *că pământul se mişca încet sub tălpile mele* (completivă directă)
Faţă de structura bipropoziţională (principală + completivă directă), în construcţia cu PS a fost eliminată conjuncţia subordonatoare simplă *că* din P_2; subiectul din P_2 (*pământul*) a avansat în P_1, unde a ajuns să ocupe poziţia de complement direct; verbul din P_2 a pierdut informaţiile deictice (mod, timp, persoană şi număr), deci calitatea de predicat al enunţării.
(e) *Să ajung desculţă acolo sus < Să ajung acolo sus* (principală) *şi să fiu desculţă* (principală)
Faţă de structura bipropoziţională (cu două propoziţii principale), în construcţia cu PS au fost eliminate conjuncţia coordonatoare copulativă *şi* şi operatorul copulativ *a fi* din P_2.
(f) *Te-oi fi văzut eu îmbrăcat aşa < Oi fi văzut eu* (principală) *că tu erai îmbrăcat aşa* (completivă directă)

Scanned with OKEN Scanner

Față de structura bipropoziţională (principală + completivă directă), în construcția cu PS au fost eliminate conjuncția subordonatoare simplă *că* şi operatorul copulativ *a fi* din P_2, iar subiectul din P_2 (*tu*) a avansat în P_1, în poziția de complement direct (*te*).

(g) *Care se cuvine cu obiectivitate remarcat < Se cuvine cu obiectivitate* (principală) *să fie remarcat ~~care~~* (subiectivă)

Față de structura de bază bipropoziţională (principală + subiectivă), în construcția cu PS au fost eliminate conjuncția subordonatoare *să* şi operatorul pasiv *a fi* din P_2; subiectul din P_2 (*care*) a avansat în fața verbului impersonal *a se cuveni* din P_1, ceea ce a dus la personalizarea acestuia, dovadă fiind posibilitatea acordului cu noul subiect (*care se cuvin cu obiectivitate remarcate*).

(h) *El a crezut-o singura posibilă < El a crezut* (principală) *că ea e singura posibilă* (completivă directă)

Față de structura bipropoziţională (principală + completivă directă), în construcția cu PS au fost eliminate conjuncția subordonatoare simplă *că* şi operatorul copulativ *a fi* din P_2; subiectul din P_2 (*ea*) a avansat în poziția de complement direct (*o*) în P_1.

(i) *ce se cuvenea rezervată < Se cuvenea* (principală) *să fie rezervată ~~ce~~* (subiectivă)

Față de structura bipropoziţională (principală + subiectivă), în construcția cu PS au fost eliminate conjuncția subordonatoare simplă *să* şi operatorul copulativ *a fi* din P_2; subiectul din P_2 (*ce*) a avansat în fața verbului impersonal *a se cuveni* din P_1, ceea ce a dus la personalizarea acestuia, dovadă fiind posibilitatea acordului cu noul subiect (*ce se cuveneau rezolvate*).

(j) *Operele artistice se cuvin citite (şi recitite) < Se cuvine* (principală) *ca operele artistice să fie citite* (subiectivă) *şi (operele artistice să fie) recitite* (subiectivă)

Față de structura tripropoziţională (principală + două subiective), în construcția cu două PS coordonate copulativ, prin *şi*, au fost eliminate conjuncțiile subordonatoare (*să*) şi operatorul pasiv *a fi* din P_2 şi din P_3; subiectul comun propozițiilor P_2 şi P_3 a avansat în fața verbului impersonal *a se cuveni* din propoziția regentă, ceea ce a dus la personalizarea acestuia, dovadă fiind acordul său la plural cu noul subiect.

(k) *Îl ştia în odaia alăturată, cufundat în fotoliul ei, dincolo de această uşă întredeschisă < Ea ştia* (principală) *că el este în odaia alăturată* (completivă directă), *că el este cufundat în fotoliul ei* (completivă directă) *şi că el este dincolo de această uşă întredeschisă* (completivă directă)

Față de structura cu patru propoziții (principală + trei completive directe), în construcția cu trei PS coordonate prin juxtapunere, au fost eliminate conjuncțiile subordonatoare (*că*), verbul *a fi* din P_2 (existențial), din P_3 (copulativ) şi din P_4 (existențial); subiectul comun propozițiilor P_2, P_3 şi P_4 (*el*) a avansat în fața verbului din principală, în poziția de complement direct (*îl*).

(l) *Paul se auzi strigat < Paul auzi* (principală) *că (el) este strigat* (completivă directă)

Față de structura bipropoziţională (principală + completivă directă), în construcția cu PS au fost eliminate conjuncția subordonatoare (*că*) şi operatorul pasiv *a fi* din P_2; subiectul din P_2 (*el*) a avansat în fața verbului din P_1, în poziția de complement direct (*se*).

(m) *O credea uitată < El credea* (principală) *că ea a fost uitată* (completivă directă)

Față de structura bipropoziţională (principală + completivă directă), în construcția cu PS au fost eliminate conjuncția subordonatoare (*că*) şi operatorul pasiv *a fi* din P_2; subiectul din P_2 (*ea*) a avansat în fața verbului din P_1, în poziția de complement direct (*o*).

(n) *Se vedea întorcându-se singur < El vedea* (principală) *că el se întoarce* (completivă directă) *şi că el este singur* (completivă directă)

Față de structura tripropoziţională (principală + două completive directe), în construcția cu PS au fost eliminate conjuncția subordonatoare (*că*) din P_2 şi din P_3, operatorul copulativ a *fi* din P_3 şi subiectul redundant (*el*) din P_3; subiectul din P_2 (*el*) a avansat în P_1, unde a ajuns să ocupe poziția de complement direct (*se*); verbul din P_2 a pierdut informațiile deictice (mod, timp, persoană şi număr), deci calitatea de predicat al enunțării.

Scanned with OKEN Scanner

Nu se simțea în stare să suporte atâtea priviri indiscrete < *Nu simțea* (principală) *că (el) este în stare* (completivă directă) *să suporte atâtea priviri indiscrete* (completivă prepozițională)

Față de structura tripropozițională (principală + completivă directă + completivă prepozițională), în construcția cu PS au fost eliminate conjuncția subordonatoare (*că*) și operatorul copulativ *a fi* din P_2; subiectul din P_2 (*el*) a avansat în fața verbului din P_1, în poziția de complement direct (*se*); P_3 a rămas nemodificată.

CIRCUMSTANȚIALE

CIRCUMSTANȚIALUL DE LOC ȘI CIRCUMSTANȚIALUL DE TIMP

***1.**

(a) ~~substantiv comun sau postverbal~~;

(b) verb la formă finită sau non-finită: *A nins* [$_{GAdv}$ ***zilnic***]$_{CircTimp}$ [$_{GPrep}$ ***în București***]$_{CircLoc}$; *Cântând* [$_{GPrep}$ ***în seara asta***]$_{CircTimp}$ [$_{GAdv}$ ***aici***]$_{CircLoc}$, *mi-am îndeplinit un vis*;

(c) ~~adverb de loc și de timp~~;

(d) interjecție predicativă: *Marș* [$_{GPrep}$ ***de aici***]$_{CircLoc}$ [$_{GAdv}$ ***acum***]$_{CircTimp}$*!*;

(e) ~~articol definit sau nedefinit~~;

(f) adjectiv calificativ sau participial: *Echipa victorioasă* [$_{GAdv}$ ***astă-vară***]$_{CircTimp}$ [$_{GPrep}$ ***la București***]$_{CircLoc}$ *a pierdut în Bănie.*

***2. (b), (d).**

****3.**

(a) [$_{GPrep}$ *cu multă vreme în urmă*]$_{CircTimp}$
[$_{GPrep}$ *într-un anumit context*]$_{CircLoc}$
[$_{GPrep}$ *În noiembrie 1987*]$_{CircTimp}$
[$_{GPrep}$ *la Păltiniș*]$_{CircLoc}$
[$_{GAdv}$ *atunci*]$_{CircTimp}$
[$_{GPrep}$ *în curtea bisericii Păltiniș*]$_{CircLoc}$

Observație:

[*vreme de zece zile*] este circumstanțial cantitativ, pentru că indică durata procesului, nu reperele sale temporale.

(b) [$_{GAdv}$ *când*]$_{CircTimp}$
[$_{PRel}$ [$_{GAdv}$ *când*]$_{CircTimp}$, *după vreo doi ani și ceva, Liiceanu mi-a cerut să fac un interviu necruțător cu Plămădeală*]$_{CircTimp}$

Observații:

Regentul circumstanțialului de timp exprimat prin adverbul de timp relativ *când* este grupul verbal finit *a cerut* din propoziția relativă [$_{PRel}$ *când, după vreo doi ani și ceva, Liiceanu mi-a cerut să fac un interviu necruțător cu Plămădeală*].

[$_{GPrep}$ *după vreo doi ani și ceva*] este apoziția circumstanțialului de timp realizat prin adverbul de timp relativ *când.*

(c) [$_{GPrep}$ *Pe 6 ianuarie 1990*]$_{CircTimp}$

Scanned with OKEN Scanner

[$_{GPrep}$ *în restaurantul Casei Scriitorilor*]$_{CircLoc}$
[$_{GAdv}$ *unde*]$_{CircLoc}$
[$_{GPrep}$ *la o masă aglomerată*]$_{CircLoc}$
Observații:
Regentul circumstanțialului de loc exprimat prin adverbul de timp relativ *unde* este grupul verbal finit *mă dusesem*.
Propoziția relativă [$_{PRel}$ *unde mă dusesem pentru a sărbători faptul că tocmai semnasem contractul pentru cartea mea de debut,* ***Bibliopolis***] este apoziția circumstanțialului de loc realizat prin GPrep [$_{GPrep}$ *în restaurantul Casei Scriitorilor*]$_{CircLoc}$

(d) [$_{GAdv}$ *Când*]$_{CircTimp}$ *(văd cât ...)*
[$_{PRel}$ [$_{GAdv}$ *Când*]$_{CircTimp}$ *văd cât de critic sunteți față de Consiliul Frontului Salvării Naționale*]$_{CircTimp}$
[$_{GAdv}$ *când*]$_{CircTimp}$ *(știu că ...)*
[$_{PRel}$ [$_{GAdv}$ *când*]$_{CircTimp}$ *știu că tot ceea ce mi-ați spus va apărea în revistă nemodificat*]$_{CircTimp}$
[$_{GPrep}$ *în revistă*]$_{CircLoc}$
[$_{GPrep}$ *în România*]$_{CircLoc}$
Observație:
Adverbele de loc relative *când* au ca regent grupurile verbale finite (*văd, știu*) din propozițiile relative.

(e) [$_{GPrep}$ *după care*]$_{CircTimp}$
[$_{GAdv}$ *acasă*]$_{CircLoc}$
Observații:
În structuri de acest tip, *care* este un substitut pronominal *pro-frază* (nu un pronume relativ), ce reia informația primei propoziții. Astfel, structura nu conține o propoziție principală și o propoziție circumstanțială de timp de forma [GPrep + PRel], ci două propoziții principale coordonate prin juxtapunere. GPrep *după care* este circumstanțial de timp în cea de a doua propoziție. Structura se poate reprezenta astfel:
[$_{P1}$ *Am dat o declarație*], [$_{P2}$ [$_{GPrep}$ ***după care***]$_{CircTimp}$ *am putut pleca acasă*].

(f) [$_{GAdv}$ *acolo*]$_{CircLoc}$
[$_{GAdv}$ *unde*]$_{CircLoc}$
[$_{PRel}$ [$_{GAdv}$ *unde*]$_{CircLoc}$ *reporterii cei mai iscoditori au dat greș*]$_{CircLoc}$
Observații:
În structuri cu elemente corelative, de tipul *aici / acolo – unde* sau *acum / atunci – când*, circumstanțialul se realizează atât prin propoziția relativă, cât și prin adverbul de loc sau de timp (*aici, acolo, acum, atunci*). De asemenea, adverbele relative *unde* și *când* primesc funcția sintactică de circumstanțial (de loc sau de timp) în propoziția subordonată. În structuri asemănătoare, dar care nu implică perechi corelative, cei doi constituenți se analizează diferit:
(i) *Revista Playboy a izbutit în România, unde reporterii cei mai iscoditori au dat greș.*
(ii) *Revista Playboy a izbutit anul trecut, când reporterii cei mai iscoditori au dat greș.*
În (i), GPrep *în România* este circumstanțial de loc, iar PRel care îi urmează este apoziția sa; în (ii) GN *anul trecut* este circumstanțial de timp, iar PRel care îi urmează este, de asemenea, apoziția sa. Adverbele relativ-interogative *unde* și *când* au funcția sintactică de circumstanțial în propoziția subordonată.

(g) [$_{PConj}$ *până-i năștea nevasta*]$_{CircTimp}$

4. (b)** În GBLR, aceste construcții sunt încadrate în clasa circumstanțialului cantitativ pentru că indică o caracterizare cantitativă a predicației semantice, nu reperele spațiale sau temporale (situative) ale evenimentului comunicativ. De asemenea, în ambele exemple, componentul subliniat se poate substitui cu *atât* adverbial (*A mers* ***atât*; Durează* ***atât***), realizarea prototipică a circumstanțialului cantitativ.

Scanned with OKEN Scanner

CIRCUMSTANȚIALUL DE MOD ŞI CIRCUMSTANȚIALUL DE MODALITATE

*1.

El acționează [$_{GPrep}$ ***cu siguranță***]$_{CircMod}$.
[$_{GPrep}$ ***Cu siguranță***]$_{CircModalitate}$ *nu este el vinovatul.*
El a prezentat totul [$_{GPrep}$ ***în mod clar***]$_{CircMod}$.
[$_{GPrep}$ ***În mod clar***]$_{CircModalitate}$, *cu un asemenea comportament o să se rateze.*

**2.

(a) [$_{GAdv}$ *pe ocolite*] – circumstanțial de mod, exprimat prin GAdv cu centru locuțiunea adverbială modală *pe ocolite*;
[[$_{GPrep}$ *într-* [$_{GN}$ *un mod cu totul deschis*]] *şi* [$_{GPrep}$ *fără* [$_{GN}$ *prea multe paranteze despre problemele credinței*]]] – circumstanțial de mod, exprimat prin două grupuri prepoziționale coordonate copulativ, prin *şi*; la rândul lui, fiecare GPrep include câte un GN complex;
Observații:

- adverbul de modalizare *probabil* nu este un circumstanțial de modalitate, ci un predicat adverbial (fiind regentul unei propoziții subiective introduse prin conjuncția *că*);
- GV cu centru gerunzial *folosind pilde* are funcția sintactică de circumstanțial instrumental.

(b) [$_{GAdv}$ *deodată*] – circumstanțial de mod, exprimat prin GAdv cu centru adverb de mod;
[$_{GAdv}$ *desigur*] – circumstanțial de modalitate, exprimat prin GAdv cu centru adverb modalizator;

(c) *din fericire* – circumstanțial de modalitate, exprimat prin GAdv cu centru locuțiune adverbială;

(d) [$_{GPrep}$ *fără-ncetare*] – circumstanțial de mod, exprimat prin GPrep cu centru prepoziția *fără*, care ia drept complinire GN cu centru substantivul *încetare*, căruia îi impune cazul acuzativ;
[$_{GAdv}$ *deodată*] – circumstanțial de mod, exprimat prin GAdv cu centru adverb de mod;
[*precum* [$_{GN}$ *nişte pete umede*] [$_{GPrep}$ *la* [$_{GN}$ *soare*]]] – circumstanțial de mod, exprimat prin construcție comparativă complexă (care cuprinde un GN complex şi un GPrep care, la rândul său, include un GN), introdusă prin adverbul de comparație *precum*.
Observație:
În acest exemplu, CircMod, care are ca regent verbul *să se zbicească*, nu trebuie confundat cu un complement comparativ, care nu poate avea regent verbal, ci numai adjectival şi adverbial.

***3. **(b)** Propoziția subliniată este un circumstanțial de mod metadiscursiv pentru că oferă o explicație în legătură cu textul însuşi; deşi este introdus printr-un conector tipic circumstanțialului de mod, apare incident, nelegat sintactic de un regent.

***4. **(a)** – *Desigur* este un adverb de modalizare cu funcția de circumstanțial de modalitate, izolat prozodic şi sintactic, raportându-se la întregul enunț care urmează; *poate* este tot un adverb de modalizare, însă funcționează ca un predicat adverbial, deoarece este legat sintactic de restul enunțului (de propoziția subordonată subiectivă) prin conjuncția subordonatoare necircumstanțială *că*.

Scanned with OKEN Scanner

CIRCUMSTANȚIALUL CANTITATIV

***1.**

Ion mănâncă ***mult.*** (CircCant propriu-zis)
Ion citeşte ***trei ore.*** (CircCant de măsură)

****2.**

(a) [$_{GAdj}$ [$_{GAdv}$ *mai*]$_{CircCant}$ *grozav*]]
mai – circumstanțial cantitativ, exprimat prin GAdv cu centru adverb de gradare; are ca regent GAdj *grozav;*

(b) [$_{GAdv}$ *cât se poate (de)*] – circumstanțial cantitativ, exprimat prin GAdv cu centru locuțiune adverbială de cuantificare; are ca regent adjectivul *diferite,* de care se leagă prin prepoziția funcțională *de*;

(c) [$_{GAdv}$ *enorm*] – circumstanțial cantitativ, exprimat prin GAdv cu centru adverb de cuantificare; are ca regent verbul *regretau*;

(d) [$_{GAdv}$ *mult*] – circumstanțial cantitativ, exprimat prin GAdv cu centru adverb de cuantificare; are ca regent verbul *mulțumim*;

(e) [$_{GAdv}$ *atât (de)*] – circumstanțial cantitativ, exprimat prin GAdv cu centru adverb de cuantificare; are ca regent adjectivul *diferite,* de care se leagă prin prepoziția funcțională *de*;

(f) [$_{GAdv}$ *mult*] [$_{GAdj}$ [$_{GAdv}$ *prea*] *largi*]
mult – circumstanțial cantitativ, exprimat prin GAdv cu centru adverb de cuantificare; are ca regent GAdj *prea largi*;
prea – circumstanțial cantitativ, exprimat prin GAdv cu centru adverb de cuantificare; are ca regent adjectivul *largi*;
Observație:
Prea este un semiadverb care funcționează ca marcă de gradare. Pentru simplificarea interpretării, în GBLR, toate mărcile de gradare au fost interpretate ca având funcția sintactică de circumstanțial cantitativ (aşa cum, de exemplu, articolul este şi morfem al determinării, dar are şi funcția sintactică de Determinant în GN).

(g) [$_{GAdv}$ *tun*] – circumstanțial cantitativ, exprimat prin GAdv cu centru adverb obținut prin conversiune din substantiv; are ca regent adjectivul *sănătos*; structura *sănătos tun* este echivalentă cu un superlativ absolut;

(h) [$_{GAdv}$ *cât de*]$_{CircCant}$ [$_{GAdj}$ [$_{GAdv}$ *cumplit de*]$_{CircCant}$ *triste*]
cât (de) = circumstanțial cantitativ, exprimat prin GAdv cu centru adverb relativ de cuantificare; are ca regent GAdj *cumplit de triste*, de care se leagă prin intermediul prepoziției funcționale *de*;
cumplit (de) – circumstanțial cantitativ propriu-zis, exprimat prin GAdv care realizează, prin mijloace negramaticalizate, gradarea adjectivului *triste*, de care se leagă prin intermediul prepoziției funcționale *de*;

(i) [$_{GAdv}$ *câf*] – circumstanțial cantitativ, exprimat prin GAdv cu centru adverb relativ de cuantificare; are ca regent verbul *m-am războit*;

(j) [$_{GAdv}$ [$_{GAdv}$ *cât de*] *mult*]
cât (de) – circumstanțial cantitativ, exprimat prin GAdv cu centru adverb relativ de cuantificare; are ca regent adverbul *mult,* de care se leagă prin intermediul prepoziției funcționale *de*;

(k) [$_{GPrep}$ *de tot*] – circumstanțial cantitativ, exprimat prin GAdv cu centru locuțiune adverbială, ce realizează gradarea adjectivului *mişto.*

Scanned with OKEN Scanner

CIRCUMSTANȚIALUL INSTRUMENTAL

*1.

(a) [$_{GPrep}$ *prin* [$_{GNpron}$ *care*] – circumstanțial instrumental, realizat prin GPrep cu centru prepoziția *prin*, care ia drept complinire un GN cu centru pronumele relativ simplu *care*, în cazul acuzativ; are ca regent predicatul complex *să pot spune*;

(b) [$_{GPrep}$ *prin* [$_{GN}$ *sistemul de informații inefabil*]] – circumstanțial instrumental, realizat prin GPrep cu centru prepoziția *prin*, care ia drept complinire un GN cu centru substantivul *sistemul*, în cazul acuzativ; are ca regent verbul *a anunțat*;

(c) [[$_{GPrep}$ *cu creierul*], *nici* [$_{GPrep}$ *cu inima*], *ci* [$_{GPrep}$ *cu oasele*], [$_{GPrep}$ *cu zgârciturile*] *şi* [$_{GPrep}$ *cu nervii*]] – circumstanțial instrumental realizat prin cinci GPrep coordonate, cu centru prepoziția *cu*; regentul este verbul *simțea*;

(d) [$_{GPrep}$ *cu* [$_{GN}$ [*o*]$_{Det}$ *eşarfă* [$_{GPrep}$ *de* [$_{GN}$ *mătase*]]]] = circumstanțial instrumental, realizat prin GPrep care ia drept complinire un GN complex, cu centru substantivul *eşarfă*, în cazul acuzativ, însoțit de determinantul / articolul nedefinit *o*; are ca regent verbul *să fie legat*, la diateza pasivă;

(e) [$_{GPrep}$ *cu* [$_{GN}$ [*ce*]$_{Det}$ *instrumente*]] – circumstanțial instrumental, realizat prin GPrep cu centru prepoziția *cu*, care ia drept complinire un GN complex, cu centru substantivul *instrumente*, în cazul acuzativ, însoțit de determinantul / adjectivul pronominal interogativ *ce*; regentul este predicatul complex *poți aşterne*;

(f) [$_{GPrep}$ *cu* [$_{GN}$ *pumnii mici, sidefii*]] – circumstanțial instrumental, realizat prin GPrep cu centru prepoziția *cu*, care ia drept complinire un GN complex, cu centru substantivul *pumnii*, în cazul acuzativ; are ca regent verbul *să bată*;

(g) [$_{GPrep}$ *cu* [$_{GN}$ *mâinile mânjite de sânge*]] – circumstanțial instrumental, realizat prin GPrep cu centru prepoziția *cu*, care ia drept complinire un GN complex, cu centru substantivul *mâinile*, în cazul acuzativ; are ca regent verbul *a rupt*;

(h) [$_{GPrep}$ *cu* [$_{GN}$ *funde enorme, de pânză albă, scrobită*]] – circumstanțial instrumental, realizat prin GPrep cu centru prepoziția *cu*, care ia drept complinire un GN complex, cu centru substantivul *funde*, în cazul acuzativ; are ca regent adjectivul participial *legate*.

*2.

(a), (b), (d), (e), (h) – instrument alienabil;
(c), (f), (g) – instrument inalienabil.

***3.

(a) *îl* = complement direct, exprimat prin pronume personal, persoana a 3-a, formă neaccentuată / clitică, numărul singular, cazul acuzativ; ca urmare a faptului că verbul *a folosi* îi impune rolul tematic Instrument, CD ar putea fi confundat cu CircInstr;
[$_{GPrep}$ *cu* [$_{GN}$ *un ochi* [$_{GAdj}$ [$_{GAdv}$ *mereu*]$_{CircTimp}$ *ironic*]$_{Modif}$]] = circumstanțial instrumental, realizat prin GPrep cu centru prepoziția *cu*, care ia drept complinire un GN complex, cu centru substantivul *ochi*, genul masculin, numărul singular, cazul acuzativ, însoțit de determinantul / articolul nedefinit *un*; prepoziția *cu* impune grupului nominal rolul tematic Instrument;

(b) *-l* – complement direct, exprimat prin pronume personal, persoana a 3-a, formă neaccentuată / clitică, numărul singular, cazul acuzativ; ca urmare a faptului că verbul *a folosi* îi impune rolul tematic Instrument, CD ar putea fi confundat cu CircInstr;

(c) [$_{GPrep}$ *în* [$_{GN}$ [*ce*]$_{Det}$ *fel*]] – circumstanțial instrumental exprimat prin GPrep cu centru prepoziția *în*, care ia drept complinire un GN complex, cu centru substantivul *fel*, în cazul acuzativ;

(d) [$_{GN}$ *tamburul* [$_{GN}$ *maşinii*]$_{Pos}$] – subiect, exprimat prin GN complex, cu centru substantivul *tamburul*, în cazul nominativ; verbul *a plimba* îi atribuie rolul tematic Instrument;
[$_{GPrep}$ *cu* [$_{GN}$ *zgomot*]] – circumstanțial de mod, exprimat prin GPrep cu centru prepoziția *cu*, care ia drept complinire cu GN cu centru substantivul *zgomot*, în cazul acuzativ.

Scanned with OKEN Scanner

CIRCUMSTANȚIALUL SOCIATIV

*1.

(a) ***cu niște colegi*** – [$_{GV}$ *Trecuse* [$_{GPrep}$ ***cu*** [$_{GN}$ [***niște***]$_{Det}$ ***colegi***]]$_{CircSoc}$ *pe Calea Victoriei*]
cu Titi – [$_{PRel}$ *care mergea la brat* [$_{GPrep}$ ***cu*** [$_{GN}$ ***Titi***]]$_{CircSoc}$]
cu un bărbat – [$_{PConj}$ *că iese* [$_{GPrep}$ ***cu*** [$_{GN}$ [***un***]$_{Det}$ ***bărbat***]]$_{CircSoc}$]

(b)

(b$_1$) ***cu cine*** – [$_{PRel}$[$_{GPrep}$***cu cine***$_i$]$_{Circ.Soc}$ *a plecat Ionuț* ~~*cu cine*~~$_i$]$_{CD}$, unde ***cu*** introduce un CircSoc (integrat în propoziția relativă interogativă);

(b$_2$) *să fi plecat nu* [$_{GPrep}$***cu*** [$_{PRel}$ ***cine***$_i$ ***mi-a spus mie*** (~~că va pleca cu cine~~$_i$)]]$_{CircSoc}$

(b$_3$) [$_{GPrep}$***cu*** [$_{PRel}$ ***cine***$_i$ ***și-a dorit el*** (~~că pleacă cu cine~~$_i$)]]$_{CircSoc}$.

Observație:
În text, apare o propoziție relativă interogativă (b$_1$), în care grupul relativ are funcția CircSoc, diferită de funcția întregii propoziții, și apar două propoziții relative neinterogative fără antecedent (b$_2$, b$_3$), coordonate adversativ, ambele îndeplinind funcția CircSoc (în raport cu regentul *să fi plecat*); în interiorul relativelor neinterogative, funcția relativului coincide cu funcția întregii propoziții, și anume CircSoc pe lângă un verb eliptic (*că va pleca* ***cu cine***, *să plece* ***cu cine***).

**2.

(b) ***cu banii, cu mașina*** – circumstanțiale instrumentale, coordonate prin juxtapunere
[$_{GV}$ [$_{GPrep}$ *cu* [$_{GN}$ *banii pe care îi are*]]$_{CircInstr}$, [$_{GPrep}$ *cu* [$_{GN}$ *mașina pe care o conduce*]]$_{CircInstr}$, *îl poate ușor influența*]
cu bun-simț – nume predicativ
[$_{GV}$ *Ionuț a fost* [$_{GPrep}$ *cu* [$_{GN}$ *bun-simț*]]$_{NP}$]
cu străşnicie – circumstanțial de mod
[$_{GV}$ *a respectat* [$_{GPrep}$ *cu* [$_{GN}$ *străşnicie*]]$_{CircMod}$ *adevăratele valori*]
cu ce – complement prepozițional
Nu știi [$_{PRel}$ [$_{GPrep}$ *cu* [$_{GNpron}$ *ce*]$_i$]$_{CPrep}$ *te alegi din asemenea relații* ~~*cu ce*~~$_i$].

(c) ***cu toți*** – [$_{GV}$ *coresponda* [$_{GPrep}$ *cu* [$_{GN}$ *toți pe care îi întâlnise la Paris*]]$_{CPrep}$], unde ***cu*** introduce un CPrep, cerut de verbul cu regim prepozițional *a coresponda* (*cu*)
cu ce – [$_{GAdv}$ *indiferent* [$_{PRel}$ [$_{GPrep}$ *cu* [$_{GNpron}$ *ce*]$_i$]$_{CPrep}$ *se ocupa fiecare* ~~*(cu ce)*~~$_i$]$_{CPrep}$], unde ***cu*** introduce un CPrep, cerut de verbul cu regim prepozițional din subordonată *a se ocupa* (*cu*)
cu alții – *întreținerea* [$_{GN}$ *relațiilor* [$_{GPrep}$ *cu* [$_{GNpron}$ *alții*]]$_{Compl\ al\ numelui}$], unde ***cu*** introduce un complement al numelui, cerut de un regent care păstrează o „legătură" cu o sintagmă verbală (*a avea* ***relații cu***), ceea ce explică interpretarea grupului prepozițional drept complement.

CIRCUMSTANȚIALUL DE RELAȚIE

**1.

(a) [$_{GPrep}$ ***De meritat***, #]$_{CircRel\ 2}$ [$_P$ *toate merită să fie cunoscute*] *și*, [$_{GPrep}$ ***după părerea noastră***, #]$_{CircRel\ 2}$ [$_P$ *√lăudate – toate fără excepție*].

(b) *Dar acest răspuns*, [$_{GAdj}$ *îndestulător* [$_{GPrep}$ ***pentru mine***]$_{CircRel\ 1}$]$_{Modif}$, *este* [$_{GAdj}$ *neîndestulător* [$_{GPrep}$ ***pentru alții***]$_{CircRel\ 1}$]$_{NP}$.

(c) [$_{GPrep}$ ***Cât despre spectator***,#]$_{CircRel\ 2}$ [$_P$ *el e pus de teatrul modern în condiția în care erau puși de Homer zeii Iliadei*].

(d) [$_{GAdj}$ *Decisivă* [$_{GPrep}$ ***pentru mine***]$_{CircRel\ 1}$]$_{NP}$ *nu este soluția adoptată, ci modul de argumentare a acesteia.*

Scanned with OKEN Scanner

(e) [$_{GPrep}$ ***În materie de artă,*** #]$_{CircRel\ 2}$ [$_{P}$ *se dădea atoateştiutor*], [$_{P}$ *când, de fapt, era* [$_{GAdj}$ *cunoscător numai* [$_{GPrep}$ ***în pictura românească interbelică***]$_{CircRel\ 1}$]$_{NP}$.

(f) *A postula ca ţel cumpătarea nu e,* [$_{GPrep}$ ***# din punctul nostru de vedere, #***]$_{CircRel\ 2}$, *decât un proiect abstract, încă* [$_{GAdj}$ *necolorat* [$_{GAdv}$ ***etic***]$_{CircRel\ 1}$]$_{Modif}$.

(g) *Întâlnim, din păcate, nenumăraţi oameni de cultură* [$_{GAdj}$ *admirabili* [$_{GPrep}$ ***prin cunoştinţele lor***]$_{CircRel\ 1}$]$_{Modif}$, *dar, pe care,* [$_{GVger}$ [$_{GAdv}$ ***omeneşte***]$_{CircRel\ 1}$ *vorbind*]$_{Circ\ metadiscursiv}$, *nu dai doi bani.*

(h) *Există oameni care nu au „organul" bucuriei, oameni* [$_{GAdj}$ [$_{GAdv}$ ***structuralmente***]$_{CircRel\ 1}$ *incapabili* [$_{PConj}$ *să identifice sensul vieţii cu experimentarea neîntreruptă a bucuriei*]]$_{Modif}$.

Observaţie:

De observat că toate grupurile cu funcţia $CircRel_2$ sunt extrapoziţionale şi sunt separate prozodic (**(a), (c), (e), (f)**), în timp ce grupurile cu funcţia $CircRel_1$ se integrează în structura altor grupuri (**(b), (d), (e), (f), (g), (h)**); exemplul **(a)** include două $CircRel_2$; exemplele **(e), (f)** cuprind ambele tipuri de circumstanţial de relaţie; exemplul **(g)** include două circumstanţiale de relaţie, ambele de tip **(1)**, al doilea incluzându-se în organizarea unui GV_{ger}, care, în ansamblu, funcţionează metadiscursiv.

CIRCUMSTANŢIALUL DE CAUZĂ, CIRCUMSTANŢIALUL DE SCOP, CIRCUMSTANŢIALUL CONDIŢIONAL, CIRCUMSTANŢIALUL CONCESIV, CIRCUMSTANŢIALUL CONSECUTIV

***1. (b)**

Am mers la teatru [$_{PConj}$ *ca să îl văd pe actorul meu preferat*]$_{CircScop}$.

****2.**

Tipul de circumstanţial logico-semantic	Realizarea	Conectorul care introduce circumstanţialul logico-semantic	Grupul sintactic la care se raportează
(a) circumstanţial consecutiv	[$_{PConj}$ *încât mi s-a făcut rău*]	conjuncţia *încât*	[$_{GAdv}$ *atât de repede*]
(b) circumstanţial condiţional	[$_{PConj}$ *De va şti fata că el ştie*]	conjuncţia *de*	[$_{GV}$ *mai rău se va înrăi*]
(c) circumstanţial concesiv	[$_{GPrep}$ *în ciuda lor*]	locuţiunea prepoziţională *în ciuda*	[$_{GV}$ *suntem oameni de treabă*]
(d) circumstanţial de scop	[$_{GPrep}$ *pentru a înţelege textele sacre de pretutindeni*]	prepoziţia *pentru*	[$_{GV}$ *o să trebuiască să invocăm (...) o sumedenie de teologi şi mistici*]
(e) circumstanţial de cauză	[$_{GVger}$ *fiind creaturile cele mai apropiate de Creator*]	–	[$_{GV}$ *ei trebuie să fi fost creaţi cei dintâi*]

****3.**

(a) Elementul corelativ al circumstanţialului consecutiv [*pentru a-l mai detalia*] este semiadverbul *prea*, cu funcţie sintactică de circumstanţial cantitativ.

Scanned with OKEN Scanner

(b)

- Elementul corelativ al circumstanţialului consecutiv [*încât să se spună că, dacă noi n-am fi, atunci îngerul nu ar fi*] este, în propoziţia regentă, adverbul *atât (de),* cu funcţie sintactică de circumstanţial cantitativ.
- Elementul corelativ al circumstanţialului condiţional [*dacă noi n-am fi*] este, în propoziţia regentă, adverbul *atunci,* cu funcţie sintactică de circumstanţial condiţional.

(c) Elementul corelativ al circumstanţialului de cauză [*Pentru că oamenii nu mai pot comunica, pentru că îşi închipuie că sunt prea mult în istorie, pentru că acordă prea multe drepturi vieţii iraţionale, individualului, lui „o dată", nebuniei lor*] este, în propoziţia regentă, locuţiunea adverbială *de aceea,* cu funcţie sintactică de circumstanţial de cauză.

(d) Elementul corelativ al circumstanţialului de scop [*să se mai veselească şi prostimea*] este, în propoziţia regentă, locuţiunea adverbială *de aceea,* cu funcţie sintactică de circumstanţial de scop.

Observaţie:

Corelativul circumstanţialului consecutiv se distinge de corelativele altor circumstanţiale prin faptul că are funcţie sintactică diferită de a acestuia (în exemplele de la (a) şi de la (b), corelativele circumstanţialelor consecutive, *prea* şi *atât (de),* au funcţia sintactică de circumstanţial cantitativ).

****4.**

(a) [$_{GPrep}$ *pentru a complica puţin lucrurile*]$_{CircScop\ metadiscursiv}$

(b) [$_{PConj}$ *ca să nu pomenim de sumedenia de pericole nedefinite, sub care, fără s-o ştim, stăm în toată clipa*]$_{CircScop\ metadiscursiv}$

(c) [$_{PConj}$ *dacă mi se îngăduie barbarismul*]$_{CircCond\ metadiscursiv}$

(d) [$_{PConj}$ *pentru că pluralul gramatical al cuvântului nu intră în logica mea sentimentală*]$_{CircCauză\ metadiscursiv}$

(e) [$_{PConj}$ *deşi în logica timpului din urmă acest termen pare cam exagerat*]$_{CircConc\ metadiscursiv}$

*****5. (b)**

Criterii pentru a deosebi circumstanţialul de cauză de circumstanţialul de scop:

(i) Circumstanţialul de cauză exprimă raportul dintre cauză şi efect, pe când circumstanţialul de scop exprimă raportul dintre intenţie şi realizarea unei acţiuni.

(ii) Acţiunea indicată de circumstanţialul de cauză este anterioară celei din propoziţia regentă, în timp ce acţiunea indicată de circumstanţialul de scop este posterioară acţiunii exprimate în regentă.

(iii) Propoziţia circumstanţială cauzală nu admite modul conjunctiv.

În exemplul dat, se respectă toate criteriile la care răspunde un circumstanţial de scop: se exprimă o relaţie logico-semantică între o intenţie şi realizarea unei acţiuni, acţiunea pe care o indică circumstanţialul de scop este posterioară acţiunii din regentă, subordonata circumstanţială de scop conţine un verb la modul conjunctiv.

*****6.**

(a) Fiecare dintre enunţurile (a) şi (b) conţine două propoziţii:

(i) [$_{P_1}$ *Proiectele noastre existenţiale, „modelele" noastre cereşti sunt*], [$_{P_2}$ *chiar dacă în proporţii diferite*], [$_{P_1}$ *neîmplinite*].

(ii) [$_{P_1}$ *universul acesta articulat*], [$_{P_2}$ *deşi imens*], [$_{P_1}$ *e încă o construcţie a minţii noastre*].

(b) În (i), circumstanţialul concesiv este realizat prin propoziţia conjuncţională eliptică [*chiar dacă* [sunt] *în proporţii diferite*], iar în (ii), circumstanţialul concesiv este realizat prin propoziţia conjuncţională eliptică [*deşi* [e] *imens*].

Observaţie:

Cele două realizări ale circumstanţialului concesiv sunt propoziţionale, întrucât conectorii conjuncţionali subordonatori (locuţiunea conjuncţională *chiar dacă,* conjuncţia *deşi*) nu pot introduce decât propoziţii.

Scanned with OKEN Scanner

CIRCUMSTANȚIALUL OPOZIȚIONAL, CIRCUMSTANȚIALUL CUMULATIV, CIRCUMSTANȚIALUL DE EXCEPȚIE

***1.

(a) [$_{PConj}$ *În loc să găsesc o reală prețuire a valorii mele spirituale*] – circumstanțial opozițional, realizat prin propoziție subordonată conjuncțională, introdusă prin locuțiunea conjuncțională *în loc să*; se raportează la complementul direct *decât admirație,* exprimat prin substantiv comun în cazul acuzativ, precedat de semiadverbul restrictiv *decât*;

Observație: Este greșită interpretarea secvenței *decât admirație* ca fiind un circumstanțial de excepție, pentru că lipsește termenul la care se raportează excepția; compară: *N-am găsit* ***decât admirație***$_{CD}$ vs *N-am găsit altceva* ***decât admirație***$_{CircExc}$.

[$_{PConj}$ *în loc să găsesc mâini duioase*] – circumstanțial opozițional, realizat prin propoziție subordonată conjuncțională, introdusă prin locuțiunea conjuncțională *în loc să*; se raportează la GV complex, echivalent cu propoziția regentă, *am găsit zvâcniri de animal avid de a-și găsi stăpânul*;

[$_{PConj}$ *În loc să-mi găsesc un suflet doritor* [$_{PConj}$ *să-mi ia cât mai mult*]$_{CPrep}$] – circumstanțial opozițional, realizat prin propoziție subordonată conjuncțională, introdusă prin locuțiunea conjuncțională *în loc să*; CircOpoz se raportează la GV complex, echivalent cu propoziția regentă, *am găsit un trup ce nu avea altă dorință*; PConj include o altă propoziție conjuncțională, cu funcția sintactică de complement prepozițional al adjectivului *doritor (de ceva)*;

decât [$_{PConj}$ *să mi se dea*] = circumstanțial de excepție, realizat prin propoziție subordonată conjuncțională, introdusă prin conjuncția *să,* precedată de semiadverbul restrictiv *decât*; CircExc se raportează la complementul direct *altă dorință,* realizat prin GN complex;

(b) *decât* [$_{GPrep}$ *în* [$_{GN}$ *varianta* [$_{GAdj}$ *„șarmantă”*]$_{Modif}$ [$_{GN}$ *a lui Michel Serres*]$_{Pos}$]] = circumstanțial cumulativ, realizat prin GPrep care include un GN complex, cu centru substantivul *varianta,* în cazul acuzativ, impus de prepoziția *în*; GPrep este precedat de semiadverbul restrictiv *decât*; în propoziția regentă, apare corelativul adverbial *și*; CircExc se raportează și la circumstanțialul de mod realizat adverbial *altfel*;

[$_{GPrep}$ *decât* [$_{GNpron}$ *cei* [$_{PRel}$ *care circulă*]]] – circumstanțial cumulativ, realizat prin GPrep cu centru prepoziția *decât*; prepoziția ia drept complinire un GN cu centru pronumele demonstrativ semiindependent *cei,* care, la rândul lui, ia drept complinire o propoziție relativă; în propoziția regentă, apare corelativul adverbial *și*; CircExc se raportează și la complementul direct *alți autori,* realizat prin GN complex; dovada că *decât* are, în acest context, statut prepozițional este posibilitatea de a impune caz (*și alți autori* ***decât tine***);

[$_{GPrep}$ *decât* [$_{GN}$ *simplă informație istorică și dogmatică*]] – circumstanțial cumulativ, realizat prin GPrep cu centru prepoziția *decât*; prepoziția ia drept complinire un GN cu centru substantivul *informație* (însoțit de modificatori), căruia îi impune cazul acuzativ; în propoziția regentă, apare corelativul adverbial *și*; CircExc se raportează și la numele predicativ *altceva,* realizat prin GN cu centru pronume indefinit;

(c) [$_{PConj}$ *pe când cititorul de ziar parcurge articolul fără chef, mimând interesul*] – circumstanțial opozițional, realizat prin propoziție subordonată conjuncțională, introdusă prin locuțiunea conjuncțională *pe când*; CircOpoz se raportează la GV complex, echivalent cu propoziția regentă, *Ziaristul înșiră formule mineralizate simulând originalitatea*;

[$_{GPrep}$ *Cu* [$_{GN}$ *excepția* [$_{GN}$ *suferinzilor*]$_{Compl}$, [$_{GN}$ *a excentricilor*]$_{Compl}$ *și* [$_{GN}$ *a câtorva specialiști autoînvestiți în postura de guru*]$_{Compl}$]] – circumstanțial de excepție, realizat prin GPrep cu centru prepoziția *cu,* care ia drept complinire un GN complex, cu centru substantivul *excepția* (care are trei complemente nominale coordonate), în cazul genitiv; CircExc se raportează și la subiectul *nimeni,* realizat prin GN cu centru pronume negativ în cazul nominativ;

Scanned with OKEN Scanner

[$_{GPrep}$ *În locul* [$_{GNpron}$ *ei*]] – circumstanțial opozițional, realizat prin GPrep cu centru locuțiunea prepozițională *în locul*, care ia drept complinire un GN cu centru pronumele personal *ei*, căruia prepoziția îi impune cazul genitiv; CircOpoz se raportează și la subiectul *acalmia de șes*, realizat prin GN complex, cu centru substantivul *acalmia*, în cazul nominativ;
[$_{GPrep}$ *în locul* [$_{GN}$ *unui strigăt de triumf*]] – circumstanțial opozițional, realizat prin GPrep cu centru locuțiunea prepozițională *în locul*, care ia drept complinire un GN cu centru substantivul *strigăt*, căruia prepoziția îi impune cazul genitiv; CircOpoz se raportează și la complementul prepozițional *cu un scâncet de speranță*, realizat prin GPrep cu centru prepoziția *cu*, care ia drept complinire un GN complex.

APOZIȚIA

***1.**

Enunțul	Apoziția	Tipul	Baza	Marcarea
(a)	*Memorialul anticomunist din închisoare*	de echivalență	*o carte a lui Nicolae Florescu*	grafică, prin [,]
(b)	*fost militar de carieră devenit ofițer superior de Securitate*	categorizantă	*el*	grafică, prin [,]
(d)	*a „delegației RPR", din care făceam parte și eu*	de echivalență	*„noastră"*	grafică, prin [()]
(e)	*la Padova*	de echivalență	*în străinătate*	grafică, prin [:]
(f)	*istoric literar de valoare*	categorizantă	*Viktor Klemperer*	grafică, prin [,]
	specialist în literatura franceză	categorizantă	*Viktor Klemperer*	grafică, prin [,]
(g)	*„ambasadorul"*	de echivalență	*Aninoiu*	grafică, prin [,]
	securistul-șef	de echivalență	*Aninoiu*	grafică, prin [,]
	ei, prin presiunile lor, m-au determinat să-mi iau (în sfârșit!) azilul politic	de echivalență	*ceea ce eu ezitam să fac*	grafică, prin [:]
(h)	*ca să se știe*	de echivalență	*de ce*	grafică, prin [:]
(i)	*acea recenzie lingvistică favorabilă, în fond meritată*	de echivalență	*ceea ce*	grafică, prin [()]
(j)	*a deschide la Berlin, după cel de al Doilea Război Mondial, un lectorat oficial de limba și literatura română*	de echivalență	*un fel de misiune*	grafică, prin [:]
(k)	*profesor de filologie romanică*	categorizantă	*Ulrich Ricken*	grafică, prin [,]
(l)	*alias inflamarea rece*	de echivalență	*extazul moderat*	prin apozemul *alias*
	alias izbucnirea în surdină	de echivalență	*extazul moderat*	prin apozemul *alias*

Scanned with OKEN Scanner

***2.

„Jurnalul literar" – modificator denominativ, realizat prin substantiv propriu, compus, în cazul nominativ;

Maria Rădulescu – modificator denominativ, realizat prin substantiv propriu, compus, în cazul nominativ; izolat sintactic şi grafic (în prezenţa virgulei), ar fi fost interpretat ca apoziţie (*colega mea, Maria Rădulescu*);

Originalul slav al Evangheliei cu învăţătură a Diaconului Coresi – modificator denominativ, realizat prin substantiv propriu, compus, în cazul nominativ.

Argumente că aceşti modificatori denominativi nu sunt apoziţii:

(a) sunt integraţi sintactic, participând la organizarea GN cu centru substantival (*revista, colega, lucrarea*);

(b) nu sunt echivalenţi referenţial cu centrul de grup (revistă ≠ Jurnalul literar, colegă ≠ Maria Rădulescu, lucrare ≠ *Originalul slav al Evangheliei cu învăţătură a Diaconului Coresi*);

(c) nu sunt suprimabili;

(d) nu se pot acorda în caz cu centrul de grup (**l-am acordat premiul revistei „Jurnalului literar"; *l-am spus colegei mele Mariei Rădulescu; *paginile lucrării „Originalului slav ..."*);

(f) nu pot fi precedaţi de apozeme (**Revista **sau / adică** „Jurnalul literar", *colega mea **sau / adică** Maria Rădulescu, *lucrarea **sau / adică** „Originalul slav ..."*).

Scanned with OKEN Scanner

PARTEA A III-A

TIPURI DE ENUNȚ

*1.

– *Tot aici sunteți?* – enunț simplu, interogativ (interogație totală);
– *Plecați, plecați degrabă!* – enunț simplu (cu verbul repetat), imperativ;
Crăcănel, Pampon și Mița, toți trei, vă caută să facă scandal ... – enunț complex (prin subordonare), asertiv;
– *'Aide!* – enunț simplu, neanalizabil, imperativ;
– *Așa sunt eu ...; Uite și prietenii.* – enunțuri simple, asertive;
– *Dracul să te ia!* – enunț simplu, optativ;
– *Lasă-mă.* – enunț simplu, imperativ;
– *Cine-i ăsta?* – enunț simplu, interogativ (interogație parțială).

*2. **(c).** Propozițiile sunt: [$_{P1}$ *Și-a strâns lucrurile*], [$_{P2}$ *a plecat repede*] [$_{P3}$ (*înainte de*) *a ne spune* [$_{P4}$]] și [$_{P4}$ *ce se întâmplase*]. P3 e organizată în jurul unui verb la formă non-finită și încorporează P4 în poziția de complement direct.

**3.

Enunțuri alcătuite prin coordonare de propoziții:
(b) [$_{P1}$ *Nu mai scriu de mult în caiete cu dungă albastră pe margine*], *dar* [$_{P2}$ *senzația aceea de început emoționat și plin de cele mai optimiste intenții o păstrez*].
(d) [$_{P1}$ *În felul acesta, locul exegeților rămas vacant este ocupat, cu multă ironie, chiar de scriitori,*] *iar* [$_{P2}$ *celebra și îndelungata opoziție dintre cele două categorii dușmane dispare prin simpla separare a domeniilor de activitate*].
Enunț alcătuit prin subordonare de propoziții:
(a) [$_{P1}$ *Se întâmplă adesea* [$_{P2}$ *ca un scriitor să fie întrebat* [$_{P3}$ *cum scrie*]]].
Enunț alcătuit prin coordonare și subordonare de propoziții:
(c) [$_{P1}$ *Adevărului unanim recunoscut* [$_{P2}$ *potrivit căruia literatura poate exista fără critică*], *dar* [$_{P3}$ *critica nu poate exista fără literatură*], *critica îi opune încăpățânata demonstrație a criticii* [$_{P4}$ *care poate exista prin critică*], *a criticii* [$_{P5}$ *care scrie despre critică*], *a criticii* [$_{P6}$ *care nu numai că nu respectă literatura*], *dar* [$_{P7}$ *nici măcar nu o mai citește*].

STRUCTURA INFORMAȚIONALĂ A ENUNȚULUI

*1.

(a) *L-au adus la secție pe Vasile. El*$_{TEMĂ}$ *e vinovatul*$_{REMĂ}$.
Facem o reformă a justiției. Justiția$_{TEMĂ}$ *e problema noastră principală*$_{REMĂ}$.
(b) *Căutăm un vinovat?* ***El***$_{REMĂ}$ *e vinovatul*$_{TEMĂ}$.
Trebuie să schimbăm actuala stare de lucruri. ***Justiția***$_{REMĂ}$ *e problema noastră principală*$_{TEMĂ}$.

Scanned with OKEN Scanner

*2. Focalizarea se poate obține:
(a) prin accent frastic (în forma rostită, orală a enunțului): *Mătușa mea soseşte **mâine**, cu trenul de 5.30*;
(b) prin modificare de topică (plasare în poziție inițială) şi accent frastic: ***Mâine** soseşte mătuşa mea, cu trenul de 5.30;*
(c) prin marcarea cu ajutorul unui focalizator, asociată sau nu mijloacelor de mai sus: ***Chiar mâine** soseşte mătuşa mea, cu trenul de 5.30; Mătuşa mea soseşte **chiar mâine**, cu trenul de 5.30.*
În plus, enunțul poate fi completat printr-o secvență care actualizează contrastivitatea: ***Mâine** soseşte mătuşa mea, cu trenul de 5.30, **nu azi.***

**3.
(a)
P1: [$_{TEMA}$ ***Prozatorul Florin Lăzărescu***$_1$] *a mărturisit că* [$_{P2}$]
P2: [$_{TEMA}$ **Ø**$_1$] *nu prea „şi-a făcut temele de data aceasta"*
P3: (pentru că), [$_{TEMA}$ ***în momentul dialogului,*** **Ø**$_1$] *se pregătea* [$_{P4}$]
P4: [$_{TEMA}$ **Ø**$_1$] *să plece în străinătate.*
P5: [$_{TEMA}$ ***Despre volumele*** [$_{P6}$], **Ø**$_1$ *a spus:*
P6: [$_{TEMA}$ ***care***] *i-au atras atenția*
P7: [$_{TEMA}$ ***Cărțile***] *... țin strict de pasiunile mele.*
P8: [$_{TEMA}$ **care**] *mă interesează*
P9: [$_{TEMA}$ ***De vreun an,*** **Ø**] *sunt pasionat de fotografie*
P10: (aşa că) [$_{TEMA}$ **Ø**] *urmăresc albume, cărți de estetică.*
În P1, P2, P3, P4, P5, tema este: un GN (în P1), reluat anaforic, prin anafora Ø, „subiect subînțeles" (în P2, P3, P4, P5). În enunțul următor, la pers. 1 sg. (P9, P10), tema este subiectul inclus (cu același referent).
În P3 şi P9, din secvența tematică fac parte şi circumstanțialele situative (de timp) *în momentul dialogului* şi *de vreun an.*
(b) Tematizarea se realizează în P5 şi P7, prin avansarea componentelor sintactice.

ANAFORA

**1.
(a)
- [***Muscelenii***]$_i$ *din* ***care***$_i$ *mă trag*; ***care*** – pronume relativ;
- [***noaptea***]$_i$ ***când***$_i$ *îi strigă*; ***când*** – adverb relativ;
- [***Muscelenii***]$_i$ *...* ***îi***$_i$ *strigă cineva*; ***îi*** – pronume personal clitic;
- [***Muscelenii***]$_i$ *... ies* ***toți***$_i$; ***toți*** – pronume nehotărât;
- [***Muscelenii***]$_i$ *... mediocritatea* ***fiecăruia***$_i$; ***fiecăruia*** – pronume nehotărât.

(b)
- [***Îmi fac cadou, de ziua mea, zece pagini din Hegel***]$_i$ ... **Ø**$_i$ *e un lux*; anaforă zero, pro-frază;
- [***iureşul de urgențe***]$_i$ *... în* ***care***$_i$ *sunt prins*; ***care*** – pronume relativ;
- *să-mi folosesc timpul* ***altfel***$_i$; ***altfel*** – adverb de mod, cu o decodare contextuală aproximativă.

Scanned with OKEN Scanner

(c)

- *un mod* [***aparte***]$_i$ *de a gândi și a acționa ...* ***așa***$_i$ *l-au pomenit;* ***așa***$_i$ *se mai comportă și azi;* ***așa*** – adverb de mod;
- [***un mod aparte de a gândi și a acționa***]$_i$ *...* ***l-***$_i$*au pomenit;* ***l-*** – pronume personal clitic;
- [***oameni în vârstă***]$_i$ *...* ***câți***$_i$ *mai sunt în viață;* ***câți*** – pronume relativ;
- ***ceilalți***$_i$ *...* [***tinerii***]$_i$; ***ceilalți*** , pronume demonstrativ de diferențiere;
- [***tinerii***]$_i$ *...* ***și***$_i$*-au schimbat mentalitatea;* ***și*** – pronume reflexiv, clitic de dativ, valoare posesivă;
- [***tinerii***]$_i$ *...* [***toți***]$_i$ *sunt fascinați;* ***toți*** – pronume nehotărât;
- [*fascinați* ***de discoteci, de baruri, de jocuri de noroc***]$_i$ *... numai* ***asta***$_i$ *îi interesează;* ***asta*** – pronume demonstrativ cu valoare neutră;
- [***tinerii***]$_i$ *...* ***îi***$_i$ *interesează;* ***îi*** – pronume personal clitic;
- [***asta***]$_i$ *...* *nimic* ***altceva***$_i$; ***altceva*** – pronume nehotărât;
- [***Școala***]$_i$ *...* ***unde***$_i$; ***unde*** – adverb relativ;
- [***tinerii***]$_i$ *...* *(de)* ***ei***$_i$; ***ei*** – pronume personal, formă accentuată;
- [***biserica***]$_i$ *...* *(în)* ***care***$_i$; ***care*** – pronume relativ;
- [***tinerii***]$_i$ *...* ***toți***$_i$; ***toți*** – pronume nehotărât;
- [***În satele de munte***]$_i$ *...* *(de)* ***acolo***$_i$; ***acolo*** – adverb de loc.

Observații:

În text, apar aproape numai anaforice (cu sursa referențială așezată anterior), exceptând un singur cataforic (*ceilalți*$_i$ *... tinerii*$_i$), cu sursa referențială postpusă.

În text, un singur reflexiv, cu formă de persoana a 3-a, este anaforic pur (***și****-au schimbat mentalitatea*); celelalte reflexive sunt fie formanți ai verbului (***se*** *comportă,* ***s-****a depărtat,* ***se*** *gândesc, să* ***se*** *îmbogățească*), netrimițând la o sursă referențială, fie au forme de persoana 1 (***îmi*** *fac cadou, să-****mi*** *folosesc timpul*), care funcționează, simultan, ca anaforice și ca deictice: sunt anaforice, în măsura în care trimit la subiect, și deictice, în măsura în care subiectul, fiind de persoana 1, se decodează deictic.

DEIXISUL

****1.**

(a)

ai = formă verbală de indicativ prezent, persoana 2 sg. – deixis temporal și personal
am lăsat = formă verbală de indicativ perfect compus, persoana 1 sg. – deixis temporal și personal
pot să duc = forme verbale de indicativ și conjunctiv prezent, persoana 1 sg. – deixis temporal și personal
comand – formă verbală de indicativ prezent, persoana 1 sg. – deixis temporal și personal
adu, ia, du – forme verbale de imperativ, pers. 2 sg. – deixis personal, social și temporal
în antreței = GN circumstanțial de loc – deixis spațial
(î)ncoa = adverb, circumstanțial de loc – deixis spațial
astea = pronume demonstrativ – deixis „al entității" și spațial
sus = adverb, circumstanțial de loc – deixis spațial
aici = adverb, circumstanțial de loc – deixis spațial

(b)

Avea [*o valiză și o geantă*]$_i$. ***Astea***$_i$ *erau bagajele lui.*

Scanned with OKEN Scanner

Aranjase lucrurile bine în rafturile bibliotecii: jos, pe cele de care avea mai mare nevoie; ***sus****, pe cele la care umbla rar.*
A ajuns [*la Ploieşti*]$_i$ *şi de* ***aici***$_i$ *a luat trenul spre Bucureşti.*

MODALIZAREA

***1. (b), (e).**

****2.**
sigur (se rămânea) – adverb, circumstanțial de modalitate – modalizare epistemică (de certitudine)
poate (nu cu ...) – adverb, circumstanțial de modalitate – modalizare epistemică (de incertitudine)
sigur (că ...) – adverb, predicat adverbial – modalizare epistemică (de certitudine)
ar fi bine – predicat complex – verbul *a fi* la condițional, operator copulativ + adverbul *bine*, nume predicativ – modalizare apreciativă
În aparițiile sale din text – *să poată (aplica), (încă) nu poate* –, verbul *a putea* nu are sensuri propriu-zis modale, pentru că se referă la abilități sau la circumstanțe exterioare, obiective; totuşi, din punct de vedere sintactic, se comportă ca un modalizator.

NEGAȚIA

1.** Negații propoziționale: ***nu *e (o relație administrativă),* ***nu*** *e (o lege).* Negație de constituent: ***nu*** *(simplul fapt).*

***2.** Negații expletive: **(b)** şi **(d).**
(b) *Câte n-a făcut de dragul ei! = Câte a mai făcut de dragul ei!*
(d) *Mă tem să nu te rătăceşti în centru. = Mă tem că ai putea să te rătăceşti în centru.*

DISCURSUL RAPORTAT

***1.**
a declara**:** verb de declarație în ambele tipuri de discurs
– în discursul direct, antepus: *El declară: Vom câştiga.*; postpus: *Vom câştiga, declară el.*
– în discursul indirect: *El declară că vor câştiga.*

Scanned with OKEN Scanner

a arăta: verb de declarație în ambele tipuri de discurs; nu e folosit, de obicei, în antepunere față de secvența citată
– în discursul direct: antepus: ?*Ea arată: Au apărut unele probleme.*; postpus: *Au apărut unele probleme, arată ea.*
– în discursul indirect: *Ea arată că au apărut unele probleme.*
a rosti: verb de declarație doar în discursul direct
– în discursul direct, antepus: *Ion rostește grav: Au întârziat.*; postpus: *Au întârziat, rostește Ion.*
– în discursul indirect: **El rostește că au întârziat.*

**2.
(a) *făcu* (Atanasiu Gică)
(b) Interjecția *păi*, marcator conversațional care declanșează anumite implicații, nu poate fi transpusă, iar ambiguitatea ei e greu de explicat în trecerea în vorbire indirectă (*Păi?!* = vorbitorul atrage atenția asupra relevanței replicii precedente: ziua fiind sâmbătă, nu este validă presupunerea *Poate n-o mai bate*).
Pronumele demonstrativ *ăsta*, cu rol deictic, nu poate fi înlocuit de un anaforic sau explicitat în lipsa contextului mai larg, care să arate despre ce obiect este vorba.

***3.
(a) Clar marcată ca monolog interior în discurs indirect liber este secvența *Da' nici nu-i vine să plece, nu se-ndură,* la pers. 3 sg., dar cu indicii ale vorbirii personajului (forma orală *da'*; exprimarea cauzei prin juxtapunere). Și secvența finală – *Curtea pustie, ăla la Matracucă, Ivona dracu' s-o ia pe unde...* – reprezintă un enunț care poate fi interpretat ca fiind în stil indirect liber, pentru că are mărci de oralitate și subiectivitate (*ăla, dracu'* etc.). Totuși, enunțul anterior cuprinde un verb de declarație (*își șoptește*) și o secvență de discurs direct (nemarcată grafic prin ghilimele sau prin linie de dialog): *Cap sec, cap sec,* astfel că și secvența finală (care nu cuprinde forme verbale de pers. 3 sg.) ar putea fi interpretată ca fiind în discurs direct, nemarcat grafic.
(b) Monologul interior în discurs indirect liber este semnalat de elementele lexicale care indică procese interioare (*îi venise ideea*). Se trece, de fapt, de la discursul direct, marcat ca atare (*„Cât de gentil știa să fie ..."*), la discursul indirect liber, relatat la pers. 3 sg. (*strânsese ... se întrebase ... să ascundă*), dar cu mărci intonaționale de discurs direct (*Unde? Unde?*) și cu elemente lexicale aparținând modului de a vorbi al personajului (arhaismul *lenjuri*).
(c) O primă secvență în discurs indirect liber relatează gândurile personajului Lizoanca, la persoana 3 sg. (*era de acord*), dar cu deicticele (*oamenii ăștia*) și expresiile colocviale (*să-i zică vreo două*) care corespund perspectivei personajului. A doua secvență în discurs indirect liber relatează gândurile personajului Sanitara, tot la persoana 3 sg. (*își dădu seama*) și cu elemente deictice și colocvial-argotice (*boarfa aia, să le strângă dracu', undeva*).

CONECTORI PRAGMATICI

**1.
(a) Conectorii de structurare discursivă, care organizează ierarhic ideile privitoare la *logică,* sunt *în primul rând* și *în al doilea rând.*
(b) Conectorii corelativi care organizează discursul sunt *pe de o parte* (introducând perspectiva artistului) și *pe de altă parte* (care introduce perspectiva criticului).

Scanned with OKEN Scanner

**2.

- Conectorul *deci* poate lega două acte de vorbire, precum promisiunea şi ordinul:
  *Îți promit că te voi vizita altă dată, **deci** nu mai insista cu invitația!*
- Conectorul *deci* poate marca o confirmare:
  – *Ar trebui să ne mai întâlnim o dată pentru a încheia lucrarea.*
  – ***Deci** ne mai întâlnim o dată.*
- Conectorul *dar* poate lega două acte de vorbire de tip ordin:
  *Mănâncă repede, **dar** nu da pe jos mâncarea!*
- Conectorul *dar* poate marca o rectificare:
  – *Ai întârziat!*
  – ***Dar** la ora asta era anunțată ședința!*

***3.

(a) Conectorii *mai întâi, apoi, cât priveşte cazul meu* au rolul de a structura discursul, delimitând cele trei paragrafe, care reprezintă argumente organizate ierarhic pentru ceea ce se anunță la început (în paragraful preliminar): *mai întâi* (introduce un raționament cu caracter general), *apoi* (indică adaosul la cele enunțate anterior), *cât priveşte cazul meu* (indică o situație particulară).

Observație:

Cât priveşte cazul meu este, din punct de vedere sintactic, circumstanțial de relație.

(b)

pentru că – introduce o explicație;

însă – marchează o opoziție între două interpretări;

altminteri – semnalează justificarea alegerii autorului (care îşi exprimă motivele neacceptării posibilității alternative).

***4.

de aici – conectorul pragmatic marchează explicația pentru *ideea unei duble consimțiri;*

deci – conectorul pragmatic introduce o explicație pentru ceea ce înseamnă *consimțirea la călăuzire;*

însă – conectorul pragmatic semnalează o deducție din tot ce s-a enunțat anterior în legătură cu *scenariul puterii;*

or – conectorul pragmatic introduce o nouă temă de discurs (o a doua premisă a unui argument, decisivă pentru concluzie): *alte două scenarii;*

într-un prim caz – conectorul pragmatic introduce explicația pentru unul din „scenariile" anunțate anterior (*Or, în lumea reală a istoriei sunt mai frecvente alte două scenarii*);

într-un al doilea caz – conectorul pragmatic introduce explicația pentru cel de al doilea „scenariu" anunțat anterior.

Scanned with OKEN Scanner

SURSE

Acterian, J., *Jurnalul unei fete greu de mulțumit*, Bucureşti, Humanitas, 2007.
Adameşteanu, G., *Dimineață pierdută*, Bucureşti, Cartea Românească, 1983.
Arghezi, T., *Pagini din trecut*, Bucureşti, Editura pentru Literatură, 1956.
Blandiana, A., *Autoportret cu palimpsest*, Bucureşti, Editura Eminescu, 1986.
Blandiana, A., *Calitatea de martor*, Bucureşti, Cartea Românească, 1970.
Caragiale, I. L., *Opere*, I–IV, Bucureşti, Univers Enciclopedic, 2000.
Caragiale, M., *Craii de Curtea-Veche*, Bucureşti, Editura Tineretului, 1968.
Călinescu, G., *Bietul Ioanide*, Chişinău, Grupul Editorial Litera, Bucureşti, Editura Litera Internațional, 2001.
Călinescu, G., *Enigma Otiliei*, Bucureşti, Albatros, 1976.
Călinescu, G., *Scrinul negru*, Bucureşti, Minerva, 1987.
Cărtărescu, M., *Frumoasele străine*, Bucureşti, Humanitas, 2010.
Cărtărescu, M., *Nostalgia*, Bucureşti, Humanitas, 1993.
Cărtărescu, M., *Orbitor*, Bucureşti, Humanitas, 2007.
Cimpoeşu, P., *Erou fără voie*, LiterNet, 2002.
Creangă, I., *Opere*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2000.
Creangă, I., *Amintiri din copilărie*, Iaşi, Institutul European, 1996.
Dimov, L., *Scrisori de dragoste*, Iaşi, Polirom, 2003.
Djuvara, N., *Există istorie adevărată?*, Bucureşti, Humanitas, 2006.
Dumitriu, D., *Prințul Ghica*, I-III, Bucureşti, Cartea Românească, 1982-1986.
Eliade, M., *Domnişoara Christina*, Bucureşti, Editura Minerva, 1996.
Gârbea, H., *Enigme în oraşul meu*, Bucureşti, Editura Fundației PRO, 2001.
Gârbea, H., *Rață cu portocale*, LiterNet, 2002.
Georgescu, P., *Între timp*, Bucureşti, Cartea Românească, 1990.
Golopenția, S., *Viața noastră cea de toate zilele*, Bucureşti, Curtea Veche, 2009.
Groşan, I., *Caravana cinematografică*, Bucureşti, Cartea Românească, 1985.
Groşan, I., *O sută de ani de zile la porțile orientului*, Braşov, Aula, 2002.
Ibrăileanu, G., *Privind viața. Adela. Amintiri*, Bucureşti, Minerva, 1987.
Iorga, N., *Cugetări*, Bucureşti, Albatros, 1973.
IVLRA = L. Ionescu-Ruxăndoiu (coord.), *Interacțiunea verbală în limba română actuală. Corpus selectiv. Schiță de tipologie*, Bucureşti, Editura Universității din Bucureşti, 2002.
Lăzărescu, F., *Ce se ştie despre ursul Panda*, Iaşi, Polirom, 2003.
Lefter, I. B., C. Vlasie (eds.), *Nicolae Manolescu – 70*, Piteşti, Editura Paralela 45, 2009.
Liiceanu, G., *Despre limită*, Bucureşti, Humanitas, 1994.
Liiceanu, G., *Despre ură*, Bucureşti, Humanitas, 2007.
Liiceanu, G., *Jurnalul de la Păltiniş*, ediție revăzută şi adăugită, Bucureşti, Humanitas, 1991.
Liiceanu, G., *Scrisori către fiul meu*, Bucureşti, Humanitas, 2008.
Liiceanu, G., *Uşa interzisă*, Bucureşti, Humanitas, 2002.
Maiorescu, T., *Critice*, Bucureşti, Editura Fundației Culturale Române, 1996.
Manolescu, N., *Istoria critică a literaturii române*, Piteşti, Paralela 45, 2008.
Manolescu, N., *Viață şi cărți. Amintirile unui cititor de cursă lungă*, Piteşti, Editura Paralela 45, 2009.
Marin, S., *Carte de bucate*, Editura Lider, Bucureşti, f.a.

Scanned with OKEN Scanner

Marino, A., *Pentru Europa*, Iaşi, Polirom, 1995.
Mălăncioiu, I., *Călătorie spre mine însămi*, ediția a II-a, Iaşi, Polirom, 2000.
Niculescu, Al., *Peregrinări universitare europene,* Bucureşti, Editura Logos, 2010.
Nandriş-Cudla, A., *20 de ani în Siberia, Destin bucovinean,* Bucureşti, Humanitas, 1991.
Noica, C., *Mathesis sau bucuriile simple,* Bucureşti, Humanitas, 1992.
Noica, C., *Modelul cultural european,* Bucureşti, Humanitas, 1993.
Octavian, T., *Povestiri alese*, 2 vol., Bucureşti, Editura Jurnalul, 2006.
Paraschivescu, R., *Bazar bizar*, ediția a II-a, Bucureşti, Humanitas, 2007.
Paraschivescu, R., *Dintre sute de clişee,* Bucureşti, Humanitas, 2009.
Paraschivescu, R., *Ghidul nesimțitului*, Bucureşti, Humanitas, 2006.
Patapievici, H.-R., *Despre idei şi blocaje*, Bucureşti, Humanitas, 2007.
Pavel, D., *Cine, ce şi de ce? Interviuri despre politică şi alte tabuuri,* Iaşi, Polirom, 1998.
Pleşu, A., *Comèdii la Porțile Orientului,* Bucureşti, Humanitas, 2005.
Pleşu, A., *Despre îngeri,* Bucureşti, Humanitas, 2003.
Pleşu, A., *Minima moralia. Elemente pentru o etică a intervalului,* Bucureşti, Cartea Românească, 1998.
Pleşu, A., *Note, stări, zile,* Bucureşti, Humanitas, 2010.
Petrescu, Camil, *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război,* Bucureşti, Editura Eminescu, 1980.
Popescu, C. T., *Cuvinte rare*, Iaşi, Polirom, 2009.
Popescu, S., *Exuvii,* Iaşi, Polirom, 2004.
Preda, M., *Cel mai iubit dintre pământeni,* ediția a II-a, Bucureşti, Cartea Românească, 1984.
Puşcariu, S., *Memorii*, Bucureşti, Minerva, 1978.
Ruşti, D., *Lizoanca la 11 ani,* Bucureşti, Editura Trei, 2009.
Rebreanu, L., *Ion,* Bucureşti – Chişinău, Grupul Editorial Litera, 2001.
Sebastian, M., *Accidentul. Oraşul cu salcâmi,* Bucureşti, Adevărul Holding, 2009.
Stancu, Z., *Constandina, Uruma, Ce mult te-am iubit,* Bucureşti, Jurnalul Național, 2010.
Steinhardt, N., *Jurnalul fericirii,* Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2003.
Ultimele însemnări ale lui Mateiu Caragiale însoțite de un inedit epistolar precum şi indexul ființelor, lucrurilor şi întâmplărilor în prezentarea lui Ion Iovan, Bucureşti, Curtea Veche, 2008.
Vianu, I., *Exercițiu de sinceritate,* Iaşi, Polirom, 2009.

Adevărul literar şi artistic
Dilema

Scanned with OKEN Scanner

Elaborată sub egida Academiei Române, la câțiva ani după *Gramatica Academiei*, *Gramatica de bază a limbii române* răspunde solicitării de a se realiza o lucrare mai simplă ca organizare și mai redusă ca dimensiuni, incluzând datele esențiale pentru înțelegerea structurii și a funcționării de ansamblu a limbii române.

Recomand cu căldură această lucrare, pe care o consider valoroasă și utilă nu numai pentru noutățile pe care le conține, ci mai ales pentru caracterul ei declarat explicativ, evidențiat prin raportarea constantă la tradiția gramaticii românești. Sunt convins că va trezi interesul tuturor acelora care sunt preocupați de problematica actuală a domeniului: autori de manuale moderne, profesori, studenți, elevi.

Acad. Marius Sala

Caietul de exerciții care însoțește ***Gramatica de bază a limbii române*** este un instrument de lucru practic, destinat, în egală măsură, profesorilor și elevilor, asigurând dirijarea studiului gramaticii atât către aspecte reprezentative, tipice pentru modelul propus de *Gramatica de bază*, cât și către anumite dificultăți de interpretare.

Organizarea *Caietului* urmează, în general, structura *Gramaticii* și conține exerciții de recunoaștere și de analiză, exerciții de construcție, de segmentare, de interpretare a unor exemple, a unor situații aparent asemănătoare, precum și teste-grilă.

www.universenciclopedic.ro

9 786067 041392

Scanned with OKEN Scanner